

سەر نووسەر:
سلیمان قاسمیان

بەر ههم: پەرودەر

دهستهی نووسهران:

بەکر ئەحمەد (ناسۆ)
دیفین ریکسوید
سەردار عەبدوللا
عەبدوللا سلیمان (مەشخەل)

ISSN: 1401-1336

Hana
Box 62
42422 Angered
Sweden

www.hana.se
info@hana.se
govaryhana@gmail.com

ژماره حیسابی پۆست جیرووی هانا: ۵-۵۰۸۳۴۵

هانا گۆفاریکی ئەدەبیی، کولتوری و کۆمەلایەتییه. **هانا** هیچ بەرهممیک که دژ به بیری نازادی، بەکسانی، حورمەت و کەرامەتی مرۆف بی، بلۆ ناکاتەوه. هەر نووسەرێک بەرپرسی نووسینەکی خۆیەتی. **هانا** تەنیا بەرپرسی ئەر بابەتەکیه که به ناوی دەستهی نووسەرانهوه بلۆ دەبیتەوه.

هانا هەم له سەر کاغەز و هەم به شیوهی دیجیتال واتە له سەر ئینتەرنێت بلۆ دەبیتەوه. بۆ وەرگرتنی **هانا** له سەر کاغەز، دەتوانن راستەخۆ له سەر پەنجی **هانا** گۆفارهکه داواکەن و پارەکه له سەر نێت بدەن. چاوهروانی بەرهممەکانتانین.

بەرھەمەکانى ئەم ژمارەيە:

- ۱- ناوەرۇك ۱
- ۲- كوردستان و جۇرەكانى نىزىنەيى يان پياوئىتى / بەكر ئەحمەد ۳
- ۳- پۇستۇمۇدېر نىزم و شىعر / سلیمان قاسمیانى ۱۳
- ۴- چاوپىكەوتن لە گەل ھونەر مەند سەردار عەبدوللا ۳۳
- ۵- پىشانگای نەقىزەكان / سەردار عەبدوللا ۳۹
- ۶- تەنھا كەف و ھىچى تر نا (كورتە چىرۇك) / ھىرناندۇ تىلەز / وەرگىرانی لە ئىنگلىز يېھو: عەبدوللا سەلىمان (مەشخەل) ۴۵
- ۷- تراژىداي مەكسىم گۇركى... "ئاپكۇنى" پىرۇلىتارىيا / عەبدوللا جىبە-مۇسكۇ / وەرگىرانی: نەجات عەزىز ۵۱
- ۸- پارانى سى رۇمان / شلىر رەشىد ۷۷
- ۹- مانىفستى دژەئىسلامى ئادونىس / دىقن رىكسويد ۸۵
- ۱۰- پەروەردەي ئىسلامى سىياسىي و كارىگەرىي لەسەر ژيانى ئىنسانەكان / نووسىنى: عەبدوللا سەلىمان (مەشخەل) ۹۱
- ۱۱- شو لىزى، ئەو شاعىرەي لە پىناو تەلەفۇنە دەستىيەكەي ئېوهدا مرد / ئىمىلى پراوھالا، شىتنزن، ژيانگ / وەرگىرانی لە ئىنگلىز يېھو: گۇران عەبدوللا ۹۷
- ۱۲- فىلىپ لىقن، دەنگى كرىكارانى ئەمرىكا لە شىعدا / عەبدوللا سەلىمان (مەشخەل) ۱۰۷
- ۱۳- ھۇنراوھى پاسپۇرتى سۇقىيەتى / ماياكۆفسكى ۱۱۳
- ۱۴- شىعر: زھرة الطاهري / عەبدوللا سەلىمان (مەشخەل) / لەنگستىن ھىوز / كوروش قوبادى / عەلى رەسوولى / بورھان ئەحمەد ۱۱۶
- ۱۵- دونبايەكى تر ھەم مومكىنە و ھەم پىويست / فاتىح شىخ ۱۲۹

کوردستان و جوړه‌کانی نیرینه‌یی یان پیاویتی

نووسینی: بهکر ئهممه‌د

2017-04-17

پیاوترین پیاو بیت، سمیلی نییه. له کوردستانیش ئه‌وهی سمیلی نه‌یی، پیاو نییه. نه‌ک به پیره‌کانی هه‌موو زهمنه‌کان، به‌لکو تا رۆژگارریکی درێژ، سمیل و بیسمیلی سنوورەکانی پیاوبوون و پیاونه‌بونییان توخده‌کرده‌وه. ئه‌گه‌رچی ده‌ریشه‌کانی کوردستان قژدریژ بوون و که‌سیک گومانی له پیاونه‌بوونی ئه‌وان نه‌ده‌کرد و نه‌شکراوه، به‌لام هه‌مان قژه‌شته‌مه‌ه بو پیاوی دی، لوله‌ی جنیوه‌کانی دیسکو و خه‌ناقس و

براده‌ریکم له ناوه‌راستی نه‌وه‌ده‌کاندا نیازی گه‌رانه‌وه‌ی کوردستانی له‌سه‌ردا بوو. چوار سالیک ده‌بوو گه‌یشته‌بووه ده‌ر‌ه‌وه‌ی ولات و خوازیاری سه‌ردانه‌وه‌ی که‌س و کاری بوو. ئه‌م ئاره‌زووه به‌هیزه بو شادبوونه‌وه به‌ناشنا و ناسیاو، هه‌میشه تیکه‌لیک له ئاره‌زووی نه‌گه‌رانه‌وه‌یشی تیدا دروسته‌کرد. ناخر ده‌بوايه به‌سه‌ر و سمیلیکی پاک تاشراوه‌وه بگه‌ریته‌وه. یان ده‌بوايه چاوهری بکات تا سه‌روریش درێژده‌بینه‌وه و ده‌بینه‌وه به‌کاک فلان که‌سه‌که‌ی جاران. ئه‌و هه‌ر ته‌نها یه‌ک کاک فلان بوو، به‌لام به‌سمیله‌وه که‌سیک و به‌بی سمیل که‌سیکی دیکه. ئه‌وه‌ی که ئینسانیک ده‌کرئ دوو که‌سایه‌تی بو دروست بکریت و سه‌رنجی جیاوازی لی‌بدریت، جیگاوریکای سمیله له که‌س و هه‌وا کولتورییه‌کانی ژبانی ئه‌م براده‌ردا. له ئه‌وروپا، ئه‌وه‌ی باشتترین و

ژن ورددهبیتوه تا وای لیدئ پیاو
نهبینیت. لیکۆلینهوکان له پیاو،
کۆششیکه بۆ فراوانکردنهوهی
تێگهشتن له پرسیارهکانی یهکسانی.

ئهم پهتای نهبینینی پیاوه ههر
بزووتنهوه یهکسانبخوازهکانی
ئهوروپای نهگرتبووه، بهلکو له
کوردستانی عیراقدا که ژنکوژی له
نهمدهکانهوه به جینۆسایدیکی
رهگهزی نزیکدهبیتوه، نیرینهیی
ئینسانی کورد ناخریته ناو
هاوکیشهکانی یهکسانیهوه و هیچ
خویندنهویهک بۆ تایبتمندییهکانی
ئهم نیره ژنکوژه ناکرئ و وهلامی
ئهو پرسیاره نادریتهوه که نیرینهیی له
کۆمهلگای کوردستان چون
دروستکرواوه و چۆنیش
بهرهمدههینریتتهوه. بۆیهش لهم
دۆزهخدا که پیاو بۆ ژنانی
دروستکردوه، پیاو له ئهدهبیات و
لیکۆلینهوهی یهکسانبخوازیدا، به
تهواوتی ونه.

بیگومان پرسپاری من لهسهر
تاوانبارکردنی پیاو نییه وهک کهسێک
و دانانی نیرینهیی پیاوی کورد نییه له
قهفهی تاوانباریدا، بهلکو ئهم جۆره
له نیرینهیی، زادهی رژییمیکی
جهدهری کۆمهلگای کوردیهی که له
ناو دامهزراوه و سترهکچهره بهناو
یهکسانهکانیشدا توانای دووباره
بهرهمهینانهوهی ئهم ماشینه
ژنکوژهی ههیه. بهلکو کۆششیکه بۆ
ببینینی ئهو کاینهیی که بهشیک

لاجانگشوری تیدهکرا.

بیرم دئ یهکهه جار که سمیلم
تاشی، ههستمدهکرد کاریکی ههتا بلئی
قورس ئهنجامدهدم. تا ههفتهیهکیش
بهر سمیلم هینده نهرم دههاته بهر
زمان که ههزمدهکرد هههمیشه گازی
لنیگرم. له مۆسکۆ بوو سمیلم تاشی.
ئهگهر له کوردستان بوومایه، دهبوايه
وهک کوری کابرای خاونهمالهکهی
گاورانمان به شهوان و بهایانی زوو
بیمهدهر که کهس به کووچه و
کۆلانهوه نهبوو.

ئهم درێژدارییهی من لهسهر
سمیل و سمیلداری و نهداری ئهو،
جینگایهکی تایبتهی داگیردهکات له
پروسهی سهرنجدان لهو مۆدیلی
نیرینهیهیی یان پیاویتییهی که له
کۆمهلگای کوردستاندا بوونی ههیه.
پرسیاریک که تا ئیستا
لهسهرراوهستانیکی قوولی بۆ
نهکراوه. بۆ ئهم مهبهسته،
لیکۆلینهوکانی سۆسیۆلۆگی ئوسترالی

Raywen Conell

و
شیکردنهوکانی ئهو لهسهر چهمکی
جۆرهکانی نیرینهیی یان پیاویتی،
ناکرئ سهرمتای دهستپیککی باسهکه
نهیت.

ئهم جۆره له لیکۆلینهوه، به
لیکۆلینهوکان له پیاو ناسراوه و له ناو
زانستهکانی فیمینیزمدا جینگای تایبتهی
ههیه له پرسیارهکانی یهکسانیدا. ئاخر
قهیهک ههیه دهلی: فیمینیزم هینده له

بدییت و ئەوان لە بەرانبەر یەكدا و لە پەيوەندییەکی پێکەویدیدا دەخوینرێنەوه. ھاوکات کۆنیل پێیوایە کە رژیمی جەندەری خۆرئاوا، لەسەر

گرنگی پرسبارەکانی کۆمەڵگای لەسەر شانەو ناکرێ بخریتە دەرەوهی بازەکانی ئەم ھاوکێشەیه.

جۆرەکانی نیرینەیی یان پیاویتی لای کۆنیل

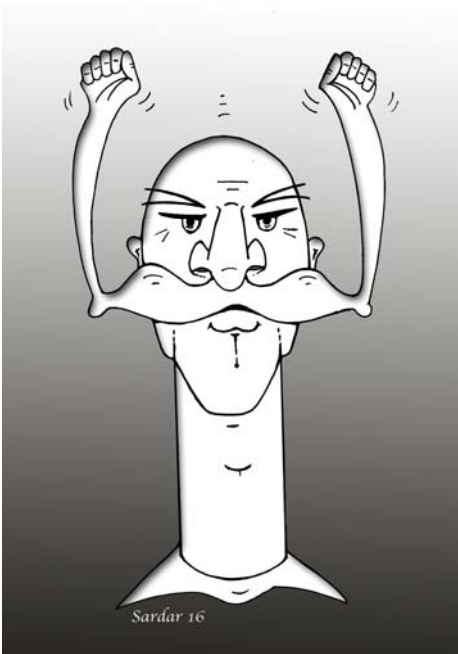
کۆنیل قسە لەسەر ماسکۆلینیتی و فیمینیتی دەکات کە وەرگیرانی بۆ زمانی کوردی کاریکی ئاسان نییە. لە قامووسی عەرەبیدا ماسکۆلینیتی بە الذکوره وەرگیردراوه. لە فارسیدا بە نرینگی. لە سویدیدا، ھەم نیرینەیی و ھەم پیاویتی بەکار ھینراوه.

بۆیە منیش لەم سەرەگیژییە وەرگیران و ھەژاری زمانە زانستیەکان لە زمانی کوردیدا، یان لە بی توانایی خۆم بۆ خۆماندووکردنیکی زیاتر بۆ ئەوەی بابەتیکی سەرکەوتوانەتر

پیشکەش بکەم، ناچارم دەست بە داوینی نیرینەیی و پیاوینییەوه بگرم بۆ وەرگیرانی چەمکی ماسکۆلینیتی.

بۆ کۆنیل کە تێروانینیکی کۆنستروکتیڤیستی ھەیە لە لێکۆلینەوهکانیدا، "نیرینەیی و مینەیی لە پەيوەندییەکی پێکەویدیدا و لە ناو سترەکچەری رژیمی جەندری کۆمەڵگادا مانا پەیدا دەکەن". واتا ناکرێ بە جیا سەرنج لە ھیچ کامێکیان

پەيوەندییەکی دەسلەلات راگیراوه کە سەردەستی پیاو و ژێردەستی ژن بناغەکەیتە. واتا سەردەستی و ژێردەستی ئەو نایەکسانییە دەسلەلاتە ئێوان رەگەزەکاندا. کۆنیل پێیوایە کە رژیمی جەندەر ھاوئاهەنگی دەکات لەگەڵ سترکچەرمەکانی دیکە وەک چین و ئەتەنیت و سیکسوالیتیتدا. بۆ نمونە ژنبوونی کارەمەریکی ئەسیوپی

دهكرئ له هه‌ندېك پراكتيكي بچووكدا له‌يهك دووربكه‌ونهوه. با سه‌رنج‌يكي كورت له‌و دابه‌شكرنه‌ي نيرينه‌يي بده‌ين كه لاي كو‌نيل له ناو رژيمي جه‌ندهرى خو‌رئاوادا ده‌ببزي‌ت.

يه‌كه‌م: نيرينه‌يي هه‌ژمووندار

كو‌نيل چه‌مكى هي‌گيمو‌نى له گرامشيبه‌وه وه‌رده‌گري‌ت و به هه‌مان مانا به‌كارايده‌هينيت. ئه‌و پي‌يوابه كه نيرينه‌يي له ده‌ورى چه‌مكى هي‌گيمو‌نى يان كه له زمانى كورديدا كه‌لك له فارسىبه‌كه‌ي وه‌رگيراوه و وه‌ك هه‌ژموونى وه‌رگي‌ردراوه، دروستكراوه. نيرينه‌يي هه‌ژمووندار به كو‌مه‌لي‌ك به‌ها و تايبه‌تمه‌ندي‌تى سر‌وشتى و ساده و پوزمه‌تي‌ف نه‌خشي‌نراوه كه جي‌گايه‌كى بالاي ده‌داتى و ده‌ببته ئامانج‌ي‌ك كه نيرينه ده‌بى پي‌ببگات. به‌لام ئه‌م نيرينه‌يي هه‌ژموونداره له هه‌موو ئان و زه‌مانى‌كدا ده‌ستني‌شانكهرى ئه‌وه نييه كه نيرينه‌يي ده‌بى چو‌ن بب‌ت. به‌لكوو ئه‌م جو‌ره له نيرينه‌يي به پي‌ي شوين و ژينگه كولتورى و كو‌مه‌لايه‌تبه‌كه‌ي ده‌گو‌ردري‌ت. ئه‌م جو‌ره له نيرينه‌يي هه‌ميشه بارگاو‌ي‌كراوه به كو‌مه‌لي‌ك به‌هاى به‌رز و پوزمه‌تي‌ف كه وا ده‌كات وه‌ك ئاي‌ديال‌ي‌ك به‌مببته‌وه كه نيرينه‌كان

هه‌ژار، كه پي‌ستى ره‌شه له ناو رژيمي جه‌ندهرى كورده‌واريدا، هينده‌ي دى ژيرده‌سته‌يي ئه‌و قولت‌رده‌كه‌تبه‌وه له‌به‌رانبه‌ر هه‌مان ژنى ژيرده‌سته‌ي كوردا چه‌ند پله‌يه‌ك له خو‌ارتره‌وه‌يه. بو‌يه‌ش ناكري‌ قسه له جو‌ري‌ك له مي‌ينه‌يي يان ژني‌تى بكر‌يت له كو‌مه‌لگاي كورده‌ستاندا. ئه‌م تي‌روانينه به هه‌مان شي‌وه دروسته له په‌يوه‌ند به‌و هه‌مه‌رنگيه‌ي كه نيرينه‌يي هه‌يه‌تى له كو‌مه‌لگادا. بو‌يه كو‌نيل قسه له‌سه‌ر جو‌ره‌كانى نيرينه‌يي ده‌كات له كو‌مه‌لگادا.

لاى كو‌نيل باشته‌ره ئينسان له جياوازيه‌يه‌كانى نيوان نيرينه‌يه‌كان يان پياو‌تبه‌يه‌كان وردنه‌ببته‌وه به‌لكو سه‌رنجى بچبته سه‌ر په‌يوه‌نديه‌كانى نيوانيان.

له ده‌رئه‌نجامدا كو‌نيل ئاماژه به كو‌مه‌لي‌ك په‌يوه‌ندى نيوان نيرينه‌يه‌كان يان پياو‌تبه‌يه‌كان ده‌كات كه بري‌تين له: نيرينه‌يه‌يه‌كى هه‌ژمووندار، نيرينه‌يه‌يه‌كى ژيرده‌سته، نيرينه‌يه‌يه‌كى به‌شداري‌كه‌ر و له كو‌تاي‌يشدا، نيرينه‌يه‌يه‌كى له‌په‌راو‌يزخراو.

ئه‌م په‌يوه‌نديه جو‌راو‌جو‌رانه‌ي نيرينه‌يي، خو‌لقينه‌رى رژيمي جه‌ندهرى خو‌رئاوا پي‌كه‌ده‌هينى. من پي‌موايه، له رژيمه جه‌ندهره‌كانى خو‌ره‌لاه‌تبه‌شدا جياوازيه‌يه‌كى زو‌ر به‌نه‌رتى له‌گه‌ل ئه‌م په‌يوه‌نديه‌يه‌ي نيوان جو‌ره‌كانى نيرينه‌ييدا نييه و

نیرینه‌بیهی که شهر عیته پاتریارک راده‌گریت و ده‌خاتوه شونیی خوی. یانی باوکیک که مهر‌مخسی دایکانه ده‌داتوه دستي دایک و پنیوایه که و مزیفه‌ی دایکانه لای مندال بمیننه‌وه.

سهرنجراکیش ئه‌ویه همیشه ئه‌وه که‌سانه‌ی که هه‌لگری په‌یامی نیرینه‌بیهی‌کی هه‌ژموندان و به‌همه‌پنه‌روه‌ی ئه‌م په‌یامه‌ن، مهرج نییه‌ خویان خاوه‌ن ده‌سه‌لاته گه‌وره‌کانی کومه‌لگا بن و مه‌قاماتی به‌رزیاان هه‌ییت.

به‌لام هه‌ژموندیش ته‌نها کاتیک ده‌خولقینریت که: په‌یوه‌ندیه‌ک هه‌بی له نیوان ئایدیالیکی کولتووری و ده‌سه‌لاتیکی ئه‌نستۆتیندا. قاره‌مانییتی ژنان و کچانی کورد له کۆبانی و شونیه‌کانی دیکه‌ی رۆژئاڤا، وینه‌ی ئایدیالی نیرینه‌ی ئینسانی کورد ده‌خاته ژیر پرسیار به‌تایه‌ت له جومگه‌کانی نازایه‌تی و کونه‌چهرگه‌دانه‌بوونی نیرینه‌ی ئینسانی کورددا و نازایه‌تی مئینه‌ی کورد ده‌خاته شونیی. به‌لام هیش‌تاش له باره گرنه‌گه‌ی ده‌سه‌لاتی سه‌ربازیدا، ته‌واوی جومگه‌کانی سه‌ربازی کوردی، هه‌ر نیرانه‌یه.

دوه‌م: نیرینه‌بیهی‌کی به‌شدار

ئه‌م جوړه له نیرینه‌ی ئه‌وه له‌شکره گه‌وره له پیوانی چالاک و کارا

چاویلیکه‌ن نه‌گه‌ر نه‌شتوانن له‌و بچن. بویه هه‌ژمونی لای کۆنیل به گه‌رانه‌وه بۆ گرامشی: واتا ئاماژه‌دان به‌و دینامیکه کولتورریه‌ی که‌ و ده‌کات گروپیک جیگاو ریگایه‌کی له پیشه‌وه‌یی و رابه‌ری له ژیاانی کومه‌لگادا داگیریکات.

له‌ باری کولتورریه‌وه و له زمه‌نیکی دیاریکراودا، جوړیک له جوړه‌کانی نیرینه‌ی بالاده‌ست دهرده‌که‌ویت له‌ چاوه‌وانی دیکه‌دا. ره‌نگه‌ وینه‌ی ماموستا له کومه‌لگای کوردیدا، نیشانده‌ری ئه‌م جوړه له نیرینه‌ی بووبیت له رۆژگاریکدا. دواتر پیشمه‌رگه جیبه‌گرته‌وه و هه‌تا دوا‌یی. به‌ زمانی کۆنیل: نیرینه‌ی هه‌ژموندان تیکه‌لنیک له پراکتیکی جه‌نده‌ریه‌ که‌ ناوه‌رۆکه‌که‌ی وه‌لامده‌روه‌ی پرسیری شهرعیه‌تی سیسته‌می پاتریارکه. به‌ کوردیه‌که‌ی: کاتیک فیمینیزم ده‌یویت له نیرینه‌ی بالاده‌ست هه‌کایه‌تیکي دیکه‌ دروست بکات و ئایدیالیکی دیکه‌ی لیبینیته‌ دهر له‌ سویدا، بۆ نمونه نیرینه‌بیه‌کی ئایدیال بۆ فیمینیزمی سوید که‌سه‌یکه‌ که‌ رۆژه‌کانی مهر‌مخسی دایکانه به‌ قه‌د دایک وهرده‌گریت و له هه‌موو ئه‌وه پراکتیکانه‌دا که‌ به‌ پراکتیکی مئینه‌وه له‌قه‌لمه‌ده‌دریت چالاکانه کارده‌کات. ئه‌م پراکتیکه جه‌نده‌ریه‌ی که‌ فیمینیزم ده‌یویت له‌ ده‌وری نیرینه‌بیه‌کی ئه‌له‌ته‌رناتیف دروستی بکات، ده‌بی هه‌میشه‌ بکه‌ویتوه به‌ر په‌لاماری ئه‌وه

هیشتنهوهی ئهم مافه له دهستی پیاویدا و خۆشیشان دهبنه فازانجکهریککی باشی ئهم دۆخه چونکه پایهکانی سیستمی جهندهر وهک خزی دههیلێتهوه.

سینیم: نیرینهیهکی ژێردهسته

وهک له پیناسهکهی پینشهوه لهسهه ههژمونی ئاماژهی پیندرا، ههژمونی به مانای سهردهستهی کولتوریه له کۆمهلگادا به گشتی. له ناو ئهم چوارچۆیه کولتوریهدا، یاسا و ریسای جهندهری ههیه که لهسهه چهمهکانی سهردهستهی و ژێردهستهی راگیراوه. له ناو کولتوری خۆرئاوادا، ئهم سهردهستهیه کولتوریهی نیرینهی ههژموندار، لهسهه بالادهستی نۆرمی هیتروسیکسوالیتی پیاو و ژێردهستهی پیاوانی هۆمۆسیکسوال راگیراوه.

ئهو نیرینهیه ههژموندارهیه که له کۆمهلگادا وهک نۆرمیک و ئایدیالیک سهرنجی لینهدریت، ههمیشه پیاویکی هیتروسیکسونیه. له بهرانبهردا، ههمیشه دژه وینهیهک ئامادهیه ههیه که تهواوی ئهو خهسلاتهیهی له خۆدا کۆکردۆتهوه که له نیرینهیهکی ههژمونداردا بوونی نییه. هۆمۆسیکسونیل ههلهگری جۆریک له نیرینهیه که له پهلو پایهیهکی زۆر له خوارترهوهی

دهگهرێتهوه که ناتوانیت وهک نیرینهیهکی ههژموندار بژی و ههموو تایهتعمهندییهکانی ئهو له خۆیدا بدۆزیتهوه، بهلام ئهجيندای نیرینهی ههژمونیاداری پێ قبووله و له هیشتنهوهی نۆرم و بههاکانی نیرینهیهکی ههژمونداردا چالاکانه له بهر ههمهینانهوهی سهردهستهی پیاو و ژێردهستهی ژندا کاردهکات.

به پێی دابهشکردنهکهی کۆنیل، زۆربهی پیاوان دهکونه ناو سنوورهکانی ئهم بازهیهوه. کهسێک که دیفاعکهریککی سهرسهختی یهکسانی نیوان رهگهزمهکانه، دهکری قازانچ لهوه بهریت که کری له نیوان ژن و پیاویدا جیاوازه و ئهوی پیاو سوومهندی ئهم نایهکسانیهی کری بێ که سیستمی جهندهری کۆمهلگا به پێی بهرژهوهندیه جیاوازهکان بهرهممی دههینێتهوه.

ئهم جۆره له نیرینهی، بهشداربوویهکی پاسیفی هیشتنهوهی نۆرم و بههاکانی نیرینهیهکی ههژمونداره که بینهوهی بهرژهوهندی خۆی بخاته مهترسییهوه، له راگرتنی سیستهما رۆلێکی گرنگی ههیه. ئهگهر نیرینهیهکی ههژمونداری کۆمهلگا له هیشتنهوهی تهلاق له دهستی پیاویدا شهو و رۆژ خهریکی بانگهوازی ئایینی و قانونی خۆیهتی، ئهوا لهشکری بیدهنگی پیاوانی زۆری کۆمهلگا له بهرانبهر ئهم پرسیاره، ئهوان دهکاته شهریکیکی گهره

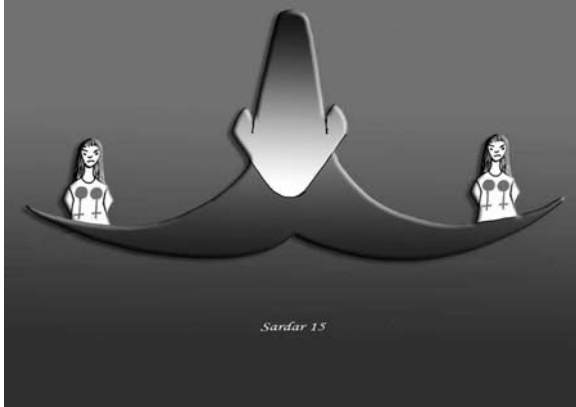
نیرینهیی دهدات و لهو چه مکه
 ههژمونداری نیرینهیی
 ههژمونداری دستینتهوه و مانایهکی
 دیکه ی ئینسانی
 پیده بهخشیت. پیاو
 دهکری جهنگاوهریکی
 ئازا بییت و بی ئهوهی
 سهرنج بچینه سه
 ئهوهی که ئارمزوی
 سیکسی ئه به چ
 ئاراستهیهکدا دهرهوا،
 رووی له پیاوه یان له
 ژن، یان له
 ههردوکیان.

ئهگهر بههاو

نۆرمهکانی نیرینهیی ههژمونداری
 ئهلهتهر ناتیقیکی دیکه ی نیرینهیی
 له بهران بهردا قووتدهکریتهوه، ئهوا له
 بزوتنهوهی هومۆسیکسوالهکانهوه
 دیت و وهک ئوپۆزسیۆنیکی ئه نۆرم
 و بهها کولتوریانهی نیرینهیی
 ههژمونداری خوی فهرزه دکات.

بهلام ئهوا تهنها هومۆکان نین که
 له پلهیهکی زۆرخوارهوهی دهسهلاتدا
 له بهران بهر نیرینهیی ههژمونداریدا
 قهراریان گرتومه، بهلکه جۆرها ناو
 و روخساری دیکه ی نیرینهیی ههیه
 که ههمان چارهنووسی هومۆکانی
 کۆمهلگایان ههیه و له خوارهوهی
 پهیره ی نیرینهیی کۆمهلگادان. پیاوانی
 تر سنۆک، پیاوانی دهنگناسک، بهچکه
 دهولمهندی به نهستهله بهخپوکرهوا،
 پیاوانی لووسکهله، پیاوانی زیرهک که

پهوه ندیبهکانی نیرینهیییدا
 قهراردهگریت. ئهگهر زهر بهیهک بهر
 پهیکهری نیرینهییهکی ههژمونداری

Sardar 15

کهوتبییت و نۆرم و بهها
 کولتوریبهکانی نیرینهیی ههژمونداری
 خرابیته ژیر پرسیار، ئهوا له
 بزوتنهوهی هومۆسیکسوالهکانی
 کۆمهلگاهه لییدراوه. ئهوه بزوتنهوهی
 هومۆسیکسوالهکانه که به وهزارتهی
 بهرگری ئهمریکا و پهنتاگۆن
 فهرزه دکات که ئینسان ئهگهر هومۆش
 بییت دهکری سهربازیک و
 جهنگاوهریکی ئازا بییت له جهنگدا.
 ئهوه ریگریبه کولتوری و یاسایانهی
 له بهران بهر هومۆکاندا دانهزین تا له
 مهقامه بالاکانی سهربازیدا وه نهگیرین
 و ورده ورده خهریکه سامیان
 دهرهوتنهوه، بهشیکی گرنگی به هوی
 سهسهختی خهبات و
 له سههرپهراوه ستاوی بزوتنهوهی
 هومۆکانه که مانایهکی دیکه به

هژموندان. کاتیکیش نیرینهیی رهشپنیستیکی ئهمریکی که وهک قارهمانیکی وهرزشی دهکوهینه سهرهوی نیرینهییهکان، ئهوا ئهم جوره له نمونهی نیرینهییهکی رهشی سهرکهوتوو، بههایهکی زیاتر دهخاته سهر بهها نیرینهییهکانی سپی وهک جهرزهیی و تواناییهکی فیزیکی بهرز که نمونهی نیرینهیی خوی پیدهباته سهر. کهچی هاوکات پیاوانی رهش دهکاته هیما لاقهکردن و له سیاسهتی سیکسوالیتی کۆمهلهگادا کهلکی لیوهردهگریت.

له کۆنتیکسته کوردییهکهیدا، نیرینهییهک که کریکاریکی بهنگلادیشی و شهبهک و کریکاریکی عهرهب نوینهرایهتی دهکن، نمونهی زیندووی ئهو نیرینهییه له پهر او یزخراوهیه که هاوشانی نیرینهی رهشپنیشنهکانه له مهملهکهتی سپیاندان.

کۆمهلهگای کوردستان و مۆدیلی کۆنیل

به بروای من ئهگهرچی ههر کۆمهلهگایهک سیستهمی جهندهری خوی هیه، بهلام هیشتاشرژیمیکی جهندهری جیهانی هیه که تهواوی ئهم سیستهمه جهندهریانهی له خۆیدا ههگرتهوه. کاپیتالیزمیکی خۆرهلای، ئهگهر چهمکیکی واهی بوونی ههبت، تنها بهبوونی

بهس خویندن دهزانن و هیچی دی، ههر ههموو ئهم کاتیگۆرییه جوراوجۆرانهیش که نیرن، دهکرینه دهرهوی نیرینهییهکی هژموندان و لهوین نا نیرینهیی هژموندان رهوایهت به ههکایهتی بالادهستی خوی بدات و خوی بهر ههمیینهتهوه.

چوارهم: نیرینهیی له پهر او یزخراو

کۆنیل باس له پهیوهندییه ناوخوی و دهروونیهکانی ناو سیستهمی جهندهری خۆراوا دهکات و نیرینهیی هژموندان، بهشدار و ژیردهسته له پهیوهندییهکی چالاکانهیی پیکهوهییدا دهبیئت، بهلام سیستهمهکانی دیکهیی کۆمهلهگا له گهل سیستهمی جهندهردا له کار و کاردانهوهیهکی ههمیسهییدان و یهکتر رهنگرژدهکن.

ههر بویهش پهیوهندی نیوان سیستهمی جهندهر و سیستهمی رهگهز، سیستهمی چین، جوریکی دیکه له پهیوهندی نیرینهیی دهخولقیننی که به نیرینهیی له پهر او یزخراو دناسریت.

له ولاتیکی وهک ئهمریکادا، نیرینهییهکی هژموندان، رهنگیکی هیه که نیرینهییهکی سپیه. بویه نیرینهییهکی رهش ههمیسه له پهر او یزی نیرینهیی هژمونداندایه و ههموو ئهو تایبهتمندیانه وهردهگریت، که دژه وینهی نیرینهیی

نیرپاریز داگیریکردون و وردمورده دهیداتهوه دهستی ژن. نهم بزوتنهوهیه تهنانت له دهستکاریکردنیکه بهئاگاهانهی بهشیکه زوری ئهوه بههایانهدایه که نیرینهیهکی ههژمونداد دهیهویت پیاوانه پیناسهیان بکات و فیمینیزمیش دهیهویت مانایهکی دیکه یهکسانبخوازانیه پنبهخشیت.

لهمیژه له خورئاوادا بزوتنهوهیهکی رهخنهگرانهی پیاوان له کاردابیه بو دووباره پیناسهکردنهوهی پیاو بوون و نیرینهی له کۆمهلگادا که له کۆمهلگای کوردستاندا بهتهواوتی ونه.

لهپال بزوتنهوهی یهکسانبخوازانیه ژناندا له خورئاوادا، بزوتنهوهی هۆمۆسیکسوالهکان له خستنهژیرپرسیاری نیرینهی و پیاو بوون و بهشیکه زوری جومگه گرنگهکانی نیرینهی ههژمونداد، کاریگهریهکی گهورهیان داناه و پرسپاری یهکسانیهیان به ناستیکه دیکه گهیناندوه. بهلام زهریهیهکی گهورهشیان لهو ئایدیاله رسمی و نورمدارهی نیرینهی کۆمهلگادا وه کهلینی گهورهیان تیخستوه و ئهلتنهراتیقیکی دیکه پیاو بوون و نیرینهی بوونیان پنبهکشکردوه.

له کاتیکدا هۆمۆسیکسوالبوون له کۆمهلگای ئیمهدا نهک ههر پرسپاری بزوتنهوهی یهکسانبخوازی کۆمهلگا

کاردابهشکردنی کاپیتالیستیانهی جیهانییهوه دهکری بوونی ههیه. بۆیهش له پال ههر جوداییهک و لیکنهچوونیکه که دهکری له نیوان سیستهمی جهندهری خورئاوا و خورههلاتدا ههیهت، هیشتاش پهیههندییه جهندهریهکانی که پهیههندی نیرینهیهکان ریکدهخت، بهههمان ناومرۆکی خۆیهوه له خورههلاتدا کاردهکات. بهیوونی کۆمهلیک جوداییهوه که دهکری ئامازهی پبدریت.

ئهو سیستهمه جهندهریهی که نیرینهی کوردی لهناو خویدا لهقالبداوه، نهکوتوووته بهر پهلاماریکی توندی بزوتنهوهی یهکسانبخوازانیه کۆمهلگاو. تا بهمرۆژهوه حسابکریت، شهری بزوتنهوهی یهکسانبخوازی له کوردستاندا، شههه بو مانهوهی مینیهی کورد، نهک بو فراونکردنی مافهکانی. به کوردیهکهی شههه لهسهه مافی ژیان نهک ئهوهی ژیان خوی دهیه چون بیت. تا نیستاش به جیا له کهمیک دهستکهوتی کهمی شهههئاوه له باری قانونیهیهوه که زیندانیکردنی پیاوی بکوژی ناموسیهیه، هیهچ شتیک بهدهستههاتوه. بزوتنهوهی فیمینیزمی خورئاوا شههه مان و نهمانی ژن ناکات، بهلکو شههه دووباره بهدهستههینانهوهی ئهو رووبهرانهن که سیستهمی جهندهری

له‌مروکهدا، خو گورین و خو ساف و لووسکردن بهو شیوازهی که ئهمرو پیاوی کورد خوی تیدا ده‌بینتهوه و به ئایدیال‌بوونی به‌شیک زور له گورانیبیزانی لای کورد نه‌گهرچی مونه‌رمن و وهک پیاوی ره‌سی کونی کورد مووره‌ق نین، ده‌رکه‌رتنی ده‌موچاوی دیکه‌ی پیاوانه که ده‌کرئ له روخساری ره‌سی پیاوی کورددا جینه‌بیتیه، ئاماژهی ئالوگوریکه‌ی هه‌تا بلای کولتوری تازهن که سیسته‌می دیجیتالی‌زیه‌شینی کۆمه‌لگای نوئ فراهه‌می کردوه نه‌ک پراکتیکه‌ی به ئاگاهانه‌ی یه‌کسانه‌ی خوازانه. به‌لام هه‌ششاش ئه‌لته‌رناتیه‌یکه‌ی کارا و جیاوازتر له پیناسه‌کردنی چۆنیه‌ی نیربوون له کۆمه‌لگای ئیمه‌دا، خه‌ریکه‌ی ده‌مکردنه‌یه‌ی نه‌گهرچی له‌ریه‌ی سووکایه‌تی و گالته‌په‌یکردنه‌یه‌ی پینان، نیت و یوتوب و فه‌یسبووکیان کردۆته شوینی ئه‌م له‌شکرکیشیه‌ی کولتوریه‌ی له به‌رانبه‌ریاندا.

ئهم سه‌رچاوه‌یه‌ی خواره‌وه که بناغه‌ی لیکۆلینه‌وه‌کانی ماسکۆلینیتیه‌ی وه‌ک تاکه سه‌رچاوه به‌کار هینراوه.

R. W . Conell 2003, ,
Maskuliniteter , Daidalos AB

نییه، به‌لکه ئه‌م په‌رسیاره له جیهی نه‌بووانه.

ئهو هۆمۆیه‌یه‌ی که تا ئیستا له کۆمه‌لگای کوردستاندا خاوه‌نی ده‌موچاوی خویان بوون و هه‌موو شار و خه‌لک زانیویه‌یه‌ی که فلانه کهس هۆمۆیه، ته‌نها وه‌ک فه‌یگوریکه‌ی شایه‌نی نووکنه‌سه‌رکردن توانیویه‌یه‌ی بژین و توانای گورینه‌ی هه‌چ ستراکتوریکه‌ی نیرینه‌یه‌یه‌ی کۆمه‌لگایان نه‌بووه. که‌ریمه‌زله و عه‌باسی خانه‌قین و ره‌حیمی فلانه شاری کوردستان، له‌سه‌ر زاری خه‌لکن و یه‌ک جو‌مه‌گه‌ی بچووکي سیسته‌می جه‌نده‌ری کۆمه‌لگایان نه‌گوریه‌وه. نه‌ک له‌به‌ر ئه‌وه‌ی نه‌یانویستوه، به‌لکه خودی سیسته‌می جه‌نده‌ری کۆمه‌لگاش هه‌نده‌ری بۆ کردووه‌ته‌وه که به‌نووکنه‌بکرتن تا هه‌ر شه‌یه‌ک له‌سه‌ر سیسته‌م په‌یکه‌هینن.

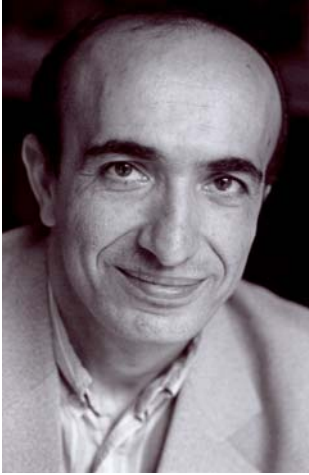
دوا و ته

به‌لام ئایا هه‌چ ئالوگوریک له نیرینه‌یه‌ی هه‌ژمونداری کۆمه‌لگای کوردستاندا رووی نه‌داوه.

به‌بروای من له ئاستیکه‌ی رووکه‌شدا سه‌فه‌ری پیاوی ئیمه‌ له خاوه‌نسه‌میله‌یکه‌ی گه‌روه‌وه که به ئه‌بوشوارب ده‌کرئ ناوبه‌ریت بۆ پیاویکه‌ی بیه‌سه‌میله‌ و عه‌به‌نه‌بوونی بیه‌سه‌میله‌ له کۆمه‌لگای کوردستاندا

پۆستمۆدیر نيزم و شيعر

سليمان قاسمياني

زمانی ههست و خهیالی مرۆقه. بهلام ئهوه تايهتمهندی شيعر به تهنيا نيه، بهلكوو هونەر و ئهدهبيات به گشتی له مهيدانی ههست و خهيال و ئارهزووكانی مرۆقدا دهجوولینهوه. بهلام زمانی لقهكانی جوراوجۆری هونەر و ئهدهب سههرمراي له يهكچوونبان، جياوازی سههرهكيشيان ههیه. موسیقا به نۆت دهوئ، نهققاشی به رهنگ و خهت، شيعر به وشه. زمان ديوار و بانای خانووی شيعره و وشهش خستهكانيهتی. موسیقا

هونەر و ئهدهبيات رهنگدانهوهی ژيان و ههست و ئارهزووكانی مرۆقن. كاتيك مرۆف يهكسان و بهرابهر نيه، هونەر و ئهدهبياتيش ناتوانی گشتی بێت و بۆچوون و ئاسۆ و بههره كۆمهلايهتی و ئهخلاقيهكانی چين و تويزهكانی ناو كۆمهله بهخۆوه دهگرئ. چینی دارا و دهسهلاتدار به ههموو هیزیه ههول دهدا كه خهلكی نهدار و چینی بندهست بهوه قانع بكا كه شتيك به نیوی چين و جياوازی چينايهتی بوونی نيه و ئهوه جياوازیانهی كه له كۆمهله دهبينرین نه به هۆی چينايهتی بوونی كۆمهلهگا بهلكوو به هۆی تايهتبوونی تاكهكانه. توانای فهرق و جياوازیهكان دهخريته ئهستوی شانس و بهخت و چارهنووس يان تهمهلی و تینهكۆشانی پيوست و بی مهیلی ئهوه و ئهوه و وریاتر و زینتربوونی ئهوانی تر. شيعریش يهكيك له مهيدانه هونهرپيانهیه كه كیشه چينايهتیهكانی نیو كۆمهلهگا له خۆیدا نیشان دهدا. شيعر چیه؟ وهلامی ئهوه پرسياره دهتوانی به ئهندازی ریزهی وهلامدهرهكانی جياوازیهتی. شيعر

فورم یان زمان

یه کیک له مهیدانه کانی دهستهویه خه بوونی پۆستمودرنیزم له گهل "نویخوازی" یان به زمانیکی دیکه له گهل "نهریتخوازی" له شیعردا، فورمه. زمان له خۆیدا "راستی" یا "واقع" نییه. ئهو وشانهی که مرقف بۆ باس کردن له دونیای دهوروبهری خۆی که لکی لیوهرده گری، "نوینهر" یکن بۆ راستییه که. وشهکان قهراردایکن بهینی مرقهکان بۆ ئهوهی له یهک حالی بن. وشهی "ئاسمان" ئاسمان نییه بهلکوو تنیا نوینهریکه بۆ "ئاسمان" که من و تو به پیتی زانیاری تا به ئهمرۆمان دهزائین چیه، یان چی نییه. ئاسمان له کۆتایی نایه بهلام وشهی ئاسمان له پینچ پیت زیاتر نییه و به تۆزی ریگهی "ئاسمان" ی واقعیش ناشی!

"به رای من فورم مهیدان دانه به زمان ومک سیسته میک نیشانهی وانموده بۆ دهرخستنی ئهویهری وانموده گهری و دهرچوون له بازنهی (موسولی) نهفلاتوونی، واتا زمان گومان له خۆشی دهکا ومک حهقیقه تیک و ئیتر نایهوی دهوری واقع و شبهی واقع بگهری... (له قوناعی زمان به نیشانهی وانموده) زمان هه لئه دا به دهمامکی / نهوهک ئالای /

و فورم و وینهش ههر یهکه به نۆبهی خۆیان شیوه و دهنگ و رهنگی تایبهت دهبهخشن به خانووکه. شیعر وینه کیشی و نیگارکیشی نییه بهلام شیعریک که خۆی نههاوینته سهر شانی وینه و نهوانی به وینه بدرکی، شیعریکی لاوازه. شیعر نه فورمه نه ناههنگ بهلام شیعری بی بهری له فورم و ناههنگ بوونی نییه.

پۆستمودرنیزم یان نویترخوازی ومکوو بیروکهیهکی فهلهسهفی و زانستاسی، هاتووته نۆو شیعریشهوه و به دهست تیوردان له تایبهتمهندییهکانی شیعر و ههلوشاندهوهی نۆرمه سهرمهکیهکانی شیعر، بهرهمیکی نۆو دهخوآقینن به نیوی شیعری سهردم.

سالج سووزهنی له پیشهنگانی رهوتی شیعری پۆستمودرنیسیتییه له کوردستانی رۆژههلات. "شهپۆلی نۆو" به نویترخوازانوه دهست پیدهکا و هه لئه کشتی "وتووژی که که ئدریس عهلی له گهل سالج سووزهنی کردوویتی و له مالپهری "بۆ دهنگهکان" له 2008/04/26، بلبووتهوه. لهو وتووژهدا سالج سووزهنی سهردیهرهکانی بیروبوچوونی پۆستمودرنیزم دهخاته روو. من به کهلکوهرگرتن لهو وتووژه ههندیک تیبینی خۆم له سهر "نویترخوازی" و کارتیکردنی له سهر شیعر دهخمه بهر چاوی خوینهران.

شتتیکى تر، بۆ راجلهكاندن هتد. بهلام
ئايان "ئاسم-----ان"
بهمجوره نووسينه دريژتر دهبي له
ميشكى منى خوينهردا؟ ئهم چوار
شيوه نووسينهوى پيشنياريى سالح
سووزمنى له سهروهه بۆ "ئاسمان"،
ئاسمان بۆ من نهك بهرينتر ناكات
بهلكوو ليم دادهچيرئ و لهتلمت
دهكات.

لايهنتيكى ترى مهسهلهكه ئهويه
كه له راستيدا باسهكه تهنيا له سه
"فورم"ى وشه نييه. وشه به
وهسهريهكستنى چهند پيئهوه دروست
دهبيت. له يهك جياكر دنهوى پيئهكان
يان لهتكردى وشهكه به چهند بهش
ئيتر وشه يهكه يان وشه دايك
نييه. بهشكردى "ئاسمان" به
"ئاس.....مان" نيتر ههمان وشه نييه و
تهنيا خيرخوازي و زهممهتى خوينه
كه دهتوانئ "ئاس" و "مان" بكاوه
به "ئاسمان".

دووپات و چهندپات كردنهوى
وشهش ههر شتتيكى لهو بارهويه:

- ژيان ژيان ژيان ژيان / چهند
سال ژيام
سالتيريش بژيم ژيان / ناتناسم
ژيان / ژيان ژيان ژيان ژيان /
سالح سووزمنى ههمان سهرچاوه

به وتهى سالح سووزمنى مهبست
له چهند بارهكردنهوى "ژيان" له
شيعرى سهروودا "نيساندانى جبرى
ژيانه بئى نهوى بگوترئ" (ههمان

وانوينراوبيوه فورمگهل خوى
بنوينئ و ئالاي سهربهخويى هونه
و ستاتيكا بهرز كاتهوه. "سالح
سووزمنى ههمان سهرچاوه

پوستمؤديرنيسهكان دهيانهوى به
قهولى خويان چوارچيئهوى تهنگى
زمان برووخينن، زمان له كۆت و
زنجيرى واقع و شهبى واقع رزگار
بكه و ئالاي سهربهخويى هونه و
جوانى پاشهكينن. ئهم بۆچونه
ناموزاي رهواي نايدىاليزمه كه له
مهيدانى زمانهوانى و "شيعر"دا ئالاي
سهربهخويى زمانمان ليههآدهگرئ و
بهئينى دونيايهكى تر، لهوپهري دونياي
"واقع"مان پيئهدا. ئهوه دونيا
پوستمؤديرنيسهتتبه دونيايهكى سهير و
تاييهتتبه بۆ وينه "ئاسمان"ى واقع
دهبي بهم چوار شهبى "ئاسمان"ه:

"- ئاسم-----ان
/ ئا.....سمان / ئاس.....مان /
ئاسما.....ن" سالح سووزمنى
ههمان سهرچاوه

ديكلهمه واته خويندنهوى شيعر
خوى هونهريكه، وهكوو هونهرى
تياتر، گورانى يان وهكوو هونهرى
قسهكردن. دريژكردنهوى وشهيهك
له گورانيدا يان تهنهت له كاتى
ناخاوتندا دياردهيهكى تهبيعى و پهسند
كراوه بۆ ئاههنگ پييهخشين، بۆ
تهنكيد له سهركردن، بۆ نيساندانى

بەلکۆو پەيوەندى ھەيە بە نياز و
پەيداويستى مرووف بە ھۆى
بەسەرداھاتنى ئالوگۆرى لە ژياندا.

"- بە چل چەمەدا سەرئەكەوم /
ئەگەر بيمەو بۆ ئاسمان / ن
ام س / ئ / يان "وئەوشە" بە
داريا ئەفرىر فر فرم / سألح
سووزنى ھەمان سەرچاوە

سووزەنى دەلى "بە شکاندى
سینتاکسى باو" دەگەر یتەوہ ئاسمان.
کاتى ئەوترى "ئەگەر بيمەو ئاسمان"
منى خوينەر حالیم کە چ شتیک
پەيدەچى رووبدات. وشەکانى
"گەر انەوہ"، "بۆ"، "ئاسمان" ھەر
يەکە مانای خویان ھەيە و بە يەکەوہ
رەکخستنیان وەک ئەو رستەيە
مانايەکی تر. بەلام من ناتوانم بلیم
شاعیر چۆن دەگەر یتەوہ ئاسمان. من
دیارە خەيالى خۆم ھەيە بۆ چوونە
ئاسمان و کەسێکی تر خەيالى خۆى.
ئەوہى کە شاعیر بێت و وشەى
ئاسمان لیک ھەلوەشینیتەوہ و دوایى
بە پىچەوانەوہ بىنووسى، لە
کردارەکەدا ھىچ جیاوازییەک بەدى
ناھینیت. شاعیر یا دەگەر یتەوہ یان
ناگەر یتەوہ. ئاسمانى بە پىچەوانە "ن /
م س / ئ" گەر انەوہکە ناگۆرى تا ئەو
رۆژەى "ن / م س / ئ" نەبوو یتەوہ
وشەى "باو"، واتە وشەيەک کە ئیمە
و شاعیر لە سەرى ھاورا بووبین. تا
ئەو کاتە ئاسمان ھەر ئاسمانە و "ن /
م س / ئ" وشەيەکی بى مانا و بى

سەرچاوە). نووسەر دەتوانى
خویندناوہى خۆى ھەبى بۆ ئەو دەقەى
دەبووسى. بەلام خویندناوہى باو لە
کۆمەلگادا بۆ ئەم دوویاتکردنەوہ،
زۆربلایییە و بە قەولى کوردى
زۆرگوتن ھەر دۆشاو خۆشە،
ھەرچەند فکر ناکەم مەبەست لە
دەربرینە، پۆستمۆدێرنیستى بێت!
چون تەنانت زۆرخواردنى دۆشاویش
دلى ئینسان ھەلدەشبوینى. دایە گەرەم
یادى بەخیر ئینسانىکی زۆر دلرەحم و
پاک و خواپەرسەت بوو. ئەو دەيگوت
زۆرگوتن ھەر نیوى خوا خۆشە.
منیش بە مندالى ھەرکات تاسەى
بیسکویت و شیرینیاتم زۆر لى گەرە
دەبوو دەچوو مە بەر پەنجەرەکەى
دایەگەرە و دەستم دەکرد بە: "تۆ
خوا، تۆ خوا، تۆ خوا... دایە
گەرە!" ئەویش دواى ماوہیەک کە لە
بیسنتى "تۆ خوا" وەرەز دەبوو سەرى
لە دەر بیجەکە دەر دەھینا و دەيگوت:
"گەرە تۆ خوا و قورزەلقورت، بەسە
میشكى سەرت بردم. چت دەوى؟!"

بە لای مەوہ نە زمان پیرۆزە و نە
فورم. زمان و فورم و ناھەنگ
قەراردان بۆ ئاسانکردنەوہى لە يەک
حالیبوون و دەر برین. مرووف و ژيانى
کۆمەلایەتى لە گەشەى بىسانەوہ دان.
زمانى ئەمپۆرى مرووف لە گەل زمانى
سى سأل لەو پەيش و سەد سأل
لەو پەيش فەرقى يەکجار زۆرە. بەلام
ئەم ئالوگۆرىيەى کە پیکھاتووە لە سەر
دلخواز و ئیرادەى ئەم و ئەو نەبوو

حیکایهتی شیتخانهکه دهچی. روژیک دوکتور له شیتخانهدا سەری نهخۆشهکان دەدا. دەبینی که همه له ژوررهکهی خۆیدا گەرمی نووسینه. دوکتور له همه دەپرسی خەریکی چیه. همه دەلی که خەریکی نووسینی رۆمانیکه. دوکتور زۆر خۆشحال دەبیت و له دلی خۆیدا دەلی که همه بەرو باشتربوون دهچی. دوکتور دووباره دەپرسی که تا ئیستا چەندی نووسیوه. همه دەلی ۲۵۰ لاپه‌ره‌ی نووسیوه. دوکتور دەپرسی چەندی ماوه تەواو بیت. همه دەلی لەوانه‌یه ببیته ۵۰۰ لاپه‌ره‌یهک. دوکتور دەپرسی ناخۆ ناوی رۆمانه‌که‌ی دیاری کردوه. همه‌ش دەلی بەلی ناوی رۆمانه‌که‌ی پێده‌چی ببیته "دەنگی پێی ئەسپ". دوکتور به خۆشحالییهوه داوا له همه دهکا کاتیک رۆمانه‌که‌ی تەواو بوو ئیجازه‌ی بده‌ی و ئه‌ویش بیه‌خوینتیهوه. همه‌ی دوا‌ی چەند روژ ده‌چی بو لای دوکتور و رۆمانه‌که‌ی له بەردەم دادەنێ. له سەر بەرگی کتێبه‌که نووسرابوو "دەنگی پێی ئەسپ". رۆمانه‌که به وشه‌ی "پتکۆپتکو" دەست پێده‌کات و هەر وهک همه روژی یه‌که‌م گوتبووی ببوو به ۵۰۰ لاپه‌ره. له لاپه‌ره‌ی ۵۰۰ پشدا به "پتکۆپتکو" کۆتایی پێدیت. ۵۰۰ لاپه‌ره پتکۆپتکۆی بەرده‌وام. پۆستمۆدیرنیزم لێردها نه‌ی خوازه و نه‌ی ترخواز به‌لکوو ده‌گه‌ریتیهوه بو دهورمیه‌کی کۆنتر له

نیشان، که نه‌تەنیا چێژی شیعری نابه‌خشی به‌لکوو چێژیکیش نه‌گه‌ر هه‌بێ هه‌لپه‌یرووکنی. خەلک به‌ شتی وا ده‌لێن "کابرا سەری لێشیاوه". شیاوێکی تری فورم شکاندنی پۆستمۆدیرنیستی ده‌نگاندنی وشه‌ و کرداره. له‌ دێری: /یان/ "وه‌ه‌وشه" به‌ داریا نه‌فر فر فر فرم / شاعیر ده‌یه‌وئ به‌ "فر فر فر فر فر" ده‌نگی فرینمان بو‌ بخولقینی. له‌ هه‌موو زمانیک هه‌ندێ وشه‌ هه‌ن که له‌ ده‌نگه‌که‌ خۆی دروست ده‌بن وه‌کوو: هاشه، هاژه، ویزه، ویزه، خوره، شوره، شریخه، قیره، قیره‌قیر، گرمه، تمبه، رمبه... پرسیاره‌که ئیستا ئه‌وه‌یه که بو‌ نواندنی هه‌ستی فرین له‌ منی خوینهدا، "فر فر فر فر" کردن و وه‌ک مه‌ل هه‌لته‌کاندنی هه‌ر دوو بآل جوانتره، یان وتنی وشه‌ی "ئه‌فرم" بئ فره‌فر که بئ که‌م و زیاد مانا‌که به‌ من ده‌به‌خشی؟! پۆستمۆدیرنیسته‌کان له‌ بیران ده‌چیتیهوه که مرو‌ف ته‌نانه‌ت به‌ بئ شه‌قه‌ی بآل، ده‌توانی شه‌قه‌ی بآل هه‌ست پێبکا و پێویستی به‌ ته‌فه و ره‌فه و شه‌فه نییه بو‌ دهربرینی ئه‌و کرداره و ئه‌و هه‌سته‌ی له‌وه‌وه سەرچاوه‌ ده‌گرێ. ئه‌و "فر فر فر فر"ه‌ کردنه وه‌کوو سێ-دیه‌کی شکاوه که له‌ سەر هێلی "فر" گیرێ کردوه و دهرچوونی نییه یان وه‌ک منالیکه که هیشتا له‌ هێلی "ده‌نگ" نه‌په‌ریوته‌وه و "ئه‌فرین" زۆر بۆی ئابسترakte. ئه‌م ده‌نگاندن و دووپاتکردنه‌وه له‌

گهشهکردنی زمان.

هه‌لوه‌شاندن‌ه‌و‌ی رسته

ئ‌ه‌وه‌ته‌ن‌یا وشه‌نییه‌که‌به‌ده‌ستی
پ‌ۆ‌ست‌م‌ۆ‌د‌یر‌ن‌ی‌ست‌ه‌کان‌ه‌وه
ه‌ه‌ل‌د‌ه‌وش‌ن‌ی‌ته‌وه، ب‌ه‌ل‌ک‌وو‌ر‌ست‌ه‌ش‌ل‌ه‌م
ه‌ز‌ر‌شه‌ب‌ی‌ه‌ری‌ن‌اب‌ی. ش‌اع‌یر‌ل‌ه‌ه‌ه‌و‌لی
ن‌و‌ی‌تر‌خ‌وا‌ز‌ی‌دا‌م‌ی‌ش‌ین‌ب‌ه‌وش‌ه‌کان‌د‌ه‌کا
و‌ر‌ست‌ه‌یه‌کی‌تر‌د‌رو‌ست‌د‌ه‌کا‌که
د‌ه‌ت‌وان‌ی‌ه‌ی‌چ‌م‌ان‌ای‌ه‌کی‌ن‌ه‌ب‌ی‌یان‌ب‌ت‌وان‌ی
ه‌ه‌ز‌ار‌م‌ان‌ای‌ح‌ه‌ل‌ه‌ق‌م‌ه‌ل‌ه‌ق‌ی‌ب‌ۆ
ب‌د‌ۆ‌ز‌ی‌یه‌وه. س‌ه‌یر‌ی‌ئ‌م‌د‌ی‌ره‌ب‌ک‌ه‌ن:

"- به‌خ‌ه‌می‌م‌ه‌ر‌گ‌ه‌وه‌د‌م‌بار‌ی‌/
ک‌ه‌چی‌ف‌ن‌ج‌ان‌ن‌یک‌ب‌ی‌خ‌ه‌ون‌و‌ل‌ه
چ‌ای‌ی‌/‌تا‌ب‌ه‌ی‌ان‌ی‌ل‌ه‌ج‌گ‌ه‌ره‌و‌ل‌یم‌ۆ
ه‌ه‌ی‌ل‌یم‌ۆ‌د‌ه‌س‌و‌ت‌ام. / س‌ال‌ح
س‌و‌وز‌ه‌نی‌ه‌ه‌م‌ان‌س‌ه‌ر‌چ‌ا‌وه

ئ‌ه‌وه‌ی‌ل‌ی‌ر‌ه‌دا‌د‌ه‌ب‌ی‌ب‌ن‌ین‌ه‌ه‌روه‌ک
ش‌اع‌یر‌خ‌ۆ‌ی‌د‌ه‌ل‌ی‌ش‌ن‌و‌اند‌نی‌ر‌ست‌ه‌کان
و‌ز‌م‌ان‌ه. ئ‌م‌چ‌ه‌ند‌د‌ی‌ره‌ب‌ه‌ز‌م‌ان‌ی
ح‌ی‌س‌اب‌ی‌د‌ه‌ب‌ی‌ته‌ئ‌م‌د‌ه‌قه‌ه‌ه‌ر‌و‌ه‌ک
س‌و‌وز‌ه‌نی‌خ‌ۆ‌ی‌د‌ه‌ل‌ی: "ک‌ه‌چی‌ت‌ا
ب‌ه‌ی‌ان‌ی‌ئ‌ه‌س‌و‌ت‌ام‌ب‌ه‌ب‌ی‌خ‌ه‌ون‌/‌ب‌ه
ف‌ن‌ج‌ان‌ن‌یک‌چ‌ای‌ی‌و‌ج‌گ‌ه‌ر‌ه‌وه‌و‌/
گ‌ۆ‌ران‌ی‌/‌ل‌یم‌ۆ‌ه‌ه‌ی‌ل‌یم‌ۆ‌ه".

ئ‌یا‌ئ‌یم‌کان‌ی‌ئ‌ه‌وه‌ه‌یه‌که‌خ‌و‌ین‌ه‌ر
خ‌ۆ‌ی‌ب‌ی‌ت‌و‌ئ‌ه‌و‌ل‌یک‌دان‌ه‌وه‌ل‌ه
د‌ی‌ره‌م‌کان‌ی‌س‌ه‌روه‌ب‌ک‌ات‌که‌ش‌اع‌یر‌ل‌ه
د‌ی‌ره‌م‌کان‌ی‌خ‌وار‌م‌ه‌دا‌ب‌اس‌ی‌د‌ه‌کا؟‌نا
ئ‌ه‌و‌ئ‌یم‌کان‌ه‌ن‌ی‌یه، م‌ه‌گ‌ه‌ر‌ئ‌ه‌وه‌ی
خ‌و‌ین‌ه‌ر‌یش‌ه‌ه‌ر‌و‌ه‌ک‌وو‌ن‌و‌س‌ه‌ری

د‌ی‌ره‌م‌کان‌ل‌ه‌پ‌ن‌ی‌ش‌ه‌وه‌ف‌ه‌ر‌ز‌ی‌ئ‌ه‌وه‌ب‌ی‌که
ئ‌ه‌و‌ر‌ست‌ه‌یه‌ی‌د‌ه‌ی‌خ‌و‌ین‌ن‌ی‌ته‌وه‌ش‌ه‌م‌ق‌ل‌ی
پ‌ه‌ق‌ل‌ی‌و‌ت‌یک‌ه‌ل‌پ‌یک‌ه‌ل‌ک‌را‌وه‌و‌خ‌و‌ین‌ه‌ر
د‌ه‌ب‌ی‌ل‌ه‌ب‌ه‌ر‌ب‌یک‌اری‌و‌ب‌ی‌خ‌ه‌می، ل‌ه
م‌ی‌ش‌کی‌خ‌ۆ‌یدا‌ر‌یک‌ی‌ب‌خ‌ات‌ه‌وه. ئ‌ه‌ل‌یم
م‌وم‌ک‌ینه!‌چ‌ون‌د‌و‌ای‌ئ‌م‌ز‌ان‌یار‌ی‌یه‌ش
د‌ه‌ب‌ی‌خ‌و‌ین‌ه‌ر‌و‌ه‌ک‌وو‌ن‌و‌س‌ه‌ر‌ئ‌ی‌ش‌ت‌ب‌ای
ل‌ه‌و‌گ‌ه‌مه‌م‌ندا‌ل‌ان‌ه‌یه‌ب‌ی‌ت‌و‌ح‌ه‌س‌ه‌ل‌ه‌ی
ه‌ه‌ب‌ی‌ت‌و‌م‌خ‌ت‌ی‌خ‌ۆ‌ی‌ب‌ه‌ف‌ی‌ر‌ۆ‌ب‌د‌ات‌و
ک‌ه‌ش‌فی‌ئ‌ه‌وه‌ب‌ک‌ات‌که‌ف‌ن‌ج‌ان‌ه‌که‌ب‌ی
خ‌ه‌ون‌ن‌ه‌بو‌و، ب‌ی‌چ‌ای‌ی‌بو‌و، که‌ئ‌ه‌وه
ج‌گ‌ه‌ره‌بو‌و‌د‌ه‌س‌و‌ت‌ا‌ن‌ه‌ک‌ن‌و‌س‌ه‌ر!
س‌و‌وز‌ه‌نی‌پ‌ی‌ی‌و‌اب‌ه‌د‌ی‌ری‌د‌و‌ه‌ه‌م‌که
ر‌اس‌ت‌و‌ر‌ه‌وان‌ن‌و‌س‌را‌وه‌ه‌ی‌چ
ج‌وان‌ی‌یه‌کی‌ش‌ی‌ع‌ری‌ت‌یدا‌ن‌ی‌یه‌ب‌ه‌لام
د‌ی‌ری‌یه‌ک‌ه‌م‌که‌ش‌اع‌یر‌"تا‌ب‌ه‌ی‌ان‌ی‌ل‌ه
ج‌گ‌ه‌ره‌و‌ل‌یم‌ۆ‌ه‌ه‌ی‌ل‌یم‌ۆ‌د‌ه‌س‌و‌ت‌ی"
ج‌وان‌ی‌ش‌ی‌ع‌ری‌ت‌یدا‌یه. د‌ی‌اره‌ز‌ۆ‌ر
س‌ه‌ل‌ی‌قه‌ی‌ش‌ی‌ع‌ری‌ی‌و‌ج‌وان‌ی‌ن‌اس‌ی
ج‌ب‌ا‌وا‌ز‌ب‌و‌ونی‌ه‌یه. ب‌ه‌ل‌ای‌م‌ن‌ه‌وه
ئ‌ه‌گ‌ه‌ر‌ت‌ۆ‌ز‌یک‌ج‌وان‌ی‌ه‌ه‌ب‌ی‌ل‌ه‌ب‌ه‌ش‌ی
ی‌ه‌ک‌ه‌می‌د‌ی‌ری‌د‌و‌ه‌ه‌م‌دا‌ه‌یه‌که‌د‌ل‌ی
"ک‌ه‌چی‌ت‌ا‌ب‌ه‌ی‌ان‌ی‌ئ‌ه‌س‌و‌ت‌ام‌ب‌ه‌ب‌ی
خ‌ه‌ون". ل‌ه‌ب‌اق‌ی‌یه‌ک‌ه‌دا‌ل‌ه‌گ‌ه‌ل‌ن‌و‌س‌ه‌ر
ه‌ا‌ون‌ه‌ز‌ه‌رم‌که‌ه‌ی‌چ‌ج‌وان‌ی‌یه‌ک‌ل‌ه
س‌و‌وت‌ان‌ی‌ج‌گ‌ه‌ره‌و‌ف‌ن‌ج‌ان‌ی‌ب‌ی‌چ‌ای‌ی‌ل‌ه
ر‌ست‌ه‌کان‌ی‌ن‌ا‌وب‌را‌ود‌ا‌ن‌ی‌یه. ب‌ه‌لام
د‌ی‌ره‌م‌کان‌ی‌یه‌ک‌ه‌م‌ب‌ه‌ل‌ای‌م‌ن‌ه‌وه‌ن‌ه‌ک
ه‌ه‌ر‌ل‌ه‌خ‌ان‌ه‌ی‌ش‌ی‌ع‌ر‌دا‌ن‌ین‌ب‌ه‌ل‌ک‌وو‌ل‌ه
ب‌اش‌ت‌ر‌ی‌ن‌ح‌ال‌دا‌ل‌ه‌و‌ر‌ی‌ن‌ه‌د‌ه‌چ‌ن.

"نات‌ر‌س‌م‌ه‌زار‌ئ‌ه‌ون‌ه‌تان‌ب‌ه‌ر‌یش‌ی
ک‌ه‌ر‌ب‌یان‌ک‌ه‌ر‌ه‌نا‌و‌ک‌ه‌ر‌ی‌ن‌ه

جی خوی ددهوژیتهوه.

تیکه لکردنی وینه کیشانهوه

شيعر

بۆئوهی بتوانم له سهر نهم بهشه
 قسه بکهم ناچار بووم له لاپهري ۳۰
 کۆمهله شيعری "درو
 موقهدهسهکان"، نووسینی سالح
 سووزهنی، عهکس بگرم و دوایی
 عهکسهکه بخمه ناو نهم تیکستهی که
 وا له بهردهمتان دایه. هۆیهکەشی
 ئهوهیه که به پرۆگرامی نووسینی
 ئاسایی – وۆرد- (Word) ئیمکانی
 نییه تیکست و گرافیک بهو جوړه
 که سالح سووزهنی کردوویتهی لهو
 شيعرهدا، دووباره بنوسریتهوه.

سووزهنی لێرهدا وشه‌ی "ساز" به
 پانایی و به درێژایی لاپه‌مه‌دا به

نه بالی بادی بهیانی...
 نه بۆن و بهرامی بههاری...
 ههر زرتهزرتی خهزانی...
 ههر سهرته سرتی زستانی

ساز

س | زه
 س | زه
 س | زه
 س | زه
 س | زه
 س | زه
 س | زه

میژوو بهکی کهر به ریی قهلهو
 خو سهگانین س ناس و ین ان به
 سهد شوکر و سهککه‌ر و (بهستین).
 " / شيعری "به عینجه و فینجهوه
 چ شار 4 نا (5)" سالح سووزهنی

لێره‌دا نمونه‌یهکی تر له گهمه‌ی
 پۆستمۆدیرنیستی ده‌بینین. شاعیر
 وشه‌کانی وهک بهردی بازه‌لێن
 هه‌لداوێته هه‌وا و دوایی له مشتیدا
 کۆی ده‌کاتهوه و جارێکی‌تر
 هه‌لێانده‌خاته سهر پشته‌ی ده‌ستی و
 شيعریک له ده‌ستی به‌رده‌بیته‌وه سهر
 عه‌رز. بۆ تیگه‌یشتن لهو رسته‌گه‌له
 خوینهر ده‌بێ وه‌کوو که‌سیک که
 جه‌وه‌لێک یان سو‌دوو‌کوویهک پر
 ده‌کاته‌وه، قه‌لم و کاغ‌ز بگرێته
 ده‌ستی، جیگۆرکێ به‌ وشه‌کان بکا و
 نه‌گه‌ر شانس و تاقتی بێت مانایه‌ک له
 بێ مانایی وشه‌ سه‌رله‌یشتی‌او‌ه‌کاندا
 بدۆزیته‌وه و که‌میکیش له مانای ژیا‌نی
 به‌فێرۆ بدات.

بازه‌لێن خۆشه‌ به‌لام شيعر بازه‌لێن
 نییه و ههر جوړه گهمه‌کردنیک به
 وشه‌ نه‌ له شيعر ده‌چێ و نه‌ شیاوی
 شاعیره. کایه‌ کردن به‌ وشه‌ له خۆیدا
 هیچ شتیکی سه‌یر نییه و شيعر زۆر
 له‌میژه‌ که‌لکی لێ‌وه‌رگرتووه و خۆی
 پێ رازاندۆته‌وه. له‌ به‌رد خا‌نو‌و
 دروست ده‌کری به‌لام هه‌رچی به‌رده
 بۆ خا‌نو‌و نابێ و نه‌گه‌ر به‌ که‌لکیش بێ
 بۆ هه‌موو شوینی خا‌نو‌وه‌که به‌ که‌لک
 نایه و نا‌کری هه‌روا هه‌لێده‌ی و بلێی

دیفورمه کردن و ههلووشاندنهموی مانا و بنهما

یهکیک له شانازییهکانی پۆستمۆدرنیزم به گشتی ههلووشاندنهموی بنهما و ساختاره و دووباره له سهریهکدانانهموی کههسهی بهکارهاتوو به شیویهکی جیاواز بۆئهموی دوایی و هکوو ئهرشمیدۆس له حهمامی خهیالدا هاوار بکهن: "ئهموتا... ئهمویه واقیع، ئهمویه راستهقیینه، ئهمویه جوانیی!" یهکیک له پایهکانی بیرۆکهی پۆستمۆدیرنیستی، نسبی کردنی جیهانی واقیع، و زانستی مروّقه. لهم پروانگهوه هیچ شتیک ئهوه نییه که ئیمه دهیبینین. ههر شتیک دهتوانی شتیک دیکه بئ که ئیمه نابینین. کوتایی ئهم بۆچوونه له ئیدهئالیزمی فلهلسفی واتر ناروا. دیاره که زانستی مروّق نسبییه و پهیوهندی به پلهی زانست و پیشکهوتنی کومهلگای ئینسانییهوه ههیه. بهلام ئهموی که بوون و واقیع بکهی به نسبی و زانست سههرلهبهر نسبی بکری، له کوتایی خۆیدا به شتیک ناگا مهگهر دهستهو داوینی خوا بوون!

"به شیوهی دیفورمه کردن و ههلووشاندنهموی مانا و بنهما، زمان ئالۆزی و فرمهنگی و سیلوی هوش، مهیدان دهریته وانمودهکان که دهرکهون و به

خوینهر نیشان دهدا. پرسیارهکه ئهمویه ئهم "سازه" چۆن دهخوینییهوه. چهندین ئالترناتیوو له بهردهستی خوینهردا خۆی دهنوینی: ۱- چوار جار "سازه". ۲- سئ جار "ساز". ۳- سئ جار "س... زه". ۴- دوو جار "س ز". ۵- "ساز" یکی کیشراو یان لینگدریژ. شاعیر دهتوانی بلئی ههموو ئالترناتیومهکان راستن یان ههچیان، یان ههر یهکیان، دوویان... یان بلئی خویندنهوهی شاعر کاری شاعیرهکه خۆی نییه بهلکوو خوینهر خویندنهوهی خۆی ههیه. ئهموی که ههر خوینهریک خویندنهوهی خۆی له سهردهق ههیه، راسته. بهلام شاعیر خهریکه نهققاشیهکی خراپمان به نیوی شاعر پئ قهلب دهکا. شاعر تهنیا بۆ نووسین نییه بهلکوو بۆ خویندنهوهسه، واته من بتوانم دهفتهری شاعر هکه بکهمهوه و بۆ گوینگرانییک که کتیبهکهیان پئ نییه بیخوینمهوه. ئهم رستهیه له "خویندنهوه" بۆ کهسی تر نایه ههروهک چۆن تابلویهکی نهققاشی بۆ خویندنهوه نابئی. دیاره که ئیمه دهتوانین بۆ کهسیک که تابلۆکه نابینی به وردی باس بکهین چۆن و له چی پیکهاتوو و چۆن دارژاوه. ئهو کهسهی وهسفی تابلۆکه دهبیستی لهوانهیه حهز بهو تابلویه بکا که ئیمه بۆمان خویندۆتوه بهلام دیتن و بیستن دوو شتی له یهک جیاوازان و ههر کام یاسای خویان ههیه.

خه‌یالدا. لکاندنی "سرک" به سووتان
تهنیا له یهک شتدا سرکه‌وتووو
ئهویش شتواندنی زمان و مانا به‌لام
هیچ مانابه‌کی نوئ ناخولقینئ و

وئرانئ و جوانی؟

رسته‌ی "ئه‌ی ناسکتیرن شوخ به
سرکیه‌کانئ سووتانه‌کانئ حسرته‌ی"
له رسته‌یه‌کی سرلئشبوو زیاتر بالآ
ناکا. شتواندنی زمانه و ئومیدی ئه‌وه‌ی
که شتیکی تازیه و به گوئ نه‌ئاشنا و
هه‌ر به‌و هۆبه‌وه ده‌بئ جوان بئ. به‌لام
هیچ شتیکی به هۆی تازهبوون،
نامۆبوون، بئگانه بوون، ناوازه‌بوون،
دووور له ژبانئ واقع بوون نه جوانه و
نه ناحه‌ز. بو ئه‌وه‌ی شتیکی ببیته
جوانی یان ناحه‌زی بو خه‌لک زور

ئاشکرا خویان له واقع و شبه‌ی
واقع جیابکه‌نه‌وه و سه‌رله‌نوئ
تیکه‌لی ببه‌وه به چه‌شنئ که
جیاکردنه‌ویان له یه‌کدی مه‌حأل بئ
ئاخر نیمه له سه‌رده‌می وانموودا
ده‌ژین و نازانین دوهر و به‌رمان چی
وانموود ده‌کا و چی حه‌قیقه‌ته و
کامه شبه‌ی حه‌قیقه‌ته؟" / سألح
سووزنه‌ی، هه‌مان سه‌رچاوه.

دیفورمه‌کردنی وشه‌مان له‌وه
پنشته‌ر دیوه ئیستا بزانیان
دیفورمه‌کردنی مانا و به‌ها و
زمانه‌ئالۆزی چون جوانی ده‌خولقینئ
له شه‌یردا. بو وینه با سه‌یری ئه‌م دیره
بکه‌ین:

ئه‌ی ناسکتیرن شوخ به
سرکیه‌کانئ سووتانه‌کانئ
حه‌سره‌ت" / سألح سووزنه‌ی،
هه‌مان سه‌رچاوه.

شعیر مه‌یدانی خه‌یاله و شاعیر
ده‌توانئ بال ببه‌خشئ به جه‌سته‌ی
مرووف، ده‌نگ بدا به‌رنگ، بوون بدا
به‌خه‌ن، لئو بدا به‌ژان هتد. به‌لام
ته‌ناهته له دونیای خه‌یالیشدا هه‌موو
شتیک بره‌وی نییه. ئایا "سووتان" له
گه‌ل "سرکی" دیته‌وه؟ سووتان
سووتانه، چه‌نیوه‌ته‌واو بئ و چه‌ته‌واو.
ریژه‌ی سووتان مانای سووتان
ناگورئ ته‌نیا چه‌ندایه‌تییه‌که‌ی دیاری
ده‌کا. سووتان هه‌ر سووتانه چه‌ له
دونیای واقیعه‌دا بئ و چه‌ له دونیای

سووتان

درمختیکه - به میوهی دیوار موه -
 بلیند - تاریک" / سألح
 سوزمنی، ههمان سرچاوه.

لیردا شاعیر توانیویهتی ریک
 ئامانج بیئیک و مانا و بنهما
 ههلوهشینیتوه. هیلانه له دونیای
 واقیعدا له سمر دار دروست دهبی. دار
 به گشتی ژیانبهخشه و رهگی حمیاته له
 سمر کورهی زهوی. لیردا دارهکه
 دهکریته سیمبۆلی تاریکی و
 میوهکەشی دهبیته دیوار. ئەمجار
 هیلانهکه دهچویندرئ بهم داره.
 جیگۆرین دهتوانئ جوان بیته بهلام
 ههس جیگۆرکییهک جوان نییه.
 شهزاندنی روخساری دار که
 سهرچاوهی ئوکسیژنی زهوییه به
 دیواری بلیند و تاریک، خولقاندنی
 جوانی شیعیری نییه بهلکوو
 شیروخهتکرده به وشهکان، به مانا و
 به پهیوهندی دیاردهکان به یهکهوه.

نوئیرخوازی یان دواکهوتوویی

پۆستمۆدیرنیزم ئیددیعیای
 نوئیرخوازتربوون له نوئیرخوازی دهکات.
 به لای ئەوانه دەوری نوئیرخوازی
 بهسهرچووه و ئیستا تۆرهی شتی زۆر
 نوئیره لهوهی که تا دوئینی "نوئ" یان
 موئیرن بوو. ئەم ئیددیعیایه، زۆر
 گهوره و له نیگیای یهکهمدا

مهرجی دیکه‌ی به‌ده‌ر له‌وانه‌ی
 ئامازهی پیکرا پیویسته ههستی
 جوانیی و ناحهزی په‌یه‌وه‌ندی
 راسته‌خۆی ههیه به پینگه‌ی
 چینه‌یه‌تی، به نۆر مه کۆمه‌لایه‌تی و
 کولتورییه‌کان، به سایکۆلۆژی فه‌دی
 و کۆمه‌لایه‌تی، به کیشه کۆمه‌لایه‌تی و
 سیاسی و میژووپییه‌کان هتد. ههس به‌ک
 له‌وانه به جۆریک کار ده‌کاته سهر ئەو
 ههسته که وا ده‌کا ده‌قیکه‌مان پئ شیعیر
 بیته و خۆشمان لی بیته یان حمزی پئ
 نه‌که‌ین. به‌راوه‌ژووکرده‌وه و
 نامۆکردنی تیکستیک له‌و روانگه‌وه له
 کاپیه‌کی مندالانه واتر ناچیت.

"کامه ژین گوله‌که‌م! / درنیزتر له
 هه‌رچی ماشینه." / سألح
 سوزمنی، ههمان سرچاوه.

ئه‌گه‌ر له دیری سه‌رووتردا
 "ناسک و شوخ" و "سووتان و
 هه‌سره‌ت" لانیکه‌م که‌می‌ک بۆنی
 شیعیران لیده‌هات، ئەم دیره ئیتر
 پیکه‌نینه‌یه‌ره. لیردا چ مانا گۆرابی و
 چ نه‌گۆرابی، کزی خه‌پالی رسته‌که
 پيشان ده‌دا. لیکچواندنی "کورتی" یان
 "دریژی" به ماشین، له ساوایی
 نزیکتره تا شاعیریکی گه‌وره‌سال.
 ئەوه ئیتر نه جوانیی، که گالته‌یه به
 شیعیر و به شعووری هونه‌ری
 خوینه‌ر. یان:

"هیلانه‌یه‌ک له تاوان / هیلانه‌یه‌ک
 له غوربه‌ت / هیلانه‌یه‌ک له

سیستمی نیرسالاریدا "گان" هم
لهزرته و هم دسه لات که پیاو دهیکا
و آیی بههرمهنده. پیاو "گان" دهکا
وختیک که نیازی سیکسی ههیی،
ههروهها "گان" دهکا کاتیک که
دهیهی دسه لاتی خوی نیشان بدا و
کهسیکتر، سووک بکا. دستدریژی
کردنی ئاشکرا به ژن و پهیهندی
سیکسی پیاو له گهل هواسره کهشی
ههرووکیان ههه به "گان"
ناودهبرین.

من به شهرتوه شار نهگیم م م
هاها نهگیم هستییه و کنیدهئی راستی
ی؟ / ... / شیعری "به عینجه و
فینجهوه چ شار و 4 نا (5)" سألح
سوزنی

نویرخوازی شاعیر بهداخوه
لیرهدا هیچ برناکا و یهکراست
دهکهویته باوهشی فهرهنگی
پیشمؤدیرن و فینودالی. شاعیر "شار"
دهگی و دههستهیهوه جا چ له
هستهیدابووی و چ له "راستیدا".
لهوانیه بوئرئ که شاعیر مههستی
"گان" وهکوو سیکس نییه بهلکوو تنیا
گوزارشته له سواربوون بیان زالبوون
به سهر شاردا. بهلام حهتتا
لیکدانهوییهکی ئاوههاش مهسهلهکه
ناگورئ، ئومیش ئهویه که شاعیر له
کووت و بهندی نرخ و بهها
کونهپرستانهکان له سهر سیکس و
حهزی جنسی رهها نهبووه و
"نویرخواز" پیشکش، تنانهت له

دآخوشکهره. بهلام بهداخوه هه
شئیکی نوئ، نوئ نییه یان نهگهر
نوئیش بیت پیشروه نییه. مهسهلهی
جهندهر واته پهیهندییه جینسییهکان و
نیر و مییهتی و ههروهها سیکسوالیته
واته مهسهلهی پهیهوست به سیکس و
پهیهندییه سیکسییهکان بهشیک لهو
مهیدانه گرینگانهن که نوپخوازی و
کونهپرستی لیکهلهدههویرن. له
دونای مودیرندا لهمیژه سیکس وهکوو
رابیتیهکی یهکسان بهینی دوو کهس
که ههزیان له یهکه چاولیدهکرئ. لهم
رابیتیه دا پیاو ئیتر "بکهه" نییه و
ژن وهکوو "بدهه" نابینرئ. لهزرتی
سیکس ههردوو لا دهیچیزن و
ههردوو لا، بکهه. له دونای
مودیرندا هواجنسگهراپی شئیکی
ناساییه و ههروهکوو رابیتیهی ژن و
پیاو چاوی لیدهکرئ و دهنرخیندرئ.
کۆمهنگای نیرسالار له کوردستان
له سهر مهسهلهی سیکس و جهندهردا،
ئیتتاش ههه له سهردهمی پیشمؤدیرندا
دهژی و بهها کونهپرستانه ئابینی و
سونتهتییهکان به سهر سیکس و
جینسییهندا حوکم دهکن. سیکس لهو
فهرهنگهدا، "گان"ه. گان تنیا بو
پیاوه واته ئهوه تنیا پیاوه سیکسی
ههیه. سیکس بو ژن لهو فهرهنگهدا
بوونی نییه، ژن گان دهدا. گانکردن
نیوی خوی به خووه. کاتی پیاو گان
دهکا، مانای ئهویه دست به سهر
شئیکدا دهگرئ، شتیک زهوت دهکا،
دسه لاتی خوی دهسهلمینی. له

"ناسو"ی زؤل ئه‌یگوت
وابیژه / شیعری "به عینجه و
فینجهوه چ شار و 4 نا (5)" سألح
سووزمنی

"زؤل" مانای حمرامزاده‌یه، واته
منالیک که به دهر له چوارچیوهی
قهوولکراوی دونیای پیاوسالاری و
ئایینیدا هاتبیته دنیا. "زؤل" بوون
ئه‌گهر ته‌نانه‌ت به گونا‌هیش حساب
بکری، خه‌تاکه‌ی نه هی "زؤل‌که"
به‌لکوو هی ئه‌و ژن و پیاویه که
سیکسه‌که‌یان کردوه. به‌لام تاوانی
ئه‌و سیکسه به هؤی
سنوورپه‌رینییه‌که‌یه‌وه ته‌نانه‌ت
گهرندی به‌رهمی سیکسه‌که‌ش
ده‌گریته‌وه، که نه ده‌سه‌لاتی هه‌بووه به
سه‌ر "تاوانه‌که‌دا" و نه ده‌توانی ئیستا
کاریک بکا بو ئه‌وه‌ی تاوانه‌که له سه‌ر
خوی لایا مه‌گهر ئه‌وه‌ی کومه‌لگا بیر
و بو‌چوونی هه‌لو‌ه‌شیندریته‌وه و
سیکس به ئه‌مریکی تاکه‌که‌سی
بناسیندری. به‌لام له‌م شیعره‌دا شاعیر
له ده‌هؤلی کونه‌په‌رستانه‌ی نیرسالاری
و به‌های دواکه‌توانه و نائینسانی
ئایینی ده‌دا.

جوانیی

جوانیی بو هه‌موو که‌س په‌ک شت
نییه. بئ شک به لای شاعیری
پوستمۆدیرنه‌وه ئه‌م شه‌قلی په‌قلی
نوسینه و هه‌لو‌ه‌شانده‌وه و هه‌لرشتن

نو‌یخو‌زان‌ی سه‌ره‌تاکانی ۱۹۰۰ ی
زایینیش زور له دواتره. شاعیریک که
له هه‌زاره‌ی سنییه‌دا نه‌توانی خوی له
ده‌سته‌واژه‌ی کۆن و دژ به ژن به
تایبه‌تی و دژی نینسانی به گشتی له
مه‌یدانی سیکس و جنسییه‌ندا به‌باریزی
و هه‌ر به‌و زمانه قسه بکا، ده‌بیته
پاریزه‌ر و هینزپه‌به‌خشی ئه‌و
فه‌ره‌نگه.

... / جیهانتان (..) و چی ماوه بیدن
قوون نه‌بی (به ق) / " / شیعری
"به عینجه و فینجهوه چ شار و 4 نا
(5)" سألح سووزمنی

له‌م دیره‌ی سه‌ره‌دا شاعیر تف
ده‌کاته رووی هه‌موو ئه‌و پیاوانه‌ی که
حه‌زیان به پیاو دئ، بئ ئه‌وه‌ی خویان
به سه‌رکه‌سدا به‌سه‌پنن. له فه‌ره‌نگی
کونه‌په‌رستی نیرسالاریدا، ئه‌و پیاوه‌ی
که حه‌ز به پیاو بکا و ریگه‌دا
پیاویکیتر سیکسی له گه‌ل هه‌بئ، هه‌چ
و پووچ و بئ ئابروویه. ئه‌م پیاوه ئیتر
پیاو نییه... ئاخ‌ر "پیاو" بکه‌ره و سوار
ده‌بئ، سیکس کردنیش ته‌نیا به مانای
سواربوون و زه‌وتکردنی ئه‌و که‌سه‌یه
که ته‌مای تیکراوه. پیاویکیش که خوی
بدا‌ته ده‌ست پیاویکی دیکه بو سیکس،
ئیتر به‌های کومه‌لایه‌تی خوی له
ده‌ست ده‌دا. "قوونده‌ر" که شاعیر
نیره‌دا سووکایه‌تی پیده‌کا، مرو‌فتیکه که
له دونیای مۆدیرندا به‌های
مرو‌فتایه‌تییه‌که‌ی به‌کسانه له گه‌ل
هه‌موان.

وشه‌یه‌کی تر، به‌لام گۆرآنکاری نه هه‌روا به ناسانی ده‌کری و نه بی دملیل، هه‌ر شاعیر و نووسه‌ریک ناتوانی به مه‌یلی خۆی بی‌ت و وشه بگۆری و رسته تیکه‌ل پیکه‌ل بکا و ده‌نگ و بۆن و ده‌نگ و ئاهه‌نگ بگۆری و چاره‌روانی ئه‌وه‌ش بی‌ت خه‌لک نه ته‌نیا لئی حالی بن به‌لکوو به چه‌په‌له‌ریزان بو "نوێخواری" و "بیری دا‌هینه‌رانه" ریزیان لئ بگرن و ئه‌گه‌ر خه‌لک ئه‌و کاره‌ی نه‌کرد به ناحالی و سونه‌تی و گه‌مزه‌ ناوزده بکری.

دیاره مه‌رجی سه‌ره‌کی بو چی‌زبردن له هه‌ر شتی‌ک، ناسینه‌وه‌یه‌تی. ره‌نگیک، ئاهه‌نگیک، تامیک، ده‌قی‌ک ته‌نیا کاتی‌ک هه‌ستی مروف ده‌جوو‌لینی، که بتوانی خۆی بنا‌سینی، که بتوانی کۆده‌کانی ده‌ست به‌خه‌نه ناو کۆده‌کانی هه‌سته جوراوجوره‌کانمان واته خو ئاشنا بکه‌ن نه‌ک له گه‌ل هه‌سته‌کانمان نامۆین. خواردنکی تازه که له گه‌ل ئه‌و تامانه‌ی کردوومانن و پیمان خۆشن به ته‌واوی جیاواز بی، ئه‌گه‌ر ده‌سه‌جی تفی نه‌که‌ینه‌وه، به بی‌زموه قووتی ده‌دین. تامی تازه ده‌بی شتیکی هاوبه‌شی له گه‌ل تامه‌کانی پیشوومان دا هه‌بی تا بتوانین ورده‌ورده له گه‌لی رابینن. لیره‌دا نه "نامۆ کردن" به‌لکوو کۆدی ئاشنا و ئاشناسازییه که ری‌گه ده‌کاته‌وه بو شتیکی تازه، بو نالوگۆری پیویست له زماندا و بو خۆلقاندنی

ودارشتن و شانس و به‌خته‌کی تیکه‌ل‌کردنه‌وه‌ی وشه‌کان شتیکی "جوانه". جیاوازی به‌ینی مروفه‌کان خۆی له خۆیدا سه‌رچاوه‌یه‌که بو مه‌یل و سه‌لیقه‌ی جیاواز له سه‌ر هه‌ستی جوانبیا‌سی و حه‌زی جیاواز. ئه‌م باسه ته‌نانه‌ت به‌ر له پرسی جیاوازی چینه‌یه‌تی و بیروباوه‌ری سیاسی خۆی ده‌سه‌لمینی. هه‌رچی کریکاره، به هۆی کریکار بوونیه‌وه خۆشی له شیعیر و به‌ره‌مه‌کانی نووسه‌ر یان هونه‌رمه‌ندیکی کریکاری نایه، چون سه‌لیقه‌کان له نپو ئه‌ندامانی تاقمیکی هاوچینی کۆمه‌لایه‌تی یان سیاسی یان نایینیش ده‌توانی جیاوازی.

هه‌روه‌کوو پی‌شته‌ریش ئامازه‌م پی‌کرد زمان وه‌کوو ئامرازی ئاخافتن و خو له یه‌ک تی‌گه‌یاندن پیویستی به نورم و چوارچیوه‌یه‌کی قه‌راردادی هه‌یه. وشه‌ی "دار" له خۆیدا هه‌یج شتی‌ک به‌یان نا‌کا و هه‌یج مانایه‌کی نییه تا ئه‌و کاته‌ی ئیمه به یه‌که‌وه به‌و شته‌ی که له به‌رچاوی ئیمه شین ده‌بی، چرو ده‌کا، گه‌لا ده‌رده‌کا، لق ده‌کا، گه‌وره ده‌بی، سی‌به‌ر ده‌خا و ده‌بیته پی‌گه‌ی با‌ئنده و هی‌لانه‌شی تیدا دروست ده‌کری... نیوی "دار" نه‌به‌خشین. وشه‌ی "دار" به یه‌ک مه‌عنا ئابستراکتیکه که جی‌گای داریک ده‌گریته‌وه هه‌روه‌ک وشه‌ی "ده‌ریا" جی‌گه‌ی ده‌ریای به‌رین ده‌گریته‌وه. وشه‌ی ده‌ریا له خۆیدا هه‌یج شتیکی پی‌روزی نییه و ده‌توانی بگۆردی به

چونکه له خهونهكهدا دوزانين كه سهرنگووم نابيين و ناكهوين، ناخر تهنانت له خهونيشدا، سهرنگووميوون و كهوتن همر ههمان شته و دوزانين كه كهوتن له خهونيشدا كوشندهيه همر بويه ههميشه له حالتهى بهربوونهه له خهوندا، دهستبهجى له خهو رادپهريين.

شيعر له خانهى ههستدا دهخولقى و دهتوانى زور گورانكارى به سهر دياردهكاندا بسهپيئى. دارستان قاچى پيډهبهخشرى و مروف رهگ و ريشه، خهم زمانى پى دهبهخشرى و نارمزووكان گيان. دونيائى شيعر دهتوانى ههروهكوو دونيائى خهون خوى بنويئى، بهلام شيعر دهتوانى زور له خهون پيچهپيچتر بيت. هويهكهشى نهويه كه خهون ئاكامى كارى نائاگايانهى ميشك و ههستهكانى مروفه بهلام شيعر بهرهمى بهناگاي ههست و سوز و بيري شاعيره. زورجار دهلين هونرمهاند يان شاعير دهبي كهميك "شيت" بيت بو نهوى بتوانى بهرهمى هونهرى بخولقيئى. نههم ئيديعايه بهشيك راستى لهخو دهگرئى. هونهر و نهدهب رنكدانهوى راستهوخوى ژيان و دياردهكان نين، فوتوگرافى نين كه كوپيائى نهو ديارديه بن كه پيشانى ددهن بهلكوو

وشهى تازه. بهلام ههروهك ديتمان، پوستمؤديرنيزم به پيچهوانهى نهوه دهكا، وشه سهر دهبرى و لهتلت دهكا و ليمان دهكا به داهينان و شتى جوان، رسته لهت و پار دهكا و شارشارو كيني پيډهكا و به نيوى جوانيى "لويترخوازانه" دهرخواردمان دهدا.

شيعر

يان خستنه سهركارى خوينههر

شيعر بهرهمى خيال و نارمزوويه، له دونيائى واقيعهوه ههلهقولئى و دهچيئه دونيائى خيال و دونيائى ههست. لوژيكي شيعردهكرئى تا راديهيك له لوژيكي خهون بچويندري. خهون مهيدانى ههستى بى قهيدوبهئدى مروفه. له خودا نهوى كه له دهستمان نايه يان به هيج جوريك بومان نيبه بيكهين، له كران دئى. بهلام خهون شتيكى نائاشنا و نامو له گهل ژيانى مروف نيبه، له خهونيشدا، خهم همر خهمه و خوشى و شادى همر شادين. گهرما همر گهرمايه و سهرما همر سهرمايه و بيهشى و ههژارى ههرهمان شتن. جيگه و پيگهى من و تو مومكينه له خهوندا بگوردري بهلام نهو پيكهاتانهى كه ژيان له سهرمان راوهستاوه نهگورن. له خهوندا دهتوانين له عهويى ئاسمانرا خومان فريدهينه خوارئ بى نهوى بترسين

بشکځي. ۴- فیرکردنی زمانی ټینګلیسی به خوینر که "گان" به ټینګلیسی دهبیته سیکس. ۵- فیرکردنی ژماردنه به خوینر، شہش به ټینګلیسی دهبیته سیکس. ۶- شاعیر گہمه دکات. ۷- ټوہی دهبیینی ټوہ نییہ که ټو بیری لیدہکہیہوہ. ۸- ہیچ یهک لهوانہی باسی کرا مہبستی شاعیر نییہ. ۹- شاعیر ہر ہیچ مہبستیکی نییہ. ۱۰- شاعیر مہبستی ہمووی ټوانہیہ و ہیچ کامیشیان نییہ.... وک دهبینین به ژمارہی شہشی له کہوانہخراو، به نووسینی لاتین و وشہی سیکس، شاعیر کومہلیک فکر بو خوینر دروستدہکا کہ "داهینانہکہی" ټہنیا له گہمه کردنه به وشہ و شوخی کردنه به خوینر.

"شار ہر دئی و منیش ہر با دلمیموہ و ہیچ ټلمیموہ با ټمخون ن قہرزار و بہردوامم و ہمرچی بہ بالاتا رشاموہ شاعرہ و ہر بہ میعری بزانه **نہفام** ان یاساتہ و قورہقور بی سہواد قہوارہ و شتی وا یانی قورت ونیوریشٹ دوو باقییہ و نازانی گفہی زمان بہ ټوہ خوشترہ ناحالی... / " شاعیر "بہ عینجہ و فینجہوہ چ شار، سیکس نا (6)" سألح سووزنی

بہرہمہینرہوہی سہرلہنووی دیاردهکانن بہ شیوازیکیتر، له مہدانیکیترا. شیعر و ټدہبی مودیرن و پشروہ پابندن بہ زمان و ساختاری سہرہکی زمان، بہلام ہاوکاتیش ہموآدہدن ټاسوی زمان فراوانتر بکن و له گہل پنداوستی ژیان و سہردہما بہروژی بکنہوہ، شتی کون و دواکوٹوو و ریگر و بہرچاوتہنگ له زماندا ہلاویرن و وشہی پیویست و تازہ و نوئ دابہینن.

شاعیر "بہ عینجہ و فینجہوہ چ شار، سیکس نا (6)" ہرہیو دہنگہ پوستمودیرنیستیہ دہدوئ کہ سألح سووزنی له گفتوگو بہکہیدا باسی دہکا. خوینر دہتوانئ شاعرہکہ بہ ټہواوی له ویبیلگ یان له لاپہرہکانی فہیسبوکی شاعیردا بخوینټہوہ. ټم شاعرہ نمونہیہکی روونی بی مانایی و ماناشکاندنی بہ ټیو نوپترخوازانہیہ کہ ہر له عینوانی شاعرہکہوہ دہست پندہکات.

بہ نووسینی ژمارہی شہش له ټیو کہوانہدا بہ پیتی لاتین و خویندنهوہکہی بہ "سیکس"، شاعیر دہیوئ بہ خوینر حالی بکا کہ چ مہبستیکی ہیہ: ۱- مہبست له سیکس، بہشی شہشہمی شاعرہکہیہ. ۲- ہموو شټیک له سہر سیکس ساغ بوټہوہ. ۳- سیکس تابوویہ و دہبی

پیکهاتهگه رایى دنه ناسى و نه
دژ بهر مه کى. نه تیزه کانى ئه دۆرنوى
خویندۆتهوه، نه گۆدۆ دنه ناسى و نه
ئیلیۆتى به سهر کردۆتهوه.

مراد ئه عزمى له نووسراوه کیدا
له ژیر ناوى: "دهقى سهر مرۆ،
بووتیقای سهر مرۆ / یان / دهقى
ناوشیار به بووتیقای وشیارانه
ناخویندریتهوه" - ویبلاگی
ئهنجومهنى ئه دهقى شنۆ- به سهر
به شیک لهو شیعردا چۆتهوه و چهند
دەرگایهک دهکاتهوه بۆ خویندنهوهی
ئهو شیعرده. خویندنهوه کى مراد
ئه عزمى خویندنهوهیه کى مومکینه.
خوینهر بۆی همیه و دهتوانی "گا" له
شیعردا له زۆر روانگهوه سهر
بکا، وهکوو "گا" ی حه یوان، "گا" ی
گاه به مانای زهمن، "گا" وهکوو
کرداری گان، "گا" وهکوو پیشگر یان
پاشگر له گهل وشهیه کى دیکه له
سهر و ئهوسهری دیره شیعردا...

مراد ئه عزمى راست دهلتی که
خوینهر بۆ حالیبوون له شیعری
پۆستمۆدیرنیستی نابی به نیگای
ناسایی براونیه شیعردا. دهبی وهکوو
شاعیرمه که ههزرت به کایه کردن له
گهل زمان و شیوهی قسه کردن بیته،
دهبی بچییه دونهی سکیزوفرنی ئه
و به چاویلکهی ئهوهوه چاوه دونهی
بهراوه ژووکره، نامۆکره،

لهم شیعردا ئهوهی ههر له دیری
یهکه مه خوینهر بۆی دهردهکوهی
ئهوهیه که شاعیر به زمانى ناسایی
قسه ناکا و نهگهر ههر له روانگهوه
سهیری دهقه که بکات هیچی دهست
ناکوهیت. خوینهر دهبی دانیشی و
وشهکان چهندین جار و به نالترناتیوی
جۆراوجۆر له لای یهک ههلبچنی تا
مانایهک یان چهند مانا بدۆزیتهوه و
بگا به راستیهی که له ئهوپهری
وشهکاندا لهوانهیه بوونی ههبی.
شاعیر دهبی بلتی چی؟ مه بهست له
"دئ" ديهاته یان کرداری "هاتن" ه؟
مه بهست له "با دهلمهوه"، دهبی چ
بی... "با" به مانای ئهرو یان با وهک
ئهو بایهی دئ و دهچی؟ نهگهر هات و
مانایهکت دۆزیهوه و له شیعردا
رازى بووی، ئهوه خیرت به خۆت
گهیاندوه! بهلام نهگهر هات و
دهقه که نهک ههر به دل نهبوو،
بهلکوو به شیعریشت نهزانی، ئهوسا
شاعیر به سهرتا دهرشیتهوه! بهلام
بهلتی مهگهره چون ئهوهی ئهوه به
سهرتا ههلمه ریزئ "شیعردا" که
خوینهری **نهفام** (له بیرتان نهچی،
"نهفام" به رهنگی سور نووسراوه!)
به میعری زانیوه. شاعیر تهفسیریکی
نییه لهوهی که خوینهر لئی حالی نابی.
موشکیله که له بی سهوادی خوینهره،
که نه له سیمبولیسم حالیه، نه

جیابکریتهوه. ورینه، هرگیز نابئی به شاعر هرچهن زور رسته و وتهی بهجی و جوانیشی تیدا هملکهوئی.

کاتیک پینچاندن و ئالوزکردنی دهق له خویدا دهبیته مهبهست، ناتوانی شتیکی نویی مانادار پیکهینی بهلکوو تهنیا مانا له بهین دهب. دهبیته همللا و ههراو هوریاپهک که هیچ بههیاپهکی کومه لایهتی نییه.

کهریکه دهوری سهریهوه.. دهفری (...) و منیش شینتر ترینتر له تر ساعیر (ش) / ههمان شاعر

ئهم دیره نه شاعر بهلکوو له گفتوگوئی ئالوزکراوی هیزه ئهمنیهکان دهچی که بو پاراستنی نهئینیهکانیان له زمانی رهمزی ئیستیفاده دهکن و تا کۆدی زمانهکه نهشکینی ناتوانی له گفتویهکه حالی ببی. ئایا ئهوه "ش"ی شاعیره له ساعیردا رای کردوه و خراوته زیندانی پهراویزهوه یان ساعیر هه ههمان ساحیره و "ش"یهکه بهشیک له وشهی ونبووی ناو پهراویزی یهکهمه؟ پهراویزی یهکهم جیگهی بهتالی چیه؟ پۆستمۆدیرنیزم خهریکه جهدولهی زمانبازی ریکخراوهکانی جاسوسسی، ئیستخبارات و ئیتتیلاعاتمان له جیاتی شاعر پی قهلب دهکات.

تیکوه دراو و شهلم شورباکراوی ئهوه بکهی تا بهلکوو پزوویهکهت بیته دهست بو هاتنه دهر له لابیترینتی شیواوی بیرى شاعیر. جاروبار ئهگهر شانست بیت شاعیر لوتف دهکا و رازییه به "قهواره و شتی و یانی قورت و نیویشت دوو باقییه و نازانی" له جیاتی (دوو قورت و نیویشت باقییه).

من له گهل بوچوونهکهی مراد ئهعهزمی له سهرفهانی شاعر و کهلکوهرگرتنی شاعیر له دونیای خهپال، دونیای رووحی، دونیای ههستهکان، شیواکهانی جوراوجۆری ئهدهبی، کایه به وشه و تمنامت به مانا، سادهی و ئالۆزی... به گشتی قسم نیه. دیاره که شاعیری جوان ههمیشه به شیوهیهک له شیوهکان لهم شتانه کهلکی وهرگرتوه و وهردهگرئ. موشکیلهکه کاتیک دهست پیدهکات که شاعرکه تهواو ببیته سکیزوفرین. رهگی شیتی له شاعر و شاعیردا ههم پیویسته و ههم جوانه. بهلام "شیتی" ئهگهر ههموو سنووریک ببهزینی، ئیتر دهبیته کارستان و رهوانکاو پیویست دهبی. ئهوسا ئیتر تهنیا دوکتوری رهوانناسه که دهتوانی له دونیای سکیزوفرینی "شیتیه" که بگا و "خهپال" و "واقع" له یهک جیا بکاتهوه، تازه ئهگهر بو

زماننالوژی، یان پیچاندنی رسته نهگه مانایهکی بهرتر یان وینهیهکی جوانتر له رستهکه له حالتی ناسایی خویدا بهرهم بهینی، شتیکی بهنرخ و جیگهی سرنجدانه. به زماننالوژییهک که هیچی تازهی پی نهبی دهلین: فسرمایش!

نتررسای
بتگرنبومکپیشترگیرابومبوتو /
ههمان شیعر

لهم دیرهی سهرهدها، ههموو وشهکان به یکهوه نووساون. "خوزی ساراماگو" له نووسینهکانیدا نوقته و کوما دانانی. نور له گوری ساراماگو بباری که هر به نهوه رازی بوو، نهگه نهویش هاتبا و وهکوو پوستمؤدیرنیستهکان ههموو وشهکانیشی به یکهوه چهپاندبان، دهبوو چ رومانیک خولقابا؟! نهم بهسهریهکدا ههلرژانهی وشهکان لهو دیرهدا به نهذازهی پووشیک شتیکی واتری لهوهی که رستهکه له حالی نورمالدا دهیلن، نییدا نییه. تهنیا شتیکی که پیته بلن نهوهیه که دیرهکه یهکسر بخوینهوه بی نهوهی نهفوس تازه بکهیهوه.

سهر بهخوی هونەر

سالح سووزهنی له سهرهتای

گفتوگو یهکهیدا کای کونی "سهر بهخوی هونەر و جوانیاسی"، که باسیکی زور کونتر له پوستمؤدیرنیزمه، به با دهکاتهوه. چینی دهسه لاتدار له سهرتاسهری میژوودا ههولی داوه که خوی وهکوو بهشیکی نهپساره له خهک و به نوینهری خهک بقهیلینی. ئایین و فسرهنگ و هونەر وهکوو نامرازیکی گرینگ بو نهم مهیهسته، بهشیک له مهشغلهی چینی دهسه لاتدار بووه و به دهست و دلباری دین و هونەر و نهدهبی "گونجاوی" پهه پیداوه. بهلام موشکیلهی کومه لگای چینایهتی نهوهیه که چینی بیدهسه لات و ژیردهست وابه ناسانی دهست نادات چونکه شههکه له سهر ژیان و داهاتی رهنجی شانی بیدهسه لاته ژیردهستهکانه. دارا و نه دار ژیانان وهکوو بهک نییه، هر بویش نه فکر و مهشغلهکانیان یهکه و نه زمانیان. نه خواردهمه نیان وهکوو یهکه و نه پووشکیان، ههر بویش نه تامهکانیان وهکوو یهکه نه ئاههنگهکانیان. ژیان کومه لایهتی مرؤقهکان، قازانج و بهرژه نودیهکانیان دیاری دهکا و جیاوازی و نایهکسانی ژیان کومه لایهتی، دهبیته هوی دروستیوونی فسرهنگی جیاواز، بهها و بیر و بوچوونی جیاواز، زمان و عادات و

خهريکي شهريکي بييسانهوهی مهرگ
و ژيانن لهو زملکاوهدا.

ئهم زورينهی کومهلگا، نه کاتي
خويندنهوهيان ههيه وهک
وردهبورژواکان و نه پارهی نهوهيان
ههيه که به مهيلي خويان هونهر و
ئهدهب به سهريکانهوه و ديسکورسي
زمانهوانی و فلهسهي و هونهری و
کومهلناسی... شی بکهنهوه. زورينهی
مروفهکانی ئهم دونيا ناپهکسانه، نه
دهزانن "گودو" کنيه نه "ئيبسين"، نه
نيوی "ميشيل فوکو" يان بيستوه نه
"نيتچه"، نه "سيلفيا پلات" يان
خويندوتهوه و نه "کريشنا مورتی".
کريکارو زحمهتکيشی کومهلگا
پيويستيان بهوه نييه که زمان
ههلوشيننهوه، وشهکان لهتلت بکهن،
رستهکان ئالوز و ئهمبهرنهوبهر بکهن
بو نهوهی حالی بن که دونيا
بهراوهژووه، که بۆگهني زملکاوهمکهی
سهه ههلدهگرئ، چونکه نهو دونيا
گهند و گووه به خوينی نهوانهوه
دروستکراوه و لانیکهم بو نهو يهک
شته پيويستيان به چاوساغی
پوستمؤديرنیستی نييه. نهوهی نهو
زورينهیه پيويستی پي ههيه يهکگرتن
و دوزينهوهی ريگچارهيه بو
کوتاييهيان بهم کارهساته. نهوهی که
پوستمؤديرنيزم پيشکهشی دهکا به

ههستان و دانيشتن و گورانی و
شيعری جياواز. هونهری سهريهخو له
دونيای چينايهتيدا، درويهکی گهوره و
بیشهرمانهيه. هونهر و نهدهب له
دونيای ناپهکسان و وهشيشی
سهرمایهدارييدا که له ههر چرکه و
ساتيکيدا هزاران کارهساتی دلتهزين
دمخولقی، ناتوانی کراسی سپی له
بهريکا و داوینی مبارهکی خوی له
واقيع دور رابگرئ. ئهم کراسه
سپيهی "سهريهخوی" له زملکاو
سهرمایهداری سهردهمدا پره له پهلای
پيس و بۆگهني لئدهبارئ.

هونهر و نهدهبی پوستمؤديرنیستی،
زمانی حالی وردهبورژواکانه که له
باشترین حالتهدا نارازين له بۆگهني
زملکاوهمکه. کريکار و زحمهتکيش له
ولاتانی ئيمهدا، تهنيا بو نهوهی کاريان
ههبي و به بهلاش هيزی کاريان
بفرۆشن دهبی روژئ هزار جار
شوکری خوا بکهن، ئيتر باسی نهو به
مليون کريکار و خهکی بيکاره
ناکمين که بيجهگه له هيزی کاريان هيج
داراييهکيتريان نييه بو "ژيان". ئهم
هيزه سهرهکيه و زورينهی کومهلگا،
ئاشنان به زملکاو سهرمایهداری، نه
له ريگهی خويندنهوهی بهرههمی
پوستمؤديرنیستهکان بهلکوو به رهگ
و پيست و گوشت و خوينيان، به
بجووکتريين خانهکانی لهشيان که

چاوپښکھوتن لهگځل هونهر مهندي کاریکاتیر یست سهردار عهبدولا

سازدانی: عهبدولا سلیمان (مخشخل)
کانوونی یهکهمی ۲۰۱۶

و نامرازهکانی دهربرین تښیدا بی سنوره. ههلبت دهرکرت بهشیکي نهم پیناسیه ساتیر یان گپ له شوینیکدا بگریتهوه، وهک نهوهی همدووکیان هونهری رمخنه نامیزین بهجوریک لهجورمان کومیدین: بهلام وهک وتم دوو شیوازی جیاوازن له شیوه و ناوهر وکدا.

ههموو جورهکانی هونهر و ویزه بایهخی خوی ههیه و ههریهک به شیوازی خوی کاریگری دادنهیت، هس برهمیک گهر له ناستیکی بهرزی نیستایکی بیت پیم وایه به نهمری دهمینیتهوه و بهردوام کهسانیک پیدادهین که بهسری بکهنوه. گهر تنز بریتی بیت له نووسینیکی رمخنه گرانهی گالته نامیز، نهوا کوملگهی کوردی بههوی بارودخی تابووری و سیاسیهوه کوملگهیهک بووه خاوهنی زور کیشه و ململانیی سهریوه سهمره بووه، ههموو نهمانه کاردانهوهی جیاچای له لایین خهکلیهوه بهرهمهیناوه،

مخشخل: جیاوازی نیوان کاریکاتیر و ساتیره (ساتیر) چیهه؟ نایا دتهوانین هونهری کاریکاتیر وهک هونهری داشورین (ساتیره) چاوی لیکهین؟ نیوه جگه له هونهری کاریکاتیر به نووسینی تنزیشهوه خهریکن. نهم جوره نووسینه (تنز) چیهه و بایهخی سیاسی و نهدهبی له کویدایه؟

سهردار عهبدولا: کارتون و تنز له رووی شیوازی دهربرینهوه دوو دنیای جیاوازن، کارتون پیویستی به توانایی هونهری شیوهکاری ههیه. بهلام ساتیر پیویستی به دنیای نهدهب و ویزه ههیه. هونهری کاریکاتیر یان کارتون به گشتی هونهریکی رمخنهگری گالته نامیزه، سادهی له دهربرین و خیرایی له گیاندنی پیمادا خهسلهتیکي دیاره له هونهره دا. مهوداکانی رمخنه و شیوازی

ناتوانیت دابریت له ژيانی
کۆمه‌لگه‌که‌ی خۆی، به‌گشتی گهر
هونەر بۆخۆبشی باس له سیاست

نه‌کات، ئەوا سیاست و بارودۆخی
کۆمه‌لایه‌تی بۆ خۆی ته‌حه‌کوم ده‌کات،
بارودۆخی کۆمه‌لایه‌تی نوێ هونەری
نوێی هیناوه‌ته‌ کایه‌وه‌ که‌ ده‌رئەنجامی
ئەو بارودۆخه‌ تایبه‌ته‌ بووه. له‌ هه‌موو

هه‌ندیک له‌مانه‌ به‌شیوه‌ی نوکته‌،
ساتیر، کارتۆن، به‌ند گوزارشی
لیکراوه‌، زمانی ته‌نز ئەو زمانه‌ درێژ
و تیژمیه‌ که‌ ده‌سته‌لاتدان هه‌میشه
لیی توورهن و سلی لێده‌کهنه‌وه‌،
به‌تایبه‌ت ته‌نزیک که‌ له‌سه‌ر فاکت
و راستیه‌که‌کان دارێژرابیته‌،
ده‌توانیته‌ سنووری لۆکالیته‌ش
ببهریته‌ و گالته‌ به‌ ده‌سته‌لات یاخود
دیاردیه‌که‌ له‌ شوێنیکی تر بکات.
زۆر نوکته‌ و ته‌نز ده‌بینین له
ولاتانی جیاجا که‌ هه‌مان شتن و
که‌س نازانی هی کین و هه‌موو
خۆیان به‌ خاوه‌نی ده‌زانن، ئەمانه
ئەو ته‌نزانن که‌ توانای باشیان بۆ
کاریگه‌ری له‌سه‌ر زه‌نی خه‌لکی
هه‌یه‌.

مه‌شخه‌ل: هونەری
کاریکاتیر تا چهند هونەریکی
سیاسیه‌؟ په‌یوه‌ندی نیوان
سیاست و هونەر له‌ کاریکاتیردا
چ جۆره‌ په‌یوه‌ندییه‌که‌؟

سه‌ردار عه‌بدوڵا: له
راسته‌یدا کۆمه‌لگه‌ی ئەمروێ
مرۆفایه‌تی بۆخۆی به‌سیاسی
کراوه‌، سیاست به‌ مانا فراوانه‌

کۆمه‌لایه‌تییه‌که‌ی گه‌وره‌ترین رۆل
ده‌بینیته‌ له‌ ژيانی مرۆقه‌کاندا.
پیمانخۆشبیت یان نا هه‌موو هه‌ر
خه‌ریکی ئەم کاره‌ین. هونەر و وێژه
وه‌ک به‌شیکی سه‌رخانی کۆمه‌ل

کاریکاتیره کانهوه بوو. کارتونئیسته کان ئهوه بهشهن له هونهرمندان که زۆرتین هیرش و دهستدریژیان دهکرتیه سهر به هۆکاری سیاسیهوه.

مه‌شخه‌ل: ئاستی هونهری کاریکاتیر له کوردستان چون ده‌بینن؟
ئایا ئه‌م هونهره تا چهند توانیویهتی تینوویتی خه‌لک بو ره‌خنه له دیارده‌کان بشکینن؟

سه‌ردار عبه‌دولا: ئه‌مه پرسیاریکی سه‌خته، بو وه‌لامدانهوهی ئه‌م پرسیاره پتیویستمان به‌هه‌واداچوون هه‌یه که ده‌کرت ئاسان نه‌بیت، کومه‌لگه‌ی کوردستان بو‌خوی وه‌ک سینی پاقلاره‌ی لیه‌تاره‌وه، هه‌مووی لیک‌دایرا و سه‌پارچه‌یه هه‌ریه‌که و سیمای جیاوازی له‌وی تر هه‌یه، که‌س نازانن ئه‌وی دی خه‌ریکی چیه؟! له کوردستان سه‌دان گو‌فار، رۆژنامه و میدیا هه‌یه هه‌ریه‌که‌ی له شوینیک بلا‌ودبیته‌وه. من به باشی نازانم چنده هونهری کاریکاتیریان لا گرنه‌گه یان چهند کارتونئیست کاری تیدا ده‌کهن. به‌لام ده‌کرت به‌شیه‌یه‌کی گشتی سه‌یری بارودوخه‌که به‌کهن که هه‌یچ دلخۆشکه‌ر نییه. کارتونئیسته‌کان به‌په‌نجه‌ی ده‌ست ده‌ژمێردین، هونهری کارتون گرنه‌گی خوی پینادریت، زۆریه‌ی میدیاکان له کارتون و کارتونئیسته‌کان ده‌ترسن،

زهمه‌نیکدا بارودوخ‌ی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی، شینواز و ستایلئێ نوێی له هونه‌ردا هه‌ناوته‌گۆر، هه‌لبه‌ت هه‌موو بارودوخ‌یکی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی سیاسه‌ت‌کردنی تایبه‌ت به‌خۆی هه‌بووه. هونه‌ری کاریکاتیر زیاتر له هه‌موو به‌شه‌کانی هونه‌ری شینوه‌کاری سیاسه‌ت و ده‌ربیرینی سیاسی پتیه‌ دیاره، به‌شه‌کانی تری هونه‌ری شینوه‌کاری ده‌کرت سیاسه‌ت کاریگه‌ری له‌سه‌ر هه‌بیت و سیاسه‌ت له‌ناو رهنه‌گ و ژیر فلجه‌کان خۆی هه‌شاردا بیت، به‌لام هونه‌ری کارتون ناتوانیت ئه‌مه بکات، ده‌بیت بئێ پیشه‌کی و پاشه‌کی بێته‌ سه‌ر ناوه‌ڕۆکی بابته‌کان و را و هه‌لوئستی خۆی به‌یان بکات. زۆر له کارتونئیسته‌کانی جیهان خۆیان به‌که‌سانی سیاسیی نازانن و سیاسه‌ت ناکهن به‌لام هه‌میشه به‌هه‌مه‌کانیان به‌جۆریک له جۆره‌کان هه‌لوئستگه‌ری سیاسیان پتیه‌ دیاره. شه‌ر و پیک‌دانه‌ سیاسیه‌کان سه‌رما له رۆژنامه‌کانه‌وه ده‌ستپێده‌کهن، که له‌ویدا کارتون یان کاریکاتیر زۆر جار رۆلی سه‌ره‌کی له شیکردنه‌وه‌ی روداوه‌کان گه‌یراه، ده‌بینن زۆر جار گو‌فاره‌کان داخراون و هه‌رشیان کراوه‌ته‌سه‌ر به‌ هۆکاری بلا‌وبونه‌وه‌ی کارتونه‌کان بووه تێیاندا. هه‌مووان شه‌ر و پیک‌دانه‌کانی ئیسلامی سیاسیمان ببنی بۆسه‌ر و لاتانی دانمارک و فه‌رنسا و سوید که ده‌ستپێکه‌کی به‌ بلا‌وبونه‌وه‌ی

خاومنه‌کانیان هونرمهندانی شیوه‌کارن و خوین تهرخان نه‌کردووه بو کاری کارتۆن، به واتایه‌کی تر کارتۆنیست نه‌بون. له کوردستان هیشتا کارتۆن و کاریکاتیر له‌یه‌کتر جیانا‌کرێته‌وه، به‌جۆریک ناچارین که ئیمه‌ش ئهمه قیولیکه‌مین و هه‌ردوکیان به‌یه‌ک و اتا به‌کار به‌نین و کێشه‌یه‌کمان له‌به‌کار هینانیدا نه‌یت.

مه‌ش‌خه‌ل: له‌گه‌ل گه‌شه‌ی ته‌کنه‌لوژیا به‌ره‌مه‌کانی ئیوه له هیلکارییه‌وه چۆته ئاستیکی تر که له‌گه‌ل پێداووبسته‌یه‌کانی نه‌مه‌رۆدا بگۆنجیت. ئهم گۆرانه له کارکردن چهند له خزمه‌ت به‌ره‌پێشچوونی هونهری کاریکاتیره؟

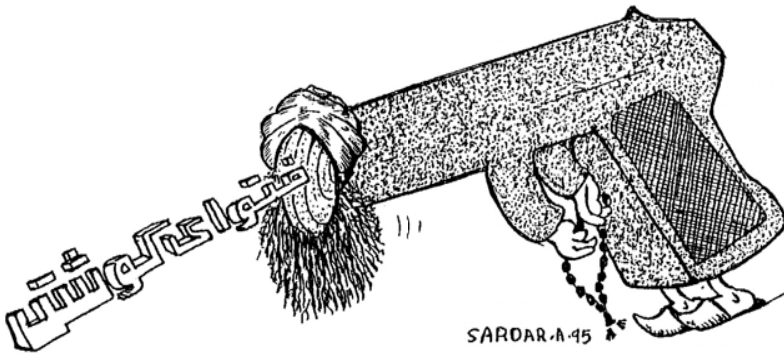
سه‌ردار عه‌بدو‌لا: ئه‌مه‌رۆ به‌شیکێ گرنگی کاری رۆژنامه‌گه‌ری دیجیتاڵ کراوه، به‌مه‌ش ئاسانکاری گه‌وره کراوه له بواری کوالیتی و گه‌شتندا، هه‌لبه‌ت کارتۆن به‌شیکێ جیانه‌کراوه‌ی ئهم به‌واره‌یه و کاریگه‌ری گه‌وره‌ی له‌سه‌ر هه‌بووه. زۆر له هونرمهندان قه‌له‌م و په‌رمه‌کانیان وه‌لاخستووه و به‌شیه‌وی دیجیتاڵ و به‌سوود وه‌رگرتن له‌تابلێت کاره‌کانیان دروسته‌که‌ن، ئهمه چهنده لای من قیوله‌ یان نا به‌لام به‌ره‌مه‌که له‌کو‌تایدا بریار له‌سه‌رکه‌وتنی کاره‌که ده‌کات. تا‌کو ئهو شوینه‌ی بو کاره‌کانم ده‌گه‌رێته‌وه تا‌کو ئیستا ده‌ستبه‌رداری

مێدیاکان به‌گه‌ستی کاریک له‌سه‌ر زه‌ینی کۆمه‌لگه‌ده‌که‌ن که ته‌نیا هونهری گۆرانی وتن هونهره، باقی هونهره‌کانی تر نهره دون، ئیوه به‌راونن به‌شی شیر ته‌نیا بو گۆرانی بیژانه، کاریکیان کردووه که هه‌رچی هه‌له‌ده‌ستی چوار وشه و چوار تۆن ده‌نیت به‌یه‌که‌وه و گۆرانییه‌ک دروست ده‌کات، ئهمه هه‌مان نه‌خۆشی سه‌ده‌کانی پێشووه که بو شیعیر ره‌خسا بوو، شاعیر مه‌کان که‌سانی نهره یه‌کی کۆمه‌لگه‌بوون، هه‌ر بۆیه هه‌رچی هه‌بوو هه‌ولی ده‌دا شاعیر بیت. هونهر به‌گه‌ستی و کارتۆن به‌تایبه‌تی نه‌چۆته پێشی، کارتۆن پێوێستی به‌ بواری بلاووبونه‌وه هه‌یه، ئهم به‌واشه زۆر به‌ره‌تسه‌کراوه‌ته‌وه، هونهرمه‌ند ده‌بیت له‌سه‌ر توانا و هه‌ولی تا‌که که‌سێ خۆی کاره‌کانی به‌ره‌پێشی، ئازادی به‌رورا که ئۆکسجینی کاری رۆژنامه‌گه‌رییه له‌به‌رده‌م مه‌ترسی و هه‌ره‌شه‌ی به‌رده‌وامدایه: که کاریگه‌ری نهرینی له‌سه‌ر ته‌واوی هه‌موو به‌شه‌کانی هونهره‌وه هه‌یه که ده‌یه‌ویت ژبان به‌ ئاراسته‌یه‌کی تر دا بگۆریت که جیاوازه له ئاراسته‌ی باو. ئه‌وه‌ی به‌ شیوه‌یه‌کی باو من بێنیومه، هونهرمه‌ندانی شیوه‌کار زۆر جار له‌په‌له‌وه هه‌ندیک کاریان له‌م به‌واره‌دا کردووه بو ئه‌زموونی خوین و بو خۆتاقیه‌کردنه‌وه، هه‌ندیکه‌شیان ئهم به‌واره به‌ چاویکی که‌م سه‌یر ده‌که‌ن. زۆر جار ئهو کارتۆنانه‌ی بێنیومه‌مانه

بلاوکر دنهوه لهتوره کومه لایه تییهکاندا
باریکی لهباری رهخساندوهه که
کارتونیسستهکان منهنیان به هیچ
میدیا بهک نه بیت بو بلاوکر نهوهی
بابهتهکانیان.

قهلم و پهر نه بووم ، ههموو کارهکانم
بهگشتی لهقهلم و پهرهوه دهسپندهکن
و دواتر بهسوود وهگرتن له
باکگراوند و نیفیکتی ساده کارهکه
تهواو دهکم. بهرای من تهکنهلوزیا و
تهکنیکی نامادهکراوی بهردهست به بی

مهشخه: تو وهک

هونهرمهندیکی کاریکاتیریبست نایا
میدیا هیچ ناوریکی لی نهداوینهوه؟ نایا
هیچ پیشانگایهکی تابیهنتان بو کاره
هونهریبهکانت نهکردوتهوه؟

سهردار عهبدولا: له راستیدا
تاكو ئیستا داوام له هیچ میدیا بهک
نهکردوهه که ناوړم لیبداتهوه، کهمیش
ههلهکوتهوهه بوم که چاوپیکهوتن و
دیدار بکم لهگهلایاندا. کاری
چاوپیکهوتنی میدیاکان زیاتر له

بوونی بیر و توانا زهنیهکانی مروّف
ناتوانیت هیچ شتیک بیت و هیچ
نالوگوریک دروستبکات. ئوتومبیل
وهک بهرهمیکی تهکنهلوزیا ئهوکاته
دهتوانیت سوودمهند بیت که له دهستی
شوقیریکی باشدا بیت. بهپهچهوانهوه
دهبیته نامرازیک بو لهناوپردنی ژبانی
مروّف. تهکنیک و تهکنهلوزیا ناتوانیت
کاریکی خواروخچی هونهرمهند
راست بکاتهوه و لههیچهوه بیکاته
شت. پینشکوتنی تهکنیکی کارکردن و

پیشانیگه کانم بوون و ههندیکیش
 بهر هوانه کردنی پرسیار بووه بوم. من
 بو خوم تاكو ئیستا ناوی هونرمه ند
 له سه ر خوم دانناوه و له هه یچ
 شوینیکیش سوودم له م لوگو یه
 نه بینیه وه. زور به ی ئه وه کهسه نه ی که
 له په یوه نه دی ژبان ی روژانه مدان
 کهسه نی ناساین نه ک هونرمه ندان و
 دنیای روژنامه وان ی. من پیم خو شه
 کاری هونری له پینا و خوش به ختی
 مرو فدا بکه م، نه ک له پینا و ده رکه وتن
 له دنیای جوان و پر ئه تیکیتی نیو میدیا
 و ستودیه ی تیقیکاندا، و باشتره
 هونرمه ند کاریکی زور و باش بکات
 ئه وکات ریگه به خوی بدات له میدیاکان
 ده رکه وئ نه ک به دوا ی دیدار
 ریخستن و گرنتی کاتی خه لکی بییت.
 سه باره ت به میژووی کاری هونهریم
 من له سه ره تای سالی ۱۹۹۳ وه
 پیشانگه م بو کار تونه کانم کردوته وه له
 کوردستان، تورکیا، ئیران، سوید،
 فینلاند، که نه دا، ئه لمانیا، یابان.. هتد
 ههروه ها به بهر ده وامی سه دان
 کار تونم له توره کومه لایه تییه کان و
 ماله ره که نیش بلا و کردوته وه و
 تاراده یه کیش روژنامه گه وه کهانی
 دهروه ی کوردستانیش گرنگیان به
 کاره کانم داوه.

مه شخه ل: گرفته کهانی بهر ده م
 هونری کاریکاتیر چین؟ ئایا
 ده سه لات چه ند له گه ل نه م هونره
 دۆسته؟

پیشانگه‌ی نه‌قیزه‌کان له سلیمانی

سەردار عەبدوللا

گەندەلی، و کۆنەپەرستی بە گشتی له
خۆ گرتبوو، هەر یه‌کیک له
هونەر مەندان له روانگه‌ی تایبەتی
خۆیەوه رەخنە‌ی لهم دیارده
نێگەتیفانه هەبوو.

گرنگی ئەم پیشانگە کارتۆنییە
له‌وه‌دا بوو که کوردستان
بەبارودۆخیکی ناهەمواردا
تێدەپەریت و جەماوەری کوردستان
سەخت‌ترین کاتەکانی خۆیان
بەسەردەین، ئەم پیشانگە‌یە وەک
دەر‌هاوێشتەیه‌ک له و بارودۆخه و
له‌پال نارەزاییەتییه‌کانی خەڵکی
وهستا.

ئەوه‌ی شایه‌نی باسه
هەلبژاردەیه‌ک له‌کارەکانی ئەم
پیشانگە‌یە، له‌یادی رۆژنامه‌گەری
کوردیدا له پاریس نمایشکرا و بووه
شوینی بایه‌خی رۆژنامه‌نووسان و
کەناڵە میدیاییه‌کان.

سلیمانی له رۆژی فشه‌دا که
یه‌کی ئەپرێلی ۲۰۱۷بوو،
پیشانگە‌یه‌کی کاریکاتیری هاوبه‌شی
به‌ناوی نه‌قیزه‌کان به‌خۆیەوه بینی،
ئەم پیشانگە‌یه له هۆلی مۆزەخانه‌ی
ئەمنه سووره‌که بۆ ماوه‌ی چوار
رۆژ بەردەوام بوو. ئەم پیشانگە‌یه به
هاوکاری ناوه‌ندی هه‌وت رهنگه‌ بوو
که رۆلیکی به‌رچاوی هه‌بوو له
سەرکه‌وتنی. هونەر مەندان‌ی
به‌شداربوو بریتی بوون له: عەلی
مەندەلاوی، په‌روه‌ر، محمد فەتاح،
خالیډ ستار، سەردار کێسنه‌یی، سالم
دۆسکی، سەرچل شەوقی، گرفتار
کاکه‌یی. سەردار عەبدوللا، ریناس
عارف، محمد رۆستم زاده، به‌کر
عەبدولرەحمان، هەندرین
خۆشناو، به‌هزاد تارا.

بابه‌تی سەرکه‌ی له‌ کاره
هونەرییه‌کاندا بابەتی قه‌یران،

پيشانگى هاروبه شى كارى كائيرى

نه قيزه كان

له روژى فهدا

خالد ستار
 ريناس عارف
 پيروهر
 سمرچل شهوقى
 شه ندرين خوشناو
 بهزاد تارا
 محممد فتاح
 سهليم دوسكى
 نامو روسته مرزاده
 سردار عابدولا
 گرفتار كاكه پى
 عهلى مه ننداوى
 شو كاك
 سردار كيسته پى
 بهكر عابدوالره حمان

سليپه زانى

روژانى
1 تا 5 / 4 / 2017

هوى له نه سوره كه

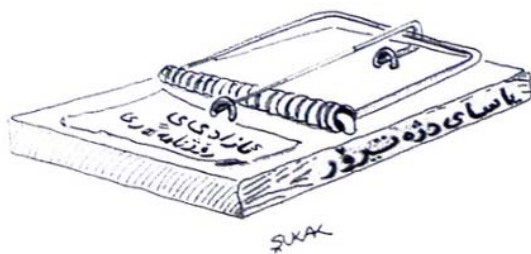
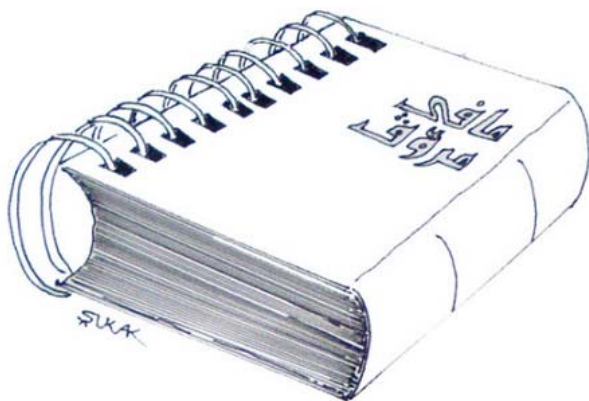

www.sardar.exto.org

Sardar 13

له راستهوه: بهکر عبولرحمان، ههندرزین خوشناو، پهروه کهرکووکی، سهرتیپ قادر (میوان)
ریناس عارف

تهنھا کھف و ھیچی تر نا

نووسینی: ھیرناندۆ تیلنر

وهرگیزانی له ئینگلیزیییهوه:
عهبدو لا سلیمان (مەشخەل)

ریشی نهتاشیبی. ئهو چوار رۆژهی که
سهرقائی گهران و پشکنین بوون
بهداوی هیزهکانمان. ههتاوهکه
روخساری رهش داگهراندبوو. منیش
لهسهرمخۆ کهوتمه ئامادهکردنی
سابوونهکه. چند پارچهیهکم له
سابوونهکه بری و خستمنه ناو
قاپیکهوه. تۆزئ ئاوی گهرم پیندا
کردن و ئینجا به فلچهکه کهوتمه
تیکدانی. یهکسهر کھف بهرز بووه.
پاشان وتم: "رهنگه کورەکانی تری ناو
هیزهکهت ئهوهندهی تو ریشیان هاتبی"
و خهریکی تیکدانی کهفهکه بووم.

"بهلام دهزانی باشمان کرد.
سهرکردهکانمان پیکا. کۆمهلی
تهرمیشان هینایهوه. ههندیکیشمان به
زیندویتی دهستگیر کرد. بهلام زوو
ههموویان لهناو دهبهین"

پرسیم: "چهندت بهدیل گرت؟"
"چارده. دهبی بچینه ناو قوولایی
دارستانهکهوه تا بیاندۆزینهوه. تۆلهیان
لیدهکهینهوه. یهکیان به زیندویتی
قوتاریان نابیت."

پشتی دایهوه سهر ئهسکهمیلهکه
وهختی بینیمی فلچهیهکی سهر به کهفم
بهدهستوهیه. دهبوو بهروانکهیهکی
بکهمه بهر. گومانی تیدا نییه زۆر
تووهره ببووم. بهروانکهکهکم لهناو
چهکهههکه دهر هینا و له دهوری ملی
موشتهرییهکهمم بهست. ئهو له
قهسکردن نهکهوت. رهنگه وای زانیبی
من سۆزم بۆ حیزیهکهی ئهو ههیه.
وتی: "دهبی شار ئهو وانیههه فیهر

که هاته ژوووهوه هیچی نهوت.
منیش چاکترین گوێزدانم به قایشهکهدا
دههینا. کاتی ناسیمهوه زندهقم چوو.
بهلام ئهو ههستی به هیچ نهکرد. بهو
ئومیدهی ههستم بشارمهوه له
نیژکردنی گوێزدانهکه بهردهوام بووم.
گوێزدانهکهم بهسهری پهنجهم تاقی
کردهوه و پاشان خستمه بهر
رووناکییهکه. لهو ساتهدا قایش و
دهمانچهکهی به عهسقی قهد
دیوارهکهوه ههلواسی. کلاره
سهربازییهکهشی بهسهر تاخمهکهیدا
ههلواسی. ئهوسا ئاوری لیدامهوه و
بوینباغهکهی شل کردهوه و وتی:
"گهرمایهکه سهر کهچهل دهسووتینی
ریشم بۆ بتاشه." لهسهر ئهسکهمیلهکه
دانیشت.

وام مهزهنده کرد که چوار رۆژ بئ

بدهم. ئهو بهردهوام چاوهكانی نووقابوون.

وتی: "ئینستالیم گهرئیی بی هیچ زحمهتییهک یهکسر خهوم لئیدهکوی بهلام نهم دوی نیوهرویه ئیشم گهلی زوره". له فلچهپیاھینان به دهموچاویدا

هیراناندۆ تیلێز

وهستام و به ههز و ویستیکی درۆزانهوه پرسسیم: "گوللهباران کردنتان ههیه؟"

"شتیکی لهو جۆرمیه بهلام تۆزیک هئواشتره"

دهستم کرد به فلچه پیاھینانی ریشی. دهستهکانم دیسانهوه کهوتنهوه لهرزین. کابرا ههستی پینهدهکرد و منیش نهمم پئخوش بوو. بهلام خۆزگهم دهخواست که هه نههاتیه. لهوه دهچوو که نهخدا مگهلی زۆری حیزبهکهمان بینیبیتیان که هاته ژوورهوه. ئهو دوژمنهی لهژیر یهک

بیی که ئهو رۆژه چ کاریکمان نهنجام دا".

منیش بهدهم بهستنی بهروانکهکه لهسهر مله رهش داگهراوهکهیدا وتم: "وايه".

"ئهوه نمایشیکی سهرکهوتوو بوو، ها؟"

وتم: "زۆر باش بوو". رووم

بهروم لای فلچهکه وهرچهرخاند.

کابرا به ماندووبوونیکی زۆروهوه

چاوهكانی نووقاند و دانیشتبوو

چاوهروانی ئهوهی دهکرد

سابوونیکی جوان له دم و چاوی

بدهم. ههگیز ئاوالیم نزیک نهبوو

بوو. ئهو رۆژهی فهرمانی به ههموو

خهلیکی شار کرد بینه ههیوانی

قوتابخانهکه بۆ بینینی ئیعدام کردنی

چوار یاخیبوو. لهویدا بهریکهوت

رووبهروو بینیم. بهلام دیمهنی

شتواندنی تهرمهکان وای لیکردم

سهرنجی روخساری ئهو پیاوه بدهم که

سهرپهرشتیاری ههموو شتهکانی

دهکرد. ئهو روخسارهی ئیستا

لهبهردهستمدایه. بهدانیاییهوه

روخساریکی جوان نهبوو. ئهو

ریشهیسی که تۆزیک پیرتر لهتمهنی

خۆی نیشانی دههاتی ندههات. ناوی

تۆرس بوو. کاپتن تۆرس. پیاوی

خهپالهکان چونکه کئی تر بیجگه لهو

بیری بۆ ئهوه دهچوو یاخیبووهکان

بهرووتی ئیعدام بکات و ئینجا نیشانه

له تهرمهکان بگرئ؟ دهستم کرد

بهوهی قاتیک سابوون له دهموچاوی

بهروانکه کهوه دهستیکی جوولاند و بهو جیگایه‌ی دهموچاوی خوی هینا که تاشرابوو. ئینجا وتی: "سه‌عات شه‌ش وهره بو قوتابخانه‌که" منیش به‌دل راچله‌کینیکه‌وه وتم: "هممان به‌زمه‌که‌ی ئهو روژه‌یه؟"

وتی: "له‌وانه‌یه خوشتر بی"

"به‌نیازی چی بکه‌ی؟"

"جاری نازانم، به‌لام خومان دلخوش ده‌کین"

جاریکی تر پالی به ئه‌سکه‌میله‌که دایه‌وه و چاوه‌کانی نووقانده‌وه. منیش به گویزدانه‌که‌مه‌وه سه‌لارانه لئی نزیکی بوومه‌وه و وتم: "به‌نیازی سزای هممویان به‌ی؟"

"به‌ئی همر هممویان"

که‌فه‌که به دهموچاوییه‌وه وشک ده‌بووه. ده‌بوايه په‌له بکه‌م. له ئاوینه‌که‌وه تهماشای شه‌قامه‌که‌م کرد. بینیم وکوو جاران بوو. دووکانی به‌قاله‌که دوو سئ موشته‌ری تیا بوو. ئینجا تیله‌یه‌کی چاوم برییه سه‌عاته‌که‌ی قه‌د دیوارکه بینیم سه‌عات دوو و بیست ده‌قیقه‌ی پاش نیومرویه. گویزدانه‌که سه‌ربه‌موخوار له تاشینی خوی به‌رده‌وام بوو. ئیستا خه‌ریکی لایه‌کی تری لاجانگیم. ئهو مروف کوژه ریشیکی پری هه‌بوو. ده‌بوايه ریشه‌که‌ی وک هه‌ندی شاعیر یان قه‌شه به‌یشتایه‌وه. جوان لئی ده‌هات. زور کس نه‌یان ده‌ناسییه‌وه. زورتر له‌بر ئه‌وه‌ی تا کراسه‌که‌ی که‌فاوی نه‌بی، به‌باشم زانی هه‌ول بده‌م

بنمیچدا کۆمه‌لئ هه‌لومهرجت به‌سه‌ردا ده‌سه‌پینئ. منیش ناچار بووم وک ههر که‌سه‌یکی تر له‌سه‌رخو و جوان وک ههر موشته‌رییه‌ک ریشی بتاشم. خۆم بگووشم تا نه‌هینم دلۆپه خویننیکه‌ی لئ بیته‌خوار. وریا بم ببینم ریشه‌ پژنه‌که‌ی چه‌قۆکه‌م گومرا نه‌کات. ببینم پینسته‌که‌ی پاک، نهرم، ته‌ندروس‌ت بوته‌وه و که ده‌ستی پیا به‌ینم هه‌ست به هیچ موویه‌ک نه‌که‌م. به‌ئی من یاخیبووویه‌کی نه‌ینی بووم و له‌هه‌مان کاتیشدا سه‌رتاشنیکه‌ی خاوه‌ن ویژدان بووم و زور شانازیم به پیشه‌که‌مه‌وه ده‌کرد. ئه‌م ریشه‌ چوار روژییه‌ی کاپتن بو من به‌ره‌نگار بوونه‌ویه‌کی گونجاو بوو.

گویزدانه‌که‌م گه‌رته ده‌ست و ده‌مه‌که‌یم کرده‌وه و ده‌ستم به‌ریش تاشینی کرد له لاجانگییه‌وه به‌ره‌موخوار. گویزدانه‌که‌ جوان موومکانی ده‌تاشی. ریشی زبر و ره‌ق بوو. زور درێژ نه‌بوو به‌لام پژن بوو. نه‌خته نه‌خته پینسته‌که‌ی به‌ده‌رده‌که‌وت. گویزدانه‌که‌ که‌ره‌ی ده‌هات، ده‌نگیکه‌ی باوی ده‌رده‌هینا وک کۆبوونه‌وه‌ی که‌فه‌که‌ و تیکه‌لبوونی له‌گه‌ل مووه‌کانی لیواری گویزدانه‌که‌ وچانیکم دا و له‌کورته‌ ساتیکدا پاکم کرده‌وه و دیسانه‌وه گویزدانه‌که‌م به‌ قایشه‌که‌دا هینایه‌وه و تیزم کرده‌وه. چونکه‌ من سه‌رتاشم و ده‌بی کاره‌که‌م به‌جوانی نه‌نجام بده‌م. کابرا چاوه‌کانی نووقاو بوون و ئیستا کردیه‌وه. له‌ژیر

دهبئى ئاوا دهر كهوئى. لهژير گويژدان پياهيئاندا تـورس بووژايهوه، بووژايهوه چونكه من سهرتاشيكي باشم، باشتريين سهرتاشم له شارمكه (نهگهر رى بهخوم بدم وا بلنيم). ههندي كهفي تر لهژير چهاگهي بوو ريك لهسهر قورقوراهي بوو لهسهر بوري خوينهكه. دونيا بو وا پرووكاوه. رهنكه تورسيس ومكو من شهلالى ئارهقه بوويى. بهلام ئو نهدهترسا. هيمن و لهسهرخو بوو، تخناخت بيرى لهوش نهدهكردهوه ئم دوای نيومرؤيه چي له زيندانييهكان دهكات. لهلايهكي تريشهوه، بهو گويژدانهي بهدهستمهويه كه بهسهر پيستي دهموچاويدا دهينا ههولى دها نههيلى خوينهكه لهو كونه بچكولانهوه تيبيزي. بزانه ناتوانم جوان بير بكمهوه. ئهي بهخير نيهيت. چونكه من شورشگيرم نهك مروقكوژ. چهند ئاسانه بيكوژم و شاياني كوشتنيشه. ئهري بهراست شاياني كوشتنه؟ نهخير! ئهوه چ ئههريمهنيكه! هيچ كس شاياني ئهوه نيهه كسيكي تر بكاته قورباني و ببئ به مروقكوژ. چيت لهمه دهست دهكهوئ؟ هيچ. ههنديك دينه پيشهوه و هينشنا ههنديكيتر بهريون. يهكهمهكان دوومهكان دهكوژن و ئيجا ئهوانى تر و نيتر بهو جوړه تا دهرياهك له خوين ههلدهستي. دهمتوانى قورگي ههروا لرخ لرخ ههلدرم. دهمتوانى بواري ندمم فزه بكا بهتايهتي كه

دهوروبهري ملي به نهرم و نياني داپوشم. لهوئ بهلنياييهوه چونكه مووهكان ههرچهند نهرميش بن بهلام لول بووبوون، بوويه دهبوويه گويژانهكه ليهاوتانه بگرمه دهست. ريشهكهي پزن بوو. رهنكه يهك كوني بچوك بكرتيهوه بيته هوي ئهوي مرواري خويني لي بي. سهرتاشي چاكي ومكو من شانازي بهمووه دهكات كه نههيلى شتي لهم جوړه له موشتهرييهكهي روو بدات. ئهمش موشتهرييهكي زور چاك بوو. چهند له ئيمه به فهرماني ئو كوژراوه؟ چهند له ئيمه بهفهرماني ئو كهلهلا كراوه؟ چاكتره ههر بيرى لي نهكريتهوه. تورس نهيدزاني من دوژمني ئوم. نه ئو و نه خهلكيتر نهيندزاني. من زور نهيني بووم و جگه له چهند كسيك، كسيتر نهيدزاني بهتهواوتي چي دهكم. من ههموو جاري شورشگيرهكانم له ههلسوكهوتي تورس له ناو شار و چ پيلانيكي هيه بو ههلسان به هيرش بو گرتني ياخيبووهكان ئاگادار دهكردهوه. بوويه زور زهممهته شيكاري ئهوه بكمم كه ئيستا لهبهردهستم دايه و ليني بگهريم بهئاساني ريشي بتاشم و بهزيندووي لهدهستم دهرجي.

ئيستا ريشهكهي تهواو تاشرا و گهنجتر دياره. باري لهچاو ئهوه سالي هاته ئم شارهوه سووكتره. خوي ههركسيك سهرداني سهرتاش بكات

به لیواری ئهو چهقویهوه بهنده. دهتوانم تۆزیک زیاتر دهستم بسورینم و گویزدانهکه زیاتر دابگرم و قورگی ببرم. پیستهکه وهک پارچه ناوریشمیک، وهک لاستیکیک، وهک قایشیک لیکدهبیتهوه. هیچ شتیک وهک پیستی مروّف ناسک نییه و بهردهوام خونینیش لهویدا نامادهیه فیچقه بکات. چهقوی لهم جوره شکست ناهینئ. ئهمه باشتترین چهقومه. بهلام قوربان

نامهوئ ببم به مروّفکوژ. تو هاتووی بۆلام تا ریش بتاشی. منیش کارهکم شهرفمهندانه ئهنجام دهم...

نامهوئ دهستم به خوین سوور ببئ. تنها کهف و هیچیترا نا. تو خهک ئیعدام دهکهیت و منیش سهرتاشم. هرکهس جیورنی خوئی له نهخشهی شتهکاندا ههیه. بهلی وایه جیورنی تاییهت بهخوی ههیه.

ئیسنا چهناگهی ساف و لووسه. کابرا دانیش و سهیریکی ئاوینهکهی کرد. دهستی به پیستی دهموچاویدا دهینا و ههستی به تازهیی و نوئیوونوهه دهکرد.

وتی سوپاس و بهرهو لای عهسقییهکه روئی تا پشتین و تاخم و دهمانچهکهی بههستی. رنگم پهریبوو؛ ههستم دهکرد کراسهکهی بهرم خوساوه. کاپتن تۆرس خوئی بهست و

چاوهکانی نووقابوون و نه ئهو چهقو دهمنیزهی دهستم و نه بریسکانهوهی چاوهکانی نهدهدیم. بهلام من وهک تاوانکاریکی راستهقیینه دهلهرزیم. له قورگییهوه خوین بهسهر بهروانکهکه و ئینجا کورسییهکه و دهستهکانم و پاشان زهوییهکه فیچقهی دهکرد. دهبی درگا که دابخم. خوینهکمش هیواش هیواش فیچقهی دهکرد گهرم، له بن نههاتوو، ریچکه بهستوو سوورو گهش

ریچکهی بهست تا گهیشته شهقامهکه.

من دلنیام ئهو قورگ برینه، ئهو ههلدرینه قووله، هیچ ئازاریکی نابیت. ههست به

ژان ناکات. بهلام ئهی چی له لاشهکهی بکه؟ له کوئی بیشارمهوه؟ دهبی رابکهم و ههرچیم ههیه جیی بهئلم. دهبی سهری خۆم ههلبگرم و دوور دوور دوور بکهومهوه. بهلام دهکهونه شوینم تا دهمدۆزنهوه! بکوژهکهی کاپتن تۆرس که زور ترسنۆکانه قورگی ههلدری وختی خهریکی ریش تاشینی بوو. "له لایهکی تریشهوه" تولهی ههمومانی کردهوه، ناوی سهرتاشهکه دهلین (لیره ناوی من دههینن). سهرتاشیکی شارهکه بوو، کهس نهیدمزانئ که بهرگری له داواکامان دهکات.

ئهی ههموو ئهمانه چین؟ مروّفکوژن یان قارهمان؟ چاره نووسم

وریایین وهک چاودیریکي زور ههستیاری ژیانی هاوچهرخ و بهتایبیتیش ئیش و نازارمکانی خهکی رهسینی ولاتهکهی. له سردهمی ئهو نووسره ولاتی کولومبیا ژمارهیهک شیری نههلی و دیکناتوری سهربازی تیدا دهگوزرا. هیرناندو خوشی قوتابی میژوو بوو و ناگاداری ئهوه بوو که ئهو سئ هیزه یاخیبووهی سهدی نوزده ولاتهکهیان دابهشکرده سر سئ ولات: کولومبیا و قهنزویلا و ئیکوادور. ئهم نووسره ماوهیهک ئەندام پەرلهمان بوو و پاشان نوینهری ولاتهکهی بسوو له نتهوه یهکگرتووهمکان.

رهنگه بهناوبانگترین بهرههه می ئهم نووسره کورتهچیرۆکی "تهنها کهف و هیچی تر نا" بی. ئهم چیرۆکه له قوناغهکانی ئامادهیی خویندنی خویندکاره ئیسپانییهکان له ئهمریکا دهخوینرا. هیرناندو تیلهز لهسالی ۱۹۶۶ کۆچی دوایی دهکات و مائناوایی له خهمی ژیان و دنیای نووسین دهکات.

سهرچاوهکان:

- 1- <http://www.tc.umn.edu/~ston0235/3302/readings/tellez.pdf>
- 2- http://en.wikipedia.org/wiki/Hernando_T%C3%A9lez

دوای ئهوهی قژی داھینا یهکسر دهمانچهکهی ریک خستهوه ناو کیفهکهی. کلاوهکهی کرده سر. لهگیرفانی پانتۆلهکهیهوه کۆمهلی وردهی دهرهینا و ههقهکهی خۆمی دامی. بهرمو دهرگاکه ههنگاوی نا. لهبهردهم دهرگاکه بو ساتیک ههلهستهیهکی کرد و ئاوریکي لێدماهوه و وتی:

"پێیان وتم بێمه بهردهستت دهمکوژی. منیش هاتم بزانه دهمکوژی یان نا. کوشتن ئاسان نییه. ئهم قسهیه له من وهربگره" و ئینجا به شهقامهکهیا بهرموخوار کهوته ههنگاونان.

*بهگورتی دهبارهی هیرناندو تیلهزی چیرۆکنووس:

"هیرناندو تیلهز"ی Hernando Téllez چیرۆکنووس له بیست و دووی نازاری سالی ۱۹۰۸ له شاری بوگوتا له ولاتی کولومبیا له دایک بووه و هس لهویش خویندنی تهواو کردوه. هیرناندو هس زوو کهوته ئیو دونیای رۆژنامهگهیهیه و له ژمارهیهک گوڤار و رۆژنامهی پرخوینهری ئهو سردهمی کولومبیا وهک ئەندامی کارای دهستهی نووسهران کاری کردوه. بهلام تا سالی ۱۹۵۰ که کۆچیرۆکیکی بلاو نهبووه، ناوی دهرنهکرد. چیرۆکه تراژیدیای - کۆمیدیهکانی بهلگهی

تراژیدیای مهکسیم گۆرکی "ئایکونی" پرۆلیتاریا

عبدوللا حبه-مۆسکۆ
وهرگیترانی: نهجات عزیز

توانا و چالاکییهکانیان رووهو لهناوبردنی ههموو هیماکانی سۆقیهتی کۆن خسته گهر بۆ لهناوبردنی ههموو هیماکانی دهولهتی یهکیتی سۆقیهتی کۆن. بۆ نمونه، شاری لاینیگراد ناوی گۆرا بۆ سانپیترسبۆرگ، پهیکهری سهرکرده کۆمۆنیستهکانی وهکو لینین و دیزرجنسکی و سهفردلۆف و زۆری تر له سهرکرده بهلشهفییهکان لابران له ههموو شارهکانی رووسیا. ئهم ههلمهتی لابرده، گهوره نووسهری رووسی مهکسیم گۆرکی (۱۸۶۸ - ۱۹۳۶) شی گرتوه؛ شاری گۆرکی ناوی گۆردرا بۆ نیجی-تۆفگۆرود ههروهها ناوی ویستگهی میتروۆکانی مۆسکۆ و سانپیترسبۆرگ و قازان ههموو گۆردران. ناوی جادهی گۆرکی سهرهکی له مۆسکۆ گۆردرا بۆ تفرسکایا پهیکهرهکشی له بهرامبهر ویستگهی شهمنهفهری بیلوروسکی لابرا (به شیومیهکی کاتی وهکو وترا). ههروهها ستۆدیوی سینهمایی، شانۆ،

۱

زۆریک له رۆشنبیرانی نهوهکانی سالانی چلهکان و پهناکانی سهدهی بیستهه لهزیر کاریگهری نهدهبی گهوره نووسهری رووسی مهکسیم گۆرگی دابوون. کارهکانی وهرگیتراندرا نه سه زمانی عهرهبی و زۆر کهشیش به هیمای خهباتی چینی ههژار و "ئهو بوونههرانهی که به مروف ئهژمیردران" دانهنا، هیزه چهپه غیرا قییهکان رۆمانی "دایک" یان به نمونهی بههرهنگاریوونهوی کرێکاران داناوو بهرامبهر زولم و مافه زهوتکرارهکانیان. ئهم بۆچوونهی رۆشنبیرانی چهپی عیراقی ههمان بۆچوونی یهکیتی سۆقیهت بوو لهسهه گۆرکی. بهلام ئهوهی دواي ههلهوهشانهوی یهکیتی سۆقیهت له ساڵی ۱۹۹۱ پروویدا، لیبراله رووسهکان بهرا بهری کۆنه کۆمۆنیست بۆریس یلتسین که لایهنگرانی رۆژئاوا بوون، ههموو

پارک، جاده، پهیمانگای ئه‌دهب له مۆسکۆ و گه‌لی زانکۆ و کتیبخانه له شاره‌کانی رووسیا که به‌ناوی گۆرکییه‌وه ناونرا بوون ناوه‌کانیان گۆردرا بۆ ناوی تر، به‌لام ئه‌سته‌مه ناوی گۆرکی له میژووی رۆشنبیری رووسی و جیهانی ره‌شبرکریته‌وه سه‌ره‌رای هه‌موو هه‌ولی لیبراله‌کان، چونکه گۆرکی (کیونیکه) له جیهانی ئه‌دهب. بۆیه ده‌زگای بلاوکردنه‌وه‌کان به‌رده‌وامن له بلاوکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی و لیکۆلینه‌وه‌کان له باره‌ی رۆلی له ئه‌دهبی رووسی. له‌سه‌ر شانۆی هه‌موو شاره‌کانی رووسیاش نمایشکردنی به‌ره‌مه‌هه‌م شانوویه‌کانی به‌رده‌وامیان هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ به‌ره‌مه‌کانی پۆشکین و گوگۆل و تۆلستوی و چیخوف.

له راستیدا به‌ششه‌فیه‌یه‌کان له مه‌کسیم گۆرکی (ئه‌مه ناویکی خوازاوه به رووسی مانای "تال" دیت) "نایکۆنیک"یان دروست کرد خه‌لکی وه‌کو نه‌زرگا، وه‌کو لاشه مۆمیاکراوه‌که‌ی لنین له گۆرمیانی سوور، سه‌ردانیان ده‌کرد. دواي ئه‌وه‌ی (الحاد) یان وه‌کو ئایدیۆلۆجیای فۆرمالی ده‌ولت ناساند. هه‌ر ئه‌وه هه‌ره‌شه‌ی شۆرشه‌ بوو که مژده‌ی هه‌لکردنی گه‌رده‌لوولی شۆرشی دا، هه‌ر ئه‌وه نووسه‌ره‌ پرۆلیتارییه‌ مه‌زنه که دامه‌زرینه‌ری "ریالیزمی سۆسیالیستی" ئه‌دهب و هونه‌ری ده‌ولته‌ی رووسییه‌یه، خه‌رمانه‌ی

مه‌زنیان به‌ده‌وردا کیشا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هاوڕی ئیلادیمیر لنین و ستالینه و نزیکه له سه‌رکرده‌کانی تری حزب و ده‌ولت. لایه‌نگیری به‌ششه‌فیه‌یه‌کان بوو به‌ره‌له‌ شۆرش و قه‌لمه‌که‌ی خسته‌بووه‌ خه‌زمه‌ت شۆرش و پالپشته‌ی هه‌لی سیاسیان. ته‌نانه‌ت کار گه‌یشه‌ ئه‌وه‌ی هێرش بکاته سه‌ر شانۆی هونه‌ری مۆسکۆ، به‌هۆی پێشکه‌شکردنی رۆمانی "ده‌ست لێ وه‌شینراوه‌کان"ی دیستۆفسکی که سه‌رکۆنه‌ی تیرۆری خه‌باتی سیاسی ده‌کات. ئه‌وه رۆمانه‌ی لنین به (سخافات) ناوی برد و وتی کاتم نییه‌ بیخۆینه‌وه‌ و "فریماوه". ستالین به هه‌موو شیوه‌یه‌که هه‌ولی به‌سه‌نه‌وه‌ی گۆرکی دا به که‌سایه‌تی خۆیه‌وه به‌مه‌به‌سته‌ی بانگه‌شه. بۆیه هه‌ولی گه‌راننده‌وه‌ی دا بۆ یه‌کیته‌ی سۆفییه‌ت دواي ئه‌وه‌ی که به‌جی هێشتبوو له‌سه‌ر سوڤه‌بوونی لنین له سالی ۱۹۲۱. لنین زۆر سه‌غه‌ت بوو به داواکاریه‌یه‌کانی گۆرکی له به‌رگریکردنی له رۆشنبیره "بۆرژواکان" له‌ناویاندا شاعیری ئۆروس‌توکرات ئه‌لیکسه‌نده‌ر بلۆک که توشی نه‌خۆشیه‌کی قورس ببوو وه‌ پێویسته‌ی به‌ چاره‌سه‌ر هه‌بوو له ده‌ره‌وه‌ی و‌لات، به‌لام ده‌سه‌لات ریگه‌ی سه‌فه‌رکردنی پێنه‌دا له ترسی چالاکیه‌یه‌کانی دژی ده‌ولت سه‌ره‌رای پالپشته‌یکردنی له شۆرشی ئۆکتۆبه‌ر. سه‌ره‌ته‌نجام دواي ده‌ست به‌ ده‌ست پێکردنیکی دوور و درێژ له‌لایه‌ن

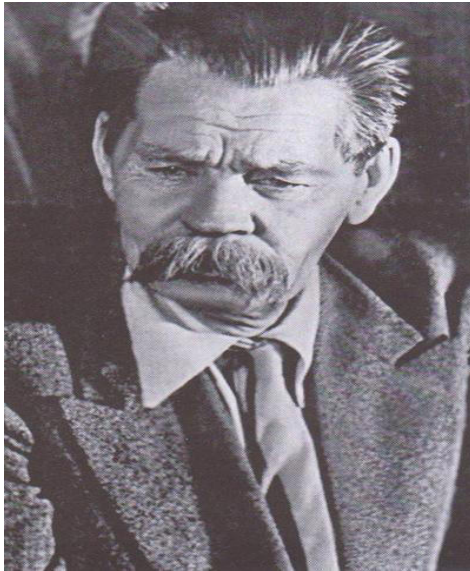
شۆرشى سۆسباليستى ئەوكتە،
سەرەراي لايەنگىرى كىردىشى لە
بزوئەنەوى سۆسبالي-دىموكراتى لە
روسىيا و بەشدارىكىردى لە شۆرشى
سالى ۱۹۰۵ و راوهدوونانى لەلايەن
دەسەلاتى قەيسەرى و بەندكردى. لاي
گۆركى

سۆسباليستى
بەماناي خۆشى
و خوش
گوزەرانى و
جەژنى
ھەميشەيە بو
ھەموو
كرىكاران لە
سايەى رژىمە
نوويهكەدا،
بەلام ئەوەى كە
بينىتى دواى
ھاتنە سەر
دەسەلاتى
بەلشەفییەكان
تەنھا
ھەلخەتەندى

جووتياران و كرىكاران بوو؛ نە
جووتيار بوو بە خاوەنى راستەقینەى
زەوى و نە كرىكارىش بوو بە خاوەن
كارگە وەكو بانگەشەيان بو دەمكرد
پیش شۆرش. سەربارى راوهدوونان
و گرتنى ھەر كەسێك بانگەشەى فرە
فكرى و سياسى بكردايە. پياوانى
حزب كارگەكانيان بەرپووە ئەبرد بى
ئەوەى ھىچ شارەزايەكى پيشەسازيان

دەسەلاتدارانەو، مرد.
ھەروەھا گۆركى داواى
دەركردنى بىريارى لىبوردى بو
شاعىر نىكۆلاى گۆمىليۆف
(ھاوسەرى ژنە شاعىر نانا ناخاماتوفا)
كرد، بەلام دواتر لە سىدارە درا.

گۆركى
روسىياى
بەجەيشت پاش
ئەوەى لىنين
وتى:
"تەندروستىت
باش نىيە ئەبى
سەفەر بکەيت
بو چارەسەرى
پزىشكى...
ئەگەر رازىش
نەبى، ئىمە
دەتئىرىن...".
ئىتر سەفەرى
ئەلمانىاي كرد
دواى ئەوەى
نائومىد بوو لە
رژىمى نووى

مەكسىم گۆركى

ولات كە پراوپر بوو لە "زولمى
شۆرشگىرى" و "تيرۆرى سوور" و
زۆرى تر لەو روداوانەى كە لە
سالانى يەكەمى ھەلگىرسانى شۆرش
و شەرى ناوخۆدا رووياندا.
قوربانىيەكانى چەندەھا كەسايەتى
رۆشنىر و ئەدىب و ھونەرمەندى
رووسىشى تىدا بوو. بۆيە گۆركى
دوودل بوو لە پاراوى رىبازى

ھەبیت. ھەروەھا تروٹسکی ھەستا بە
 دروستکردنی سەربازگەیی
 بەندکراوەکان "گۆلاگ". زۆریک لە
 میژوونووسان لەو باوەردان
 تروٹسکی بەم کارە ئەیویست
 کێشەیی وێرانبوونی ئابوری سۆفیەت
 دوای شەری ناوخوا چارەسەر بکات
 بە بەکارھێنانی بەندکراوەکان لە
 جیبەجۆی کردنی پرۆژەیی کارەبا و
 بنیادنانی پیشەسازی قورسی دەولەت.
 دوای نا ئومێدبوونی گۆرکی لە
 ئەنجامی سیاسەتی دەسلەلتدارانی
 نوێ، ناچار لە ئەلمانیا گیرسایەو و
 دەستی کرد بە دەرکردنی
 رۆژنامەیک و بلاوکردنەوی وتار
 لە رۆژنامە ئەلمانییەکان بە
 رەخنەگرتنی توند لە دەسلەلتدارانی
 سۆفیەت. نووسینە رەخنە نامیزەکانی
 وەک: "جووتیارانی رووس" و
 "دەرەقی رووسی" و "رۆشنبیران و
 شۆرش" و "نامەیی نووسەر و ئەدەب
 لە زەمانی ئێمەدا"، ھەروەھا داوا
 کردنی لە ئاناتۆل فرانس بە ھەستان بە
 ھەولی بانگەشەیکە جیھانی لەپێناو
 بەرگریکردن لە ئەدیبە بەندکراوە
 رووسییەکان. ئەو ھەلوێستەیی گۆرکی
 بوو بە ھۆی بێزاری و تووربوونی
 لێنین کە گۆرکی بە ھاوڕێیی نزیکی
 خۆی دەزانی. تەناتەت لە سالی ۱۹۱۰
 لە کابری کاتی خەباتی نەینی لە
 مآلەکشیدا دەژیا. گۆرکی زۆر جار
 گۆتووی ئەنجام دەدا لەگەڵ لێنین
 سەبارەت بە بابەتی ئایین و رۆلی لە

کۆمەلگە و پەیمانی رۆشنبیری لە
 گۆرانی کۆمەلگەدا. بەبۆچوونی
 گۆرکی، ئەستەمە کۆمەلگە پیش
 بکەوێ بەی بوونی پرۆژەیکە
 رۆشنبیری مەزن. رۆشنبیری بەنەمای
 ھەموو پیشکەوتنێکی کۆمەلگەیکە.
 لێنین بوونی ئایینی بە ھەموو
 شیوەیک رەتدەکردووە لەناو
 کۆمەلگای سۆسیالیستیدا تەناتەت
 ئەگەر بە بەکارھێنانی ھیزیش بێت.
 لەم لایەندا زۆر توندرو بوو. بۆیە لە
 رووسیا کەنێسە میژووییەکان وێران
 کران (کاتیدرای کریستیان دۆسۆزیان
 لە مۆسکو تەقاندووە کە بەھا
 بیناسازییەیکە ھیچ کەمتر نەبوو لە
 کاتیدرای ویستمنستر لە لەندەن،
 کاتیدرای سانت پۆلس لە رۆما،
 کاتیدرای نۆتردام لە پارێس... چی
 رووی ئەدا ئەگەر ھەموو ئەمانەش
 بتەقیندرانییەو بە دینامیت؟
 تێگەشتنی گۆرکی لەسەر ئایین لەژێر
 کارتیکردنی فەلسەفەیی نیچە و
 "مروقی بالا"دا بوو، وای دەبینی کە
 کارەکە پەيوەستە بەخودی کەسەکەو
 لە ئینتیمای ئایینی و ھیچ زەرورێک
 نابینی لە دورخستەوی خەلکی سادە
 لە ئایین بە زۆرمەلنی. بەئێکویستە
 بیریان رۆشن بکریت و پلە بە پلە
 دیدیان بگۆردری بۆ ئەو دیدە
 سکولاریزمییەیی کە سۆسیالیستەکان
 مژدەبەخشییان بۆ دەکرد. پیشتریش
 گۆرکی رەخنەیی لە رێبازی لێنین
 دەگرت لەسەر ھەستان بە شۆرش

کرد له نیویاندا سهرپشکردنی له ریکخستنې بزاقې رۆشنبیری له ولاتدا. ههروهها دلنایای کردهوه که ولات رزگاری بوو له شهری ناوخوا و دهرهواپشتهکانی و گوزهرانی خهلمک خۆش بووه و بنیادنانی ولات دهستی پیکردوه. ئهوههوا لانهپش که باس له سهربازگهی بهندکردن ئهکهن تهنها پروپاگهندهی دوزمنانی سوڤیهته.

رژیمه توانیلتارییهکان همیشه ههولئ کۆنترۆلکردن و بهکارهینانی گهوره رۆشنبیر و زانا و کهسایهتییه ناسراوهکانی کۆمهلمگه ئهدهن بو جوانکردنی ناشیرینهکانیان له ناوه و دهرهوهی ولات. ئههمه ریک ئهوه بوو که ستالین ههولئ بو ئهدها. بویه گۆرکی لهسالی ۱۹۲۸ لهسهر داوای ستالین ههستا به ئهجامدانی گهشتیک بو بینینی ئهوه کاره چاکانهی کراون لهوه (فهریکه ولاتهدها). پاش ئهوه گهشته ههستا به نووسین و بلاوکردنهوهی زنجیرههیک نووسین به ناویشانی له سهرتاسهری بهکیتی سوڤیهته "فی ارجاء الاتحاد السوفیته". سالی ۱۹۳۱ گۆرکی ههستا به سهردانی کردنی سهربازگهی بهندکردن له دوورگهکانی سۆلوفیتسکی له باکووری ولات و ستایشی ههلسوکهرت کردن لهگهلم بهندییهکان و باری بهندیخانهکهی کرد. دواى ئهوه کاره، زۆر کهس ئهوه ههلوستهی گۆرکیان سهرکونه کرد. ئهلمکسهندهر سۆلجهنتسین که خاوهنی خهلاتی نوبل

پیشهاتنی کاتهکهی و هۆشدارى له بهرکهوته رووخینهرهکانیشی دا له زنجیرههیک نووسینی دا بهناویشانی "بیرگهلمیک له غهیرکاتی خۆیدا" (ناویشانهکه هی مقالهیهکی نیجهی فهیلهسووفه). لهگهلم ئههمهشدا گۆرکی له ناخی خۆیدا درکی بهوه دهکرد که له رۆزگاری شۆرشدا داهاتوو بو لینین ئهبتت. ههروهها لینینیش درکی بهوه ئهکرد که داهاتوی رووسیا بهی گۆرکی نابیت، دواى ئهوهی ناوبانگی نهک تهنها رووسیا، بهلمکو ئهرووپا و ئههمهریکاشی گرتبووهوه لهریگای ئهوه کاره زۆرانهی وهکو "مندالیم"، "لهغنیو خهلمکدا"، "دایک" ههروهها چیرۆک و شانۆگهیرییهکانی لهسهر ژبانی خهلمکانی ههژار و نهدار و بیبهش و لانهوازان "پنیهتی". گۆرکی لهغنیوان سالانی ۱۹۲۳-۱۹۲۱ ژبانی لهغنیوان پراگ و هیلسنفۆرگ و بهرلین بهسهر برد. پاشان خانوویهکی له سۆرننتۆ له ئیتالیا کړی له سالی ۱۹۲۴. دواتر له کابری کۆمهلمیک له شاکارهکانی وهکو: رۆمانی "کاری خیزانی نارتامۆنوف" و "زانکۆکاتم" نووسی ههروهها دهستی کرد بهنووسینی رۆمانه مهزنهکهی "ژبانی کلیم سامگین". که رهوشی بهکیتی سوڤیهته ئارام بووهوه، ستالین به ههموو توانایهکییهوه ههولئ گهراندنهوهی گۆرکی ئهدها بو نیشتمان (سوڤیهته)، بویه گهلمیک (المغریات)یان پیشکesh

چونیهتی پسرورده کردن و نامادهکردنیاں بۆ ژيان له داهاتوو له سئبهری "سؤسیالیستیدا" بهلاوه گرنگ بیت! وه ئیتر نا بهمجوره....

گیرانهوهی رووداوهکانی سهردانیکردنهکه له رۆمانی "دورگهکانی گۆلاگ"ی سۆلجینتسین، لهئهمزموونی خودی خۆی لهئاکامی ده سال له چهشتنی ئازاری زولم و ئیهاهانه کردنی ناو بهندیخانهکه که بهسهری بردبوو سهرچاوهی گرتوووه. دواي ههلهوهشانهوهی یهکیتی سۆقیهت، ههندیگ له دوکومینهته نهپینییهکانی "ک ج ب" - لیژنهی ئاسایشی دهولت- پهیوهست به گۆرکی ئاشکرا کران. لهئویواندا، نامه گۆرینهوهی گۆرکی لهگهڵ سهرکردهکانی حیزب وهکو لینین و ستالین و دژیردجینسکی و ئهوانی تر ههروهها ههندیگ راپۆرتی کارمهندانی ئاسایش و سیخورهکانیان لهسهر گۆرکی. ئهوه دۆکومینهتانه گۆرکی به شئویهیهکی تر وینا ئهکات نهک بهو شئویهیهی که نهکهوته بهردهستی خوینهران لهسهردهمی سۆقیهتدا. کیشهی ئهوه دهولتهتی که لینین بنیادی نا ئهوه بوو که لهدهستی ئهوه "شۆرشگیرانهی که خهونیان به بنیادنانی کۆمهلهگای یهکسان و عادیلهره نهیبینی" و قوربانی زۆریاندا له پیناو رامالینی زولم و ناعهدالتهتی دهسهلاتی قهیسهری و پروایان به نایدیولۆجیای شۆرشى "سؤسیالیستی زانستی"

بوو یهکێک بوو لهو کهسانه که له رۆمانیکی بهناوی "دورگهکانی گۆلاگ" نووسی: پروپاگهندهکان گهیشتنه سۆلۆفیتسکی (دهربارهی هاتنی گۆرکی) پینش سهردانیکردنهکه - بهندییهکان دلهکوته گرتنی، کارمهندانی بهندیخانهکه شلهژان... ئهبی کهسێک بهندکراوهکان بناسی بۆئهوهی بهپهرووشیان بۆ ئهم سهردانیکردنه بخرمهڵینی. ئهوه نووسهره "ههلهو وهوشداریدهی شۆرش" و نووسهری پلهیهکی رووسی! ههشارگای زولم و زۆرداری و بئیدهنگی ئهبریت وئهنووسى بۆ کهسانی خهمخۆر دهربارهی رهوشی بهندیخانه و بهندییهکان زۆر بهروونی! ههموو گوماههکان ئهوه ئینتیهوه. داکۆکیان لى ئهکات! ... بۆیه سهرپهشترانی بهندیخانهکه ههستان به رازاندنهوهی شۆینهکه و شاردهنهوهی ههموو کهمو کورتیههکان. کرملین ئهوه بهندکراوانهی که رهوانهی ئهوهی ئهکران مهبهستی بوو که کهمترینیان بهزیندووویی بمیننهوه. زۆریهه نهخۆشهکان له هۆیهی چارهسهری دهرکران و شۆینهکه پاک کرایهوه. ههروهها رارهویکی نوێ بۆ خانهی چاکسازی منالان که منالی نامۆبه کۆمهلهگهیان تیدا نییه، دروستکرا که ههردوو دیوی به داری سنهوبهری کاتی (بهی رهگ) رازیندرایهوه.. لهوانیه گۆرکی رزگارکردنیاں و

شۆڤر و پزیشک بۆ تهرخان کرد. لهوش گرنگتر به بازنهیک له پیاوانی دهزگای ئاسایش به سهروکایهتی هینریک یه هودا، بهریوهبری بهریوهبرایهتی ئاسایشی گشتی دهولت و وهزیری ناوخۆ (کۆمیساری گهل بۆ کاروباری ناوخۆ) دهوره درا. هینریک یه هودا ناوی راستهقییهی (یمنون گیرشینۆڤیچ یه هودا) بوو، پالپشتی ستالین بوو لهکاتی ئهو خۆپیشاندانانهی که کران له دژی له سالی ۱۹۲۸ دا. لهبر ئهوه ستالین دواتر پشتی پێبهست له بهریوهبردنی گرتووخانه و بهندیخانهکان و ئاسایشی ولات. بهتایهتیش لهبر ئهوهی خزمی سهکردهی بهلشهی یاکوڤ سهفهدلوڤ بوو. هاوسهری خوشکهزاکهی بوو (بهلام ستالین یه هودای لهسیداره دا له سالی ۱۹۳۸ به تاوانی ههولدان بۆ گۆرینی دهسهلات لهگهل گروپی ترۆتسکییهکان).

ههموو جموولهکانی گۆرکی لهژیر چاودیری یه هودادا بوو. و ههموو وردهکاریهکانیشی ئهگهیانده ستالین لهبارهی دانیشتن و کۆبوونهوهکانی لهگهل مهکسیمی کوری و هاوڕی نزیکهکانی و گفتوگۆکانیان. له راستیدا گۆرکی خرابوه ناو "قهفهیسیکی ئالتونییهوه" و بهکار نههینرا له لایهن دهسهلاتی حیزبهوه بۆ کۆنترۆلکردنی سیکنتری

ههبوو، دههروو و کهوته دهست ئهو کارمهنده حزبیانهی که لهپیناو پلهو پایه و دهسکهوتی شهخسی هاتبوونه نیو حزبهوه. ههندیکی تر له دهسهلاتداران لهوانه بوون که بهناوی حزبهوه لهخولبای دهسهلات و کۆنترۆل کردنی کۆمهلهگهها بوون نهک خزمهت کردنیان. ئهمانه زیاتر گۆرکیان پهست کردبوو چونکه وای ههست ئهکرد که شۆرش به لاریدا ئهبرئ.

لهسالی ۱۹۳۰ گۆرکی بوو بهئهندامی یهکیتی نیونهتهوهی نووسهرانی دیموکرات لهگهل رۆمان رۆلان و وایلتون و وینکلر و ئهلبیرت ئهنشتاین و هینرک مان و لويس ئهراگون و وایلز تریولیه و گهلکی تر له گهوره رۆشنیرانی ئهوروپی که سهركۆنهی لهسیدارهانی ۴۸ کهسیان کرد لهسهروبهندی "کیشهی برسیتی" له یهکیتی سۆقیهت. سالی ۱۹۳۲ گۆرکی بۆ یهکجاری گهرايهوه سۆقیهت. له ئهوروپا گرنگیدان به کارهکانی گۆرکی سستییهکی بهخۆوه بینی له ناکامی سهرههاندانی ریچکهی ئهدهبی نویتەر. حکومهتی سۆقیهت یهکیک له کۆشکه گهورهکانی ملیونیر ریابۆنسیکی لهناوهراستی مۆسکۆ و قیلاهی نیسیلی له قرم پێشکهش کرد. قیلاکهی قرم بۆریگری کردنی بوو له سهفهر بۆ کابری له ئیتالیا به بیانووی ههواگۆرین. چونکه ناوهههواهی قرم و باشووری ئیتالیا له یهک ئهچوون. ههروهها ستافیکی خزمهتیار له گهل

کریوتشکوف، که دواتر لهسیداره درا لهگځل هاوسرهکهی دانی بهوشدا نابوو که تیوه گلاوه له رووداوی مهکسیم.

وترا که گوايه يه هودا ئه و کاره ی کردووه چونکه مهیلی له هاوسرهکهی مهکسیم بووه. بهلام میژووناسان گومانیان همیه لهوهی کریوتیشکوف که زور دلسوزی گورکی بوو دهستی ههبووبی له کوشنتی کوره که به نهخوشییهکی کتوبری دل مرد. گورکی له نامهکیدا بو کریوتیشکوف له سالی ۱۹۲۷ له سورنتوی نیئالیاه نووسیبوو: "که دهولمهند بووم پهیکه یکی گهره ی برؤنزت بو دروست نهکهم له گهر مترین گورمپانی شاردا. ئه مهت بو نهکهم چونکه تو کتیبهکانت پاراست، بهراسته وگالته ناکهم. من سوپاسی بییایانت نهکهم. چون نهکری کسه یکی ئاوا دلسوز کوره که ی بکوژی هه چنه لهژی نهشکنجه دا دانی بهودا نابوو. ستالین ترسی له گورکی هه بوو که هیچ کاتیک نه بوو به یهکیک له دهسته ی کسانه ی بهردهستی. گورکی به کسانه ی وک ریکوف و بوخارین و کامینیف و زینوفیف دموه درابوو که رکابه ی ستالین بوون له لیژنه ی ناوهند و ستالین حمزی لینه نه کردن.

له ۱۸ حوزمیران ۱۹۳۶ گورکی له دوا ی چهند روژیک له نهخوشییهکی سهخت و بیهوشی له

روشنبیری له دهولمهندا. بهسه رهشتی گورکی، ژماره یهک گوفا ر و روژنامه ی نهدهبی ده نهچوون. یهکیته نووسهران دامه رزا، نینسیکلؤپیدیای "نهدهبی جیهانی" ده رچوینرا و یهکه مین کؤنگره ی یهکیته نووسهران بهسترا. گورکی تیتیدا وتاریکی تیروتهسلی پیشکesh کرد ده ربه ره ی رولی نووسهرانی سو فیته له ده مه دا و باسی "ریالیزمی سو سیالیستی" وه کو نالایهک که ده بی هه موو هونه مهن د و نووسهرانی ده وله ت له سایهیدا هه ولی دووباره بنیادنا نه وه ی ژبانی کؤمه لگای سو فیته ی بدن.

گورکی هه ر له منالییه وه به کسه یکی به ره ه لسته کاری زولم و شورشگیر ناسرابوو، بویه قبولکردن و مانه وه ی له گه ل رژیته یکی گشتگیر به سه روکایه ته ستالین به کاریکی نامؤ دینه بهر چاو. پاش گه رانه وه ی بو یهکیته سو فیته، گورکی تووشی کؤمه لیک نه هه مه ته هات. ده سپیکیان له ده ستدانی مه کسیم ی کوری بوو که له تافی گهنجیدا بوو. پروپاگهنده ی نه وه بلاو بووه گوا یا به پلانی یه هودا بووه، به گویزه ی دانپیدانانی بیوته ر کریوتشکوف که سکر تیر و پاسه وان و خانه خو یی گورکی نووسه ر بوو. کریوتشکوف نه مه ی له کاتی دادگای کردنی له سه ره کسه ی (التامر) له ستالین له لایه ن بوخارین و زینوفیف و کامینیف و تبوو. ههروهه

تیمیک له گهوره پزیشکان له‌ناویاندا و مزیری تهن‌روستی کامینسکی و پزیشکی کرملین خودورکوفسکی و

باخی گورکی (وشه‌ی گورکی لی‌ره بهمانای "گردکان" دیت له رووسیدا به‌خویندنه‌وه به‌لام ش‌یوازی

مه‌کسیم گورکی له گهل خیزانی کورمه‌کهی

نووسینه‌کهی جی‌اوازه). له دهرمه‌هی شاری مۆسکو ههمان نه‌و شوینه‌هی که لینین تئیدا مرد، کوچی دوا‌یی کرد. پیش مردنی، سنالین به‌ پاورمی مۆلتوف و فۆرۆشیلوف له دوا‌ی نیوه‌ی شه‌و سهردانی کرد. پزیشکه‌کان به‌ دهرزیه‌کی کافور هینایانه هوش خوی پیش سهردانی کردنه‌که. دواتر له کاتی دادگایی کردنی گروپه‌کهی ترۆتسکی و

پزیشکان لانگ و بلیتینیوف و کونتچالوفسکی و سبیرانسکی و لیفین واژو کرابوو. زورینه‌هی نه‌مانه‌هی ناویان هات له‌و جوانه‌ بوون که دواتر له‌سیداره دران. پرۆفیسۆر داقیدوفسکی هستا به‌ کاری توپکاری لاشه‌کهی (تشریح الجثة). کاره‌که به‌ خیرایی نه‌جامدرا ههر له ژووری نووستنه‌کهی له‌سهر میزی نووسینه‌کهی. کهس نه‌ینی نه‌م

"پزیشکه‌ بکوژمه‌کان" و ابلاو کرایه‌وه که پزیشکه‌کان به‌مه‌به‌ستی کوشتن بریکی زور له‌ کافوریان لیداره. به‌لام هیچ به‌لگه‌یه‌کی سه‌لمینه‌ر نیبه‌ بو نه‌م کاره. له‌راپورته‌ پزیشکیه‌که‌یدا هاتبوو، که هوی مردنه‌کهی له‌ نه‌جامی هه‌وکردنیکی توند بووه له‌ به‌شی خوارمه‌هی سییه‌کانی که سالانیکی زور بوو توشی نه‌خوشی سیل هاتبوو. راپورته‌که‌ له‌لایهن

سزای مردنیان بهسردا سهپینرا و گولهباران کران. نهوتری که ستالین رقی له پزیشکهکان بوو و ریگه چارهسره میلیهکانی پی باشتر بوو. وهکو خو پیچینهوه به عابایهکی قهوقازی بهمهبهستی عارهقکردن له کاتی تا لیهاتن. لینینیش ههمان بوچوونی ههجوو، متمانهی به پزیشکه بهلشفیهییهکان نهبوو پزیشکه سویسریهکانی پی باشتر بوو.

۲

گهشتی گۆرکی لهسهر رنی پر له ئازاری ژیان له رۆژی لهدایک بوونییهوه له نیجی-نوفگۆرۆدوه دهستی پیکرد ههتا رۆژی مردنی له باخی گۆرکی. ژیان ی پر بوو له کارهساتی گهوره و نووشوستی کاتیک ههولی خۆکوشتنی دا لهتمهمنی ۱۹ سالیدا، دواي نهوی نهیتوانی بچینه زانکۆی قازان. بویه چانسی خۆیندنی بالای له دهست چوو. دواتر نهستیره ی لهجیهانی نهدهیدا گهشایهوه کاتیک چیرۆکی "ماکار تشوردان" ی له سالی ۱۸۹۲ بالاو کردهوه. دواي نهوه کارهکانی تری بالاکرایهوه که نوابانگی جیهانی بو هینا و بوو به نووسهری پله یهکی رووسی دواي مردنی تۆلستۆی و دۆستیوفسکی و چیحۆف.

مهکسیم بیشکۆفی دارتاش، باوکی مهکسیم و فارفارا کاشیرینای دایکی له

پهلهکردنه ی نهژانی وترا که رینماییهکان له کرملینهوه هاتبوو. کریوتشکۆف له یادهوهریهکانیدا لهبارهی ئهرووداوهوه نووسیبوو ی نهائی: لهدواي مردنی گۆرکی ههلسوکهوتی پزیشکهکان لهگهلی گۆرا. تنهها لاشیهکی مردو بوو لای نهوان... کاتی چوومه ژوورهکهوه تنهها لاشیهکی له خۆین گهوزاوم بینی، پزیشکهکان ناو سکیان ههموو هینایه دهرهوه ئینجا شووشتیان و به دهرزی و دهزوویهکی نهستوو سکیان دووریهوه. میشکیان فریدابوه ناو قابینهوه و بهمنیان وت بیه بو "پهیمانگای میشک". بهگۆیره ی وتهکانی، هیچ نووسهریکی تری رووسی بهوجۆره له دواي مردنی مامهلهی لهگهلا نهکراوه. کهیسهکهی به دهسیسهی سیاسی ناویردوه. لاشهکهی گۆرکی سووتینرا وخۆلهمشهکهی کرایه ناو شووشیهکهوه و خرایه ناو دیواری کرملینهوه، بهپیچهوانه ی وهسیهتنامهکهیهوه که داواي کردبوو لهتنهشیت گۆری کورمهکهیهوه له دیر نۆفۆدیفینشه بنیزریت. گۆرکی خۆی خسته نهم گیزمنگی پیلانگیریهوه و ریگهی خۆشکرد بو دهستبومردانی خهڵکانیکی نامۆ و هیزگهلیکی پیچهوانه به سروشتی داھینانی نهدهبی خۆی. نهک تنهها لهو کاتهی له ژیاندا بوو، بهلکو له مردنهکeshیدا. بهههرحال دواتر نهو پزیشکانه ههموو

خوځی نمرانی. بهم شیوهی له گهل هم روداو تر اجیدیبانه ژبانی یه کیک له گهوره نهدیبانی رووسی دهستی پیکرد.. که دایکی شوی دووهمی کرد باپیری رازی نه بوو به لام ناچار بوو کچمراکهی بگریته خوځی. داپیره نمرکی گهوره کردنی گرتنه نهدست و رولنکی کاریگری هه بوو له سهری. که بوو به همت سالان رهوشی مادی باپیری زور خراب بوو بویه سه مهتا ناردی بو کارکردن له دوکانی پیل او فروشیک. دواتر لای خیزانی سترگیف که خزمی داپیره ی بوون وکو خزمه تکار، به لام پاش ماوهیه کی کورت هه لهات. لهو کاتهوه نیتر شهری مان ونه مان له ژبانی هم مناله دهستی پیکرد. نیشهکان و گرنگیدانی به شت گورانکاری به سه ردا هات. قورسترین کار کردبیتی له نانهواخانهیه کدا بوو که ده بوو به یانان زوو کیسه ناردی قورس بارکات، ههویر نامه بکات، فرن گهرم بکات، دواتر نان و بهر هه مهکانی تر بیات بو بازار و بیان فروشی.

له سه مه تادا باپیری به زور نهیبرد بو کهنیسه و نوپژ و سروده ناینییهکانی پی له بهر نه کرد. لهو بارهیهوه گورکی نووسیویهتی: "حزم له رویشتنی کهنیسه نه بوو، ملی نه گرتم و به زور سو جدهی پی نهیبردم". دواتر باپیره وازی لیهینا و سه رپشکی کرد، به لام دواتر نهدیکسی دانی بهودا نا که حزی تنها له

کهنیسه ی شاری نیجنی- نوفگورود هاوسه رگیریان کرد. هه رگیز له بیری نهودا نه بوون که مناله نو بهر مهکیان نه بیته یه کیک له گهوره نهدیبانی رووسی. مه کسیمی باوک له کاره کی که کومپانیا یه کی دهریاوانی بوو پله ی بهرز کرایه وه و کاری سه رپه رشتی دروست کردنی کهوانه ی سه رکهوتنی پیسه پیردرا بو به خیره اتن کردنی نیمپرانور نهدیکسه ندی دووه له شاری سترخان. بویه تازه بووک و زاوا لهو شماره نیسته جی بوون. گورکی کور (که ناوی نهدیکسی بو) لهو شماره له ۱۶ مارت ۱۸۶۸ له دایک بوو. به لام له سالی ۱۸۷۱ خیزانه کیان کوستیک ی گهوره ی کهوت؛ نهدیکسی تووشی کو لیرا بوو و باوکی که به دیار یه وه بوو و خزمه تی نه کرد نهویش گیروده ی هه مان دهر د بوو. باوکه مرد و مناله که چاک بووه. دایکی که چاوهر پی منالی دووه می نه کرد ناوی لینه مه کسیم که له دایک بوو، به ناوی میزده کوچ کرده که یه وه. باوک له سترخان به خاک سپیردرا به لام مه کسیمی برای نهدیکسی له ریگای گه رانه وه بو نیجنی نوفگورد مرد. گورکی له کتیبی "مندالیم" باسی دیه منی منالکی بچوکی راکش او له تابووتیکدا نهکات، له ناو هم که شتییه ی که بردنی بو نیجنی نوفگورود و چون دایکی به چاوی ناحه زوه ته ماشای نه کرد و به سه ره خور و هو ی بیوه ژن کهوتنی

نەخستایه‌توه له بهر ئه‌وهی به پێلاو له‌دایکی دابوو. هه‌ره‌شه‌ی کوشتنی ئه‌و و خۆشی کرد ئه‌گه‌ر جارێکی تر ده‌ستدریژی بکاته سه‌ر دایکی. جارێکی تر دایکی ناریدییه‌وه مآلی باپیره‌ی. دوا‌ی مردنی دایکی، باپیره‌ی وتی: "هێی... ئه‌لێکسی.. تو م‌ه‌دالیا نیت بکرتیته‌ مل، برۆ له‌ناو خه‌لکیدا بژی". به‌و شیویه‌ باپیره کچه‌زاکه‌ی مآل به‌ده‌ر کرد دوا‌ی مردنی دایکی به‌ چهند رۆژێک. دایکی ئه‌لێکسی که له‌ خیزانی کاشیرین بوو، زووتر خیزانیکی ده‌وه‌مه‌ند بوون به‌لام ئیستا سه‌روه‌ته‌که‌یان له‌ ده‌ست داوه. به‌ بۆچوونی باپیره، کچه‌که‌ی ته‌نها هۆ بوو که به‌ م‌ناله‌که‌ی ئه‌به‌ستیتیه‌وه. پێشتر که م‌ناله‌که‌ی گرتبووه خۆی بۆ ئه‌وه‌ی هه‌لی شووکردن بۆ کچه‌که‌ی ده‌سته‌به‌ر کات به‌ پیاوێکی ریزدار، به‌لام دوا‌ی مردنی کچه‌که‌ی ئه‌و په‌یوه‌ندییه‌ نه‌ما. باپیره هه‌موو سامانه‌که‌ی له‌ (سفه‌ه) بازرگانی له‌ده‌ست دابوو، ئه‌لکسی بوو بوو به‌ باریکی قورس بۆی.

نووسه‌رانی ژياننامه‌ی مه‌کسیم گۆرکی له‌ر باوه‌ر‌ه‌دان که ئه‌و رووداوانه‌ی له‌ هه‌ردوو کتێبی "م‌ندالیم" و "له‌نێو خه‌لکدا" هاتووه، مه‌رج نییه‌ به‌ده‌قیقی گوزارشت له‌ ژيان و به‌سه‌رهاتی خۆی له‌لای باپیره‌ی یان ئه‌وکاته‌ی ئه‌مشار و ئه‌وشاری ئه‌کرد، بکات. به‌لک‌وو له‌وانه‌یه‌ نووسه‌ر جله‌وی بۆ خه‌یال

سه‌رکردنی نیگارمه‌کانی ناو که‌نیسه و گۆیگرتن له‌ سه‌رووده خه‌ماوییه‌کان بووه. له‌به‌رئه‌وه‌ هه‌زی له‌ رویشتنی م‌ناوله‌ (بۆنه‌یه‌کی ئایینی کریستیانه‌که‌نه بۆ م‌نآلان ساز ئه‌کریت) نه‌بوو. کاتیک بۆ یه‌که‌مه‌جار سه‌ردانی قه‌شه‌ی کرد بۆ ئه‌م مه‌به‌سته، هه‌ستی کرد هه‌له‌خه‌له‌تینراوه و ئه‌مه‌ کارێکی بێزارکه‌ره. جارێکیان باپیره‌ی بریک پاره‌ی پێدا بۆ ئه‌وی بیه‌خشیته‌ که‌نیسه، به‌لام ئه‌و پێی باشت‌تر بوو بچیت یاری پێبکات له‌گه‌ل م‌نآلان و پاره‌که‌ی دۆران و به‌درووه به‌ باپیره‌ی گوت که‌وا م‌ناوله‌ی ئه‌نجام داوه له‌ لای قه‌شه. به‌مشیه‌یه ئه‌م م‌ناله‌ گه‌وره بوو له‌ که‌شیک دور له‌ که‌نیسه. داپیره‌شی که زۆر چاودێری بوو، زیاتر گرنگی به‌ چیرۆک و گۆرانییه‌ میلییه‌کان نه‌دا تاوه‌کو وتنه‌وه‌ی سه‌رووده ئایینییه‌کان له‌ گه‌لیدا. دیدی نه‌گه‌تیفانه‌ی گۆرکی له‌سه‌ر که‌نیسه و ئایین له‌و کاتانه‌وه دروست بوو. زیاتریش جیگیر بوو له‌گه‌ل ئاشنا بوونی به‌ فه‌لسفه‌ی نیچه و فه‌یله‌سووفه ئه‌لمانییه‌که‌نی تر. مردنی یه‌ک له‌دوا‌ی یه‌کی برا و خوشکه‌که‌نی ئه‌لێکسی وه‌ک ئه‌وه‌ی بلێی چاره‌نووس به‌مه‌به‌ست ئه‌لێکسی به‌تاقانه‌ی به‌هێڵیتیه‌وه له‌ هه‌ردوو هاوسه‌رگیریه‌که‌ی دایکی. ژبانی له‌لای دایکی دوا‌ی هاوسه‌رگیری دوومه‌ی زۆری نه‌کیشا. رۆژیکیان خه‌ریک بوو م‌یره‌که‌ی دایکی به‌ چه‌قۆ بکوژیت ئه‌گه‌ر دایکی دوری

بۆقهكان به دهوريدا كه دوانيان له سر تابووتهكه بوو، ههميشه له بهر چاو بوو. دواى ئهوه مردوونيزهكان خۆلهكەيان كرد بهسەردا، بۆقهكان ههوليان دا له چالهكه بينه دهرهوه بهلام ههولەكانيان بئى ئەنجام بوو. ئەم ديمانه ههستي بهزمىي له دلى ئەليکسى جوولاند.. بهو شيوهيه گهرهه خيزان و برا و بۆقهكان بهتهنيشت يهکهمه جيبى خويان گرت. به گشتى گورکى ههستي سوز و بهزمىي بهرامبهر مروف و گيانلهبهر و ههتا شتهکانيش دهرئهبرى. بۆيه دهسهلاتدارانى بهلشهفي ههندىک جار له وهستانهوهى گورکى و بهرگريردنى له کهسانىک که ئهوان به دوژمنيان دائهنا تينهئەگهيشتن.

داپيره بۆ ئەليکسى جىگای داىكى گرتبووهوه، لهکاتىکدا که ههموو جيهان پشتى لىکردبوو. ئەم بووبوو به تاکه پهڕىنى ژيان بۆى. کاتىک "خواکهى باپيره" دهستبهردارى بوو، وهکو دهستبهرداربوونهکهى له بۆقهكان که به زیندووی کرانه ژير خاکهوه و مردن. سههرهراى ئهواى داپيره کهسنىکى ساده بوو، خويندن و نووسينيشى نهئزانى، بهلام لارى نهبوو له خواردنهوهى پىکىک لهگهل دهرىاوانهکان و گىرانهوهى بهسهههاتى دهگمەن لهو کهشتىيهى که له ئهستراخانهوه هينانیهوه. ئەم کارهى داپيره بوو به هوى توورهبوونى فارفاراى داىک و پىي وت "دايکه..

شل کردبئى له ويناکردنى شتهکان بهمهبههستي راکيشانى خونهر. لهوانهيه دلرهقى باپيره لهگهل هاوسهرهکهى و منال و منالزاکانى راست بئيت، گورکى گهلىک بهسهههاتى لهو جورهه باسکردوه. بهلام ههر باپيرهش بوو بههوى ههلهکوتنى له خويندنگای سهههاتىي له کهنيسه چونکه بهزور سروود و نزا و چهند پارچهيهک له کتیبى پىروزی پى لهبهر نهکرد، لهو ماوه کورتهى که خرايه بهر خويندن.

ئهوهى شايانى باسه، گورکى خهرمانهيهکى پىروزی بهدهورى داپيرهيدا کيشابوو له کاره ئهدهبىيهکاندا. داپيره که چىروکى بۆ نهگىرايهوه، بۆ ئهه نمونهى چاکه و سوز و چاو و دل تىرى بوو ههرچهنده باپيره به "ژنه ساحيره پيسهکه" وهسفى نهکرد. بهلام لهلاى ئەليکسى وهکو پاکيزهه پىروز و سههرچاوهى خۆشهويستى بوو که له منالىي لىي بيهش بوو. له منالىيهوه ههرديمهنى لاشهه مردوو، سههما وسههما، لاشهه باوکى له تابووتىکدا برا کورپهکهشى له تابووتىکى تردا ئەبينى. ههتا داىکيشى به بىدهنگيهکهى و پرووه وشک و رهش ههلهگهراوهکهيهوه و فهراموشکردنى ئەمهوه، وهکو مردوو ئەهاته بهرچاو. ديمانهى داگرتنى تابووتهکهى باوکى بۆ ناو گورپهکهى که پر بوو له ئاو، له کاتى بهخاکسپاردنىدا و باز بازىنى

برادهران، داپیره هرچی خواردنی خوش و بتمام بوايه ناماده نهکرد و سفره ی نهرازاندهوه لهگهل سوراحییهکی سهوز له فودگا که به گولی سوور نهخشینرابوو. خالی یاکوفیش گیتارهکه ی ناماده نهکرد چند مالیکی تریش نههاتن له گهل قهشهی کهنیسهکه ی نزیکیان.. به خواردن و خواردنهوه و بهزم و سهما و پیکه نین کاته کهیان بهسر نهبرد. گورکی له چیرۆکی "داپیره کولینا" باسی پیریزنیک نهکات له ژیرزه مینیکی شیداردا نهژی کهسانیکی زوری نهلهکهلویک و نللووده و نهو مرۆقانه ی که به زبلی کۆمه لگه ناو نهبرین و له دوابله ی چلپاویدان، له دهوری خویدا کۆ کردۆتهوه. پنیان شهرم نییه لهسر حسابی نهو پیریزنه ههژاره بژین. داپیره ی نهلیکیسه ههلهستا به کۆکردنهوه ی خیر و بهخشش له خه لکی خیرخواز له پیناو ناندانی دهیه ها کهسی " لانهواز و پنیه تی و دز و لهشفرۆش کهوا بهشیوهیهکی کاتی" سهرچاوه ی بژی بیان لهدهست دابوو. هه موو خه لکی گهرهک و دهرهوه ی گهرهک، شارمزای خانهدانی وچاو و دلئیری داپیره ی نهلیکیسه بوون که نهبووه مایه ی رق و توره یی باپیری. کاتیک نهلیکیسه لهسر فرمانی باپیره ی مالبهدر کرا، داپیره ی لهکاتی بهریکردنی وتی: "نابج لهکس تووره بی. تۆ لووت بهرزی! لهبهر

گالتهت پینه کهن.. "نهویش وه لامي دایهوه "با گالته بکهن خویان لهگهل" نهلیکیسه بچووک پشتی به داپیره قایم بوو بۆ رزگارکردنی له وانی تر لهکاتی دروستبوونی کیشه لهگهلینادا. وهکو هه موو ژنانی نهخوینهواری نهو سهردمه ی خیزانه ههژارهکان، لهتمه نی ۴ سالیدا درا بهشوو به پیاویکی لهخوی بهتمه من تر به مه بهستی دابینه کردنی ژیانی داهاتووی. باوکی نهبوو، کچی ژنیک بوو سهر به گهلی شوفاشی بوو. نوێژ کردنه که ی وهکو نهوانی تر نهبوو، سوچه ی نهبرد نهینجا چه ندجاریک وینه ی خاچی نهکنیشا و نهپارایهوه بوئهوه ی خوا خوی نهزان و نهفره تی و هه موو نهرتۆدۆکسهکان رزگار بکات و نهیوت: تۆ نهزانی من گوناح نهکه م به نیهت پاکي.. نهینجا له پاکیزه نهپارایهوه تارحمی پنیکات.. نهیوت: تۆ سهرچاوه ی شادی و دلخوشیت، جوان و بیگهرد و پاراوی وهکو سیو. باپیره زۆر توره نهبوو لهم جوړه نوێژکردنه ی نهو. هاواری نهکرد بهسه ریدا و نهیوت: هه ی نهفام چه ند جارم پی وتیت و فیرم کردوی نیوژکردن چون نهبی. تۆ هه ر ژاوه ژاو نهکه میت، هه ی گومرا! خوايه چون نهمه قبول نهکه میت.. شوفاشی به نهفرهت.

له رۆژانی جهژنا، کاتیک باپیره وه کوره گهره که ی لهمال بهدر نهکهوتن بۆ سهردانی خزم و

نوفگورۆد له دایک بووم به لّام به روح له قازان". بیرۆکه‌ی باپیره له ناردنی کچه زا که یۆ ژیان له "نیو خه‌لک" وه‌کو ئه‌وه‌ی خۆی ده‌ستی پینکرد به کریکاری کهشتیوانی له‌سه‌ر پرووباری قۆلگا، دواتر بوو به "مروّف" کاتییک کرا به سه‌روکی

بچووکتزین هۆ توره ئه‌بی، ئه‌مه‌ت له باپیره‌ت بۆ به‌جی ماوه - ئه‌م باپیره‌یه چییه؟ هه‌روا ژیا، و ژیا، پیریکی نه‌فام وتالی لئ ده‌رچوو. ئه‌بی شتییک نییگیه‌ی: خوا میهره‌بانه مروّف تاوانبار ناکات، ئیلیس ئه‌وه ئه‌کات! خوات له‌گه‌ل!"

گۆرکی له گه‌ل ستالین

ده‌زگای کهشتیوانی پرووبارمه‌کان و سه‌روکی ئه‌جومه‌نی شار. له راستیدا گۆرکی (عقیدته) له ژیان له قازان دروست بوو به‌تایبه‌تیش کاتی له نانه‌واخانه‌یه‌ک کاری نه‌کرد که خاوه‌نه‌که‌ی ناوی دیرینکوّف بوو داهاته‌که‌ی ته‌رخان کردبوو بۆ به‌روپیشبردنی خویندن و بزوتنه‌وه جه‌ماوهریه‌کانی شاره‌که. چونکه له‌وکاته‌دا له روسیا کهسانیک هه‌بوون که ئه‌و جوړه خه‌ونه‌یان هه‌بی. دیرینکوّف باسی داهااتوو پرووسیا بۆ نه‌کرد که کاتی هه‌ولئ هه‌زاران که‌سی چاک یه‌ک نه‌گه‌رئ و

ئه‌و له بیروباوه‌ری کریستیانیته‌ی ته‌نها به‌زه‌یی و به‌خشه‌نده‌یی ئه‌زانی، بۆیه ئه‌لێکسی له ئه‌وه‌وه فیر بوو روو له پاکیزه (مه‌ریه‌م) بکات نه له خودا.. چونکه ئه‌و دایکی هه‌موو جیهانه، واتا دایکی ئه‌میشه. له‌به‌ر ئه‌وه له‌کاتی زیاره‌تکردنی ئایکۆنی پاکیزه، هه‌موو جار ئیوه‌کانی ماچ نه‌کرد ئه‌مه‌ش ئه‌بووه هۆی توره بوونی خیزانی فاسیلیف له‌کاتی کارکردنی له‌گه‌ل‌یان له شوینه بازرگانیه‌یه‌کیان له قازان. ئه‌م هه‌موو به‌سه‌ره‌اتانه‌ی له کتیبی "منالیم" باس کردوه. گۆرکی ئه‌لئ: "به جه‌سته له نیجی

دا له بهر نه بوونی و برسیتي. دهمانچیهکي پيدا کرد و کتیبیکي فیزیولوژی له قوتابیهک و هرگرت تاوهکو شویني دل بزانی له ناو جهسته دا. لولو لهی دهمانچیهکي ناراسته بکات. ئینجا چوه شوینيکي بهرزی نریک دیرهکه و فیشهکیکی نا به خویوه. ته تهریهک، نهک راهیهکانی ناو دیرهکه به پهله چوو به هاناپوه و فزیولوژی سهرتایی بو کرد و پولیس و ئیسعافی لی ناگادار کردهوه. ئهلیکسی ماویهک له نهخوشخانه مایهوه. پزیشکهکان وتیان فیشهگهکه بهشی خواروهی سییهکی پیکابوو و چارهرسر کرا. دواي ئهوه کارساته کهنیهسه فرمانی قدهغه لیکردنی کهنیهسهی بو دهرکرد له بهر ئهوهی ههولی خوکوشتنی داوه، کاتیک پولیسیک فرمانهکهی بو هینا گورکی وتی فرمانی نهچونه نیو کهنیهسهی بهماویهکی زور پیشترله بریاری سنودس له بیبهش کردنی تولستوی له کهنیهسه بو دهرچوه. پولیسهکه داواي لیکردبوو بچیته بارهگای کهنیهسه و توبه بکات و داواي لیخوش بوون لهو کارهی بکات بهلام گورکی به ههموو شیویهک رهتی کردهوه.

ژیان له قازان چانسیکي دهگمهن بوو بو شارمزابوون له ژيانی لانهوازان و ئهوه "بوونههرانهی که مرؤف بوون" که شهوانیان له ژیرزه مینهکان بهسهر ئهبرد.

پوسته دیارهکانی کومهلگه نهگرنه دهست و ژیان یهکسهر سهرایا نهگورئ. گورکی لهسهر ژيانی خوی له قازان ئهلی: " له تمهني پانزه سالیمدا حزیکي زوری فیربوون دایگرتم، بویه سهفهری قازانم کرد. چونکه وام ئهزانی خویندن بی بهرامبهره لهوئ، بهلام وا دهرنهچوو ناچار له نانهواخانهیهک گیرسامهوه مانگی به دوو رۆبل دهستم به کار کرد. کارهکه قورسترین کاریک بوو که له ژینم کردبیتم". خویندن له زانکوی قازان بیرۆکهی یهکیک له قوتابیهکان بوو که ناسباوی خوی بوو سهرهراي ئهوهی که گورکی خویندنی سهرهتایی له قوتابخانهی کهنیهسهیسی تهواو نهکردبوو تنها دوو سالی له قوتابخانهیهک له دهرموهی نیجی نو فگورؤد خویند بوو. وازی له خویندن هینابوو دواي ئهوهی توشی نهخوشی سوریزه بوو. ئهوه هاورییهی هینای بو مالی خویان، دایکی به مووچهیهکی کهمی خانهشینی لهگهل براکهی تری بهخوی ئهکردن. دواي چهند رۆژیک لهو ماله، درکی بهوه کرد که ژیان لهو ماله و بهجووره ئهستهمه بهردهوام بیت. بویه دستبهرداری بیرۆکهی خویندنی زانکو و مانهوهی لهلای ئهوه خیزانه بوو. بهگشتی ئهوه ساتانهی ژيانی گورکی که له قازان بهسهریبرد، قورسترین ساتهکانی ژيانی بوو. له تمهني ۱۹ سالیدا ههولی خوکوشتنی

و هکو باخهوان و ماسیگر و نیشگر له وئستگه‌ی شه‌مه‌ن‌ه‌ف‌ه‌ر، ه‌س‌ر به‌ر‌ده‌وام بوو له‌س‌ر خویندنه‌وه. خه‌می گه‌وره‌ی ده‌ست که‌وتنی کتیب بوو له ه‌س‌ر که‌س‌یک بوایه، یان به‌ کرین ته‌ناه‌ت به‌ دزیش بوایه. ده‌ست‌یک حه‌زی له رۆمانی کۆمیدی و (المغمرات) بوو، ئه‌مه‌ش دواتر کاریه‌گری قوولی له‌س‌ر شیوازی کارکردنی ئه‌ده‌بی دانا که‌ شیوازی وروژاندنی سۆزی به‌کار ئه‌ه‌ینا و جیی ره‌خنه‌ی ره‌خنه‌گران بوو. دوا‌ی قازان گۆرکی چوو بوو شاری کراسنۆفیدۆف، ده‌ستی به‌ کارکردن کرد له‌ دوکانی روماس که‌ یه‌ک‌یک بوو له‌ ئه‌ندامانی س‌ه‌ر به‌ بزووتنه‌وه‌ی (نارۆدنیکی) و په‌یوه‌ندییه‌کی ه‌اور‌ییانه‌ی به‌ه‌یزیان په‌یدا کرد، له‌ ر‌یی ئه‌مه‌شه‌وه به‌ بیرۆکه‌ شۆرش‌گ‌یرییه‌کان ئاشنا بوو. کات‌یک له‌ کار‌یکی ئازاوه‌گیریدا دوکانه‌که‌ی روماس سوتینرا به‌ هه‌موو کت‌یبه‌کانییه‌وه، گۆرکی به‌ توندی به‌ش‌ه‌ر هات له‌گه‌ل‌یان. دوا‌ی ئه‌وه له‌ ک‌یل‌گه‌ و باخه‌کاندا کاری کرد، ئینجا سواری که‌ش‌تییه‌ک بوو له‌ سامارا وه‌ بوو ده‌ریای قه‌زوین له‌وئ کاری ر‌اوه‌ ماسی ئه‌کرد. دواتر، له‌ شاری تسارینسین له‌ چ‌ه‌ند وئستگه‌یه‌کی شه‌مه‌نه‌ف‌ه‌ر کاری پاسه‌وانی ئه‌کرد. به‌ در‌یژایی ئه‌و کاتانه به‌ر‌ده‌وام بوو له‌ به‌ش‌داری کردن له‌ خولی خو‌ف‌یرکردن و خو‌ی‌گه‌یاندن چ‌ه‌ند جار‌یک‌یش ده‌ست به‌س‌ه‌ر کرا و خرایه ژیر چاود‌یری

هه‌روه‌ها له‌ر‌یی گ‌فت‌و‌کردنه‌وه له‌گه‌ل ئه‌و قوتاب‌یانه‌ی که‌ ک‌یکی پ‌ی ئه‌ف‌رۆشتن. گۆرکی زۆر شت ف‌یر بوو له‌که‌سانی تری و ه‌کو د‌یر‌بن‌کۆف له‌و شوینانه‌ی که‌ کاری ت‌یدا کرد و ه‌کو وه‌رشه‌ی وینه‌کردنی ئایکۆن. قاب‌شۆری چ‌یشتخانه و یارمه‌ت‌یده‌ری چ‌یشت‌ل‌ینه‌ره‌که له‌ س‌ه‌ر پ‌اپۆری "دوبری". چ‌یشت‌ل‌ینه‌ری پ‌اپۆره‌که-سه‌موری- (ناویکی خوازراوه) سه‌رباز‌یکی خانه‌ش‌ین بوو سنو‌ف‌یکی گه‌وره‌ی هه‌بوو له‌ناو پ‌اپۆره‌که جووره‌ها گۆفار وروژنامه وکت‌یبه‌ی ت‌یدا‌بوو. گۆرکی له‌ سالی ۱۸۹۷ له‌س‌ه‌ری نووس‌یویه‌تی: "سه‌مۆرۆف هه‌ستی گرنگ‌یدان به‌ خویندنه‌وه‌ی کت‌یبه‌ی لا وروژاندم". گۆرکی که‌ پ‌یش‌تر ر‌قی له‌ خویندنه‌وه بوو، وای ل‌یهات کت‌یبه‌ ب‌کر‌یت له‌و شارانه‌ی که‌ پ‌اپۆره‌که‌یان پ‌یدا ت‌یپه‌ر نه‌بوو. ئه‌توان‌ر‌ئ ب‌گوت‌ر‌ئ گۆرکی ل‌یره‌وه خولی ف‌یربوونی راستی ده‌ست پ‌یکرد. له‌ ر‌یی خویندنه‌وه وه‌لامی گه‌ل‌یک پ‌رسیاری سه‌رس‌وره‌ینه‌ری ده‌ست که‌وت که‌ پ‌یش‌تر روون نه‌بوو لای. سه‌مۆری بانگی ئه‌کرده ژووره‌که‌ی خو‌ی وکت‌یبه‌یکی ئه‌دایئ ئه‌یوت: ب‌خو‌ینه. ئه‌گه‌ر ت‌ینه‌گه‌ب‌یشتی چ‌ه‌ند جار‌یکی تر ب‌یخو‌ینه‌وه.. هه‌تا حه‌وت جار! ئه‌گه‌ر ه‌س‌ر ت‌یی نه‌گه‌ب‌یشتی دوانزه جار ب‌یخو‌ینه‌وه!

کات‌یک چووه سه‌ر‌کاری ت‌ریش

پزیشکی و به‌هۆی نه‌بوونی توانای جهستی له خزمهتی سهربازی قبول نه‌کرا. ئه‌لێکسی دهستی به فرۆشتنی خواردنه‌وهیه‌ک کرد به ناوی "کفاس" (خواردنه‌وهیه‌که له نانی جو دروست نه‌کړی به‌لام ئه‌لکه‌هولی تیدا نیه، بۆ پاراستن له گهرمای هاورین به سووده). دواتر بوو به نووسهر له ئوفیسی نوینه‌ری گشتیه‌ک به ناوی لاین بهرامبهر ۲۰ رۆبل له مانگی‌کدا. موچه‌که‌ی خراب نه‌بوو، کاره‌که‌شی زۆر قورس نه‌بوو، به‌لام ئه‌لێکسی ههستی به‌نامۆیی نه‌کرد له‌ناو ئه‌و رۆشنی‌بیرانه‌دا بۆیه ئه‌وکاره‌ی به‌جیه‌نشت و دووباره گه‌شتیه‌کی دهست پێکرد به ناو رووسیا‌دا. گه‌لێک کاری تری کرد له به‌نده‌ره ئاوبیه‌کان و پرۆژه بیناسازییه‌کان و کاری تریش. له کارکردنی له ئوفیسه‌که‌ی لاین چانسی خۆیندنه‌وه‌ی کتێب‌گه‌لێکی دهست کهوت که‌وا سه‌رتاپای بیرکردنه‌وه‌ی گۆری. له‌وه‌ی کتێبی "زهردهشت ئاوی وت" که تیايدا ئه‌لێ مروف ئه‌لقه‌ی گوێزانه‌وه و تیاچوونه. مروف و ه‌کو "پردیکه" که سروشت دروستی کرد له نیوان مروفی بالآ و نازل. بیرۆکه‌ی "مروفی بالآ" جیگیر بوو له بیرری گۆرکی‌دا و پرهن‌گدانه‌وه‌ی هه‌بوو له کاره ئه‌ده‌بیه‌کانیدا له‌وانه شانۆگه‌ری "فلسفه" نامیزی "چلپاو" که به‌زمانی ساتینه‌وه ئه‌لێ: "مروف حه‌قیقه‌ته. مروف چهند سه‌یره! چهند مایه‌ی شانازییه ئه‌م وشه‌یه‌م‌روف".

پۆلیسه‌وه. له‌ کاتانه بیرۆکه‌ی په‌وه‌ندی کردن به "گروه‌که‌ی تۆلستۆی" که له‌هه‌موو رووسیا بالآ بیه‌وه‌وه، به‌سه‌ریدا زال بوو. گه‌نجانی ئه‌م گروه‌پانه هه‌ل نه‌ستان به دامه‌زراندنی کیلگه‌ی کشتوکالی و کارکردن تیاپاندا دوور له شاره‌کان. ئه‌م بزوتنه‌وه‌یه گه‌لێک نووسه‌ری به‌لای خۆیدا راکیشا و ه‌کو تشیخۆف، بۆنین، لیونید نه‌ندریف، هی تریش. گۆرکی له‌گه‌ل کۆمه‌لێک گه‌نج ریک که‌وتن له‌سه‌ر رووکردنه چیخۆف بۆ ئه‌وه‌ی پارچه‌یه‌ک زه‌وی کشتوکالیان پێ به‌خشی به‌مه‌به‌ستی دروستکردنی کیلگه‌یه‌ک. بۆ ئه‌م مه‌به‌سته گه‌شتیه‌کی نه‌ینی به خۆشاردنه‌وه له ناو شه‌مه‌نه‌فه‌ر ده‌ست پێکرد به‌ی بلیت و به‌پێ و تاگه‌یسته باخی "یاسنایا بۆلیانا". به‌لام تۆلستۆی له‌وه‌ی نه‌بوو هاوسه‌ره‌که‌ی وتی چوه بۆ مۆسکو. به‌هوایدا چوو، به‌لام له‌ویش نه‌یبینی، نامه‌یه‌کی بۆ نووسی و تیایدا بیرۆکه‌که‌ی باسکرد و داوی یارمه‌تی لێ کرد به‌لام تۆلستۆی که خۆشی به‌م بیرۆکه‌نه‌هات وه‌لامی نه‌دایه‌وه. گۆرکی مه‌به‌ستی بوو کۆمونه‌یه‌ک دابه‌زرینی و تیايدا جیگیر بی به هیمنی بیر له به‌سه‌ره‌اتی ژبانی رابوردوی بکاته‌وه. ئه‌م پرۆژه‌یه‌ی سه‌ری نه‌گرت چونکه داوا کرا بۆ به‌جیه‌نانی خزمه‌تی سهربازی له شاره کۆنه‌که‌یان نیجنی نۆفگۆرۆد. به‌لام له سه‌ر راپۆرتی لیژنه‌ی

کرد و نارازی بوونی بهرامبیری راگه‌یاند. بۆ زانینیش، لیکۆله‌ومره‌کان له کۆتایی سه‌ده‌ی نۆزده ئاماژهبان به نزیکی بیری نیچه له سه‌مه‌تايدا له‌گه‌ڵ بیری سۆسیالیستی دابوو. هه‌رچه‌نده زۆری نووسهران په‌رخه‌یان له‌م هه‌لوێسته‌ی گۆرکی هه‌بوو له‌سه‌ر نیچه. به‌لام گۆرکی هه‌لوێسته‌ی بهرامبهر نیچه گۆری دواتر و به سه‌رچاوه‌ی نازیه‌ت وه‌سفی ئه‌کرد له نووسینه‌کانیدا له سه‌رده‌می سۆقیه‌تدا- "له‌باره‌ی بورژوازی بچووکه‌وه" (۱۹۲۹) وه "له‌باره‌ی مرۆقی کۆن ونوێه" (۱۹۳۲) و "گفتوگۆ له‌گه‌ڵ لاوان" (۱۹۳۴).

گۆرکی دواتر یه‌که‌مین کتێبه‌کانی کرد به دیاری بۆ سه‌رچاوه‌ی نیعمه‌ته‌که‌ی لانین. که‌ رۆژگاریک کتێبخانه‌که‌ی خسته‌بووه ژێر ده‌ستی وه‌لی ئاشنا بوونی به فه‌یله‌سووفه ئه‌وروپیه‌کان بۆ په‌خساند. دواتر له‌م باره‌وه "زیانه‌کانی فه‌لسه‌فه" ی نووسی له‌ژێر کارتی‌کردنی خوێندنه‌وه‌کانی له‌وئ. شایانی وتنه‌ رووسیا له‌و سالاندا ده‌رکه‌وتنی که‌سانی رۆشنییری له‌ هه‌رێمه‌ جیاوازه‌کانیدا به‌خۆوه بینی، که‌ هه‌ریه‌که‌یان به‌ قوتابخانه‌یه‌کی فه‌لسه‌فی دا‌هنریت پێشه‌نگیشیان تۆلستۆی بوو. په‌رخه‌نگران له‌ کۆتاییه‌کانی سه‌ده‌ی نۆزده گۆرکیان له‌ ریزبه‌ندی ئه‌دبیه‌ مه‌زنه‌کانی رووسیا دا‌هنا، بۆ نمونه‌ کاره‌کانی به‌ تیراژی زیاتر له‌ کاره‌کانی چێخۆف ده‌ر

گۆرکی لۆمه‌ی قسته‌نتین ستانیسلافسکی و فلادیمیر نیمیرۆفیچ- دانشینه‌کو ده‌ره‌ینه‌رانی شانۆگه‌ریه‌که‌ی کرد له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌ ته‌واوه‌تی له‌ مه‌به‌ستی تینه‌گه‌یشتوون. کاتیک باسی مرۆف ئه‌کات له‌ شانۆگه‌ریه‌که‌ که‌ ده‌ولمه‌ت به‌زحمه‌ت رێی نمایشکردنی دابوو مه‌به‌ستی له‌ مرۆقی "باشترین" ه، نه‌ک مرۆقی سه‌رخۆش و نه‌زان و مرۆقی چلپاو. نیچه له‌و کاته‌دا جێ سه‌رنج و گه‌رنگی پێدانی نیوه‌نده رۆشنییرییه ئه‌وروپیه‌کان نه‌بوو، ته‌نانه‌ت هه‌ندیک به‌ فاشیلیان دا‌هنا. به‌لام گۆرکی له‌ سالی ۱۸۷۹ له‌سه‌ری نووسیه‌یه‌تی ئه‌لی: "... به‌ قه‌ده‌ر زانیاری خۆم من نیچه‌م به‌دله‌، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی دیموکراتیم به‌ زگماک و به‌ هه‌ست، بۆیه‌ چاکی ئه‌بینم که‌ دیموکرازه‌ کردن ژیان له‌ناو ئه‌بات و سه‌رکه‌وتن بۆ مه‌سیح نابێ و هه‌کو هه‌ندیک باوه‌ریان وایه‌ به‌له‌کو سه‌رکه‌وتن بۆ گه‌ده‌ ئه‌بێ " ... هه‌روه‌ها نووسیه‌یه‌تی " نیچه‌ مژده‌ی "له‌ش ساغ" ی نه‌دا. دواتر کاتێ گۆرکی گه‌رايه‌وه بۆ یه‌که‌یتی سۆقیه‌ت له‌ سییه‌کانی سه‌ده‌ی رابردوو مژده‌ی "له‌ش ساغ" ی و ته‌ندروستی ئه‌به‌خشییه‌وه و هه‌کو به‌رزترین به‌هه‌یه‌ک له‌ لای گه‌نجانی سۆقیه‌ت.

به‌ شێوه‌یه‌کی گه‌شتی سه‌رسامیی گۆرکی به‌ نیچه ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ بۆ ئه‌و بۆچوونه‌ی خۆی که‌ پێی و ابوو نیچه به‌ره‌هه‌لستی رۆشنییری بورژوازی

عیراقییه‌کانی سالانی په‌نجاکان و شه‌سته‌کان، لاسایی گۆرکی نه‌کردوه و نه‌گهر بوترايه له گۆرکی نه‌چی؛ ئه‌وه به پيدا هه‌لدان ئه‌یژمارد.) تۆلستوی له پيشه‌نگی رهنه‌گرانی گۆرکی بوو، پيشه‌کی به پياویکی راسته‌قینه‌ی سه‌ر به گه‌له چونکه تۆنی سه‌رنجی خوینهران بۆ مرۆفی "نێوچلپاو" و "به‌ته‌واوی داته‌پوو"، په‌لکش بکات که هه‌موو ئه‌زانين ئه‌و مرۆفانه برای ئیمن- به‌لام ته‌نها زانینیکی رووکه‌شانه. به‌ته‌ی تۆلستوی، گۆرکی ئه‌و مرۆفانه‌ی به شیوه‌یه‌کی پر له خۆشه‌ویستی تیر و ته‌سه‌ل وینا کردوه به راده‌یه‌ک که خۆشه‌ویستی ئه‌و مرۆفانه‌ی خستۆته دل‌ی خوینهرانه‌وه. به‌راستی قسه‌کانی زیاده‌رۆی تیدا به‌لام جیی لیبوردنه؛ له‌یه‌ر ئه‌وه‌ی "راده‌ی خۆشه‌ویستی ئه‌و مرۆفانه‌ی له لا زیاد کردین".

ئه‌بێ دان به‌وه‌دا بنریت بیری تۆلستوی، وه‌کو نووسه‌ریک کاریگه‌ری له‌سه‌ر گۆرکی هه‌بوو، وه‌کو خۆی ناماژه‌ی پێ کردبوو له کتیه‌که‌ی له‌سه‌ر تۆلستوی. ناوبانگی گۆرکی دوا ته‌نها پینج سال له‌ بلاوکردنه‌وه‌ی یه‌که‌مین کۆمه‌له چیرۆکی، ناوبانگی نووسه‌رانی هاوچه‌رخ‌ی خۆی وه‌کو تشیخوف و کۆرولینکو و چه‌ندی تریشی داپۆشی بوو. تۆلستوی له‌و رۆژگاره درکی به‌وه کرد که نه‌ه‌یه‌کی نوێ له‌ ئه‌دیبی ریالست له‌ رووسیا دهر ئه‌که‌ویت وه‌کو

ئه‌چوون. له‌ نیوه‌نده ئه‌دیبیه‌ رووسییه‌کاندا گۆرکی به‌ نوینه‌ری "رۆشنیری ئه‌ته‌رناتیف" دانه‌را که کۆمه‌لگا به‌دوایدا نه‌گه‌را له‌ر کاته‌وه‌ی که یه‌که‌م چیرۆکی "ماکار تشودرا" له‌ رۆژنامه‌ی "قه‌وقاز" له‌ ته‌فلیس (ته‌بلیسی ئیستا) و کۆمه‌له چیرۆکی "مقالات و قصص" دهر چوون.

۳

له‌کاتی هه‌لکشانی ئه‌سته‌یره‌ی گۆرکی وه‌کو نووسه‌ریک و داهینه‌ری شتۆزاییکی نوێ، نووسه‌ر ئیفان بۆنین له‌باره‌یه‌وه وتی: "له‌گه‌ل یه‌که‌م چاوپێکه‌وتن له‌گه‌لیدا ناوبانگی له‌ هه‌موو رووسیا بلابووه‌وه، دواتر ته‌نها ناوبانگی زیادی ئه‌کرد". رۆشنیرانی رووس سه‌رسام بوون پێی تا راده‌ی شتی و هه‌موو کاریکی نوێی ئه‌بووه روداوێکی گه‌وره له‌ هه‌موو رووسیا. به‌لام خۆی له‌ گۆرانی هه‌میشه‌یدا بوو. نه‌ک ته‌نها له‌ شتۆزایی ژبانی، به‌لکه‌ له‌ هه‌لسوکۆتی له‌گه‌ل خه‌لکشیدا". راستیه‌که‌ی ناوبانگی گۆرکی زۆریک له‌ نووسه‌ره ناسراوه‌کانی هاوهمه‌ی خۆی نارمه‌ت کردبوو. وینه‌کانی له‌ هه‌موو شۆنیک ئه‌فرۆشرا، گه‌نجان له‌ ناوچه‌ی جیا جیا لاسایی شتۆزایی جل پۆشین و قژداهینان و جووله‌ و چۆنیه‌تی ناخاوتنیا نه‌کردوه. (به‌م بۆنه‌یه‌وه شایانی وتنه‌ یه‌کیک له‌ ئه‌دیبه

بلاو ئهكرانهوه تۆمار كردووه و به كارگهلىكى "خراپ" و "ناراست" وەسفى كردوون. ئهگهري زياتر ئومبیه كه تۆلستۆي پيشهنگى ئه كسانه بوو كه ههستيان ئهكرد گۆركى ههنگرى رهوشنگهلىكى نوپيه كه زياتر سهرنجى گهنگان رانهكيشى. فەلسەفەي تۆلستۆي كه بنياد نراوه لهسه رزگاربووني تاك به كاري خير بو گۆرپنى كۆمهنگه، بهرامبه ر بومه لهگهئ فەلسەفەي گۆركى له كاري "خيري به كۆمهئ" كه سۆسياليسى بانگهشهي بو دهكرد. بهلام پيهههندي تۆلستۆي و گۆركى هه ربههيز مايهوه تا كاتي مردنى. هه رچهنده سؤفيا تۆلستاياي هاوسهري تۆلستۆي ههستي به سهغههتي ئهكرد كاتيگ گۆركى سهرداني بكردنايه. وادياره كه بهناوبانگى گۆركى لهگهئ مردنيدا وهكوو "مۆديهك" كه كاتي بهسه ر چووبى كۆتايى هات. ههواداراني ئهدهب وهكو جاران پۆشكين و گۆگۆل و تۆلستۆي و دۆستوفسكى له ريزى پيشهوه دانهين. ئيسنا گۆركى چيتر ئه پايه بهرزهي كه ههپيوو وهكو ئهديبى پله يهك له رروسيا و دهروهى رروسيا نهماوه. ههههوه ئه ليكۆلپنهوانه ي كه بلاو كرانهوه لهسه ر ئهدهبى گۆركى له سهردمى سؤفقيهتدا لهزير چاوديزى بهشى رۆشنيبيري له ليژنه ي ناوهندي حيزب دهههچوو كه پابهندي كۆمهليگ بريارى سياسى بوو له

گۆركى و بۆنين و ئندريئف و شميليوف وهى تريش، كه نوپنهري سهردمهيمكى نوپى ئهدهبى رووسى ئهكهن. گۆركى خۆي وهكو نووسه راني سهردمى خۆي، ئاوا سهيري تۆلستۆيان ئهكرد وهكو بلپى له "پلهي په رستندا" بيت نهك تهنها وهكو نووسه ريك بهلكو وهكو كهسپكى روحاني كه ئهه بيرۆكانه ي بلاوى ئهكردنهوه كهنيسه ي توره كردبوو و لپى هه رام كرا بوو. گۆركى له زير كاريگهري بيرى سؤسياليسىتيدا مهوداي دابرائى له كهنيسه له تۆلستۆي گهليگ زياتر بوو، چونكه له زير كاريگهري فهيلهسوفه سؤسياليسىتهكاندا بوو. ههنديك له رهخنهگران پنيان وابوو نارازى بووني تۆلستۆي له گۆركى لهبه ر (غيره) بووه - هه رچهنده ئهمه قسهيهكى بئ مانايه، بهتايبهتي دواي نمايش كردنى شانۆگهري "چلپاو" له بهرلين و چهند شارىكى ترى ئهروپا كه سهركهوتنيكى بئ وپنه ي ههبوو. ههروهها گهشتهكه ي گۆركى بو ئهمهريكا لهگهئ ژنههكته ر ماريئا ئندريئقا كه هاوسهري ناشه رعى بوون. ههههوه رۆژنامه رووسى و ئهمهريكييهكان ههوالى سهرداني و كۆيونهوهكانيانى لهگهئ نيونهه رۆشنيبيري ههههريكييهكان بلاو ئهكردهوه. تۆلستۆي له رۆژانه نووسينهكانيدا رهخنهكاني لهسه ر كارهكاني گۆركى كه له رۆژانهدا

سالی ۱۹۰۰ هتا ههنگیرسانی شۆرشى ئۆكتۆبەر ۱۹۱۷. ئەم رەخنەگرە بەمە ناسرابوو كە پروای بەسەر توژی کارە ئەدەبیبەکان نەبوو، بەلكو رۆنەچوو خوارى بە ناخى كارەكەدا. كاتىك چايكۆفسكى خويندەنەهەكى لە سەر كارەكانى گۆركى نووسى، رەخنە گران هیشنا يەكرا نەبوون لەسەر پاشخانى (باگراوند) ئایدۆلوجى گۆركى، بە شونىنكەتووى بىرى نيچە، يان بە بانگراواز كەرى شۆرش، يان وەسف كەرى ژيانى رۆژانەى كۆمەلایەتى وەكو خۆى وەسفيان ئەكرد. بەلام كە رۆژان تىپەرىن بۆچوونەكان لەسەرى گۆران و بە "بەهرمەكى دەگمەن" و "تاکرەمو" يان دانەنا.

ئاشكرايە گۆركى كارە بنچينەبەهەكانى كە ناوباگى جيهانايى بۆ هینا، هى پيش شۆرشى ئۆكتۆبەر بوون. لە سەردەمى سۆڤیەتدا هەندىك كاری تەواونەبووى كە لە رۆژانى ناوارەبوونیدا دەستى پىكردبوو تەواو كرد لەوانە رۆمانى گەمەرەى "ژيانى كلیم سامگین". چايكۆفسكى باومەرى وایە كە گۆركى يەكەمىن نووسەرى پروسەيە كە باومەرى بەمە ملىۆنەها كەسى سەر ئەم ئەستیرەيە ئەتوانن ژيانيان بنیاد بنین و لە دۆزەخەو بەكەن بە بەهەشت. بەكار كردن كۆشكىك لە بلوور دروست ئەكەن بۆ نەهەى داهااتوو هاوارى تىادا بەرز

بواری رۆشنبیریدا. تەنانتە هەموو گەتوگۆ و خیتابەكانى كە لەو كاتە بلاو كرانەهە لەژیر چاودیریدا بوون، چاودیرى خۆیى لەتەرسى سەر كردهكان، يان چاودیرى توندى حزی (وەكو خیتابەكەى لە يەكەمىن كۆنفرانسى يەكیتى نووسەرانى سۆڤیەت). لەبەر ئەمە هەلسەنگاندنەكان تا رادەيەكى زۆر بەسیاسىكرائو ئەمىنەمە. بەلام پيش شۆرشى ئۆكتۆبەر كارگەلیكى رەخنەيى جدى لە سەر داھینانى گۆركى بلاو كرايەهە، وەكو خويندەنەهەكانى نووسەر كۆرنى چايكۆفسكى (نوسەرى بەناوبانگى چیرۆكى منالان كە لە دواى شۆرش وازى لە كاری رەخنەگرتن هینا و لەگەل گۆركى زنجیرە "ئەدەبى جيهانيان" دەرئەهینا). لە خويندەنەهەكى كە بۆ روحي ئۆراسى (رۆژەهەلاتى) و روحي رۆژئاوايى گۆركى كردى لە سالی ۱۹۲۴ بەناونشانى "هەردوو روحي گۆركى"، نووسەر خەملاندنىكى زۆر بابەتییانە بۆ كەسایەتى ئەدەبى گۆركى ئەكات كە كەسایەتییە كۆمەلایەتییەكەى بە پلەى يەكەم بەسەریدا زال بوو. لە سەردەمى سۆڤیەتدا وتەكانى وەكو: "دورژمن ئەگەر تەسليم نەبوو ئەبى لەناو بېرى". هەروەها خويندەنەهە كۆمەلەى مەقالەى تىدایە كە چايكۆفسكى نووسیبووى لە سەرەتای

ئەوئى گۆرکى بەزىبى بەرۆشنىبىرە بورژوازىبەكانا ئەهاتەو كاتىك لىنىن ولات بەدەرى كىردن بە كەشتىبەك كە ناونرا "كەشتى فەلەسووفەكان". ئەمە ئەو كەشتىبە بوو كە رۆشنىبىرانى پى نىردرايە دەرهوئى روسىا دوئى شۆرش. ئەم كارەش بە هەولئى گۆرکى كرا چونكە ئەگەر وانەبوايە سزائى قورستر چاوەرئى ئەكردن. لەراستىدا گۆرکى لە دەربرىنى هەستى بەزىبى بەرامبەر بە ئازارى خەلك لە سەروروى هەموو نووسەرە روسىيەكانەوئىبە. بەراى ئەو، مەرۆف بەرجهستەى ئازار ئەكات كە ئەبى كەم بەكرىتەوئى و بە چاوەرئى سووكەوئى سەبرى مردن ئەكات چونكە بەراى ئەو ژيانى مەرۆف لە مردن سەختترە. بۆيە ئەبى بىر لە مردن نەكەنەوئى بەلكو بىر لە ژيان و چۆنىەتى گۆرئىبى بەكەنەوئى بەرەو باشتر.

بەمجۆرە گۆرکى رقى لە مەرۆفى ئەزان بوو، لە هەمان كاتدا بەزمىبىشى پىدا ئەهاتەوئى. هەر لە منائىبەوئى هەولئى رزگار كىردنى خوى و كەسانى ترى ئەدا بە دەرهئىنانىان لە ژيانى بى مانا، ژيانىك كە زياتر لە ژيانى ئازەل ئەچىت. بە بۆچوونى ئەو، ئەو مەرۆفانە وەكو نەخۆشئىكن كە جهستەى هەموو برىن وچلك وگرئىبە كە بە "ناسىايى و رۆژەلاتى و مەنگۆلى" ناوزەدى ئەكردن. بەلام مەرۆفەكەى تر كە ئەو پىنشىبىنى ئەكرد؛ مەرۆفئىكە بەهرەدار، جوان و پىرۆز لە

نابىتەوئى و فرمىسكى تىا نارژئى و "نە كۆيلە ئەبى و نە گۆرى بى خاچ" هەموو بابەتى داھىنانى گۆرکى "گىرنگىدان بەم داھاتەوئى بەختىارىبىبە". گۆرکى عەودالى گەران بەشۆين خوادا يان حەقىقەتدا نىبە، بەلكو عەودالى بەختىارىبە. ئەو بەختىارىبەى كە يەكسان بىت بەو نەهەمەتىبەى كە لە مندالىبەوئى لەژيانى كەسانى چواردەورى بىنى. مەبەست لە هەموو كارەكانى لە شىعەر و پەخشان "گۆرئى مەرۆفائىبەتىبە". ئەم شتە بوو زياتر وئى لىكرد پالپشتى بزورتنەوئى سۆسىالىستى شۆرشگىرى بىت. لە خەلكى سادە، زۆر رقى لە پىاوئى (مۆجىك) بوو، پىاوئىك، ئەزان لە ژياندا تەنھا كارى قورس و خوارنەوئى قودگا و شەر و دلرەقى و لىدانى ژن بە پىلاو ئەزانئى. ئەو مۆجىكەى كە هاوسەرەكەى بەستبوو بە عەرەبانەىبەكەوئى و لەبەر چاوى خەلك بە قامچى لئى ئەدا و پىنەكەنى بە تاوانى ناپاكى (خىانەت) و ئەىگىرا بەناو دىدا. خوزىن بەلەشىا ئەهاتە خواری لە دىمەنىكى پر لە سادىت بىئەوئى كەسبىك هەولئى راگرتنى بدات. بەلام گۆرکى لەهەمان كاتدا بەزىبى بەو مۆجىكەدا ئەهاتەوئى. خوئىنەر رەنگدانەوئى بەزىبى لە هەموو كارەكانىدا بەدى ئەكات، تەنانەت لە هەلسوكەوتى رۆژانەىشيدا. ئەم بەزىبى هاتنەوئى گۆرکى لىنىنى بىزار ئەكرد لەبەر

ئەخۆن) ھەروەھا تەمەلی و بوونی مرۆفگەلیکی وەکو ئەبلۆمۆف و ئونگین و رودین (کەسایەتی نەگەنیشی ناسراو لە ئەدەبی ڕووسیدا) ھەروەھا ئەو دەرەقی و وەحشییەتە بلۆھی ناو کۆمەلگە گۆرکی ھۆی ھەموو ئەم نەخۆشییە کۆمەلایەتیانە گەرانۆتۆھە بو "ئاسیا"، دەرمانی چاکبوونەوھەکانیشی لە "ئەوروپا" ئەبینی. ئەگەر ھۆی تیاچوونی ڕووسیا "رۆژھەلات" بێت ئەوا پرزگار بوونیشی لە "رۆژئاوا" ئەم بۆچوونە گۆرکی کە گوزارشت لە بیروباوەری ئەکات، لە کتێبی "حکایەتە ئیتالییەکان" کە پرە لە موسیقا و خۆشی و کامەرائی ڕەنگی داوھتۆھ. گۆرکی تێیدا باسی کرێکارانی جنەو ئەکات کە چۆن منالانی کرێکارەکانی بیرم کە مایە پوچ بوون، ئەگرنە خۆیان و پەنایان ئەدەن و خواردنیا بۆ دابین ئەکەن. کاتیکیش کرێکارانی ترامەکان مانیاں گرت، خەلکی پشگیری لێکردن بە ڕووخۆشییەو لەسەر ھێلە ناسینەکان دائەنیشن. گۆرکی مەبەستییەتی بلی: رۆژھەلات بڕوانە.. فێر بە.. لاسایان بکەرەو. سەیری ژیان بکە لە رۆژئاوا چەند بەخۆشی و بی سەرنێشە بەرپۆھ ئەچیت. ئەگەر ڕووسیا لە دەردی "رۆژھەلات" و "ئاسیا" پرزگاری بێت ئەوا وەکو ئەوان ئەبیت. لەم ڕوانگەپۆھ ھەلویتستی گۆرکی سەرچاوەی گرت لە رەخنە

سەرەتاو، تەنھا بە لابردنی برین و چلک و گریکان سەر لەنۆی ئەبیتەو بە مرۆفکی پاک و لەش ساغ و جوان. بەم شیوہە "باوەری گۆرکی" دروست بوو و بەدریزایی ژیانی داھینەرانە بە نەگۆراوی مایەو. پەيامی لە ژياندا چارەکردنی دەردە کۆمەلایەتیەکان بوو. بۆیە لەسەرەتای ڕیرووی ئەدەبیدا ڕۆمانسیەتی ھەلێژارد وەکو دەرمانی ھەموو دەردە کۆمەلایەتیەکان. لە پێش ھەموویانەو دەرەقی کە سیفەتیکی ڕووسەکانە و بەرامبەری کرابوو بە بەردەوامی لە سەردەمی مندالییدا. گۆرکی لە پێشەکی کتێبی مەقالەکانم (وتارەکانم) نووسیبویەتی: "زۆر سەیرم کرد بە ناچاری بۆ گۆی گرتن بەی گۆیدان لە ئامۆژگاری کردن لەسەر ملکەچ کردن و سەبرکردن. وە من ئەم داواپە قبوڵ ناکەم، بەی گومان بە زیانی ئەزانم بۆ ولاتەکەم". لەبەر ئەمەپە کە ئەلی "ئاسیا لە خۆینی ڕووسەکانداپە" ئەمەش ھۆی ھەموو نەخۆشییە کۆمەلایەتیەکانی وەکو خراپی بەرپۆھردنی کاروبار و لاوازی لە خۆگونجاندنە لەژیاندا. گۆرکی لە زۆرپەیی کارەکانی، ئەم ئاسیایە بە تاوانبار ئەزانیت لە ھەموو ئەو دەردانە کە تووشی کۆمەلگەیی ڕووسی بوو لە ئالودە بوون بە ئەلکھۆل لەگەڵ بەخۆراکی (ئەوروپییەکان ئالکھۆل ئەخۆنەو بەلام خواردنی باشیشی لەگەڵ

رۆژئاوا و لاسایی کردنه‌وی).
 قهیسیری روسی بوتریسی مەزن،
 یەکمە کەس بوو کەمپینی پروکردنه
 رۆژئاوای دەست پیکرد. "پەنجەرە"
 لە ئەوروپا کردەوه لە پترسبۆرگ بۆ
 هینانی دروشمی شارستانی ئەوروپی
 بۆ ولاتەکە. بەلام لایەنگرانی بەرە
 یەکمە هەمیشە کاروباری ولاتیان
 بەدەستەوه بوو هەولێ بنیادنانی
 شارستانییهکی ئوراسیایان ئەدا
 بەسوود وەرگرتن لە شارستانییهتی
 ئەوروپی، بەلام نەک لاسایی
 کردنه‌وی. لەنێو ئەم بەرەدا
 نووسەری موزیک جالینکا و گروپی
 موزیکی "گرتنی پینجی" و گەورە
 ئەدییان پۆشکین و گوگۆل و تۆلستۆی
 و داستانهکە و دۆستیۆفسکی و
 تشیخۆف و شۆلۆخۆف و بۆلجاکۆف و
 گۆرکی خۆی، فەیلەسووف تشاداییف
 و سۆلفۆفیۆف و فیۆدۆرۆف و
 هەرەها وینەکیشان سۆریکۆف و
 ریبین و فییریشاگین و داھینەرە
 گەورەکانی تری روسی هەبوون.

لەسەر ئەززی واقع، فەلسەفە
 گۆرکی لە ژیان، فەلسەفە ئەدیب
 بوو. پزیشکیکی ناسیاری لەسەر هەق
 بوو کاتێ وتی: "خەیاڵ لای تۆ
 بێرکردنه‌وی لۆژیکی داپۆشیوه".
 بێرۆکە فەلسەفەیهکان لەلای گۆرکی
 ئەبێتە هەزارەها کەسایەتی و وینە
 ئەدەبییە لە شیوازی گێژەلۆوکی
 زریانیک، کە بەدەوریدا ئەسووریتەرە
 تارادەیی بێهۆشی. جێ پەنجەیی ئەو

گرتن لە کاری نووسەرانی سەردەمی
 خۆی، رەخنەیی لە رۆمانی "شەر و
 ناشتی" تۆلستۆی و رۆمانی "دەست
 لێ وەشێنراوەکان" دۆستیۆفسکی و
 شێرەکانی تویتشیف کە بە روحی
 رووسیدا هەلئەدا.

گۆرکی کە ئەبویست ژیان لە
 رووسیا وەکو ژیان شارستانی
 ئەوروپی لێنیت، بیری چووبو کەوا
 خۆشی زادهی ئەم "رۆژەلانییه" و
 لە کەناری قۆلگا گەورە بوو. هەر لە
 منالاییهوه بە سروود و ئاوازه
 ئابینییهکان کە داپیرە ئەبوتنەوه و
 چیرۆکەکانی کە هەمووی لە داستانه
 رووسییهکانەوه سەرچاوهی گرتووه،
 گۆش کراوه. سەرەرای ئەو دیدە
 هەببوو، هەرگیز شتیکی لە بارە
 ژیان "لایەنگرانی رۆژئاوا" لە
 رۆشنیرە رووسییهکان نەنووسی.
 بەلکو لەسەر ژیان چینه هەزارەکان
 و بورژوازییه بچووکەکانی دور لە
 ژیان خۆینەواران و رۆشنیران
 ئەینوووسی. شەرەزاییهکی باشی هەبوو
 لەسەر یان و خوشی لەو نێونهه پەیدا
 بوو بوو. هەموو ئەدیب و رۆشنیرانی
 رووسیا لە سەدهی نۆزده و سەرەتای
 سەدهی بیست هیوادار بوون رووسیا
 بگاتە ئاستی ئەوروپا لەرووی زانستی
 و رۆشیری و پیشەسازییهوه. لەسەر
 ئەو بنەمایه دوو بەره دروست بوو:
 گۆسۆدارسفنیککی (بانگخووانی
 پاراوکردنی ناسنامە روسی) و
 زابدنیککی (بانگخووانی پروکردنه

پاشماوهی: "پهروهردهی نیسلامی..."

سعودیه کردنی ههر پنتکیکی جوگرافی کوردستانه. ناوهرۆکی ئەم پرۆژهیه بریتیه له گیرانهوهی حوکمی شمئیر و جههالهتی سده و نیویک له لهمهوهر و به گشتیگیر کردنی ئەم جههالهتهیه بهسر ژبانی ئینسانهکان. له ههمان کاتیشدا ههولتیکه بو قهدهغهکردنی نازادبیهکان، قهدهغهکردنی گهرانهوه بو عهقل و پشت بهستن به بیرکردنهوه و عهقل بو دیاردهکان و ژبان، ههروهها قهدهغهکردنی هههول و خهباتیکه بو باشتکردن و بهرو پشچوونی ژبان و ئینسان و کۆمهڵگهیه. ئەم پرۆژهیهی نیسلامی سیاسی دهستی داوهتی لهراستیدا کوشتنی ئیراده و نازادبیهکانه و لهههمان کاتیشدا له رهگهوه دهرهینانی مۆدیرنیه له ژبان و کۆمهڵگه. قیرزنی ئەم پهروهرده کۆنخوازهی ناوی پهروهردهی نیسلامی سیاسیه سهرقاپاغیکه بو هیچ منهجهلێک ناشی جگه له تهنگهه زبیل. ئەم جههالهته سنبهرهکهی له کوردستان له هاتوچۆ دایه و لهسر ههموو ئینسانیکی منهتبار به دستکوهته میژووبیه و زانستییهکانی ئینسانیهت نهویه دژ بهم عهقلیهته جههالهتخوازه بوهستیتهوه و ریسوای بکات.

نیسانی ۲۰۱۷

بیره فلهسهفیهیهی که وهریگرت له ئەنجامی خویندنی فلهسهفه له کاتی گهنجیدا، له بریارهکانیدا دیار بوو کاتی گفتوگو و دانوسانهکانی. بهلام دوور بوو له داهینانهکانی کاتیک خهپالی رهها نهکرد. له بنههتدا، داهینانی گۆرکی (غهریزی) بوو، بههتیزیشی له جووراوچۆری کهسایهتی و وینهکان بوو که بینیوونی و ناسیوونی له ژبانه پر ئیش و مهینهتی و کارساتی دلتەزین و دژبیهکی سهیر. داهینانهکانی شتوازیکی لۆژیکی و فلهسهفی نییه. له ههر کتیبی له کتیبهکانی دوو روح ههیه: یهکیکیان واقعییه و نهوی تر دروستکراو، ئەمەش له مقالهکهی "دوو روح" دا هاتوو. ئەم جیاوازییه نهینی نهگهر کاره نهدهبیهکانی بهراورد بکهی لهگهڵ مقالهکانی که له بۆنهکاندا که له میدیاکاندا بلاو نهکرانهوه. گۆرکی نایدیولوجی چهند جاریک گۆری، بهلام کهسایهتییه نهدهبیهکانی به نهگۆراوی مانهوه. به دوورکهوتنهوه له "ئاسیا" دهستی پیکرد بهلام نهوو به "نهوروپی". دبی سهرکونه کرد بهلام شوینیکی بو خۆی نهووزبیهوه له شار. ههولێ دا بچینه نۆ ئنتلیجنتسیا بهلام له ناخیا خۆی به نامۆ نهیینی تیایدا. بهم چۆره له ههموو ژبانی له چهقی دوورپانهکاندا مایهوه.

سى رۆمان و سى كورته نووسين

شلىر رهشيد

وهرگيرانى رۆمانهكان له
ئینگلیز بیهوه: شلىر رهشيد

"كوره بيجامه خهختهكه"

خويندنهوهى ئهم پهرتوکه
گهشتیكتى پرلهدلتهنگیت پئی دهکات
لهگهل منالیکى نو سالاندا، کورپیکى
لاواز و بچوک، بچوکتر له تهمنى
خوی بهناوى "برونو".
برونو ههمیشه هزى به گهران و
لئیکۆلینهوه بوو، دهیویست لاسایى
گهریدهكان بکاتهوه، خهونى ئهوه بوو
له داهاتودا بیى به گهریدههکی و هکو
"کرستفر کۆلومبس". باوکی لهپریزى
سهربازیدا کارى دهکرد له ئەلمانیا -
بهرلین. دواى ئهوهى که پلهى
سهربازیتى بهرز کرایهوه بۆ گهوره
ئهفسهر کارى قهلاچۆکردنى
جوولهکهکانى پئی سپێردرا. ههر بۆ
ئهو مهبهسته دهبوو مالىان
بگۆنیزیتیهوه بۆ شوینیک بهدوورى
چهندهها میل دورتر لهشوینى
پیشویان. بۆلای کهمپى قهرکردنى
جوولهکهكان بۆ ناوچهیهک بهناوى

"پیکهوه بۆدهرهوه."

دواى ئهوهى برونوی نۆسالان
لهگهل خیزانهکهیدا کۆچ دهکهن بۆ
ناوچهى "پیکهوه بۆ دهرهوه" زۆر
بئزار دهبئى چونکه له کهمپى
جوولهکهكان و مالى ئهوان زیاتر یهک
مالى تر لهو شویننه نهبوو، قوتابخانهى
لئى نهبوو. هاوڕێی نهبوو. تهنها مالى
خۆيانى دهبینى و هيجى تر.
رۆژیکیان له پهنجهرهى ژوورکهیهوه
تهماشای دهرهوهى دهکرد کهمپهکهى
بهرچاوهکوت. بریارى دا بهدزییهوه
بچئى لهزیکهوه کهمپهکه ببینى. که

منیش وهکو تۆ كهس
ناوهكهمی نهبوايه.

برونۆ رۆژی لهدايك
بوونی خۆی به شمۆل
وت، دوايي لئى پرسى
ئهى تۆ رۆژی لهدايك
بوونت كهيه، دهركهوت
ههمان سال و مانگ و
رۆژی لهدايك بوونيان
ههبوو ۱۵ نيسانى ۱۹۳۹.
ئهو دوو كوره نۆ سالانه
ههموو ئيوارهيهك
يهكتريان دهبينى، برونۆ
دههات بۆ لای و زۆر
حهزى دهکرد بزانی
لهوديو تطلبهندهكهوه له
ديوى شمۆل چى ههيه.

دواي ئهوهى
رۆژيكيان باوكى برونۆ
دهبينى لهپهنجهره
ژوورهكهى برونۆوه

كهمپهكه دياره، بريار دهدا ژن و
منالهكانى بنيرتتهوه بۆ ماله
كونهكهيان. برونۆ به شمۆل دهلى ديم
بۆ دواچار مالتاوايبيت لى دهكهم، داوا
له شمۆل دهكات كه بيجامهى خهت
خهتى بۆ بهينى لهبهرى بكا و بچيته
ژوورهوه بزانی لهوديو تطلبهندهكهوه
چى ههيه. دوو سئ ههفتهش پيشتر
برونۆ رشك و ئهسپى لهسهرى
دابوو، دهبوو سهرى سفر بكا. كه
سهرى سفر كرد لهگهڵ شمۆل
شيوهيان له يهك دهچوو. كه

كوره بيجامه خهتتهكه

رۆمان

جۆن بوين

وهركيرانى له نينگليزيهوه شليز رهشيد

گهيشتهلاي تطلبهندى كهمپهكه چاوى
به كورپكى جوولهكهى هاوتهمهنى
خۆى كهوت بهناوى "شمۆل". كه
لهيكتربيان پرسى ناويان چپيه، ناوى
ههر دووكيان نامۆ بوون به يهكتر.
شمۆل وتى: ههرگيز ئهم ناوهم
نهبيستوو، برونۆ وتى خوشم
نهمبيستوو لهوانهيه ههر من ناوم
برونۆ بى. برونۆ وتى منيش ناوى
وهكو ناوى تۆم ههرگيز نهبيستوو،
شمۆل وتى لهم كهمپهيدا بههزاران
كەس ناويان "شمۆل" ه، خۆزگه

دەربارەى رۆمانى "پننگە سپیپهکه"

ئەم رۆمانە ۳۷۳ لاپەرەپه، هەزار دانەى لى چاپ کراوه لە سالى ۲۰۱۵ له بلو کراوهکانى دەزگای رۆشنبیری جەمال عیرفان ه.

بألرام حەلوچى، خزمەتکار، فەیلەسوف، خاوەنکار، بکوژ. ئەو پیاوێى كە ژيانىكى ئالۆزو سەختى بەسەربرد. بألرام كىشەكانى خۆى و چىرۆكى خۆيمان بۆ دەگىریتەوه كە چۆن سووربوو لەسەر هەولدان. بوو بە كەسىكى سەرکەوتوو لە ژيانیدا. خاومنى هېچ شتىك نەبوو لەژيانیدا زىرەكى نەبى، كە تاكو سەر يارمەتیدەر بوو بۆى. زىرەكیپهكى لەرادبەدەرى چاومروان نەكراو كە نكۆلى لى ناكرى. بألرام فیری ئەوهمان دەكات كە ئاین هیزو شەرەفمەندىتى ناخولقینى، هەروەها پارە هەموو كىشەپهك چارەسەر ناکا. بەلام رەوشت بەرزى لەناو گەندەلێشدا هەر دەدۆزیتەوه. وه دەتوانى ئەوهى دەتەوئ لەژياندا بەدەستى بىنى بە گوى گرتن لە گەفت و گوى راست. بئ رەوشتى و بئ ریزىپهكەى جىگەى خۆشەويستىپهكى قولە. ئەمە يەكەم رۆمانى راجلەكینەرى نوسەرەو بووئە جىگەى مشت و مر. پالەوانى ئەم رۆمانە بألرام حەلوچى

جەلكانىشى لەبەر كرد كەس هەستى پئ نەكرد. كە دەچنە ژوروه كەمى دەروئ دەنگى ئاگادار كەرموئەكە دئ بۆ بەندىپهكانى كەمپهكە كە رئ بكن و برۆن بەرمو ژوروىكى گەوره، لەوئ دەبوو جەلكانىان پئ داکمەن و بە رووتى بىيان نیرنە ژوروه گواپه گەرمووه و دەبئ خۆيان بشۆن، لەوئ گازیان بۆ بەردەدەنەوه و هەر هەموویان دەخنكىن. برونوو شمولیش دەست لەناو دەست بەپهكەوه كۆتایى بە ژيانیان دئ، چارمنوسى دوو هاوړنى بئ تاوان يەكێكىان نازى و ئەوى تر جوولەكە لەپهك رۆژدا لەدايك بوون و لەپهك رۆژیشدا بەپهكەوه بئ مألئاوایى ژيانیان جئ هیشت.

**(لەوانەپه تەلبەندەكان جیامان
بكاتەوه بەلام هیواكان يەكمان
دەخاتەوه) ***

چۆن بۆینى رۆماننوسى ئیرلەندى لە سى نیسانی سالى ۱۹۷۱ لە سارى دوپلن لە ولاتى ئیرلەندە لەدايك بووه. يەكەم كورته چىرۆكى لە سەندەى تریبۆن بلو كردۆتەوه. تا ئیستا ئو رۆمان و پینچ رۆمانیش بۆ مێردمنداان و كۆچىرۆكىكى بلو كردۆتەوه. چۆن چەندین خەلاتى پیدراوه. شایانى وتە ئەم رۆمانە (كوره بیجامە خەتخەتەكە) كراوئە فیلیم. چۆن بۆین ئیستاش هەر لە دوپلن دەژئ لە ئیرلەندە.

ياخود "پلنگه سپيکه". له ماوه
 حصوت شهودا و له ژير تيشكى
 رووناكى كرسناليكى
 پرشنگداردا لپړي نامپهكهوه
 بو سهروك ووزيرانى چين
 چيروكى ژيانى خويمان بو
 دهگيرپتهوه. بالرام له گونديك
 لهناو دلى تاريكيدا لهدايك
 بووه. كورى پياوړيكى
 عمرهپانچى بووه، عمرهپانهيك
 كه هيچ نيسپيك يان
 گيانداريكى تر راپنهكيشاوه، به
 هيزى باوكى چوته رپوه. نمنكى
 له قوتابخانهى دابراندووهو
 گيرودهى ناو كارى چاپخانهى
 كردوه، لهوئ خريكى خملوز
 شكندن و ميز پاككردنوه
 بووه. ههلاتن و خورزگار كردن
 لهو جوړه ژيانه تاكه خمنى
 نهوبووه. كوئى نهدا له گهران

ههولېدا بو ژيانىكى باستر گيرى
 خواردبوو. بالرام لهناو دلى هندا بهناگا
 هاتبوو فيرى شتى نوئ دهبوو،
 لهكاتيكدا كه شوفيرمكاني تر سهرقالى
 ههلدانهوهى لاپهرمكاني روژنامهى
 تاوانى ههفتهبوون. بيرى له پلانتيك
 دهكردوه كه ومكو پلنگيكي
 قهفزهكهى بشكيني و دهرزابى،
 ومكو كه شپيرئ له قهفزهكهى
 دهرپهريئ. به دلنيايپهوه ههموو
 كهسيكى سهركهوتوو پيوسته
 سهرچلى بكاو قوربانى بدا بو ئهوهى
 سهركهوتن بهدست بهينيئ. "پلنگى

بهووى كاردا تاكو هملئ نهوهى بو
 رمخسا كه ببپته شوفيرو خزمهتكارى
 ئاشوك و پينكى هاوسهري، كه
 مائيكى سامانداربوون له لاديهيك له
 رووناكى. لهناو ئوتومبيله هوندا
 ستيكهى نهوانهوه بو يهكهمجار شارى
 دهلمى ببنى و چاوى به لهشرفوشهكان
 و گهرمه كه ههژارنشينهكان و
 كتيفرفوشهكان كهوت و لهناوهندى
 سيخورهكان و گهندهلچيكان
 ومارمئلكهو سيسركهكاندا ژيانى
 بهسهر برد. لهنيوهندى نهوهى كه
 خزمهتكاريكى بهومفا بئ و نهوهى كه

هیمای جولەکیه. ههروهیا دهستهسه به دروستکراوهکهی برد بو خالی هنرک که دهستهسه به که له خوینی و شکوهه بوی که رویشک و هیرۆینی پیوه کرابوو بو نهوهی سهگهکان نهوانن بۆنی جولەکه هه لاتوو هکان بکهن.

کاتی که خاله هنرک دهیویست به نهینی جولەکهکان به بهلمه بگوژیتهوه له کۆپنهانگن موه بو سوید. لز خوشکه گهروهی ئانماری و پیتهری دهستگیرانی "لز" له ریزی بهرگری دانش بوون دژ به ئەلمانییه نازییهکان، "لز" له لاین ئەلمانییه نازییهکانهوه کوژرا، پیتهری دهستگیرانی گهیراو لهسیداره درا لهگهڵ چهندان گهنجی نازای تر، هه له شوینی لهسیدارهدانهکه نیژران تهنها ژمارهیان لهسهمر گۆرهکانیان دانرا نهک ناویان. لويس لۆری له ۱۹۹۰ خهلاتی نی یو بیری پی بهخسرا بو رۆمانی "ئهستیرهکان بزمیره" که یهکێکه له باشتیرین رۆمانه ئهدهبیهکانی لاوان .

رۆمانی ئهستیرهکان بزمیره له دونیایی بهراهتی منالهوه دهمتباتهوه ناو دونیایی پر پلانی گهورهکان وات لی دهکات و هانت دها که به جوړیکی جیاواز بیر له ژبان بکهیتهوه، فیری خوشهویستیت دهکا بهرانبه به مروفایهتی بی گویدانه جیاوازی دینی و نهتهوهی.

ئیلینی تهمن دهسالان دهبیته

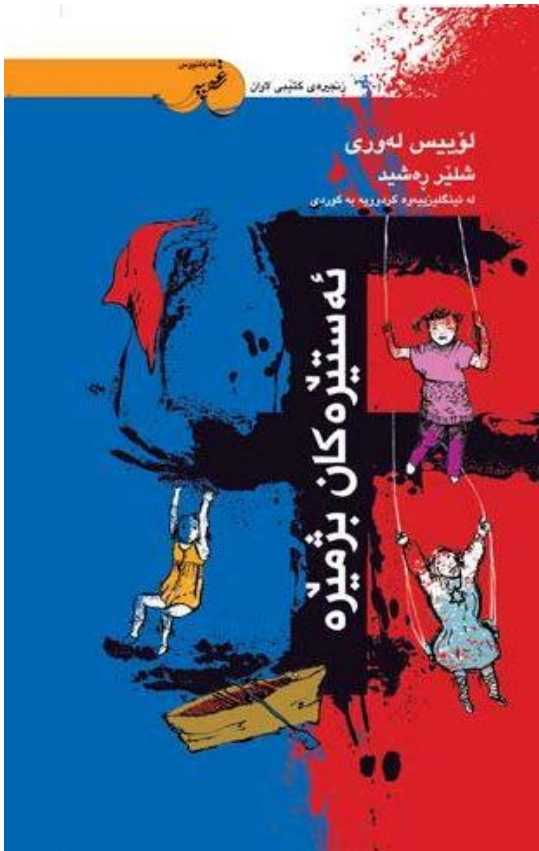
سپی" رۆمانیکه دهربارهی وهرچهرخانیک له هندستانی تاریکیهوه بو هندستانی روونکی و لهژیانی تاریکی لادی وه بو ژبانی روونکی شار و له شوپیرهوه بو خاوهنکار.

دهربارهی رۆمانی "ئهستیرهکان بزمیره"

رۆمانی ئهستیرهکان بزمیره ۱۹۶ لاپهروه به کوردی، له ۱۹۸۹ بلو کراوهتهوه، رۆمانیکی خهیالی میژووویه له لاین ژنه نوسهری ئینگلیز "لويس لۆری" یهوه نوسراوه له ئەهریکا.

دهربارهی هه لاتنی خیزانیکی جولەکیه لهگهڵ چهندان خیزانی تر له کۆپنهانگن موه بو سوید، لهکاتی جهنگی جیهانی دووم. ئانماری جوهنسی تهمن ده سالان پالهوانی ناو رۆمانهکیه، لهگهڵ خیزانهکهیدا له کۆپنهانگن دهژین له سالی ۱۹۴۳، ئانماری دهبیته بهشیک له رووداو هکان و بهکاری پر مهنرسیدا تیدهپهڕی بو نهوهی ژبانی ئیلینی ی جولەکهو باشتیرین هاوریتی و چهندان جولەکهی تر رزگار بکات له مهنرسی گرتن و دوورخستنهمیان بو کهمب. بهوهی که ئیلینی به "لز"ی خوشکی خوی دانا کاتی که پولیسهکان هاتن مالهکهیان بپشکنن، ملوانکهکهی ئیلینی له ملی کردهوه که ئهستیرهکه

کاره‌کتیری سهرمکی له چیرۆکه‌که‌دا بهو منالییهی خۆیه‌وو لهو دنیا پر بهرائه‌تهی خۆی دا.

هه‌وڵ ده‌دا ژبانی چهنده‌ها خیزان رزگار بکا له ده‌ست هێرشێ نازییه‌کان یۆ سه‌ر مآ و ژبانیان و دوورخستن‌ه‌ویان بۆ که‌مپ، ته‌نها گه‌وره‌کان نین که هه‌له‌ده‌ستن به کاری سیاسی و رزگارکردنی گه‌لێک له نه‌ته‌وو ئاینیکی جیاواز . وا له‌منال ده‌کات که له کاتی ته‌نگانه‌دا به‌ته‌نگ هاوریکه‌وه‌یی و به‌شداری خه‌سه‌کانی بێ به‌ بێ گوێ دانه جیاوازی دین و نه‌ته‌وه. له‌م رۆمانه‌دا منال ژبانه منالانه‌که‌ی خۆی پراکتس ده‌کات و له هه‌مان کاتیشدا رۆلێکی چالاک ده‌بینی له به‌ئه‌نجام گه‌یاندنی کاری سیاسی. پینهر سه‌یمایه‌کی به‌وه‌فاو خۆشه‌ویست وماندو

گه‌ناس و دیاری ناو رۆمانه‌که‌یه‌ شان به‌شانی ئیلین و خیزانه‌که‌ی هه‌وڵی رزگار کردنی چهنده‌ها خیزانی جوله‌که ده‌دا که له وێژدان زیندوویی وه‌فاداری و به‌ته‌نگه‌وه‌هاتن زیاتر هێچی تری تێدا نییه‌ بۆی. رۆلی خیزان له په‌روه‌رده‌کردنی

گوێ دانه جیاوازی نه‌ته‌وو ئاین. مآی ئانماری مآلیکی شۆرش‌گێرو به‌رگریکار له زۆلم و زۆر، مآلیک که هیوایان دنیا‌یه‌کی باشته‌ره بۆ مرو‌فایه‌تی. دنیا‌یه‌کی دوور له گرنه‌ت و کوشتن و راوانان و ده‌ربه‌ده‌ری. درۆ لایه‌نێکی گرنه‌گ و

جاری لهگهل ئیلینی تمهن دهسالان پئشبرکئی دهکهی له مالهوه بۆ قوتابخانهی رووبهرووی سهربازهکانی سه سهرسوچهکه دهبیتهمو به دهمووچاوه ترسناکهکانیان رات دهگرن و کومهلی پرسیات لی دهکن. جاری لهگهل پیتهر نیلسندا له سیداره دهدریتیت و ناویشته له سهر گورهکته نانوسری تهنها ژمارههیک له سهر گورهکته دنوسری. جاری لهگهل "لزی ی خوشهویستی پیتهردا لهبریزی بهرگریدایت و پولیسهکان دهتخنه ژیر ئوتومبیلهکانیانهمو دهکوژن. جاریک لهگهل جولهکهکان له پرسهیهکی درودایت بۆ خورزگارکردن له دهست شالووی درهندهیی جولهکهکان. جاریک لهگهل دایک و باوکی ئیلین رووبهرووی دهمووچاوی درندنهی پولیسه نازییهکان دهبیتهمو کاتی که ههل ئهکوته سهر مالهکهیان به مبهستی پشکنین و گهران به دوی جولهکهکاندا.

رومانی نهستیرهکان بژمیره پیت دهلی لهخمی نازاری مانگایهکداین که کاتی گوانی پر له شیر ی نازاری دهدا تهماشات دهکاو به چاوهکانی داوای یارمهتیت لی دهکا که گوانی پر لهشیری بهنال بکهیت، ههست به خوشهویستی نهو مانگایهش دهکهیت بهرانیهت کاتی که ههست بهو بهتنگ هاتنهوه دهکا دهمی دههینیهته

یارمهتیده ره لهم رومانهدا، بهشیک له کارهکتهرمان پهنه ئهبنه بهر درو بۆ نهوهی ژینای خویان و هاوریکانیان بیاریزن و ژیان ناچارت دهکا که درو بکهی، دروی لهو جوژه دهبی بکری له ژیانماندا. ههریهکه له ئیمه پیویستمان بهوهیه که درو بکهین بهلام دروی جوان و درویهک که رهمچاوی لایینی ئهخلاق ی بکا و بههای ژینای تیدایی، درویهک کاریگهری خرابی نهبی بۆ سهر کهسه باشهکان که مبهستیان چاکه کردنه.

رومانیکی لهم جوژه سهفهری رووحت پی دهکا بهناو شاری کوپنهگان ی پایتهختی ولاتی دانیمارک دا، بهناو کولانهکانی و بینینی کرستین شای ولاتهکهو سیمای خوشهویست و سادهی "کرستین شا" و گهرانی بهناو شاردا بهبی پاسهوان و بهسهرکردنهوهی دانیشتوانی ولاتهکهو بهسهرکردنهوهی حال و گوزهرانیان، بینینی دهریای بهلتیک وقه لاکهو کوشکی پاشاو دیمهنی دارستان و گه لاو گول وگیاو نهستیرهو ناسمان، دیمهنی جوانی راکردنی منالهکان بهناو دارستان و گزوگیاو سهموزه لانی و چینییهوهی گوله و شکهوهبووه کیویلهکان و دیمهنی خانووه کونه تهپ و توز گرتووهکهی خاله هنریک و پیاسهکردن بهناو پارکی تایقوولی و سورانهوهی سهر ئهسپهئاسنینهکانی ناو پارکهکهو دیمهنی یاری ناگرپزین ی شهو.

جنگ بهرو دنیایهکی پر نارامی و ناسوودهیی دنیای دواى جنگ. لهم رۆمانهدا ئهستیرهى داود هیمایهکه بۆ دینی جولهکهو سوووستیکا هیمای نازییه درندهکانه، بهلمهکان هیمان بۆ رزگارکردنی جولهکهکان و گهیانديان له دانمارک هوه بۆ سوید، دستهسپر هیمایهکی تری دیاری ناو ئهم رۆمانهیه که تایهت درووستکراوه و هیرۆیین و خوینی وشکهوهبووی کهرویشکی پیوه کراوه، بۆنی خوینهکه سهرنجی سهگهکان رادهکیشی بۆنی کۆکایین هکه بۆ ماوهیهکی کاتی ههستی بۆنکردنیان سهر دهکات و وایان لى دهکات نعتوانن بۆنی جولهکه شاراوهکان بکهمن و بیان دۆزنهوه.

له لایهکی ترموه منالان له دنیای منالانهی خویان دان و به دلخوشیهوه لهگهڵ یهک یاری دهکهن و یهکتریان قبوله بئى گویدانه جیاوازی دین و نهتهوه.

تالیی ژيانی جولهکهکان لهو سهرمههدا ، راوانان و ههلاتن و خۆشاردنهوهو گرتن نهشکهنجوه ولیدان و کوشتن و دهست ریزکردن هاوشیوهی ژيانی تال و پهر کارساتی خهلكی کوردستانه له ۱۹۸۸

نیاری ۲۰۱۶

پیشهوه بۆ ئهوهی پیزانینی خۆبت نیشان بدات و ماچت بگا، باسی وهفای سهگ دهکات که چون ههموو رۆژی لهکاتی خۆیدا خاونهکهی بهرئ دهکا بۆ سهر کارو دوايش لهکاتی گهراوهی خاونهکهی بهههمان شپوه چاوهرئ دهبی بۆ ئهوهی له گهلیدا بهرو مالهوه بگهڕیتهوه.

ههمیشه ههروابوه له بهئهنجامدانی کاری سیاسی دا "کۆد" هیمایهکه که بهکارتووه. بۆ نمونه که باوکی ئانماری به تلهفۆن به خالی ئانماری دهلی ئانماری و دایکی دین بۆ لات و کارتۆنی جگهرهشت بۆ دههین، تهنها کارتۆنیک بهلام له راستیدا مهبهستی جگهره نییه بهلکو مهبهستی ئهوهیه که ئیلین ی جولهکه و هاویری ئیلین دهربازبکهمن و ببهین بۆ لادیکهیان و لهویوه به نهینی دهربازبئ بۆ سوید.

ئهم رۆمانهش وهکو ههر رۆمانیکی تر دوو کتیبمان پئ نهناسینی یاخود بیرمان دههینیهتهوه بۆ ئهوانهمان که بیستۆمانه. ناساندنی پهرتوکی "لهگهڵ بادا رۆیشت" ی مارگریت مچل و حیکایهتی خهپالیی "شال کلاو سووره بچکۆله".

له سهر ئهوه بهرگه جوانهی که بۆ کتیبهکه درووست کراوه تهواوی هیماکانی ناو رۆمانهکه کیشراوه له رهنگی سوووخویناوی شهرو نازارو راوانان و گرتنهوه دنیای

مانیفستی دژه ئیسلامی ئادۆنیس

کورتە باسیک له سەر کتییی "توندوتیژی و ئیسلام،
وتووێژی حوریه عه‌به‌ده‌له‌وه‌حد و ئادۆنیس"

نووسینی: دێفین ریکسوید

لایه‌نگر و به‌ره‌هه‌ستکاری زۆره. جگه له رهنه‌ی ئه‌ده‌بی و شیعرنووسین، ئادۆنیس به‌رده‌وام رووداوه سیاسیه‌کان و میژووی جیهانی عه‌ره‌بی داوته به‌ر رهنه و لیکۆلینه‌وه. به‌هۆی رهنه‌گرتنی ئاشکرا و تیژی له ده‌وری کاولکه‌رانه‌ی ئیسلام له دواکه‌وتووی و په‌نگه‌خواردنی جیهانی عه‌ره‌ب، گه‌له‌یک جار که‌وتۆته به‌ر سه‌رکۆنه، هه‌ره شه و بایکۆتی هه‌یزه کۆنیه‌ په‌سته‌کان و ئیسلامیه‌کان. چن‌دین جار فه‌رمانی سووتاندنی کتیه‌ب‌ه‌کانیان ده‌رکردوه. له کتیه‌بی چن‌د جلدی "ستاتیک و دینامیک"، به‌ عه‌ره‌بی "الثابت و المتحول"، ئیسلام و حوکمه نه‌گۆره‌کانی قورئان ده‌داته به‌ر رهنه‌ی بیه‌زه‌میه‌انه.

به‌ بروای ئادۆنیس په‌که‌یک له هۆکاره سه‌ره‌که‌یه‌کانی په‌نگه‌خواردنه‌وه‌ی فیکری له دونه‌ی

ئادۆنیس، شاعیری سوری، (عه‌لی ئه‌مه‌د سه‌عه‌د ئه‌سه‌ب)، زۆر جار و ه‌کوو په‌که‌یک له ناودارترین شاعیره هاوچه‌رخه‌کانی جیهانی عه‌ره‌ب و بگه‌ره دونه‌ی ناوی ده‌برد. جگه له شاعیره ئه‌و فیلسوف، وه‌رگه‌یر و رهنه‌گه‌ری ئه‌ده به‌یشه. ئادۆنیس سالانه‌یک زۆر له زانکۆکانی چن‌د وڵاتی رۆژناوا مامۆستا بووه. له چن‌د سالی رابردووشدا هه‌میشه په‌که‌یک له کانه‌ده‌کانی خه‌لاتی نۆبیل بووه. ئادۆنیس و ه‌کوو زۆر که‌سه‌یه‌تی ناودار

ئادونیس تازمترین کتیبی خوی "توندوتیژی و ئیسلام، وتوویژی حوریه عبدهلهئوحد و ئادونیس" ترخان کردوه بو شیکردنوهی سیاسی، میژوویی، ئهدهبی و فیمینستی توندوتیژی له روانگی ئیسلام و قورئانهوه. له ولامی ئه پرسیاردا که ئایا دهکری ئهفسیری فیمینستی له قورئان بکری، پنداگره له سهر ئهوه که قورئان له سهرمهتاره تا کۆتایی کتیبیکی دژ به ژنه، تاییهتهدیهکه که ئیمکانی ههر چهشنه تهعبیریکی فیمینستی له کتیبی پیروزی موسولمانان لهناو دهبا.

کتیبی "توندوتیژی و ئیسلام" به شیکردنوه و لیکدانهوهی ئه دیاردهیهی که وهک "بههاری عهرهبی" ناوی دهکردوه، دهست پندهکات. ئادونیس به دلکی خوش باسی دیاردهی "بههاری عهرهبی" ناکات.

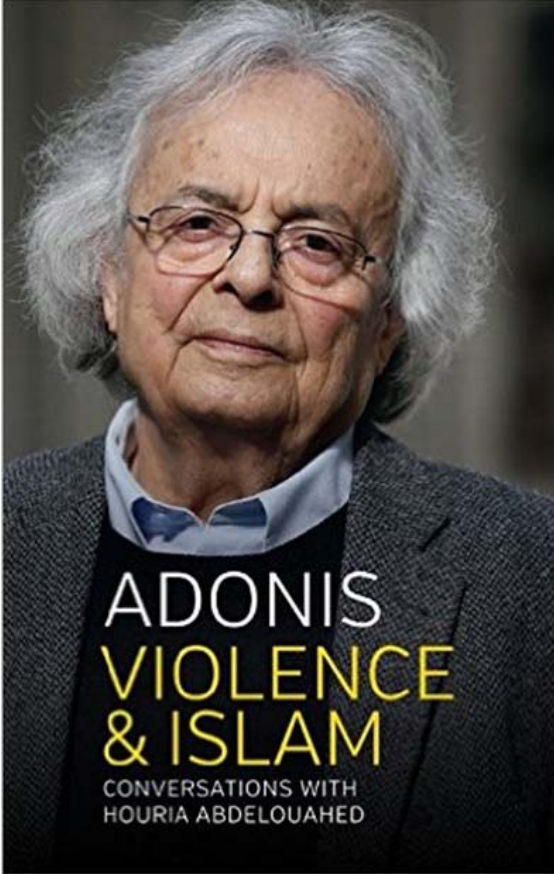
به بروای ئادونیس له ئهساسدا تعنیا مۆرهمکانی دهسهلات گۆردران له کاتیکدا بنهما و پیکهاتهی سیاسی، ئابووری و کۆمهلایهتی ئه ولاته عهرهبییانهی که شایهتی گوزهری "بههاری عهرهبی" بوون، له ئاستی گشتیدا له سهر جیگهی خویان مانهوه. ئهوه شکستی بههاری عهرهبی بوو. یهکێک له نیشانه سهرمهکیهکانی ئهم شکستهش به بروای ئادونیس

عهربهدا دهتوانری له سی حوکمی بنهرتی ئیسلامدا دهستنیشان بکری. به پئی حوکمی یهکهه، موحهممه پاشهههری پیغمهبران. به گویرهی حوکمی دووهه ئایاتی قورئان راستی موتهق و بی ئهملو ئهولان. حوکمی سههم دهرهتانی گۆرانکاری و پیوه زیادکردن بهر راستیه موتهقانه له تاک دهستینی.

له روانگی ئادونیسوه ئیسلام دوژمنی سهرسهختی گۆران و گهشه بووه. سهرهراي دژایهتی ئیسلام له گهل گۆران و پیشکوهتن، ئادونیس پنداگره له سهر ئهوه که نابئ ئه راستیه له بیر بکهین که داهینهر و نوئ ئهندیش بهردهوام له میژووی عهرهب و بگره دواي سهرههاندانی ئیسلامیش له بواری ئهدهبی، فلسهفی و موسیقادا، ههجوون و دهوریان بووه. بهلام ئهوه داهینهر و نوئ ئهندیشانه قهت ملیان نهدا به دۆگمه ئیسلامیه کانی خولهفای ئیسلام و شاکان. ئهوان به مانای سوننهتی وشهکه موسولمان نهبوون. ئادونیس ههندیک شاعیری عهرهب وه کوو ئهبوو نهواس ئههوازی، ئهبووتییب موتههبی و ئهبوو عهلا ئهلمعهه یری وهکوو نهیاری دینی رهسمی یا دینی دهولتهی ناو دهبا. به بروای ئادونیس هیچ کام له فیلسوفهکانی دونیای ئیسلامخواردوو خاوهنی بیری ئایینی نهبوون بهکوو تعنیا بو پراستی گیانیان ملیان بهوهدا که وهک موسولمان ناویان ببردري.

عمره‌بی، پهنجه دادهنی.
لنكدانه‌وهی ئادۆنیس له به‌هاری
عمره‌بی، به تاییهت هه‌سه‌نگاندنی له

سه‌ره‌ه‌لانی داعش بوو. یه‌كێکی تر له
نیشانه‌کانی ئهو شکسته سه‌رنج‌ه‌دانی
به ناو شوور شگێزانی عمره‌ب به جی‌گه
و شوینی یه‌کسانی ژن و

پیاو بوو. ئادۆنیس
دهنووسی که "ئیمه به
شوین داها‌توو یه‌کی
باشتره‌وه بووین به‌لام
دژایه‌تی له گهل میراتی
مودیرنیته نسیمان
بوو". له جیاتی ئه‌وه‌ی
ئه‌زموونی
ئالوگۆریکی راسته‌قینه
بکه‌ین کهوتینه بنه‌وانی
کارساتیکه‌وه. ئادۆنیس
پرسیار ده‌کا که بۆچی
ته‌ناهت یه‌ک وشه‌ش له
سه‌ر نازادی ژن به‌یان
نه‌کرا؟ مه‌گه‌ر ده‌کرێ
قسه له به‌هاری عمره‌بی
بکه‌ی له کاتیکدا ژن
دی‌لی یاسای شه‌ریعه‌ته؟
ئادۆنیس پینداگه له سه‌ر
ئهو که به‌هاری
عمره‌بی به هۆی
تیکه‌لای ئیسلام بوو به
جه‌ه‌نه‌م.

ئادۆنیس ئامازه به

دۆخی سوورییه به‌گشتی و سه‌ره‌ه‌دان
و جنایه‌ته‌کانی داعش به‌تاییه‌تی، له
سه‌ر ئه‌ساسی پینداچونه‌وه‌یه‌کی نیزی‌ک
به سه‌ر میژووی کۆمه‌له‌گا
عمره‌بییه‌کان به‌ر له ئیسلام و دوا‌ی

که‌موکووری ئهو سه‌ره‌ه‌دانانه و
ده‌وری خه‌راپی ده‌وله‌تانی رۆژئاوا
ده‌کا، به‌لام له سه‌ر ئیسلام وه‌کوو
یه‌کێک له هۆکاره سه‌ره‌کییه‌کانی
مه‌حکووم به شکسته‌بوونی به‌هاری

دهسه لآت و زهبروزنگ و ملهوری بووه. ئادونیس وهك كتيبيكي هاندەر ولایهنگری توندوتیژی سهیری قورئان دهكات. به پئی لیكولینهوهی ئادونیس ۸۰ نایهتی قورئان باس له جههههنه م دهكهن. كوفر و وشه ی هاوتا له ۵۱۸ نایهتا و ئەشكجه له ۳۷۰ نایهتا هاتوون. له ۳۰۰۰ نایهتی قورئان ۵۱۸ له سهر سزادان دهرۆن. بهیچهوانه ی ئه م گشته نایهتانه ی له سهر زهبروزنگ دهرۆن، ئادونیس نهیتوانیوه تهناهت نایهتیکیش بدۆزیتومه که هاندهری بیرى سهر بهخۆ بی یا له سهر دورى عهقل له خولقاندن و داهیناندا بوئ. به بروای ئادونیس هوی ئه م گشته توندوتیژی به له ئیسلامدا دهگهریتومه بۆ بنه مای خیلهکی ئه م دینه و توندوتیژی نواندن بۆ پاراستنی بهرژهوندی خیل ی خۆ و داپلۆسینی خیل ی نهیار.

ئادونیس وهك ئانتیتیزی ئیسلام سهیری ژن و شیعەر دهكات. به بروای ئه م ژن به پیچهوانه ی ناوهرۆکی دۆگماتیکی ئیسلام، دایم له حال ی تازهبوونهوه دایه. ئیسلام له روانگه ی ئادونیسومه بۆته هوی له ناوچوونی ژن. ئادونیس پینداگره له سهر ئه مه که ژن له ئیسلامدا شتیکی زیاتر له جنسیهتی لینهماوتهمه. ئیسلام ژنی کردوه به تارماییه ك. ئادونیس دریزه دهدا که ئیسلام ژنی کردوه به ئامرازی ههرهسپهرستی پیاو. به پئی بۆچوونی ئادونیس ژن پیش

سهقامگیربوونی ئه م دینه، دامهزراوه. یهكێك له بهراوردهكانی گرنگی ئادونیس ئه مویه که ئیسلام ئاوهلئووانه ی زهبروزنگ و بیبهزمیبیوون بووه و له سهرهتاوه له ریگه ی ترساندن، تۆقاندن، سهربرین و خۆنیرشتنهوه دریزه ی به پتهوکردنی بنه مای دهسه لآت و بلابوونهوه ی داوه. به بروای ئادونیس ترساندن و تۆقاندنی لایهنگران و نهیارانی ئیسلام یهكێك له نامرازهكانی سهرهکی ئیسلام بووه بۆ مسۆگهرکردنی ئه مه ی که موسولمانان به شوین ئیسلام بکه م و بۆ داسپاندنی دهسه لآتی ئیسلام به سهر ناموسولماناندا. به له بهرچاوگرته ی میژووی خویناوی ئیسلام، داعش و جنایهتیهکانی ئه م لایه نه به بروای ئادونیس شتیکی تازه نییه بهلكوو داعش له ئیسلامی راستهقینه ی موحه ممه دمه سه ری هه لداوه و دریزه ی ئه م نه ریته یه.

به لام خالی به هیزی كتیبه که شیکردنه وه هه لسه نگانندی راپهرینهکان و شوهرشهکانی جیهانی عهره ب نییه. کتیبی "توندوتیژی و ئیسلام" سه مراهی هه ندیک لیكدانه وه ی ئیحه ساسی و هه ندیک جاریش هه له و نارۆشن له هۆکارهکانی سه رنه کهوتنی ئه م راپهرین و شوهرشانه، به لگه نامه یه ك و مانیفیستیکی گرنگی دژه ئیسلامیه.

ئیسلام له روانگه ی ئادونیسومه بهریزایی میژووی خوی، دینی

فاتیمه ناعوت و حامید عابدولسه‌مه‌د، هیوای بزووتنه‌وه‌یه‌کی ئاشتینه‌خوازانه‌ی دژه ئیسلامی له ولاته ئیسلاماوییه‌کاندا به‌هیز ده‌کات. تا ئهو جینگایه‌ی به‌مه‌یلی چه‌پ له کۆمه‌لگای کوردستان بۆ هه‌ولێ هابهبش له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و باکووری ئافریقا به‌رامبهر به‌ نوینه‌ران و هاندهرانی ئیسلامی سیاسی ده‌گهریته‌وه، ئاشنابوون و هاوکاری له‌ گه‌ل که‌سایه‌تی دژه ئیسلامی له‌ دونیای عهره‌یدا ده‌توانی به‌کێک له‌ گرنگترین ئهرکه‌کان بێت بۆ به‌هیزکردنی ریزی سیکولاریسم و به‌کسانبخواری.

په‌راوینز:

* کتیبی "توندوتیژی و نیسلام، وتووێژی حوریه‌ عه‌به‌دنه‌وه‌وحد و نادۆنیس" بۆ یه‌که‌م جار له‌ نۆقه‌مبهری 2015 له‌ پاريس به‌ زمانی فه‌رانسه‌یی له‌ ژیر ناوی (*Violence et islam*) به‌لاوکرایه‌وه. سالی 2016 وه‌رگێردرایه‌ سه‌ر نینگلیسی (*Violence and islam: Conversations with Houria Abdelouhed*) و چه‌ند زمانی تریش و باس و مشتومری زۆری لێ دروست بوو. ده‌قی فارسی نهم بیاپه‌ته یه‌که‌م جار له‌ گۆفاری حکمه‌تیه‌ست، ژماره‌ی ۶، ژانویه‌ی ۲۰۱۷ به‌لاو بووه.

گه‌شه‌ په‌یداکردنی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی به‌ بروای نادۆنیس پێشمه‌رجی هه‌ر چه‌شنه‌ گۆرانکاریه‌که‌ له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و باکووری ئافریقا. به‌ بروای نادۆنیس ئیسلام و نوینه‌ره‌کانی ده‌یانه‌هه‌وئ هه‌موان ناچار که‌ن که‌ کوێرکوێرانه‌ بکه‌مونه‌ شوینی ده‌ستوور و به‌ها ئیسلامییه‌کان. به‌لام هاوکات ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌کات که‌ پێناسه‌ی ئیسلامی به‌ پێچه‌وانه‌ی بروا و گومانی باو، میراتی بنه‌مه‌اله‌یه‌ نه‌ک هه‌لبێزاردی تا‌ک. به‌ بروای نادۆنیس پێویسته‌ پێناسه‌ی شارۆمه‌ندی له‌ جینگه‌ی پێناسه‌ی دینی دابندرئ. ئهو پێی وایه‌ که‌ نابێ به‌ دانیشتوانی ئهو ولاتانه‌ بگوترئ موسولمان به‌لکو ده‌بی داوای ئه‌وه‌ بکری که‌ ئه‌وان وه‌ک شارۆمه‌ند به‌ ماف و ئازادییه‌کانی تا‌ک بگه‌ن.

سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که‌ نادۆنیس به‌ دلێکی خۆش باس له‌ دیارده‌ی به‌ناو به‌هاری عه‌ره‌بی ناکات به‌لام به‌رامبهر به‌ داهاوو ره‌شبین نییه‌. به‌پێچه‌وانه‌وه‌ ئهو به‌ چاوی پر له‌ هیوا سه‌یری داوکاری روو به‌ گه‌شه‌ی مافی ئاته‌نیست بوون یا مافی ئازادی دینی ده‌ کات. سه‌ره‌رای ئه‌مه‌ به‌ دل حه‌ز ده‌کات که‌ داعش دواییه‌ن هه‌ناسه‌ی ئیسلام بێت.

بانگه‌وازی دژه ئیسلامی نادۆنیس له‌ گه‌ل باقی ده‌نگه‌ سیکۆلار و ئیسلام بوغزینه‌کانی دونیای عه‌ره‌ب، وه‌کوو رانیف به‌داوای، مۆنا ئه‌له‌ته‌حاوی،

پهروهردهی ئیسلامی سیاسی و کاریگهری لهسهر ژبانی ئینسانهکان

عهبدو لا سلیمان (مشخهل)

دهكهن. له كوردستانیش ئهم بزووتنهوه جههالهتخوازه له سێ دهیهی رابردوو ههلوهرجیکی بۆ هاته ئاروه كه به ئازادانه كهوتوته ویزه ی ژبانی خهلك و موذاخهلهكردن له سههرجهم پنتكاكانی ژبان. له ئاكامیشدا ئهم دهست تپهردانه بهریگای جیاجیا ئهنجامدارون كه پهروهردهی ئایینی و بلاوكردنهوهی كتیب و نامیلكهی ژههرپژین بهشپكن لهو ئهركه. بهمجورمش كۆمهلهگهی كوردیی له كوردستانی عیراق بهرمو داخرانیکی بهرباد و تاریکیهکی نووتهك بردوو. ئامانجیش لهم كار ه ژاكانی ئومیدی

مملانی و كیشمهكیشی چینایهتی له كۆمهلهگهی سهرمایهداری ههمیشه به ئاسۆ و تیروانیی چینایهتییهوه دهچینه پیش. چینهكان ههر یهك بهرژموهندی چینایهتی جیاوازیان ههیه و لهم سۆنگهیهوه تیروانیهکانی خویان بۆ سههرجهم كیشه و ئاریشهکانی كۆمهلهگه دهخهنه روو.

ئهو فهرهنگی لهم كۆمهلهگهیهی ئهمرو دهینین بریتیه له فهرهنگی بۆرژوازی كهوهك چهتریک بهسهر كیشهکانی ژبان و ئینساندا ههلهاره. ئهوه راسته كۆمهلهگهی سهرمایهداری پئویستییهکی پهكجار حیاتی به فهرهنگی دواكهوتوانه ههیه بۆ ئهوهی مهراهه چینایهتییهکانی خوی دهستهبر بكات. ههر بۆیهش دهستبردن بۆ ئایین له ئهنجای دواكهوتویی خهلك، گهلئ دستكهوتی بۆ بۆرژوازی فهراههم كردوه. بۆیه سهرمایهدارانیش نهك كیشهیان لهگهل ئایین نییه، بهلكو یارمهتیدهر و پالپشتی ئایین وهك پئویستییهك له پیناو مانهومیان، دهبینن. بزووتنهوه سیاسییه ئایینییهكان ئیش لهسهر نهزانی و بیناگی خهلك

بخویننهوه ، دست دهکهن به بینین و لیکدانهوهی نیگهتیقانهی ژیان و دیاردهکان و ئینسان و کۆمه‌لگه. دستبردن بۆ ته‌واوی ئازادییه‌کانی ئینسان له‌ریی ئهم پهره‌رده به‌ر به‌رییهت هینهرهوه رنجکه‌کانی زۆر به روونی له کۆمه‌لگه‌ی کوردستان ده‌بینین که ده‌توانین ئاوا ناماژمیان پێ بکه‌ین :

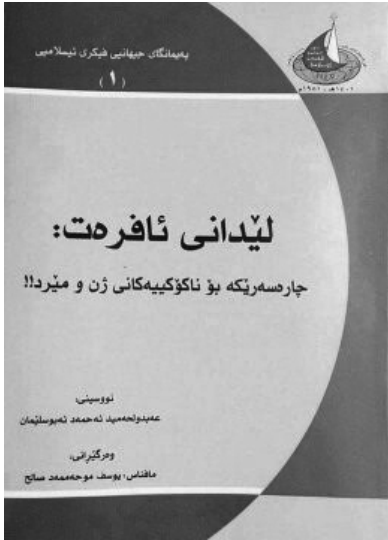
په‌ک: ئیشکردن له‌سه‌ر زیادکردنی ژماره‌ی مزگه‌وته‌کان له کوردستانی عێراق که خۆی نزیک له‌ هه‌وت هه‌زار مزگه‌وت ده‌دات و تا دیت ئهو ژماره‌یه‌ش به‌ره‌و هه‌لکشان ده‌چیت.

دوو: ئیشکردن له‌سه‌ر گۆڕینی ناوی ئینسانه‌کان (به‌تا‌یبه‌ت کۆرپه‌ی تازه له دایکبوو) له‌ناوی کوردیی و غه‌یره ئاینییه‌وه بۆ ناوی ئایینی. کۆماری سێداره‌ی ئیسلامی ئێران له‌پێناو فراوانترکردنه‌وه‌ی بیری شیععه‌یزم هه‌ر خا‌نه‌واده‌یه‌ک مندا‌له‌که‌ی به‌ ناوه‌کانی فاتیمه و عه‌لی ناو بنایه‌ برێک پاره‌ی ده‌دانی. ئیستا ئیسلامی سیاسی هه‌ول ده‌دات ناوه‌ غه‌یره ئایینییه‌کان به‌ ناوی کفر و زه‌نده‌قه ناو زه‌د بکات و ناوه‌ عه‌ره‌بیه ئیسلامیه‌کانیش جوان نیشان بدات.

سێ: شۆردنه‌وه‌ی عه‌قلی گه‌نج و مێرمندا‌ل له‌ریگه‌ی دامو‌ده‌زگا ته‌بلیغیه‌کانی به‌رده‌ستیان وه‌ک رادیۆ و تی‌قی و که‌نا‌له ئاسمانیه‌کان و هه‌روه‌ها له‌ ریگه‌ی کتێب و بلا‌وکراوه‌کانیان، له‌هه‌مووشیان

مرو‌قی کورده که له‌بری پیا‌ده‌کردنی کلتوری شۆر‌شگێزانه له‌ راپه‌رین و خه‌بات بۆ گۆران و ئالۆگۆر، ببێ به‌ ته‌سلیم بوون به‌ فه‌توا و هه‌ول ده‌درئ قسه‌ به‌ناو شه‌ریعه‌ته‌کانی ئیسلام ببه‌ بنه‌مای یاسای ژیان.

ئهم پهره‌رده‌یه له‌رووی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه کۆمه‌لگه‌یه‌کی دو‌اکه‌وتووی ته‌ژی له‌ جه‌ه‌اله‌ت و نه‌زانی دینیه‌ت بوون که یاسا‌کانی به‌ردو شمشیر ده‌سه‌لاتی تیدا به‌ریوه ده‌بن. ئهم جو‌ره پهره‌رده کردنه ئینسانه‌کان و ژیانیان ئالۆز ده‌کات و له‌ په‌یوه‌ندییه کۆمه‌لایه‌تییه ئینسانیه‌یه‌کانیان داده‌بریت و له‌ جی‌گایاندا کۆمه‌له‌ په‌یوه‌ندییه‌ک دیته ئاراهه که ته‌نها و ته‌نها به‌چا‌ویلکه‌ی ئایینه‌وه ده‌روانیه‌ت ده‌ورو به‌ر و ژیان. یارمه‌تی و ها‌وکاری و هه‌روه‌زی ئیوان ئینسانه‌کان ده‌گۆرئ به‌ خیر و سه‌ده‌قه و سه‌رفتیه. واته‌ په‌یوه‌ندییه‌کی زه‌لیانه جیی په‌یوه‌ندییه ئینسانه‌کان ده‌گرته‌وه. ئهمه‌ش کۆمه‌لگه به‌ره‌و داخرا‌نکی مه‌ترسیدار ده‌بات و له‌هوا شیکردنه‌وه‌شدا تیکشکانی ئیراده‌ی ئینسانه‌کان دینیه‌ت ئاراهه. ئیراده بۆ کارکردن، ئیراده بۆ هه‌ول و تیکۆشان، ئیراده بۆ ئالۆگۆر ده‌بێ به‌ نه‌فسانه و لێره‌وه کۆمه‌لایه‌تی مرو‌قی بێ ئیراده و ده‌سته‌مۆکراو به‌لام چا‌و له‌ ره‌حمه‌تی ئاسمان دروست ده‌بن که بچو‌وکتێن به‌هایان بۆ کارکردن نییه و له‌بری ئه‌وه‌ی پۆزته‌یقانه ژیان

نیشان دەدا و بەپێرۆز دادەنێ، زۆرجاریش لێرە و لەوێ و لە گفتوگۆی رۆژانەدا دەبیستین کە دەلێن (خوا دەلێ): لە تۆ حەرەکەت و لەمنیش بەرەکەت). بەلام خەڵک بێئەوهی ئەو پرسیارە بکەن ئەو دەولەمەندە تەمبەل و تەمبەلەکان کە ی کار دەکەن؟ ئەوان هیچ کارێک ناکەن و هەموو سەرۆت و سامانی کۆمەڵگەیان بۆ لەبەر دەستە؟ ئەو بۆ ئێمە رۆژانە رەنج دەدەین و ئارەق دەریژین بەسکێ تێر و بە سەد سک برسین؟ بە بێ ئەم پرسیارانە سەر دەلەقیین و رەزامەندیی لەسەر قەدرێک نیشان دەدەن کە بریتییە کە توندکردنەوهی کۆت و وەبەندی کۆیلەتییان. ئینجا لە بری ریکخراو و سەندیکا سیاسیی و پیشەبێهەکان و

گرنگتر بەرپێوهبەرائی مزگەوتەکانن کە سی دی مێشک شۆرین بە بابەتە ئابینییەکان بە خۆرای دوا نوێژ بەسەر نوێژکەران دابەش دەکەن.

چوار: سووکایەتی کردن بە ژنان و بە سووک تەماشاکردنیان لە سەرجم بوارەکانی ژیان، وەک کلتوری باوی ئیسلامیی یەکیکە لە روکە تەبلیغییە پەرۆردەبێهەکانی ئیسلام.

پنج: وەستانەوه دژ بە هونەر و ئەدەب و یانە و بار و و شۆنی سەرگەر مکردن و یانە کۆمەلایەتیە تیکەلەکان و بە نێگەتیف تەماشاکردنیان وەک واجیب و جیهاد.

شەش: کردنەوهی دەیان ریکخراوی بەناو خێرخوازی کە لە راستیدا ریکخراوی حیزبیی ئیسلامین و کاریان ئیشکردنە لەسەر خاکی لاوژی ئابووری خانەوادهکان و یارمەتیدانیان و بەدەستەینانیان لەم ریکبێهەوه ئەمەش لەپێناو فراوانترکردنەوهی پایە کۆمەلایەتی ئیسلامی سیاسیە لە کۆمەلگە.

بەلام کاتی لەرووی ئابوورییەوه لەم پەرۆردەیه دەروانین(واتە رەهەندی ئابووری ئەم پەرۆردەیه) کە مەودای سەقامتی ئەم پەرۆردەیهشە ئەوهیه کە تەواوی پەيوەندی بەرھەمەینانی کۆمەلگە دەکەوێتە دەروەهی بازەکان و تێروانینی ئیسانەکان و جیاوازی چینیایەتی وەک دیاردەیهکی لەخواوه ئاراستەکراو

بزووتنه‌وهی رینیسانیسی ئه‌روپی پشٹی نایینی مه‌سیحی شکاند که تا ئیستاش نه‌یتوانیوه پشت راست بکاتمه. له‌لایه‌کی تره‌وه گه‌شه‌ی نابوری و گۆرانی قوناعی کۆمه‌لگه له فیودالییه‌وه بۆ سه‌رمایه‌داری و هاتنه‌ دهره‌وه‌ی بزووتنه‌وه‌ی کرێکاران و پیکهاتنی ئه‌و چینه له نه‌نجامی گه‌شه‌ی مانیفاکتۆره و پیشکه‌وتنی پیشه‌سازیه‌وه که رۆلی به‌رچاویان گئیرا له ده‌ست کۆتاکردنی گه‌مه ناشیرینه‌کانی نایین له‌سه‌ر ژیان و چاره‌نووسی ئینسانه‌کان. بزووتنه‌وه‌ی رینیسانی ئه‌روپی بزووتنه‌وه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی - فه‌ره‌ه‌نگی گه‌وره بوو، که چهندین رییاز و قوتابخانه‌ی فه‌لسه‌فی و فیکری و ئه‌ده‌بی هینایه دهره‌وه که هه‌ر هه‌موویان کاریگه‌رییان له‌سه‌ر گه‌رانه‌وه‌ی مرۆف هه‌بوون بۆ عه‌قڵ. بورژوازی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی ئه‌روپا که تازه پینگه‌شتبوو تا نه‌ندازه‌یه‌ک خه‌ریکی ئالوگۆری شو‌رشگیرانه بوو. هه‌رچی واقیعی ئه‌م‌رۆی کۆمه‌لگه‌ی نینسانیه‌یه دۆخه‌که پێچه‌وانه بۆته‌وه و هه‌یزه بورژوازیه‌کان تا سه‌ر ئیسیک کۆنه‌پرستن و چینی کرێکار و خه‌لکی زه‌حمه‌تکیش ناکرئ ئومید له‌سه‌ر هه‌یج هه‌یزیک کۆنه‌پرست هه‌لچن و پێویسته تهنه‌ها پشت به هه‌یزی چینایه‌تی خویان به‌ستن بۆ خه‌بات له دژی کۆیله‌تی کاری کرێگرته.

رێکخراوه‌کانی پارێزر له مافه‌کانی مرۆفی خه‌لکی به‌شمه‌ینه‌ت، شوکری نه‌یمه‌تکردن و له‌خودا پارانه‌وه ده‌بێته کلتور بۆ به‌دییهاتنی خه‌رنی ئینسانه‌کان. ئیتر دامالینی مرۆف له کاری شو‌رشگیرانه، واته ده‌ست نه‌بردن و قسه‌نه‌کردن له کاری خودا ده‌گاته لوتکه‌ی خۆی. به وشه‌یه‌کی تر خودا خۆی وای داناه که ژیان چۆن بێت، ئیتر قسه‌کردن له‌سه‌ر ئه‌م ناروایی و ته‌قسیم‌کارییه‌ی خودا، کفره و سزاکه‌ی دۆزمه‌خه.

له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ستراکتۆری په‌روه‌ده‌ی ئیسلامی له‌سه‌ر کوشتنی نازادی و قه‌بوونه‌کردنی رای جیاواز بنیادنراوه. له‌م سۆنگه‌یه‌وه ئه‌وپه‌ری بیه‌وه‌یه‌یه هه‌ولدان بۆ گفتوگۆ له‌گه‌ڵ نایدیۆلۆژیایه‌ک که دژی جوانی بێت. ئه‌وه‌ی ده‌ست و پێی ئیسلامی سیاسی کۆنه‌پرستی له کوردستان له سی سالی رابردوو ئاوه‌لا کردوه که به ئاره‌زووی خویان بکه‌ونه و هه‌یزه ژيانی خه‌لک و کۆمه‌لگه، جگه له پیکردنی گلۆپی سه‌وز له‌لایه‌ن به‌عس و پاشانیش ده‌سه‌لاتی زه‌رد و سه‌وزمه‌وه، نزمی ئاستی بزووتنه‌وه‌ی کرێکاری و رادیکالی کۆمه‌لگه‌یه که توانیویه‌تی ئه‌و کاریگه‌رییه به‌سه‌ر ژیان جیه‌ی.

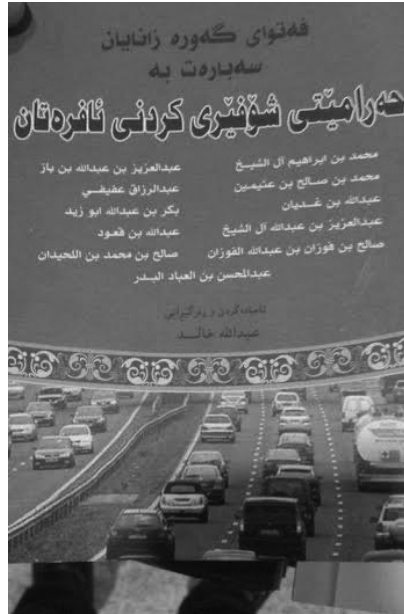
کرۆکی ئه‌م په‌روه‌ده‌یه بریتیه له وه‌ستانه‌وه له به‌رامبه‌ر عه‌قڵ. له کۆیدا عه‌قڵ کاری خۆی بکات، ئه‌م کلتوره دووچاری تیکشکان و پاشه‌کشه ده‌بێ.

جیهانی سییهم و ولاتانی دوکهوتوو. دیارتیرینیشیان کۆمهک کردنی ریکخراوی تیرۆریستی ئیخوان موسلمین بوو له میسر.

ئیسلامی سیاسی به گشتی (که سهلهفیهتیش بهشیکه لهی) خاوهن ریکچکهی پهروهردیهی تایبتهت بهخۆبیهتی و ئامانجی گێژکردن و خۆلکردنه چاوی خهڵکه لهژیر ناوی شوکرانه بژیری بو خوا و ترس له خوا، خهڵک له خهبات و تیکۆشان دور دهخاتهوه و بهمهش خۆی له ئامانجه دژی ئینسانیهکانی خۆی نزیك دهکاتهوه. جهوههری ئهم کارهشی پاراستنی بهرژوهندییهکانی بۆرژوازییه و هیچی دی.

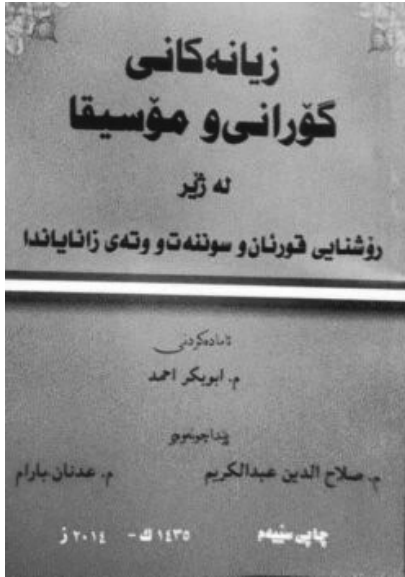
ئهدهبیاتی پهروهردی ئیسلامی، ئهدهبیاتیکی بۆگنی و دوکهوتوو و کۆنپهرسته. ئامانج له پشت ئهم پهروهردیهی ئیسلامی سیاسی گۆرینی ئاراستهی ریروهی بهروهپیشچوونی کۆمهلگهیه روهو ویرانهی و داتهپینی مۆرانی، روهو پاش، روهو تاریکی و حوکمی شمشیرو بهرد، روهو به داعش تهغلیفکردنی ژیان. بۆیه بو ئوهی ئامانجی ئهم نووسینهم به روونی دیار بی، ههول ددهم ئامانجی کۆنپهرستی پهروهردی ئیسلامی ئاوا به به چهند خالیک چر بکهمهوه :

یهک: بهرچاو لیلکردن و گواستنهوهی زهینی خهڵکی ههژار و ستهمدیدهی ئهم کوردستانه بهرو

گهشهی بزوتنهوهی کریکاری و هاتنه دهرهوهی ئهدهبیاتی مارکسیستی له نیوهی دوهمی سهدهی نۆزده و ههروهها بهرپابوونی کۆمونهی پاریس له ۱۸۷۱ و پاشان شۆرشێ مهزنی ئۆکتۆبهر لهسهرماتی سهدهی بیست و لهوئیشهوه بلبووونهوهی ئهدهبیات و پهروهردی کریکاری و مارکسیستی بوو به مایهی ترس و نیگهرانی ولاتانی زلهیز له چهشنی ئهمریکا و بهریتانیا. بۆیه ئهو هیزانه کهوتنه تهرخانکردنی بودجهی زهبهلاح بو رووبهروبوونهوهی ئهم پهروهرده کۆمۆنیستییه. بو ئهم مهبهستهش باشترین ئامرازیک که دهستان بو برد ئایین و بههیزکردنی ئایین بوو له

سین: شیواندن و ناشیرین کردنی کلتووری خەلکی ستمدیدە کورد. چونکه ئیسلامی سیاسی (سەلفییه‌کانیش وەکو بەشیک لەم هیزه کۆنەپاریزه) بروایان وایه هەر کلتووریک لەدەرەوهی کلتووری ئیسلامی، کلتووری ئیلحاد و کفره. بۆیه شیواندن و لەنیوبردنی ئەم کلتووره بەناو کفره جیهاد و واجبه. که دیارترینیان مەسەله‌ی ژیرپێخستنی نازادی پۆشینی جلو به‌گه به‌تایبه‌تی بۆ ژنان و هەولدان بۆ جێخستنی کلتووری حجاب. لەمەش سەیرتر فراوانترکردنەوهی بازەه‌ی چوونه عەمره و حج و کردنەوهی دەیان کۆمپانیای بازرگانیی بۆ ئەو مەبەستە.

ناقاریکی تر. به واتایه‌کی تر شیواندنی رووی راسته‌مقینه‌ی خهباتی ئینسانه‌کانی کۆمه‌لگه‌یه له دژی ستم و چه‌وسانه‌وه و زه‌مینه‌سازکردن و باره‌ینانیه‌خه‌لکی هه‌ژاری کورده بۆ دژایه‌تی کردنی هەر کتیب و نووسه‌ریکی پیشکه‌وتووخواز و نازادخواز.

چوار: دواچار ناوی جۆگه‌له‌ی ئەم خالانه‌ی سەر‌وه‌ دەرژینه نیو یه‌ک گۆم ئه‌ویش گۆمی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی چینه‌یه‌تی سه‌رمایه‌دارانه و سه‌نگه‌ر پته‌وکردنه له دژی خه‌لکی هه‌ژار و سته‌ملێکراوی کورد.

خه‌لکی کوردستان ده‌بی چاوکراوه و وریابن و ئەم جۆره ژه‌هر پزێنه‌ی ئیسلامی سیاسی و به‌تایبه‌تیش سه‌لفییه‌کانی کوردستان بناسن و ریسواڵاین بکه‌ن و به نه‌ریت و کلتووری ئینسانی و مۆدێرنی خۆیان رووبه‌روویان بوه‌ستنه‌وه. پڕۆژه‌ی ئیسلامی سیاسی له کوردستان، پڕۆژه‌ی به پاکستان کردن و به

دوو: خالی کردنەوه‌ی ئینسانه‌کان له روحمیه‌تی شۆرشگیرانه و کوشتنی ئیراده‌ی شۆرشگیرانه‌ی خه‌لکی زه‌حمه‌تکێش و ده‌سته‌مۆکردن و ملکه‌چکردنیه‌یه‌ به واقیعی مه‌وجود. ته‌سلیمبوون به قه‌ده‌ری ئیلاهی بێئه‌وه‌ی بچووکترین توانای ئالوگۆری شۆرشگیرانه له خۆیان نیشان بدن.

بروانه‌ لاپه‌ره‌ی ۷۶

"شو لیژی" ئەو شاعیرەى لەپیناوی تەلەفۆنە دەستییهکەى ئیوهدا مرد

نووسینی: نیمیلی راو هالا / شینزن / ژیانگ
 وەرگیرانی لە نینگلیزییهوه: گۆران عەبدوڵا

ئێستا دا، کاتیک کەستیک لەسەر
 زوییهکە هەلەمەزێیهوه.
 شو لیژی، کوریکى لادییى،
 خۆنێدکاری نامادەیی، جلەکانى دا بە
 شانیدا و لە سالی ۲۰۱۱ رووی لە
 خوارووی چین کرد و لە شارى
 شینزین گیرسایهوه. بە دواى
 رێگایەکدا دەگەرا لە دەرەوى ژيانى
 لادییى، ئومیدی وابوو فرسەتیک
 بدۆزیتەوه بۆ بەکارهینانى مێشک.
 وەک سەدان هەزارى تر ئەویش
 خۆى یەکلایى کردەوه کە دەست بە
 کار بکات لەو لاینەى (هیل) کە
 پارچەکان پیکهوه دەبەستن لە
 فۆکسکۆن تەکنۆلۆجى گروپ،
 مانیفاکتۆره زەبەلاحەکەى تایوان کە
 بە هەموو ناوہ ئەلیکترۆنییهکانى تر
 هەر لە "ئەپل" موه تا "ئەپسەر" و
 "مایکروسافت" دەبەستریتهوه. بۆ
 تێگەشتن لەوهى کە دەبیینی، دەستی
 کرد بە نووسین. بەرھەمە
 هەستبووینەرمانى تاقمیکى کەم لە
 دانیشتوانى گەرەمە بچووکهکانى
 شارى "داگۆن شیرن" و هەندیک لە
 شاعیرە کۆچەرمانى خستە دواى.

سەدان هەزار خەلک لە لادى و
 شاروچکەکانى چینهوه سەفەر دەکەن
 بۆ شاره گەورەمان، لە پیناوی
 کارکردن لە کارگە نۆدەولەتییه
 مشەخۆرەکانى وەبەرھێنان و
 هەولەدەن ژيانیکى باشتر پیکهوه بنین
 بۆ خۆیان. شو لیژی وینەیهکى
 تۆمارکراوى ئەو ژيانەى لە دواى
 خۆیدا بە جى هێشت.

شو لیژی مردنى بینى کە دیت

ئەو خەوى پێوهیینی، لەباریهوه
 نووسى و لە ناو لەپى دەستیدا ئەمبەر
 ئەوبەر گیرای. لە کانوونى دوومی
 ۲۰۱۴ دا، شو لیژی ۲۳ سالان لە
 گەل کارکردنى بە ناو "شەموه
 تاریکهکانى ئیزافەکاری" دا خۆى
 وەک بورغوویهکى ریک نەپچراو
 هاتە بەرچاو کە "راست بەردەبیتهوه و
 بە هیواش زرنگەى دئ" و لە سەر
 زەوى کارگەکە لە دەست دەچى.
 وەک خۆشى نووسی: "بئى ئەوهى
 سەرنجى کەس راکیشئ". "ریک
 وەک جارى پێشوو، لە شەویکی وەک

له شهوونکی و مک نئیتا دا
کاتیک که سئیک بهردمئیتوه
سهر زهوی.

له شاری کارگهکان، سالی ۲۰۱۱
کاتیک سهر و دلتهنگه کهر بوو. ئه
کۆمه لگهیهی که ناسراوه به لۆنگوا،
شوینی حاوانهوی نزیکه ی سهه
ههزار کریکاری سهر جهم ناوچهکانی
و ئاتی چینه. له سالی ۲۰۱۰ دا،
لانیکه م ههفده حالتهی ههولدان
هههوه بوو خۆکوشتن؛ چوارده
مردنیش. بههوی توندوتوبوونی
بارودوخی پۆلیسیانهی ناو کارگهکان
زه ممت بوو بزانی له ناوهوه چی
روده دات. دهسته کریکاریهکان
نالهباری بارودوخی کریکارانیان بوو
شهرایهتی کار دهگهرا نهوه: سهعات
کاری زور، کری کهم و کاری
یهکجور و نهگور. ستیف جۆبس
(سهروکی پئشووی ئهپل) یهکیک له
گهوره کریارانی کهمپانیا که ئه
مهراغههی "به جیتی نیگهرا نی" ناو
برد بهلام ئامازهی بهوش کرد که
رئژهی خۆکوشتن که مته له چاو
ئهمریکا. فۆکسکۆن بهر په رچی ئه
ههوالانهی دایهوه و وتی دوخی
کارکردن باشه. بو ریگهگرتن له
کاری خۆکوژی تورپان ههلواسیوو
به بالکۆنی ژورمهکاندا، که خوی
نمایشیکی ترسناکانهیه و بوو به
سهردییری زوریک له رۆژنامه
جیهانییهکانیش. فۆکسکۆن به تایم نیوز

له سێ سال و نیهوی له شینژین
بوو، شو ژیانیکی سهختی بهر پیکرد،
لهگه ل ههندی وردهکاری جواندا.
کوره لادییه که له شاردا دهنگیکی
دۆزییهوه که ئه یگوراند، شیعرهکانی
له رۆژنامهی کهمپانیای "فۆکسکۆن
گه ل" دا و له سهه توره
کۆمه لایه تییهکان بلاو ده کردهوه.

کارگهکان زور جار
کریکارهکانیان دهگوری و کریکاری
نهاسراویان داده مزراند. وشهکانی
ئه بوو خۆینهران وهبیرهینهری ئهوه
بوون که ههر کریکاریک میشک و
دلی ههیه. نووسین بوو ئه ئامرازی
دهبرینی ناخی بوو. له
چاوپیکهوتنیکی بلاونهکراویدا له گه ل
رۆژنامه نووسیکی چینیدا که
رۆژنامهی "تایم" بینویهتی دهلی:
"نووسینی شیهر ریگهیهکی ترم پیشان
ده دات بوو ژیان"، "ئهوکاتانهی شیهر
دهنووسیت، قهتیس نابیتهوه به جیهانی
راسته قینهوه". بو یه کهمین جار،
براکه ی شو و هاوری نزیکهکانی
باسیان له چیرۆکهکانی کرد بوو
رۆژنامهی بیانی.

بور غوویهک کهوته سهه زهوی (2014)

بور غوویهک کهوته سهه زهوی
له م شهوه تاریکهی نیرافهکاریدا
ریک بهردمئیتوه،
زرنگه ی دئی به هیوانشی
بهلام سهه رنجی کهس راناکنیشی
ههس و مکوو جاری پئشو

تلهفوننیکي نوئی بریقهدار بکرن.
به‌دنیاییهوه نهوه تنهها بهشیکه له
چیرۆکهکه. ئهموونی گهورهی
ئابووری له لایهن "ماوتسی تونگ" هوه

شو لیژیی (۱۹۹۰ - ۲۰۱۴)

داریزراوه که زیاتر له سی و پینج
ساله گهشه دهکات و گۆرانی قوولی
کۆمه‌لایهتی له‌گه‌ل خۆیدا هیناوه. له
نووسینی کتیبه‌کاندا ئاماژه به
کادیرانه ده‌کریت که چۆن سه‌دان
ملیونیان له برسیتی رزگار کردوه،
به‌لام نهوه کهسانی سادهی وه‌کو شو
بوون که ریگهی کاری وه‌ها سهخت و
سه‌مهریان گرته بهر که دایک و
باوکانیان ههر بهر خه‌ی‌آیشیان دا

ده‌لی: "که‌مپانیییه‌که‌مان بیمه‌ی
کۆمه‌لایهتی بۆ زیاتر له ملیونیک
کرێکار دابین دهکات له سه‌رجه‌م
به‌شه‌کانمان (لقه‌کانمان) له جیهاندا،
هه‌روه‌ها یاداشته‌کانمان به
روونی نهوه ده‌رده‌خه‌ن
که‌وا چاکسازی زۆر کراوه
له په‌یوهند به بارودۆخی
کرێکارانه‌وه، وه‌ک نهوه‌ی
خراوته روو له لایهن
لینکۆله‌ره ده‌روه‌مییه‌کانیش."
سه‌ر‌ه‌رای راکشان‌دنی
سه‌رنجی جیهانیان له لایهن
چالاکوانانی به‌کاربه‌ر‌ه‌کان
(مشتره‌ی، کرپار) له نیوان
ساله‌کانی ۱۹۹۰ بۆ ۲۰۰۰
، بۆ تیشک خسته‌نه سه‌ر
بارودۆخی ناله‌بیری
کارگه‌ی پۆشاک به‌گشتی و
کارگه‌کانی که‌وشی که‌تانیی
له گوانگ‌دۆنس، ژپانی
کرێکارانی کۆچهره‌ی چین
له‌م شوینانه‌دا زۆر له‌میژه

هه‌ر شاراو‌مییه. له ده‌روه‌ی بازنه‌ی
چالاکوانه‌کان، زۆریک له خه‌لک
گه‌شتونه نه‌و باوه‌ره که کرێکارانی
لاو له پیناو به‌ده‌سته‌نیه‌نانی ژپانیکی
باشتردا مامه‌له به لاوتیتی خۆیان
ده‌که‌ن. وایان بیره‌ده‌کرده‌وه ئه‌مانیش
وه‌ک به‌شه‌که‌انی تری چین به
پینچه‌وانه‌ی خیرایی چوونه سه‌روه‌ی
بازاری سه‌رمایه‌داری، ده‌توانن له
کرێی کاره‌که‌یان پاشه‌که‌وت بکه‌ن و

سدهیهک بوو به بهر دهوامی روویان له باشوور دهکرد بو کارکردن له بهندره مکانی باشووری روژ هه لاتی ئاسیا، یان خوخراندنه ناو سنوور مکانی هونکوکوه به هیوای بهدهستهئینی کاریک. ئه ناوچهیه به "چاوشان" ناسراوه، وه لای چینیهکان به شوینی بازرگانی به ناوبانگه و پیی دهلین شوینی له دایکیوونی خه لکی بازرگان.

ئهوکاتهی شو له دایک بوو له تهمموزی سالی ۱۹۹۰، کارکه رهکانی چاوشان بهئاراسته ی روژئاوا دهروشتن به ره رووباری مرواری دهلنا که له رووی ئابووریهوه خاوهنی ئهزمونیکی گهوره بوو. شینژین ئه لادییهی به جینگای راهماسی ناسرابوو، ئیستا گوراه بو ناوهندیکی پیشهسازی وه دهلوانرا تئیدا پاره دروستبکریت. زوربهی کریکاران له باریکی ناههموار و کرییهکی کهمدا کاریان دهکرد، به لام ههندیکیش دهولههمنده بوون. برا گه ره کهی شو لیژی بهدم نانی ئیواره وه له جیانگ وتی: "له لادیکهی ئیمه دا، خه لک زوو وازیان هینا له چون بو شار، هه موو که سینک به قسه دهلوانی به هار بئینیته چۆکان."

بیدهچوو شو لیژی بریاری دابیت په یوهست بیی به کوچیکی گه ره وه. ئه منالتر بوو له هه رسی براهه ی تری، خیزانه که بیان به کاری جوتیاریهوه سه رقالبوون و له سه ره

ندههات. ئیستا ئیتر گه شه ی ئابوری دوو ژماره یی به سه ره چووه و سو سیالیسمی دهوله تی، "سو سیالیزم به له بهر چاوگرته ی تاییه تهنه دیهکانی چینیه وه"، دامه زرانده وه که یه کیک له چینایه تیترین و نایه کسانترین کۆمه لگهکانی سه ره زویه یه. خه لک ئیتر به هاونا ههنگی ناچه نه ییش - هه یه به خیزاری پێشده کهویت و هه یه به ره مو دواوه ده گه رته مه.

ئهو سالانه ی شو له شینژین ده ژیا چه ند که سانیک له کریکارانی کۆچه ری خویان فریدایه خوارمه وه گیانیان له ده ستدا. شو هه رگیز نه یوانی باز بدا به ره مو ئه و ژیا نه ی له خه یالیدا بوو، ئیشتیک له پشت میزیک، واته ته نیا ریگه یه ک که فرسه تی بیری کردنه مه ت پنبدا و ببیته جینگه ی شانازی خیزانه که شه ت. ده ستی له و باوه ره هه لگرت که خه لک گوئ ده گرن له وه ی که وه زعه که ده کری بگوردری. له سی مانگی ئه یلوه لی (سپته مه بهر) سالی ۲۰۱۴ هه شه ت مانگ پاش نه وه ی هه ستی کرد نه ییش ده پلیکیته مه، شو لیژی چووه سه ره ره فه ی باله خانه که.

به دوا دا چوونی گو قاری فو رچن

کاتیک شو لادییه که ی خویانی له ده ره وه ی شاری جیانگ به جیه یشت جله کۆنهکانی خوی گو رری. خه لکی خو ره لاتی هه رمی گانگدۆنگ

له بابزی ۱۹۴۳
درندهکاني ژاپون په لاماریان دا و
بابیره گهورمیان بهزیندووی سووتاند
له تهمنی بیست و سئ سألیدا.
منیش نه مسال دهمه بیست و سئ.

شولیزې ناروزووی بوو پېش
نوهی بچیت بو زانکو توزیک پهنګ
و رووی بکریتهوه، به لام له
تاقیکردنوهی گشتی دهر نه چوو. نوه
شکستیک بوو که نازاری دها. به
قسهی برایهکی و دوو له هاوریکانی،
خیزانهکهمیان هانیاں دا نهمه له بیر
خوی بیاتهوه.

خه لکی لادیکهمیان بروایان و ابوو:
ژنهیان بو کور واته ده بیت خانوو
بکریت بو. خیزانهکهمی نوه دهبوايه
پاره پاشهکهموت بکهن بو سئ کور.
شو هونگری به برا بچوکهکهمی ده لئ:
"تاقیکردنوهکهمت له بیر بکه و له گهل
هاوپولهکانت بهرمو شار برو، نوهی
له رابردوو رووی داوه، رابردوه،
خوت ماندوو بکه، نیستاش دتوانیت
چارمنوست بگوریت." همتا کوتاییش
خیزانهکهمیان پینان و ابوو دتوانیت.

چراخانه، شاری گهوره

بو گهنجیکي کونجکاو، شاری
شینژین زور شتی هیه. شاریکی
هوت ملیونی سهرباری ههمو نوه
خه لکانهی دهورو بهری و ههریمهکاني
تر (له کتیفروشیشی کهم نییه). له

نوه پارچه زهوییهی که ههیان بوو
برنج و کهومر و تارویان دهچاند.
وهکوو براکهی باسی لئوه دهکرد نوه
که سیکي شهرمن بووه و حمزی به
کاری جووتیاری نه بووه، زیاتر
حمزی به خویندنهوه کردوه، (به لام
به دهسته یانانی کتیب ناسان نه بووه
چونکه نه کتیبخانه و نه کتیفروشی له
لادیکهمیان نه بووه. ههروه ها دایک و
باوکی نه خوینهوار بوون) له قوناعی
نامادهی له جیاتی خویندن زورتر
سهیری بهرنامه تله فزیونییهکاني
دهکرد. شولیزې پیخوشبوو وهک
کوریکي جیاواز دهر بکهویت، ههر
بویه لای خه لکی ناسایی زوو دهکوته
بهر چاو.

شینوهیهک له پهیام بهریتی (۲۰۱۳)

به سالآچووانی لادئ دهلین
له گهنجی بابیره گهورم دهچم
کهچی من خوم نه مده بیینی.

کاتیک دووباره و چند باره

گویم لنگرتن

پئی گه شتم

بابیرم و من له بیک دهچین

له حالتهی دهموچاوماندا

له ههست و حمز مکهاندا

ههر و هک نوهی له مندال دانیکهوه

هاتبین

ناویان لهو نابو "داری حمزمران"

له منیش "علاگهی جل هه لگر"

نوه جاروبار ههستهکاني خوی قوتدهدا

منیش زور جار ملکهچ

سالی ۲۰۱۳ له شیعری "به خوین دهنویم" دا، شو لیژی له ماله کریگرتهکهیهوه به سیرکردنی دهوروه له ژوره "پاکهته شخارتهیهکهی" را نهینییهکانی جیهانی یو دهرکهوت:

هورهها له ئابی ۲۰۱۱ دا نووسیویهتی:

دهییت چهند روژ، چهند شهو
هسروکوو ئیستا
به پئوه خوم لیکهوتنیت؟

ژنانی سهرگردانی دوورکهوتوو له
هاوسهرهکانیان
کورگهلی سیشوانی له کاتی فروشتنی
شوربای مالا
پیرهژنانی "هینان"ی له پاش دووکانی
عهربانهکانیان
خوشم به درژیایی شهو
شواره گرتوو یو نووسینی شیعریک
پاش راکردنی تهووی روژ
بهوای بژیوی ژياندا.

ژیانی کارگه وای له شو کردبوو
هسروک نامپریک بیریکاتهوه، نیوه
ئینسانیک لهگهل "گهدهیهکی ساختهی
ئاسنینی پر له هسید، کبریت و
نیتریک". نهوه وای کردبوو "پستی
کریکارهکان توپیک بهربدات"
دپوشینی خانهکانی لهشیان بوو به
توژالیک له "تیکهلهی ئهلمنیوم".
ههستی دهکرد بهریگیراوه و له
مرؤقبوون خراوه، وهک نهوهی که
کارهکهی خوئی له خویدا توانایی
سیحری زمانی لی دزی بیت و له
وشهی کار وهکوو "کارگه"، "هیلی
سهریهکخستن"، "مهکینه"، "کارتی
کار"، "ئیزافهکاری"، "ههقهست"...

واتر هیچت یو نههیلآیتهوه.
جیهانی وشه تنها مهوادی
هسانهوهی ئه بوون، له روژه
دهگمهنهکانی پشودانیدا وهک نهوهی
هاوریکانی دهیانوت شو ئارهزووی
سهردانی کتیبخانهکانی دهکرد و ورد
ورد سهیری کتیبهکانی سهر رفهی
کتیبخانهکانی دهکرد. زور جارپش
سهردانی کتیبخانهی کهمپانییهکهی
دهکرد و چاوی به نووسهران و
ئیدیترهکانی (سهرنووسهرانی)

خوبهخپوکردن کهم و زور ببوو
به نهرکیکی دهرهناپبر و تاقهتپرووکین
که گیانی دهگوشی و ههستی
دهرووشاند. له بهکهمین کاری له
کهمپانیای فوکسکوون به نوره هس
مانگهی له نیوان شفتی شهو و روژ
کاری دهکرد و سهعاتکاریکی زور له
سهر پنیهکانی دهوستا، به هاورییهکی
وتبوو "ئهو را هاتوو لهسهر
ئازارهکانی، وهک له شیعره
نازاراوییهکانیدا دهردهکهوت."

لهسهر هیللی به سهریهکدا بهستن
وهکوو ناسن راست رادموستم
دستم وهکوو سهوئی بهلم.

کهوتوته تلهوه، ئەر هېچ حمزی به کارمکهی نییه، بهلام ناچاره و کاری تری چنگ ناکهوی. گاو وتی: "لیژی دهیزانی ئەر دهبیت قهلم بهکاربهیئی نهوهک چهکوش، بهلام ههمیشه جیوازی ههمیه له نیوان خهیل و واقعیدا."

تالی چیژتن

له سالی ۲۰۱۳ دا شو ههستی دهکرد شار قووتی دهدات. شوینی مانهوی گۆری له بهشی ناوخری کارگهکهوه بو گرتنی ژوواریکی بچووکتز بهکری، ئهوهنده بچووک بوو ههستی دهکرد له گۆر دهچیت. رۆژیکیان به خهیالییدا هات وهکوو پیاوه مهزنهکانی خاندانی "تانگ" بنووسیت، وشهکانی له شهراب و جوانیدا بخووسینن و له شانوی "مانگ لهسر بهفر" رامینن. بهلام بوی نههکرا. بئ خه بوو وههستی به خنکان دهکرد. ومک خوی نووسی: "نهم راستیهی ژبانی من، تهنیا ریگهدهدا له خوین بدویم."

ژوواری بهکری (۲۰۱۴)

جیگایهکی ده میتیری چوارگوشه
تهسک و شیدار، بی تیشکی خور
له گشت ساند
لیره دهخوم، دهخوم، پیسی دهکهه و
بیر دهکهمهوه
دهکوکم، ژانه سهردهگرم، پیردیم

رۆژنامهی کهمپانیبهکه دهکهوت و دهستی به نارندی شیعرمکانی کرد بۆیان و پیدچوونهویان دهکرد بو. "زۆر دلخۆش بووم بهوهی که بو یهکهمین جار کارمکانیم بینی" نهمه قسهی ئەر ئیدینهوه بوو که نهیویست ناوی ئاشکرا بکریت به هۆی کارمکهیهوه. ههروهها وتی: "کارمکانی شو چاوهمکانی کردمهوه."

شو دهستیکرد به بلووکردنهوی ئۆنلانی شیعرمکانی و دهیناردن بو گوڤاره بچووکهکان. ههروهها پهیهوندیکرد به کریکاره شاعیرمکانی ترموه چ ومک شهخسی یان له ری تۆره کۆمهلایهتیهکانهوه. یهکشهمهیهک له بههاری ۲۰۱۲ به سواری پاس روویکرده یهکتیک له شاره نزیکهکانی گوانگژو بو ئامادهبوون له کۆبوونهویهک. نووسهریک به ناوی گاو سهرنجیدا گهنجیکی باریکهله لهو پهروهوه دانیشتوه و گویدهگریت و یاری به تلهفونهکهی دهکات. گاو داوای لیکرد پهیومست بیت به گرووپهکهوه، ئهویش به گوئیکرد.

پاش قسهویاسکردن، گاو، شوی گهیهنده ویستگهی پاسی شینژین و تا پاسهکه بیت نانیکیان پیکهوه خوارد. ئهمان ههردوکیان له بیستهکانی تهمهنیاندابوون و رقیان له کارمکهیان دهبووهوه، پیاوگهلیکی ههستیار له شاریکی دلرهقدا.
شو به گاوی وت، ههست دهکات

"شو هۆنگزی" برا گهره‌ی شو لیژی وتی: "شو لیژی" هیچ شتیکی به ماله‌ویان نهدموت، زور کهمیش به هاوریکانی. ئمو کاتانه‌ی تله‌فونی دهکرد، تهنه‌ها هه‌والی خو‌شی پییان ده‌دا."

خیزانه‌کی هیج ئاگادارییه‌کیان نه‌بوو له‌باره‌ی نووسینه‌کانییوه. شو لیژی به‌رۆژنامه‌نووسنیکی چینی و تیبو: "من دلنیام ئه‌وان تیناگن، له‌سه‌ریکی تریشم‌وه ئه‌وان له‌شیریش تیناگن، منیش جار‌جار ئه‌زمونی دل‌تنگ‌که‌رانه له‌شیردا باس ده‌که‌م، بویه‌نامه‌وئ نیگه‌رانیان بکه‌م."

خه‌لکه‌کانی ده‌روبه‌ری له‌م‌و بره‌ویده‌ا بوون که‌ شیوه‌یه‌ک له‌خه‌مخوری ئاساییه و تا راده‌یه‌کیش پئویست. ئه‌گه‌ر له‌کرێکاری به‌ئهم‌مونی کارگه‌کانی "شانزین" پرسیار بکه‌ی، ویده‌چێ به‌شانازییه‌وه باسی "تالی چیژتن" ت بۆ بکه‌ن که‌ په‌ندێکی چینییه‌ بۆ توانایی خۆراگری. له‌دایکبوو له‌خیزانیکی برسییه‌تی چیژتوو، یه‌که‌م تاقمی کرێکاری را کۆچهر له‌هه‌ژاری لادئ را گوازتیانه‌وه به‌ره‌و کارگه‌کانی مه‌رگه‌ئینه‌ری هه‌ژی هه‌رزانی کار له‌شاردا. ئه‌و کرێکارانه‌ی که‌ به‌سلامه‌ت ده‌رچوون به‌چاویکی سووک ده‌رواننه "گه‌نجی ئه‌مرو" و پییان وایه‌ که‌ ئه‌وان ناتوانن به‌رگه‌ی ئه‌م دۆخه‌ بگرن.

نه‌خوش ده‌که‌م، به‌لام هه‌شتاش مردن له‌ده‌ستم راده‌کات له‌ژێر زه‌ردی تیشکی بنزاریه‌نه‌ری گۆپه‌که‌دا

دوو‌باره‌ بیه‌ه‌ستانه‌ زه‌ق ده‌روانم و هه‌کوو گه‌ژیک پنده‌که‌م له‌سه‌ر خۆ دهم و ده‌روم به‌نهرمی گۆرانی ده‌لنیم ده‌خوینمه‌وه، شیر ده‌نووسم هه‌مه‌و کاتیک که‌ په‌نجسه‌که‌ ده‌که‌مه‌وه یان په‌سه‌که‌ لاده‌بم له‌پیاویکی مردوو ده‌چم که‌ هه‌واش ده‌رگای تابووته‌که‌ی ده‌کاته‌وه.

شو هه‌وئیدا کاره‌کی له‌به‌شی خسته‌سه‌ریه‌که‌وه بۆ به‌شی دابه‌شکردن و گواسته‌وه بگۆریت. و هه‌کوو ئه‌وه‌ی خۆی به‌هاوریکه‌ی و تیبووی ئه‌و کاره‌ تۆزیک زیاتره‌مه‌ه‌جۆره و ده‌رفه‌تی ئه‌وه‌ی ده‌داتئ یاری به‌تله‌فۆنه‌که‌ی بکات، به‌لام کاره‌ نوینییه‌که‌ی هیچ شتیکی له‌دله‌راوکییه‌کانی که‌م نه‌کرده‌وه و مردن له‌ناو به‌ره‌مه‌که‌نیدا راوی ده‌کرد. له‌شیر "جۆریک له‌په‌یامبه‌ریتی" خۆی به‌راورد ده‌کات به‌باپیره‌ی، ئه‌و پیاوه‌ باریکه‌له‌یه‌ی هه‌سته‌کانی قوتداوه و به‌لاوی مرد:

له‌پایزی ۱۹۴۳
درنده‌کانی ژاپون په‌لاماریاندا و
باپیره‌ گه‌رمه‌یان به‌زیندوویی سووتاند
له‌تسه‌نی بیست و سه‌ی سألیدا.
منیش ئه‌مه‌سأل ده‌بمه‌ بیست و سه‌ی.

کوټایي

براکه‌ی وتی: "له‌گه‌ل نزيكبوونه‌وی ناهنگی به‌هاری ۲۰۱۴ دا، شو کاره‌کهی له فوکسکون به‌جی‌ه‌یش‌ت بی‌ نه‌وی به‌ که‌سوکاره‌کهی بلیت. به‌ هاوریکانی وتوو له‌م شاره‌ دهر و او بؤ شاریکی تر به‌ ناوی سوژو که‌ دور نییه‌ له "شه‌نگه‌های" موه بؤ بیینی کچیک و سهر له‌ نوئ ده‌ستیکردنه‌وی ژیان. رۆشن نییه‌ نه‌و به‌هار و ه‌وینه‌ی له‌ کوئ برده‌سهر؛ په‌یومندیه‌کانی له‌گه‌ل نزيكترین ه‌اوریکانیدا پچراوو، به‌لام ههر کریی ژورره‌کهی ده‌دا له‌ شینژین."

له‌ مانگی نه‌یلوول جاریکی تر له‌ شینژین دهرکه‌وته‌وه و دووباره‌ گرنیه‌ستی کاری ئیمزا کرد له‌گه‌ل فوکسکون، دوو رۆژ دواتر، له‌ په‌کی تشرینی یه‌که‌م، رۆژی پشوو نیشتمانی چین، له‌م کاته شولیزی ته‌مهنی بیست و چوار سالان بوو، به‌ره‌مو مؤلی نه‌و به‌ر جاده‌که‌ به‌ریکه‌وت که‌ ده‌که‌ویته‌ به‌رانبهر کتیبفرۆشه‌ دلخ‌وازه‌که‌یه‌وه. به‌ ئه‌لیقه‌یه‌تره‌که‌ (ئه‌سانسه‌ره‌که‌) سه‌رکه‌وت بؤ نه‌ومی حه‌فده و له‌ویوه‌ خوی فریدایه‌ خواره‌وه. ته‌غیا به‌ دواي بلاو بوونه‌وی ه‌وآلی خو‌کوژیی که‌سیکی تر له‌ رۆژنامه‌کاندا بوو که‌ ه‌اوریکانی پئیانزانی و دوايین شیعهره‌کانی و شیعهریک به‌ نیوی

شو ه‌و‌نگزی و نه‌و سه‌رنوسه‌ره‌ی که‌ دواي کرد ناوی نه‌برئ، ههر دووکیان وه‌کو ملیونه‌ها که‌سانی پئیش خویان له‌ ته‌مهنی ههرزه‌کاریدا هاتنه‌ شار، به‌ بارو‌دو‌خیکی قورسدا تئیه‌رین و به‌هیز هاتنه‌ دهره‌وه. به‌روایان و ابوو شو لیژیش واده‌بوو نه‌گهر ئارام بوایه و کاری بگردایه. سه‌رنوسه‌ره‌که‌ پئی و ابوو توانایی زیاتر له‌ شودا به‌دیده‌کرا نه‌ک ناومیدی، وه‌ک نه‌وی وتی: "بارو‌دو‌خی نه‌مه‌رۆ زۆر جیاوازه‌تره‌ له‌وه‌ی که‌ هه‌بوو، به‌لام پئیم وایه‌ منالی نه‌مه‌رۆ داخوازی و پئویسته‌ییه‌کانیان جیاوازن."

شو له‌ نیوان هیوا و بی هیوایدا گیری خواردبوو، هه‌ولی دا هه‌ناسه‌یه‌ک وه‌به‌ر خوی بی‌نیته‌وه له‌و جارس بوونه‌ی، شانسی خوی تا‌قیبکاته‌وه له‌ به‌کاره‌ینانی به‌ههره‌کانیدا، له‌و باره‌شه‌وه دوو هه‌ولیدا بؤ به‌ده‌سته‌ینانی کاری فه‌رمانبه‌ری. یه‌کیان له‌ کتیبخانه‌ی کارگه‌کهی و نه‌وی تریان له‌ کتیبفرۆشه‌ دلخ‌وازه‌کهی یویی له‌ شینژین، به‌لام له‌ههر دووکیان ناومید مایه‌وه. کاتیک رۆژنامه‌نووسیکی ناو‌خویی پرساری لیکرد سه‌باره‌ت به‌ ناینده‌ی، له‌ وه‌لامدا وتی: "چاوه‌روانی شتیکی نه‌وتۆ نیم: هه‌موومان ئومیدمان وایه‌ ژیانمان باش و باشتر بیت، به‌لام زۆربه‌مان چاره‌نووسمان به‌ ده‌ستی خو‌مانه‌وه‌ نییه‌."

کړنکارى کۆمپانيای فوکسکۆن له سالی ۱۹۹۰ له ولاتی چین له دایکبووه و له سی نایلوولی (سینتیمبر) سالی ۲۰۱۴ له تمهنی بیست و چوار سالیدا زور تراژیدیانه کۆتایی به ژبانی خوی دهینئ و له یهکیک له نهۆمهکانی ئه بآلهخانه بهی ئه پارتمانه که می تیدا به کرئ گرتبوو خوی فرئ ده داته خوار موه. دوی کار ساتی مردنی ئهم شاعیره لاره و بلاوکرده وهی شاعرهکانی له لایهن هاوریکانییوه، سهرنجی میدیای چینی و جیهانی به لای خویدا راکیشا. شاعرهکان و نووسینهکانی له لایهن دهزگای چاپ و پهخشی (نهی که می) دوی رهمندی دهسه لاتدارانی حکومتی چین بلاو کرانه وه.

سهرچاوهکان:

- 1- <http://time.com/chinapoet>
- 2- [https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Lizhi_\(poet\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Lizhi_(poet))

په روايزهکان:

- هينان: هر ژميکه دهکويه ته باشوري رورنواي چين
- تانگ دينهستی: سردهمی زنجيرهی پادشایهتی چين
- سيلينگمالای سيشوانی: جوریکی خوار دنه
- بورغو: پيچ

"رورژيکی نوي" که پر يار بوو له يه کی تشرینی يه که م (نوکتوبر) بلاو بیته وه، خویندیانه وه.

به دوی مردنه که میدا گرووی کارى و هر گيران سهرله بهری کارهکانی شویان و هر گيرايه سهر زمانى ئینگلیزی، وهکو وهوالیکیش له رورنهامهکانی بلومبیرگ و واشنتنپوست بلاوکرایه وه. شاعیریکی چینی به نای چین شایوی فلمیکی دوکیمهنتاری له سهر ژبان و کارهکانی شو دوستکرد. به شیکی که میشی له شاعرهکانیشی بلاوکرده وه. بهر پر سهکانی که مپانیای فوکسکۆن نهچونه ژیر باری وه لامدانه وه بهو پرسپارانهای سهارهت به شو کران.

شو هونگرزی برای شولیزى له شوینی ژبانییوه ریگیه کی دوری بری به پاس، بو گفتوگوکردن له گهل که مپانییوه که و یهکلاییکردنه وهی مافهکانی برا که می. هونگرزی نهیتوانی تهرمی برا که می به ریته وه بو لادیکه میان، بو به خو له میشی تهرمی برا که می برد و بلاویکرده وه به ده ریادا. "جهو چیزاو" وهکو کړنکاریک له شاعریکی بهرگریدا بو ریزلینان له شو نووسیوه تی:

بورغوویه کی ترشل بووه وه
هاورئ کړنکاریکی کوچهری تر
خوی فریدایه خوار موه
تو له جياتی من مردی و
منیش له جياتی تو دضوسم.

شو لیژى شاعیری لارو و

فیلیپ لیقین دهنگی کریکارانی ئەمریکا له شیعردا

ئامادهکردن و وهگرانی له ئینگلیزییهوه:
عبداللا سلیمان (مشخه‌ل)

شیعره ههر بوونی نییه و نابینرئ. ناتوانی ببینی. بویه پهیمانم به خۆم دا و وتم من شیعر بۆ ئەو خه‌لکه دهنووسم. " ئەمانه قسه‌ی فیلیپ لیقین شاعیری چینی کریکاری ئەمریکا به‌گشتی و کریکارانی دیترویت به تایبه‌تییه که شیعره‌کانی خوی کرده ئاوینه‌ی واقعی ژیان و خه‌باتی چینایه‌تی کریکاران له دژی سه‌رمایه‌داری ئەمریکا. ره‌خنه‌گری به‌ناوبانگی ئەمریکی هیربهرت له‌یبتۆز دهنووسئ: "لیقین له شیعره‌کانیدا هه‌میشه و به‌بهرده‌وامی ده‌گه‌رێته‌وه بۆ ناو ژیا‌نی کریکارانی کارگه‌کان، که چۆن هه‌ژاری و کۆیره‌وه‌ری له‌ نیو ریزه‌کانی کریکاراندا جه‌سته‌یان تیک ده‌شکینئ

فیلیپ لیقین له‌سه‌ره‌تای شیعر نووسینییه‌وه ئەو بۆشاییه‌ گه‌وره‌یه‌ی ده‌بینی که ئەده‌بی ئەمریکی ده‌رگیری ببوو، ئەه‌وش هینانه‌ده‌ر و به‌هیزکردنی ئەده‌بی کریکاران بوو. فیلیپ سوور بوو له‌سه‌ر دۆزینه‌وه‌ی ده‌نگیک بۆ ئەو کریکارانه‌ی که ده‌نگیان به‌ هیچ جی‌گایه‌ک ناگات. ئەمه‌ش له‌چاوپێکه‌وتنیکدا له‌گه‌ڵ گو‌فاری (دیترویت مه‌گه‌زین) دا ده‌رده‌بیرئ که ده‌لئ: "ببینیم ئەو خه‌لکه‌ی کاریان له‌گه‌ڵ ده‌که‌م به‌جۆریک له‌ جۆره‌کان ده‌نگیان به‌هیچ شو‌ینیک ناگات. له‌ نیو ئەده‌بی ئەمریکییدا ده‌نگیان نه‌ده‌بیسترا، که‌س قسه‌ی له‌گه‌ڵ نه‌ده‌کردن. منیش ریک وه‌ک گه‌نجیکی خوین گه‌رم هاتم ئەو په‌یمان هه‌مو جینییه‌م دا و له‌بری ئەوان که‌وتمه‌ قسه‌کردن و ئیتر ژیا‌نم به‌و جۆره‌ بوو. ئەوه‌ی توانیم ئەجامدا و یان به‌هه‌رحال هه‌م‌ئم بۆ دا. " یان له‌ دیداریکی تردا ده‌لئ: "له‌ کارگه‌کان کارم ده‌کرد و هه‌م‌ئو نووسینیشم ده‌دا، به‌ خۆم وت که‌س شیعر بۆ ئەم جیهانه‌ی ئیره‌ ناووسئ، ئەم جۆره

به‌دهست ده‌هینئ و پاشان له
کۆمپانیاکانی شوڤرلایت و کایدلاک
شیفتی شهوان دهست به کارکردن
دهکات کهپنی وابوو بیمانترین ئیشن،
له‌گه‌ل ئه‌وشدا فیلیپ له سه‌عاته
پشووه‌کانی رۆژه‌کانی کارکردنیدا
شيعری بۆ کرێکارانی کارگه‌که‌ی
ده‌خوینده‌وه.

ده‌رگا‌کان کلۆم دراون و تهلپه‌بنده‌کانیش
به‌پێوه‌ن

ده‌سه‌لاتیکي پۆلايينی دژ به به‌فر
ئه‌م مۆنه‌مینه‌ خۆله‌میشیه‌ی عه‌قانیش
که به‌رگری که‌ش و هه‌وا ده‌کا
له نارمزايه‌تی ده‌ستی بیکاری بپاوانی
یه‌گرتوو ده‌ترسێ
داخووانی له‌سه‌رخۆی عه‌قلیان که هه‌شتا
ئه‌م تهلپه‌بنده به پێویست ده‌زانن.

سالی ۱۹۵۱ له‌گه‌ل هاوسه‌ری
یه‌که‌می پاتی کانئیرمان هاوسه‌رگیری
دهکات و دوو سال به‌رده‌وام ده‌بن تا
سالی ۱۹۵۳ لێک جیا ده‌بنه‌وه. هه‌ر
ئهو سه‌له ده‌چینه زانکۆی ئایوئه و
له‌ویش له‌گه‌ل شاعیران رۆبه‌رت
لۆویئ و جان بێریمان ده‌خوینیت که
فیلیپ ئه‌وه‌ی دووایی به مامۆستای
مه‌زنی خۆی ناوزده ده‌کات. سالی
۱۹۵۴ بڕوانامه‌ی ماسته‌ره‌که‌ی
له‌سه‌ر جان کیتس به‌دهست ده‌هینیت و
هه‌ر ئهو سه‌له له‌گه‌ل خانمه نه‌که‌تر
فرانسيس چ ئارتیلی هاوسه‌رگیری
دهکات. سالی ۱۹۵۷ ده‌گه‌ریته‌وه
زانکۆی ئایوئه و دهست به وانه

و روحيان بريندار دهکات."
فیلیپ لېڤين له ده‌ی کانونی
دووه‌می سالی ۱۹۲۸ له ناوچه‌ی

پیشه‌سازی شاری دیترویت له
ویلايه‌تی میشیگن له خیزانیکي
کرێکاری جووله‌که‌ی به‌رچه‌له‌ک
رووسی له دایک بووه، که مندالیتی
ئه‌م شاعیره به دیاره‌ی بیکاری و
توندوتیژی رهنگرێژکراوه. له ته‌مه‌نی
پنج سالییدا باوکی ده‌مړئ. فیلیپ و
براکانی ده‌که‌ونه دۆخیکي ناله‌بار و
ناچار دایکیان ئه‌رکی به‌خوێکردنیان
له ئه‌ستو ده‌گړئ. له ته‌مه‌نی چواره
سالییدا دهست دهکات به کرێکاری و له
کۆمپانیايه‌کی ئۆتۆمۆبیل سازی
داده‌مه‌زريت. سالی ۱۹۴۶ خویندنی
ئاماده‌یی ته‌واو دهکات و ده‌چینه کۆلێژ
له زانکۆی وه‌ین له دیترویت، ئهو
جیه‌ی که فیلیپ تیايدا ده‌ستی به
نووسین کرد و دایکیشی زۆر
پشتیوانی بوو. بۆیه فیلیپ ده‌لئ: "من
زۆر به‌خته‌مه‌ر بووم که دایکینکم
هه‌بوو هانی دام تا بيم به شاعیر." له
سالی ۱۹۵۰ به‌کالۆریۆس له هونه‌ر

و چوسانه‌وهی کریکاران و شورشی خاموش بوو له یه‌کئ له خه‌فه‌بووه‌مکان و مکو کلوآبوون و ترسی ر‌مگ‌ز پ‌رستی له‌وی تر، بنیاد نراون. " هه‌ندئ له ر‌مخنه‌گران پ‌نیان وایه که ش‌عیر م‌کانی فیلیپ تاریک و چاونه‌ترسن. هه‌ر یو‌یه ر‌مخنه‌گر پاؤل گ‌ره‌ی پ‌نی وایه که "قسه‌که‌ر م‌کان (حیکایه‌ت‌خوانه‌مکان) ی ن‌یو ش‌عیر م‌کانی فیلیپ (گ‌هریلان) و د‌وای د‌ورانی جه‌نگ، که‌وت‌وونه‌ته ن‌یو جه‌نگ‌یک‌ی ب‌یک‌وت‌تایی. " که‌چی ر‌یچارد هی‌گ‌و ج‌ور‌یک‌ی ت‌ری خو‌ب‌ندنه‌وه‌ی هه‌یه و ده‌لئ: "ش‌عیر م‌کانی لی‌ف‌ین گ‌رن‌گن چونکه له‌ناو ئه‌و ش‌عیرانه‌دا ئیمه‌ گ‌وئ بیستی شته‌مکان ده‌بین و بایه‌خیان پ‌ی ده‌ده‌ین."

له سر‌رم‌یه‌کی در‌ت‌ر و له‌ژ‌یر باراندا
له فر‌ود ه‌ایل‌اند و مست‌او‌ین
ب‌و ئه‌وه‌ی کارمان ده‌ست ب‌که‌موئ
ت‌و د‌مزانی کار یانی چی؟
ئه‌گ‌ر ه‌ینده‌ت ته‌م‌ن هه‌ب‌ی ب‌توانی ئه‌مه
بخو‌ت‌ینیه‌وه

د‌مزانی کار چ‌یه
هه‌ر چ‌نده له‌وانه‌شه نه‌یخو‌ت‌ینیه‌وه
خ‌وت له‌ب‌یر که. ئه‌مه د‌م‌بار‌ه‌ی
چاوم‌روانیه
پ‌نیه‌ک‌انمان له ش‌لبووندا د‌م‌گ‌ور‌ین
هه‌ست ده‌که‌ی ن‌ر‌مه باران‌یک و م‌ک
ئاون‌گ
به‌سه‌ر ق‌ژ‌ت‌دا د‌م‌بار‌ی و ب‌ین‌ینت ل‌ئ‌ل ده‌کا
تا پ‌نیت وایه ب‌راکه‌ی خ‌وت له‌ب‌ر‌دم دایه

ش‌ی‌وازی ش‌عیر‌یی فیلیپ له

وتنه‌وه ده‌کات و له‌هه‌مان کات‌یشدا ب‌روانامه‌ی ماست‌ر له هون‌ری ش‌ی‌وه‌کاری ب‌ه‌ده‌ست ده‌ه‌ینئ. سالی ۱۹۵۸ ده‌چ‌ینه به‌شی زمانی ئینگلیزی له زان‌ک‌وی ویلایه‌تی کالی‌ف‌ورنیا و له‌وی له‌لایه‌ن ش‌اعیر یو‌ف‌ور وینت‌ر‌ز پ‌یش‌وازی ل‌یده‌ک‌رئ و ج‌ی‌گ‌ای ده‌ک‌ر‌یت‌ه‌وه تا خان‌وو ده‌گ‌رئ و ده‌که‌وت‌یه سه‌ر کار‌کردن. ئه‌وجا فیلیپ تا خان‌نشین بوونی له سالی ۱۹۹۲ له زان‌ک‌ویه در‌یژه به‌وانه و تنه‌وه ده‌دات.

فیلیپ لی‌ف‌ین و م‌ک ش‌اعیر‌یک‌ی ش‌ور‌ش‌گ‌یز‌ی کری‌کاری هه‌لو‌یسته‌مکانی به‌تاییه‌تی له‌رووی سیاسییه‌وه ر‌وون بووه. فیلیپ ر‌مخنه‌گری نیزامی سه‌رمایه‌داری ئه‌مریک‌ی بوو، ده‌نگی ب‌لندی نه‌خ‌یر و ر‌ه‌ت‌کردنه‌وه‌ی سیاسیته‌مکانی بورژوازی بووه له‌د‌ژی کری‌کاران. سه‌نگ‌ری ئه‌ده‌ب‌یی ئه‌م ش‌اعیره کار‌گه‌کان بوو، ک‌و‌بوون‌ه‌وه‌مکانی کری‌کاران بوو. مان‌گ‌رتن و نار‌م‌زایه‌ت‌یه‌یه کری‌کار‌یه‌مکان بوو. له‌هه‌مان کات‌یشدا ب‌روای به‌خه‌باتی ن‌یونه‌ته‌وه‌یی کری‌کاران هه‌بوو. به‌تاییه‌تی له جه‌نگی ئه‌ه‌لی ئیسپانیا‌دا به‌ئا‌ش‌ک‌را لایه‌نگ‌ری ش‌ور‌ش‌گ‌یر م‌کانی کرد له‌د‌ژی فاشیسته‌مکان. چارلس م‌و‌لیس‌و‌رس وای ل‌یک‌ده‌داته‌وه که فیلیپ کاتئ له به‌ر ش‌ل‌ونه ده‌ب‌ی، ده‌ب‌یته ئه‌لقه‌ی په‌ی‌وه‌ندی ن‌ی‌وان ش‌ور‌ش‌گ‌یزه‌مکانی به‌ر ش‌ل‌ونه و چینی کری‌کاری د‌یت‌رو‌یت. ئه‌و د‌هن‌و‌س‌ئ: "هه‌ردوو شار له‌سه‌ر پ‌ستی توور‌یه‌ی

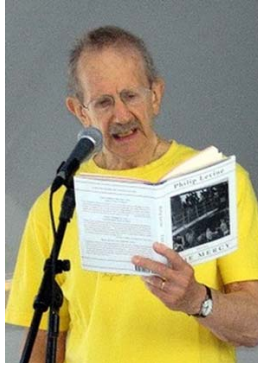
له گفتوگۆی نارۆشنیشدا نەبوو،
لەمو وشە بێتاما نەمی
که موسیقای تایبەت بە خۆی دەچینی
پرۆلیتاریا .. بورژوازی .. تروتسکی

پاشان دەبینین ئەم شاعیرە
ئەواندە شاعیری هەست ناسکە
ئەواندە ئەهلی پراکتیک نییە و وەک
خۆشی لە دیداریکدا لەگەڵ گۆفاری
(پاریس ریڤیوو) دانی پێدا دەنێ و
سەبارەت بە سیاسەتی ئیمپریالیستانە
و لاتانی زلەتێز بە تایبەت ئەمریکا
کاولکاری و بە کۆیلەکردن و
داگیرکردندا دەلێ: "من هیچ شتێک
لەم بارەو ناکەم. من پیاوی کردار نیم.
تا ئەو ئاستەئێ که من هێندە بە قوولێ
نەخلاقیی نیم بەسەر ترس لە زیندان و
ئەشکەنجە و نەفیکردن و هەزاریدا
زأل بێم. من لەو کەسە بێرکەرمانەم
که دەچمە گۆشەیهێک و دەنووسم. ئەو
چیمان پێدەکرێ؟" سەرباری ئەمەش
فیلیپ لیڤین ئارێشە مێژووبیەکانی
سەدەئێ بیستنی لەچەشینی بایەخی
شۆرشێ ئۆکتۆبەر و خیانتەکانی
دوایی ستالین و قەیرانە جیهانبیەکانی
سەرمایەداری و بە پاشکۆبوونی
نەقابه و یەکتێییە کریکارییەکان بۆ
کۆمپانیا گەورەکان و سەرمایەداری
دەولەتی و کوێرەرێگای ناسیونالیزم
که تەنانەت بۆ هونەرماندێکی
بیرتێزیش زەحمەتە بیگوازێتەو نیو
هونەر، ئەنارشیزمەکی بە تەواوەتی
بێهیزی کرد لە هینانە ناوێهێ ئەم

بەرزترین ئاستی خۆیدا،
بەدەستەو مگرتنی ئالۆزی و جوانییە
لەپشت فەلاکەتباری ژێانی
کۆمەلایەتی کریکاران. زۆرەهێ کات
شێعرەکانی وینای ژێانی رۆژانە
ژیاڕیی ئەمریکای دەکرد. یادەوهری و
نۆستالژییا و ئێش و ئازار و توورەهیی
سینترالی گێرانەوهری شێعرەکانی
فیلیپ. کارەکتەرەکانی لەنێو هەر سێ
بۆشاییەکانی کاتتدا درێژ بوونەتەوهر.
فیلیپ ئەو خەلک و جینگایانەئێ که
بوونیان نەماوهر، جاریکی تر
دەهێنێتەوهر نیو شێعر و زیندووین
دەکاتەوهر. هاوولێ و چارەسەری
مرۆییانەئێ بابەتەکانی وەک
بەهێزترین کوالیتی بەرەهەمەکانی،
لەگەڵ هاوسۆزییەکانی که تەقریبەن و
هەمیشە بۆ چەوساوەکان دەربریوهر.
فیلیپ لیڤین مێژووی لەبەرچاوە بووهر.
ئەو نە چۆتە دەرەوهری مێژوو و نە
فەرمانۆشی کردوهر. زۆرجار پێداگری
لەسەر بەرژەوهرەندییەکانی کریکاران
دەرخاتە هەندێ هەلوێستەوهر که
دژایەتی حیزبی سیاسی لێ دیتە
بەرەهەم. فیلیپ لە شێعری (حیزبی
کۆمۆنیستدا) که کۆبوونەوهری خۆی لە
دیترویت لە سالی ۱۹۴۰ دا بەست:

ئێمە بەو پەڕی سادەییەوهر نایدیالیستین؟
ئەوهری که من لێئێ دانیام ئەوهری که
شتێکی پێوێست لە ژێانماندا کەم بوو
و لەنێو یانەئێ کولێژی خۆئێندکارانیشدا
نەبوو

شاری نیویورک لهیادی ههشتا سألهی
لهادیکیوونی فیلیپ ریزلینانیکه بۆ
سازکرا و بهشیک له
شعیرمکانی فیلیپ له لایهن
شاعیران یوسف
کۆمیونیاکا و گهلوی
کینال و ئی ئیل دۆکتیرۆ
و چارلس رایت و جین
فهلانتاین و شارن نۆلدز
خوینرانهوه و ههروهها
فیلیپ خوشی ژمارهیهک

ئاریشانهوه بۆ نیو شیعیر. لیروهه
دهگهینه ئهوه رایهیی که فیلیپ ئهوهندهی
فۆکسی لهسهر دیتهلێ ژیان
و خهباتی کرێکاران بوو،
ئهوهنده فۆکسی لهسهر
کێشه گهورهکانی دونیای
مۆلانئیی سیاسهت نهبووه.
ئهمهش رهنگه به خالیکه
نیگهتئیف دابنرئ، بهلام
هیچ له شوناسی چینایهتی
کرێکاری ئهم شاعیره کهم
ناکاتهوه.
ژیانی کۆمه لایهتی و

شعیری تازهی خوی خویندهوه.

دۆخی ئابووری دهیهی بیستهکانی
سهدهی رابردوو، بابهتی سههرکیی
شعیرمکانی فیلیپ بوون. نهخشانندی
سهروسیمای چینی کرێکاری
ئهمریکیی و دۆخی جوولهکه
پهناهندهکان شایهتی دۆخی ژیان
ئهمریکان لهو سههردهمدا. ئهموونی
کرێکاری فیلیپ کاریگهری ههجووه
لهسهر شعیرمکانی و بهتایبهتیش ئهوه
جیهانبینییهی کهواتر بوو به شوناسی
چینایهتی شعیرمکانی. ئهوه ئهگهرچی
لهرووی فۆرمهوه له سههرتا و
دهستپیکدا به فۆرمیکه کۆنهوه
دهستبهکار دهی، بهلام دواتر ئالوگۆر
بهسهر شعیرهکانیدا دیت. له مانگی
تشرینی دووهمی سالی ۲۰۰۷ له

تو براکهیی خۆت خوش دهوئ
ئیسنا لهناکاو بهزمحمهت ههلهدهستی
خوشهویستت بۆ براکهت سهردهکا و
که نه له تهنیشت و نه له دواوه و نه له
پێشهوهت نییه
چونکه له مالهومیه و ههول دها بنوئ
که سههرلهبهری شهوی رابردوو
له کۆمپانیای کادیلاک کاری کردووه،
بۆ ئهوهی
پیشنیهرومۆ ههستتیت و وانهی زمانی
ئهلمانیی بخوئینی
ههشت سهعات شهوکاری کردووه
تا بتوانی
گۆرانی واگنهر نهو ئۆپنرایهیی که زور
رقت لئ دهبیتهوه، بلئ.

ئەمریکییە، نازانم لە ولاتانی تر بەو چۆنایەتییە (کوالەتییە) شیعەرت دەربارە ی کرێکاری ئاسایی چنگ دەکووئ.

فیلیپ لیفین دەئئ: "هەمیشە کرێکاران لەناو شیعەرکاندا بوونیان هەبە، چونکە من لەناویاندا گەورەبووم و من شاعیری یادەوهریم." نەستی شاعیرانە ی فیلیپ، نەستی کرێکارانە ی هەرچۆنئ لەگەڵ یادەوهری ئیش بکات، کارەکتەری کرێکار و خەباتکاری چینیەتی دەبنە تەوهرە ی شیعیری ئەو. لەو شاعیرانە بوووە کە لە بابەت پەکی نەکووتوو و شاعیرانە دایرشتوون. ئەو لە جیهانیکدا بابەت و مەغزای شیعەرکانی هەلەینجاو، کە جیهانیکی پێشکەوتوو ی پێشەسازی بوو و ئاستی بیرکردنەو و پێشبینی سیاسی و کۆمەلایەتی و ئابووری کرێکاران لە ئاستیکی باشدا بوو. فیلیپ لەسەر ژيانی کرێکاران و دیارە ی بیکاری و مانگرتتی کرێکاران، لەسەر کارفرما و شوناسی چینیەتی ژيانی کۆمەلایەتی و لەدەستدانی نازیزانی نووسبوو. فیلیپ شیعیری نووسبوو نەک وتاری سیاسی و دروشم. بۆیە

بەروانە لایەرە ی ۳۲

جیوشوینی فیلیپ لیفین لە بزوتنەوە ی شیعیری ئەمریکی دیارە و ئەم شاعیرە نەکووتۆتە دەروە ی جیهان ی لیکۆلینەو و پەرخنە ی ئەدەبییەو. نووسەران و پەرخنەگران بە بایخەو هە بەرەمەکانی ئەم شاعیرەیان روانیو و هەلەیان سەنگاندوو. شاعیر و نووسەر ئیوار د هیرش دەئئ: "فیلیپ و آلت وایتمانیکی بەتەوس و گەورە لەناو جەرگە ی ناوچە یەکی پێشەسازیدا." دەیفد بەیکەریش ئاوا فیلیپ و شیعەرەکانی دەخوینیتەو: "فیلیپ یەکیکە لە دەنگە هەرە پر لەرئووەکانی دونیای گواهی و دنیایی کۆمەلایەتیمان، بەو پەری روونییەو دەوئ. یەکی لە کارەکانی کتیبە شیعەرە هەرە گرنگەکانییەتی لەم سەردەماندا. شیعەر لەوای شیعیری وەستانەو یە لەدژی ئەو هەلومەرجە فەلاکەتبارە ی کرێکارانی ئەمریکا کە رەنگە کرێکاران لە هیچ سەردەمیکدا تیکشکان و وێرانی ئاویان بەخۆیانەو نەدیئ." کاتیکیش بۆخەلاتی لۆریت (وەک شاعیری لۆریت هەلدەبژێردرئ) جەیمز بیلینگتۆن دەنووسی: "فیلیپ دەنگیکی زۆر زۆر

هۆنراوه‌ی پاسپورتی سوڤیه‌تی

نووسینی: فلادیمیر مایاکوفسکی
 وەرگیرانی له ئینگلیزیییه‌وه:
 شلیر رهشید

با.. ئیتر به یه‌کجاری و بۆ ههمیشه
 کۆتایی به بیرۆکراسی بێت
 ریز له شتی فورمه‌ل ناگرم
 له‌وانه‌یه هه‌رچی کاری کاغەزی هه‌یه
 بچێته لای شه‌یتان
 تهنها له‌بهر ئهم هۆیانه....
 که‌سیکی موجهامیل و به‌ریز به‌و ناوه‌دا
 تێده‌په‌ریت
 به‌ناو هۆل و رینگه ئالۆزه‌کاندا
 پاسپورت‌ه‌کانیان ده‌ده‌نه ده‌ستیان، منیش
 به ههمان شێوه
 پاسپورتیکی به‌رگ سوور
 ده‌ده‌مه ده‌ستیان
 هه‌ندئێ له پاسپورت‌ه‌کان به‌ناچاری
 زه‌رده‌خه‌نه ده‌هێنن
 له کاتێکدا ئه‌وانی تر و‌ه‌کو قور
 هه‌لسوکه‌وتیان له‌گه‌ڵ ده‌کریت
 با.. بێلین پاسپورت‌ه‌کان، وینه‌ی شیری

به‌ریانی له‌سه‌ره
 به ناگایه‌کی تاییه‌ته‌وه و هه‌ر ده‌گیرین
 پیاویکی که‌ته و زلی عه‌زه‌لات گه‌وره
 له ولاته یه‌که‌گر تووه‌کانی ئه‌مه‌ریکاوه
 ریزیکی بێ ئه‌ندازه‌ی لێ ئه‌گیری
 پاسپورت‌ه‌که‌ی لێ و هه‌ر ده‌گرن،
 و‌ه‌کو ئه‌وه‌ی که
 پارهبان به‌ دیاری و هه‌ر گرتیی
 پاسپورتی پۆله‌ندی
 وایان لێ ده‌کا که لێی رابه‌مین و
 لێی ورد بینه‌وه
 و‌ه‌کو وردبوونه‌وه‌ی مه‌ر
 له داری کرسمس
 ئهم شته هه‌یج و نامۆیه له کوپه‌وه
 هاتوه!
 دۆزراوه‌یه‌کی جوگرافیه‌یه؟
 بێ ئه‌وه‌ی هه‌مول بده‌ن مێشکیان

با.. ئیتر به یهكجاری و بو همیشه
 کوتایی به بیروکراسی بیت
 ریز له شتی فورمئل ناگرم
 لهوانیه هرچی کاری کاغزی همیه
 بجینه لای شهیتان

بخهنه کار
 بهتهوای ههستمر دووبانهوه
 زور به ساردییهوه پاسپورتهکان له
 دانمارکییهکان و مردهگرن
 ههروهها له جورهها کهسانی
 غهریبی تر.

ئوه پاسپورته سورمهکی منه
 بهدهستی دهسه لاتدارانهوه
 له پریکدا و هک ئهوهی دهمی سووتایی
 راونستانتیکی رسمی و پر له تاسان
 پاسپورتهکهی من دهبا
 و هکو ئهوهی بلایی بۆمب، دهمی چهقو
 یان ئهوه جوره شتانه بی
 بهوپهڕ ئ ناگاییهوه و مریدهگریت
 و هکو ئهوهی "مار" یک بی چهندهها
 جار پیوهی دابی
 بارههنگرتیکی فورمئل چاوهکانی
 پرتهپرتییهتی
 نامادهیه به خورایی خزمتم بکات،
 لیکۆلهرهکه به سهرسورمانهوه
 تهماشای پۆلیسهکه دهکا
 پۆلیسهکه به چاوی پر له پرسبار و
 لیکدانهوهوه تهماشای دهکات.
 دهزانم زور به توندی به قامچی لیم
 دهریت و ههلهدهواسریم
 له لایهن خیلی جهندرمهکانهوه
 تنها لهبهرئهوهی ئهم داس و
 چهکوش ه
 لهناو دهستمدایهوه تیدهپهريت

تنها لهبهر ئهم هویانه...
 ئهم شته بچورکه، نازیزه لام
 له ناو پانتۆله شل و شاوهکه

دەرم ھىناوہ
 بىخونىنەوہ و ئىرەبىم پى بېھ:
 بە رىكەوت من ھاو نىشتمانى يەككىيەتى
 سۆفىيەتم.

رەخنەگران، بى ھىوابوو لە
 خۆشەويستى و لە سياست، بە
 دەمانچە كۆتايى بە ژيانى خۆى ھىنا.
 بەبىريارى ستالين بلۆكردنەوہى
 كارەكانى مایاكوڤسكى تاوان بوو،
 لەغنىوہندى ئەوانەى كە ستايشى
 شاعىريان دەكرد. لە ۱۹۲۹ شىعەرى
 "پاسپورتى سۆفىيەتى" نووسى،
 نمونەيەكى سادەى رىتمى
 مایاكوڤسكىيە، بە شىوہيەى
 خويندەوہى گىرانەوہ و ستايلى بەرز
 و بەھىز و جەماوہى ناسراوہ.
 مایاكوڤسكى زياتر لە بىست كۆشەىر
 و پىنج شاننامە و دوو كىتەبى
 لىكۆلنەوہ و نووسىنى چاپ و بلۆ
 كردۆتەوہ. دواچار لە چوارەدى
 نىسانى ۱۹۳۰ كۆتايى بە ژيانى خۆى
 ھىنا و لە مۆسكوى پايتەختى
 سۆفىيەتى جارەن بەخاك سپىردرا.

سەرچاوە:

<http://www.passportmagazine.ru/article/1205/>

سەبارەت بە شاعىر:

* فلادىمىر مایاكوڤسكى شانۆنامەنووس
 و ئەكتەر و ھونەرماند و شاعىرى
 بەتوانا لە ۱۹ تەمەموزى ۱۸۹۳ لە
 گوندىكى بچووكى جۆرجيا لە داىك
 بوو. فلادىمىر مایاكوڤسكى بەيەكەك
 لە داھىنەرانى نۆوہندى شىعەرى
 سۆفىيەتى دەناسرەت. يەكەك بوو لە
 ناسراوترىن نوینەرانى نايندەخوازى
 سۆفىيەت، تا ناستىكى بلۆ رۆيشت لە
 پەردە ھەلمائىن لەرووى بىروراكانى
 نايدىالىستەكان و بىرۆكەى
 رۆمانسىيەتى شىعەرو شاعىران زمانى
 شەقامى پى شتربوو وەك لەوانە.
 لەكاتى شۆرشى رۆوسىادا، زۆربەى
 شىعەركانى داواى پشتگىرى بوو لە
 بەلشەفىكەكان. لە لاىن بەرپرسە
 كۆمۆنىستەكانەوہ رىزى بەدەست ھىنا،
 لە ۱۹۳۰ كەوتە كىشەوہ لەگەل

کریکاری لم و خوئی

نووسینی: زهرة الطاهري

وه رگيران له عهه بيبه وه:
عارف كورده

کریکاری کانیکم

سییالم ونجر ونجر و

كهوشه كانم سواو

روخسار يشم..

به رنگی خوئی لی نیشتووه.

فوسفات دهر دههینم و

خاوهن سهرمایه ی چاوچنۆكێك

تالانی دهکات

زیرو زیو دهر دههینم

خواینداو مکان

ژنهکانیانی پی دهر ازیننه وه

کریکاری کارگهیهکم

کووتال بهر ههم دههینم و دهیدوورم

خاوهنی کاریش؛

دهیکاته بهر خانمهکهی و

به مشهخۆرێك دهیفرۆشن!

میردهکشم

له بازاری کۆنهکهدا

جلوبهگ ههلههه بژیری و

منالهکشم پی پهتی..

براکهشی؛ کارگوزاری شارهوانی و

جار به جارێ لهگهڵ دهستیبا

لهسه زبڵخانهکاندا

قوماشی بۆ دینیتهوه..!

کریکاریکی کارگهه و

ناومالی جوان دروست دهکهم

مالهکشم..؛ نیو تهختهخه و

کورسیهکی لاق شکاو

پارچهیهك بهرهی دارزاو و

دەرگایهکی شهق و شری تیدایه و

له تیلهی ههپوانیکی داتهپیه وهروانن.

کریکارم

ئیمه کریکارانی کانهکانی لم و خوئی
خویمان ئهدهنی
بو تیمار کردنی برینهکان و
شوینهواری قامچیهکان
له بهگر خستنهوهی کهرهسهی
بههرهمهینان
له جهستهی بیژهنگ ئاسامان و
تهپۆلکه لمهکانیش به تالانی دهبن.

تەمموزی ۲۰۱۶

* زوهرة الطاهري ژنه شاعیری
داهینه، شیعرهکانی تهژین له راستگویی
هونهری و فراوانی خهپال. له ریگهی
قهسیدهکانییهوه پهنجهرهیهک بهسه
کۆمهلهگهیکی باشتر و واقیعیکی جوانتر
دهکاتهوه. که ئهویش بانگهوازی خهپکی
ستهمدیدهیه بو ئاشتی و ئازادی. زوهره له
گوندی ئهمریس له له ولاتی مهغریب له
دایک بووه. ههس له ههرزهییهوه پهیهوست
بووه به کچه مامهکهی که خولیا
خویندنهوهی ئهدهبی ههجووه، ههس له
ریگهیهشوه به شاعیران سهمیح قاسم و
مهحمود دهرویش و نهزار قهباننی و
نازک ئهلمهلائیکه و ئهوانی تر ئاشنا
دهبی. لهتهمهنی نو سالی دهست به
نووسین دهکات. له ریگهی شیعرهکانییهوه
توانی سنورهکانی ولاتی مهغریب و
ولاتی عمرهبی ببریته و ببیته دهنگیکی
یاخی و شوڕشگیرانهی شیعری.

له کارگهیهک پیلایه دروست دهکهم و
منالهکهم پیتی پهتییه
تهناهت پیلایه ئهوه چهوسینهراشه؛
دروست دهکهم
که رۆژانه؛ بهر شهقمان ئهدهن
پاژنههرزی ئهوه ژنانهش
درووست دهکهم
که له ئاههنگ و بوئهکاندا
سهرمان دهپلشیننهوه..

ئیمه ژنان و پیاوانی کریکار

له نیو دهریا و له ریگاکان
لهسه هیلای شهمندهفس
پاروویهک نانمان دهست ناکهوی و
ههموو کاتیک به کولهمرگی دهژین
کریکاری بیناسازین
کۆشکهکان و
قوتابخانه و
بهندیخانه و
نهخۆشخانه و
پردهکان بونیاد دهین
ههموو شتیکیمان لی ئههزن و
کهلهپچهو یاسای؛

دهستگیر کردنمان دهدهنی

مہراقہ کانی مایکل

بۆ (مایکل)ی هاوکارم که له پرنیکا جینی
هیشتم

عهبدو لا سلیمان (مەشخەل)

وهسو مهسه کانی خوی بۆ باران دهکرد
دهبوت چ خوشه له جوغزی ژيانهوه
بروانينه کيله قهبره کانی غمدر
بروانينه گۆمه وشکبووه کانی زوالمهت
له جوغزی جوانيهوه وینه و
نیگار کانی سهر دیواری تمهن
بنهخشینی
مایکل ههسهرته رهنگا ورهنهنگه کانی
وهکو پرچی دریزی کرۆبسکایا
دههۆنییهوه
دهبوت چ دهبی ئهگهر ئینسان
سهروهری عهقل و بیرکردنهوهی
خۆی بی
چ دهبی ناگری خۆزگه
ستهه ههلهکرو زینی

مایکل زوو زوو دهچوهه قوژبنی
تێفکرین و جگهره ی غهمی دهکیشا
غایهله ی دهکرد بهوه ی رۆژیک
ناسمانهکان ببرییت و بی به مووشهکی
له عهشق
که پندهکهنی، کهنارییهکان به بی
روخسهت قهفهز مهکانیان جیده هیشتم
بینهوه ی بیر له فرین بکهنهوه
که تووره دهبوو تهرازووی میزاجی
ژیان لاسهنگ دهبوو
وهک لاسهنگی ئهوه چهوسانهوه
نهگریسه ی ئهمرۆ یهخه ی
مرۆف ئهگری
مایکل به مهراقهوه باسی

ههلاواردن تانها لهئینو لاپهر مکانی
 دیروکدا بخوئینییهوه
 مایکل بهدم جگهره کیشانهوه
 ههموو شهممیهک قاومیهکی تالی
 تهنیایی لهگهلم دهخواردوه
 دهیوت نوشت بی.. مهشخلم گیان..
 قاوه تالهکمت نوش بکه
 پرسیار مکان دهوریان داوین و
 خسر یکین دینه خنکان
 تاله پهریزی تیکوشان
 وهک سهرخوشهکانی رومانی دایکی
 گورگی نهیین به ئهستیره
 نهیین به دهنگ
 تاناسو نهچهمیتهوه سهرچوکان
 ههتاو نهیی به ناسنامهی دلای گیرفانی
 ریویار مکانی سهرداسهری نازادی
 ههناسهکان نابیین بین و خویمان له
 دهریاچهی ئوخهی ههلبیکیشن
 ئینسان نابیین له پهت و زنجیر و
 کووت رزگاری بی
 نابیین نا نابیین قهت ههتاو
 تاریکی راو بنی
 مایکل ئیستا له پهنجرههی تاریکییهوه
 دهروانیه من و ئیوه
 لهئینو گوردا خوئی به خهونهکانی
 دوئینی دادپوشی
 جلی ئومیدی لهبهردا و پشودرریژ
 چاوهروانه
 چاوهروانی هاتنه دهرهوهی ئیمیه
 له سهردابکانی ژیان
 چاوهروانی بروسکهی هاواره مهز نهکانی
 هیزی ستهمدیده
 چهخماخه بدات
 چاوهروانه گهر دوون جاویدانه
 لهبهردهم ههنگاو مکانی ئینسان
 بکهویته سهما
 مایکل روئی .. وهک چون پروبار
 دیت و دهروا
 بهلام دواي خوئی چهند شیعریک و
 ئومیدیکی گهش و پروناک
 پارکیک لهقهسهی نهستهق و
 پروباریک له پیکهین و
 دهوهنیکی له یادهوهریی بهجیهیشت
 ئیستا من دواي چوونی مایکل،
 لهههمان سووچ جگهرههی غهم دهکیشم و
 ههمان کاسکیتی ئومید و خهونی
 مایکل لهسهردایه
 ههر به چاویلکهکههی مایکل
 دهروانمه کتیهکان،
 کتیه سوور و گهشهکان وشهکانی

نامه‌یه‌کی کراوه بۆ باشوور

شيعرى: له‌نگستون هيوز
(Langston Hughes)
ناماده‌کردن و وەرگيرانى له
ئینگليز بيهوه:
عه‌بدو لا سلتيمان (مه‌شخه‌ل)

وه‌ك هيموگلوبين سوور سوور
ده‌تكينه خوڤنمه‌وه
گهر ئيجازه‌ى ئيوه‌ى نازيزيشم هه‌بى
شه‌مه‌ى دادى
ده‌چمه‌ سه‌ر گوڤر مه‌كه‌ى مايكل
ئهم شيعره‌ى وا ده‌خويننه‌وه،
به‌ ده‌نگى به‌رز
به‌ دلى پر له‌ ئوميد و خه‌ون و ئاوات
بۆ مايكلى ده‌خوينمه‌وه.

كانونى يه‌كه‌مى ۲۰۱۶

په‌راويز:

- مايكل: هاوكارم بوو و له‌ سالى
۲۰۱۳ كتوپير مه‌رگ راپيچى كرد.
- كرۆبسكاييا: ناديجدا يان ناديه
كرۆبسكاييا (۱۸۶۹ - ۱۹۳۹)
خه‌باتگيرى به‌لشه‌فى و سياسته‌تمدار و
هاوسه‌رى لينين بوو.
- رۆمانى دايك: له‌ نووسينى
نووسه‌رى مه‌زن مه‌كسيم گوڤرگيه‌ و
سالى ۱۹۰۶ بلاو كراوه‌ته‌وه.

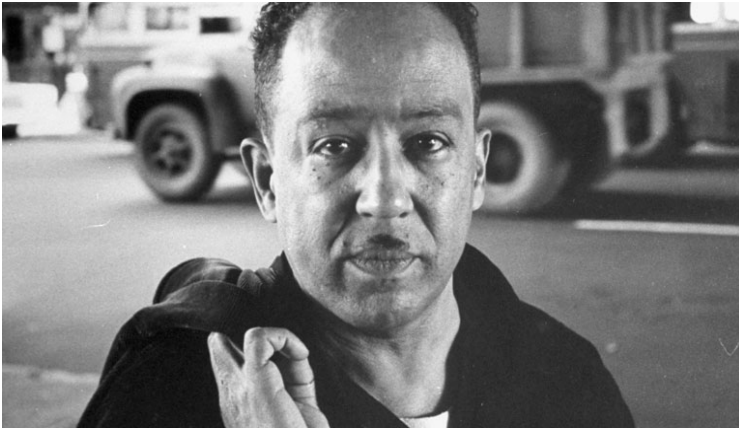
كريكارانى سپى پيستي باشوور
كريكارى كانه‌كان
جووتياران
پيشه‌گه‌ران
ئاشه‌وانان
كچانى له‌ كوگا كار كردوو
كارگه‌رانى هيلى شه‌مه‌نده‌فه‌ر
كارگوزاران
توتتچيان
وه‌رزياران
سلاوتان لئييت!
من كريكارىكى ره‌ش پيستم
گوڤيگرن

ئهو خاكه‌ ره‌نگه‌ خاكي هه‌مووان بيت
سه‌رجه‌م كانزا و كارگه‌ و نووسينگه‌ى

ئەمەش دەمانبا بەر مو بەردەوامبوون و
شەن و کەوکردنی
دەستەپاچەیی و گەمژەیی و پەرش و
بلاویی وەک ئیستا تەنیا
نەتەوہ دژ بە نەتەوہ
چونکە یەکیکیان رەشە و ئەوی تریان
روخسار سپی

بألەخانەکان
لە هار لەن، رێچمۆند، گاستۆنیا،
ئەتلەنتا، نیو ئۆرلینز (۱)
رەنگە ببینە خاوەنی دار و درمخت و
جادهکان و کەرسەکانی دەسەلات
با ئەوہی بروکەت تالیافیرۆ وتی
فەرماۆش بکەین (۲)

با وانەیکە نوێ فیر ببین
کرێکاران... شتیوازە نوێکانی ژیان
یەک شیوہی یەکیینی دەخولقینی
تا داھاتوو گشت ھەلەکانی رابردوو
دەسووتینی
با پیکەوہ بلئین
تۆ یرامی رەش بیت یان سپی
تۆ خوشکمی ئیستا ئەمرو
بۆ من ئیتر کۆچی بەلێشاو بەر مو

"وہک پەنجەکانی دەست لێک ببنەوہ"
با لەبری ئەوہ من و تۆ
ببینە یەک دەست
بەجوۆرە یاخییوان یەکدەگرن
بۆ تیکدانی بروا کۆن و
بەسەرچووہکانی رابردوو
بۆ کوشتنی درۆ رەنگاوریەنگەکان
بەمەش ریزیکی زۆر دەستەبەر
دەکری

پهراویزه‌کان وهرگیر نامادهی کردوون:

- (۱) - ناوی چهند شار و شوینتیکن له ولاته یه‌کرتو و مکانی ئهمریکا.
- (۲) - بروکسر تالیافیرو و اشننتون (۱۸۵۶ - ۱۹۱۵) نووسر و وتاریژی ئه‌فریقی - ئهمریکی و راویژکاری سه‌روکی ولاته یه‌کرتو و مکانی ئهمریکا بوو. له‌نیوان سالانی ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۵ رابهری بزووتنه‌وه‌ی ره‌شپسته‌کانی ئهمریکا بوو. هه‌روه‌ها خاوه‌نی کۆمه‌لی کتێبه له‌ بواری کێشه‌کانی مروقی ره‌شپست له‌ کیشوهری ئهمریکا.
- (۳) - ته‌سکیجی، شاریکه له‌ ئه‌له‌باما له‌ ولاته یه‌کرتو و مکانی ئهمریکا که چهندین شوینی میژوویی گرنگی تێدایه که بایه‌خی سیاسی و کلتووری بوو ره‌ومندی ئه‌فریقی - ئهمریکیه‌کان هه‌یه.

ده‌باره‌ی له‌نگستون هیوز:

جهیمس می‌رسر له‌نگستون هیوزی رۆماننووس و شانۆنامه‌نووس و

باکوور روو نادات
به‌لکو کۆچ به‌رمو هیز و ده‌سه‌لاتی
ته‌سکیجی به‌ نالای نوئی سه‌رباله‌خانه (۳)
له‌ژیر قه‌ناره‌ی هه‌ر داری
پۆسته‌ریکیش داوای نازادی ده‌کات
چونکه ئه‌ی کریکارانی سپی پینست
ده‌ستتان به‌ ده‌ستمه‌وه‌یه
نه‌مان ده‌زانی برای یه‌کین
ئێستا ده‌زانی
له‌م برایه‌تییه‌وه با هیزمان گه‌شه بکات
نه‌مان ده‌زانی به‌هیزین
ئێستا ده‌بینین هیز له‌ یه‌کگرتنمان دایه
با یه‌کگرتوو بین
ئه‌و هیزه‌ی به‌رده‌وامی ده‌شکینی
هه‌ژاری ته‌فروتونا ده‌کات
ده‌ست ده‌گرئ به‌سه‌ر خاک و
کارگه‌کان و
نووسینگه‌ی باله‌خانه‌کان
ده‌ست ده‌گرئ به‌سه‌ر که‌ره‌سته‌کان و
بانکه‌کان و کانه‌کان
هێلی شه‌مه‌نده‌فه‌رو پاپۆرمان و
به‌نداوه‌کان
هه‌تا ده‌بینه خاوه‌نی گشت هیزی
هه‌موو جیهان
کریکارانی سپی پینست ئه‌وه ده‌ستمه
ئه‌مرو ئیمه ئینسانین له‌پیناو ئینسان.

بهمبهبستی دروستکردنی فلیمیک لهسەر ژيان و گوزهرانی رهشپستهکانی ئهفریقا له ئهمریکا. له ولاتی یهکیتی سوڤییهت چاوی به رۆبهرت رۆبنسوڤ دهکهویت کهنیشتهجیی ئهو ولاتیه و ناتوانیت بهجیبییئێ. له تورکمانستانیش چاوی به رۆماننووسی ههنگاری ئارسهر کوستلهر دهکهویت. هیوز لهئهنجامی بارودوخی ژيانی رهشپستهکان و چهوسانهویان له لایهن سپییستهکانهوه نزیکایهتی لهگهڵ بیروباوهری کۆمۆنیزم پهیدا دهکات و دوای گهراوهی لهو گهشته له رۆژنامهی حیزبی کۆمۆنیستی ئهمریکا شیعهرهکانی بلاو دهکاتهوه. سالی ۱۹۲۱ وهختی هیوز تهنها تهمنی نۆزده سال بوو یهکهمین شیعی له گۆڤاری (زی کرایسز) بلاو کردهوه و ناوبانگی پیدهرکرد کهدواتریش لهسالی ۱۹۲۶ لهیهکهمین کۆشیعی خۆیدا بلاوی دهکاتهوه. لهنگستون شانزه کۆمهله شیعر و یانزه رۆمان و کۆمهلهچیرۆک و شهش کتیبی غهیره ئهدهبی و دوانزه شانوگهری و ههوت کتیبی بۆ مندانان نووسیوه و نو

چیرۆکنووسی رهشپستی ئهمریکی له یهکی شوپاتی ۱۹۰۲ له جۆبلن میزوری لهئهمریکا له دایکبووه. هیوز بهمندالی بهختههر نهبووه و لهخیزاننکی لهبهریهک ههلوهشاوه و بهتایبهتی لهژیر چاودیری نهکی ژیاوه. هیوز ههر لهقوناعی ئامادهییوه هزی لهشیعر بووه و لهژیر کاریگهری شاعیرانی ئهمریکی پاوڵ لۆرنس دونبار و کارل ساندبیرگ بووه. سالی ۱۹۲۳ بۆ ماوهی شهش مانگ هیوز گهشتیک بۆ خۆرئاوای ئهفریقا و ئهوروپا دهکات. له بیستهکانی سهدهی بیستم لهنگستون لهبهریتانیا لهگهڵ رهوندی رهشپسته ئاوارهکان تیکهڵ دهبیت. له سالی ۱۹۲۴ نهگهریتهوه بۆ ئهمریکا بۆ ئهوهی لهگهڵ دایکی بژیت. لهواشتون گهلی کاری جیاچیا دهکات. سالی ۱۹۲۵ وهک بهردهست له لای میژوونووس کارتهر و دسوڤ دادمهزری. سالی دواتریش واته ۱۹۲۶ دهچینه زانکۆی لنگوئن و له سالی ۱۹۲۹ زانکۆ تهواو دهکات و ئینجا دهچیت بۆ نیویۆرک. پاشان گهشتی یهکیتی سوڤییهت دهکات

بۆ سەتتار بەهەشتی* کە لە داوێ لاکەن نەترسا

نووسینی: کوروش قوبادی
وەرگێران لە فارسییەوە: سلیمان قاسمیانی

پەنجەکانم دەخەمە نیو گێلاسهکان
زەق دەروانمە ئەر باغە
لە دەروەهی زیندانە
بەشی رووداوەکانی رۆژنامەیی سەرمیز
خەبەری کوژرانی تۆیان
بە دەبە نەوتەکان غوسل دادا
هەر وەک ئەوێ هەرگیز نەبووی

یان بە مردوویی لە دایکبووی
کۆچی پێلیکانە بێ و لاتەکانیش
بێهوودە بوو
سەیر کە

جاریش خەلاتکراوە و ریزی لێنراوە.
تا دواجار لە بیست و دووی ئایاری
۱۹۶۷ لەنگستون لەتەمەنی شەست و
پینج سالیدا بەنەخۆشی شیرینجەیی
پرۆستات کۆچی دوایی دەکات و
ئەرمەکی دەسووتین و خۆلەمیشەکەشی
دەخریتە ژێر بناغەیی بەلەخانەیی "مەلەبەندی
ئارسەر شوومبیرگ بۆ گەران لەناو
کلتوری رەشپێستەکان". کتێبخانەیی
یادەوهری لەنگستون هیوز لە زانکۆیی
لینکۆلن و هەروەها لەبەشی جەیمس
وێلدن جۆنس لە زانکۆیی یەل ئەرشیفی
کارمەکانی لەنگستون هیوزی لەئامیز
گرتووه. لەنگستون سروشتیکی زۆر
بێدەنگ و هێمنی هەبوو. لە سألەکانی
دوایی ئەمەنیدا وەک شاعیر و بەرپرسی
نیدیتۆری کتیبی سأل هەلبژێردرا. توانایی
ئەم شاعیرە لە ئاستیکدا بوو کە پاش
مردنی گەلیک کتیب و نووسینی
دەربارەیی ژیاننامە و نامەکانی بلأو
کرانەوه.

سەرچاوەکان:

- 1- History is a Weapon
A Selection of the Poetry of
Langston Hughes (1902-1967)
- 2- https://en.wikipedia.org/wiki/Langston_Hughes

کوچەر

نووسینی: عهلی رهسولی

وهرگیزان له فارسبیوه: سلیمان قاسمیانی

سێ کەس له کۆتایی جادهن

یهکهمیان ناناسم

دووهمیشیان هەر ناناسم

سێههمینیان به روخساری کهوتوو

دهگهریتوه.

من یهکهمیان نیم

دووهمیشیان نیم

من سێههمینم

لاقهکانم خسرین لهشی رووخواوم

به کۆلهوه دهگرن.

بێ ئهوهی بزائیم، بهرمو شوینی نادیار

رێدهکهه

ههم دوور دهبمهوه و ههم نزیک.

ههم خوینم لی دهتکی

ههم نیگهرانی برینهکانی

دوو ههم کهسم.

فواره ی مهیدانهکان، پارکهکان

خوینی گیلایهکان دهپرژینه

دهموچاوی ریوارهکان

باوک که ههمیشه قهرزداره

له پۆلیسی سهری کۆلان

گۆشتی ههرزان دهکری

گۆشت به تامی گازی فرمیسکهینهر

وه دایک که نیستاش له ترسی

کووژانهوهی کارها

له ژیر چارشپوهکهیدا

به نهینی شنه دینیتهوه مأل

ههتا داربییهکانی هموش

بێ ئارام نهین

خۆزگه دهکرا

به قهیزی مانگانهی نهدرای گاز

له گهڵ تو چووبامایه سینهما

یان سواری ئوتوبوس بووایهم

تاکو له گهڵ گیلایهکانی موسافیر

میلهکانی باغی زیندانم پیکابا.

* سهنتار بهههشتی: کریکاری ویبگلانوسی

ئیرانی، سالی ۲۰۱۲، چهن روژ دوی

زیندانیکرانی له زیندانهکانی ئیران له ژیر

ههشکهنجهدا کوژرا.

یهکه میانم لئ و ن بووه
دوو ههمینیان نیتیر نییه
دهترسم سه ماشم لئ و ن بی
دهترسم دارز میتوونه کان له بیرکه م.

ناکرئ
جوانی له چاوهکانی تو
گول له کوستان و
دلتنهگی له من
جیا کریتهوه.

نازیزه که م
من کهسی دوو ههم
من سیهه میانم
من یهکه میانم بی ئهوهی و تینتم.
گهنمهکانیان لئ رفاندووین
سینیری دارز میتوونه کانیش
روژ پریان لئ شار دووینهوه و
دنگی شینوونی بابوونهش.

ناکری
هاوار له لئو
باران له کوچه
دار له گهلا و
پاپیز له گهلا
جیا کریتهوه.

من دوو ههمینیانم نازیزه که م
من سیهه میانم
من یهکه میانم بی ئهوهی و تینتم!

خوشهویستم
ناکرئ نان له شورش
زولم له وان
تو له من و
هیوا له نیمه جیا کریتهوه:

مه حال

- هیوا
هیوا خوشهویستم
هیوا یهک جوان
که شهویک له دهرگا دهدا
پیدهکنی و یهکسر دهلی: نیتیر روژه!

عەلی ره سوولی

وهرگیران له فارسییهوه:
سلیمان قاسمیانی

ناکرئ
مانگی هه لئیشتوو به سهر دهریا

بیابانی سهوزایی

نووسینی: بور هان نهحمده

بهی تو،
 ناسمان دمکوژ یتهموه،
 گهر دوون،
 بو شاییهکی مهزنی تیده کمه وئ
 توخمنیکی بنهر متی میهر مانی بزر دهکات
 سروشت، یهکیک له پیکه پنه ره
 سه ره کییهکانی
 نارامی و ناسکی لهناو دهچیت
 درز یکهو شتیکه ناتهامو
 قلیشیکه ره ننگیکه نادیار،
 ههوالیکهوه دهنگیکه په نهان.
 بهی تو،
 ههور سوار ی گالیسکه ی وشکابی بووه
 ته رای پر ووشه ی ماچی
 ناگاته سه ره روومته ی زهوی
 بهی تو،
 پر دهبم له ههنگوینی کهموکووری
 گومان له شرینی هوشمه ندیم دهکری
 عاقلم دهکهو پته ژیرتالی کووژالکی
 پر سیار هوه
 داناییم دهگور پته بیهری تقی
 گهمز می
 ژیریم کیمیای گیلینتی دهلاویننیهوه
 سوار چاکي دهشتایی ناگاییم
 دهبیته پیاده ی سهحرای دهبنگی
 بهی تو،
 تاکه پهتیار هی سه ره ئهم ئهستیر میه
 ههر منم
 هاورپی تاقانه ی ههر دو کیو
 نازل و گیانداران ههر خووم
 ئیتر زهوی گورستانیکی گهر میه
 عشق له ههموو یاسایهک
 نادادپهروهری تره
 مردن له ههموو حقیقه تیک
 حقیقه ت تره
 گورستان له ههموو ئهو جیگایانه
 جوانتره
 که خولیم بوو گهشتیان بو بکم
 که مهراقم بوو بیانینم
 که وابوو ژبانی منیش گورپی قووله
 که واته گوریش له کونجی مال نارامتره
 بهی تو،
 ساکاری بیردوز میهکی قورسه
 ساده ی پر سیار یکی ئالوزه
 ئاسانی وه لامیکی زحمته
 سانایی جوگرافیای گر پکویر میه
 سهنگینیم پووش و په لاسه
 بژوینیم تهختایی چل و چیوه.
 بهی تو،
 ههموو پر بیهک خالیبه
 ههموو دار مالیک نوقسانه
 گشت نوژیروو نزایهک
 ههموو پارانهوه و دو عایهک بهتاله

پیکه‌نین کابینه‌ی گریانه
 دهر فعت بۆ هیچ بۆ نه‌یهک
 بۆ هیچ پیاسه‌یهک نامینیته‌وه
 بۆ هیچ زهر ده‌خنه‌یهک نار محسنی.
 به‌یئ تو،
 خه‌زانی سه‌ر ماوسۆله‌ی ناته‌واویم
 سه‌ر چۆپی کیشی زه‌ماوه‌ندی مردن و
 خوینم
 له‌هاوینی شوپین پیهمه‌وه
 هه‌ر وه‌کوو بابیز
 گه‌لای که‌موکووریم لیده‌ر ژئ
 بیناییم گه‌لاریزانی رامانیتی
 گلینه‌م گۆله‌ شه‌بو‌یه‌کی شه‌مزیه‌وه
 تاسه‌ی تام و ته‌ماشام هه‌لده‌وه‌ری.
 به‌بی تو،
 بارودۆخی باخچه‌ ئالۆز تر ده‌بیت
 بشیوی ده‌که‌ویته‌ نیو بالدارانه‌وه
 له‌ هیلانه‌ی په‌ر سه‌نیلکه‌دا
 هیلکه‌ی نا‌زاه ده‌ترووکی
 فیتنه‌یی باله‌فر نیه‌تی
 به‌سه‌ر لوق و پۆپه‌ی دل‌ه‌وه
 مه‌لی دلته‌نگی ده‌نیشیته‌وه
 ئاشووبی ده‌گاته‌ به‌ر ده‌م مالی کوکوختی
 ئه‌نجومه‌نی بالنده‌کان،
 که‌ کوتر سه‌رۆ کابه‌تی ده‌کات
 ده‌که‌ویته‌ گرفت و کیشه‌وه
 له‌ کوردستاندا
 شه‌مه‌نده‌فری دلته‌نگی
 خیرا‌تر ده‌ناوژئ
 بارۆ مه‌تی مه‌ترسی
 جیوه‌ی خه‌مگینی
 په‌نجا‌پله‌ی تر هه‌لده‌کشی.
 به‌یئ تو،
 له‌ سایه‌ و سینی‌ری هه‌تا‌ودا
 گۆله‌به‌رۆژه‌ی تاریکی شین ده‌بی
 مانگ بولبولیکی کوژرا‌وه.

ئیستا‌که‌ زانیم
 به‌یئ تو
 خۆر ریوار یکی ماندووی نوستووه
 رۆشنایی گۆ‌پیکی خه‌له
 ئاوه‌دانی نه‌داز یاری چۆله‌وانییه
 یادوه‌ری سه‌موزایی له‌ بیاباندا جیماوه
 سپیتی ده‌سنووسیکی ره‌شه
 هه‌یمنی رۆمانی تووره‌یی و هه‌لچوونه
 خامۆشی زا‌یه‌له‌ی قریشکه‌یه
 کانی زولالی ده‌ریاچه‌ی ئیلییه
 بیده‌نگیش ناما‌ژی قیژ میه
 ئه‌م شتانه‌ هه‌موویان
 به‌یئ تو پیچه‌وانه‌ ده‌به‌وه
 هاوکیشه‌کانیان لاره‌سه‌نگن
 له‌ نا‌ئاماده‌گی هه‌نگ و تودا
 ته‌واو تیده‌گه‌م
 له‌وه‌ دل‌ئنا ده‌بم
 گه‌ردوون، زه‌وی، سروشت، ژیان
 مه‌ترسی له‌ناو‌چوونیان هه‌یه
 به‌یئ تو
 کوژرا‌ویکی بی‌ دۆسیه‌وه‌ فایلم
 هیچ دادگایه‌ک دوا‌ی خوینی
 هه‌ده‌ر بووم ناکه‌وئ
 هیچ شه‌ریعه‌تیک، هیچ کتیبی‌کی ئاسمانی
 له‌ رو‌دوا‌ی که‌وتنی دل‌م ناکو‌لئیته‌وه
 دادپه‌ر وه‌ر مه‌کانی دونیا که‌رن
 پاریزه‌ر مه‌کان لالان
 شایه‌ته‌کان نابینان
 به‌یئ تو
 ئه‌م هه‌موو قۆپچه‌ی برینانه‌ی
 به‌ کراسه‌که‌ی رۆژ هه‌لاته‌وه‌یه
 ئه‌م هه‌موو مه‌دالیای نا‌ئومیدییانه‌ی
 به‌ به‌رۆ که‌مه‌وه‌یه ناکه‌ون.

دونیایه کی تر ههم مومکینه ههم پیویست!

په یامه که هی کین لُوچ له فستیوالی فیلمی
"کهن" موه

نووسینی: فاتح شیخ
وهرگیران له فارسییه موه: سلیمان قاسمیانی

راکینشا، ناوهرۆکی کۆمه لایه تی
فیلمه که و وزع و حالی سهرده می
پیشکه شکردنی فیلمه که یه. میدیاکان
به گشتی قامک له سهر نهو راستییه
داده نین که فیلمه که فیلمیکی "دژ به
سهرمایه داری" یه. وزع و حالی
دونیای نهمرۆش، ههشت سال به
دوای قهرانی گشتی سهرمایه داری
جیهانیدا ههر نهو لیکدانه وه له زهینی
بینهردا دهچوینی. رابه رانی (G7)،
حهوت ولاتی سهرکرده ی
سهرمایه داری جیهانی، که ئیستا له
ژاپون له کۆبوونه وه دان، ئیستاش
دوای ههشت سال به سهر قهرانی
سهرمایه داری، ناتوانن به دلناییه وه
رابگه یینن که لهو قهرانه تپهر یون. له
به ره ی بهرام بهری سهرمایه داری،
کریکارانی فه رانس ه چند ههتوویه
له سهر بهک، نالای خهباتی چینایه تیان
دژی نیزامی سهرمایه داری و تهنگانه
و نازار و ئاکامه کانی ئهم قهرانی

له ۲۲ی مانگی ئه یاری ۲۰۱۶
دا، دونهیا شاهیدی کۆتاییه کی خۆش
بوو بو فستیوالی فیلمی "کهن".
فیلمه که هی "کین لُوچ"، (من، داننیل
بله یک) خه لاتی دارخورمای زیری
به رکهوت. له کورته ساتیکی
شادیبه خشدا، کین لُوچ، هونه رمندی
به ئهم موم و ئاوانگارد که سئ
حهتووی تر ده بیته ههشتا سال، په یامه
کورته که هی خوی راگه یاند: "ئیمه ده بی
په یامی ئومید بده یین. ده بی بلاین
دونیایه کی تر ههم مومکینه و ههم
پیویست".

کین لُوچ ده سال له وه پیشیش له
فستیوالی کهن له سالی ۲۰۰۶ دا
خه لاتی دارخورمای زیری بو فیلمی
"باهک که په له جو دله رینیته وه"
وهرگرت. به لام ئه وه ی که
سهرکهوته که هی نه مسالی فیلمی "من،
داننیل بله یک" ی کرده سورپرایز و
سهرنجی زوری به دوای خویدا

دواییه بیان، بهرز کردو هته وه. فستیوالی کهن هاوکات له گهل ئهم خهباتی مأل وحالی و نهیوونی تهئمیناتی کۆمه لایهتی بو سووک کردنه وهی

فیلمی: من دانییل بلهیک

هه ره شه کانی ئهم گیر و گهرفه تانه ده خاته بهر چاومان و بینهر، بهیوئ و نهیوئ له بهرام بهر روالهتی بهیر محم و نامرو فانهی سهرمایه داری و توندوتیژی زاتی گشت ئهم نیزامه داده نرئ. له دونیای ئهمرۆدا بیکاری ئیتر نهک وهکوو رووداویکی سنووره له لگر، به لکوو وهکوو کارساتیکی کۆمه لایهتی په ره ی سه ندووه و هه رچی زیاتریش په ره ده ستینی، بی ئه وه ی بهر به ستیکی هه بی یان ته نانهت به لئینه یهک بو بهر گرتی بدرئ. سه ره رای بیکاری و ئاکامه تاله کانی، دوژمنایه تی بو رۆکراسی له گهل ئینسان، لایه نیکی تری فیلمی "من، دانییل بلهیک" ه. وینه ی بیده سه لانی ئینسان بهرام بهر بهر محمی بو رۆکراسی وهکوو بهشی

چینه یه تییه ئاشکرایه دا بهر یوه چوو. ئهمرۆ به بهر اوورد له گهل ده سال له مه یو نیش، بهر گری و هه لو یست گرتن بهرام بهر سهرمایه داری و به ئاگابوون سه بارهت به به سهر چوونی ده ورانی ئهم نیزامه ، به هه موو جیاوازی به کانی یه وه، له ریزه کانی پی شه روانی کربکاری و جه ماوری بهرینی خه لک، ئیجگار زور په ره ی سه ندووه. ره نگدانه وه ی ئهم مه سه له یه له نیو بزوتنه وه کانی جو ر او جو ری بو رزایش زور له جار ان له بهر چاوتره !

سه ره رای پی شه اندانی زه مینه ی گشتی حال و هه وای سه ره دم، فیلمی "من، دانییل بلهیک" خۆی وینه یه کی روون، دیار و کارا له بیکاری و بی

واقیع و ئاسایی پیکدینن و جیاکردنهومیان له یهک چ له ژیانی ئاسایی و چ له هونهردا به ناشکرا کارئیکی دوور له راستیی و همقیقهته. ئینسانی کۆمه‌لگای ئهمرو، زیاتر له ههر سهردهمیکی تر، پئویستی ههیه به خهیالی نوئ و هیوابهخش، بۆ گۆرینی ئهم دور و نیزامه. خهیالی دونیایهکی باشتر، خهیالئیکی ئینسانی و له بهردهست، نارهزووی دونیایهکی تر که به وتهی "کین لۆوچ" ههم مومکینه

چهیگرایی لهم دهورهدا، پئشرهوی زیاتریش به دهست بهینئیت. (هه‌ئسه‌نگاندنی سه‌رقالی سیاسی کین لۆوچ، به تایبتهت لهم سئ ساله‌ی دواییدا، به دروستکردنی "یهکیهتی چهپ -Left Unity- له نیو بالی چهپی حیزبی "لهیبر"دا، لهم نووسینه‌دا جیگای نابیتهوه و شوین و فرسه‌تیکی دیکه‌ی پئویسته).

به‌هه‌مگه‌لی سینه‌مایي "کین

کین لۆوچ له فستیوالی فیلمی کمن

لـۆوچ" به درئژایی نیو سه‌ده، زۆر کاری له‌خۆوه گرتوه، له به‌هه‌مگه‌لئیک به‌سه‌نگی بالای سیاسی و په‌یامی روون و ناشکرای سیاسی و کۆمه‌لايهتی، تا چیرۆکی شیرینی ژیانی رۆژانه‌ی مرۆفه‌کان، دۆستایه‌تی

و ههم پئویست. به هیوای وه‌دیها‌تنی ئهو خهیاله به‌نرخه و به هیوای ساغی و ته‌مه‌نی درئژتر و په‌ر به‌هه‌متر بۆ "کین لۆوچ"ی خۆشه‌ویست.

شه‌خسی، خۆشه‌ویستی و په‌یومندی به سۆز و دلسۆزانه. ئهم دوو مه‌یدانه به شیومه‌یه‌کی به‌ئاگا و هونه‌رمه‌ندانه زۆربه‌ی جار وه‌ها له به‌هه‌مه سینه‌مایه‌کانیدا تیکه‌ل‌کراون که به ههر بینه‌ریکی به هه‌ست پئیشانده‌دا چۆن ئهم دوو مه‌یدانه، لایه‌نی ژیانی

